Besluit

Raadsbesluit

onze ref. e190037847
casenr. 19e0005200

De raad van de gemeente Ermelo;

gelezen het voorstel van het college van 24 september 2019, nr. e190037810;

b e s l u i t :

De Programmabegroting 2020-2023 vast te stellen door:

1. Akkoord te gaan met de beleidsmatige inhoud van de Programmabegroting 2020-2023;
2. Akkoord te gaan met de budgettaire uitkomst van de Programmabegroting 2020-2023;
3. De budgettaire uitkomst van de Programmabegroting 2020-2023 vast te stellen;
4. Met betrekking tot de Pijplijnonderwerpen 2020 en verdere jaren voor die onderwerpen opgenomen in de bijlage bij dit amendement, thans de kredieten en budgetten nog niet vrij te geven in afwachting van afzonderlijke besluitvorming door de raad.
5. Met ingang van de behandeling van de programmabegroting 2021-2023 wordt door het college bij het overzicht Pijplijnonderwerpen direct een voorstel gedaan welke onderwerpen in dit overzicht nog expliciet in de raad worden besproken én waarvan het budget/krediet nog niet worden vrijgegeven.

Besluit raad:
Het amendement van de fracties BurgerBelangen Ermelo, Progressief Ermelo, ChristenUnie, SGP en VVD waarbij als extra beslispunten aan het raadsbesluit worden toegevoegd:

- *Met betrekking tot de Pijplijnonderwerpen 2020 en verdere jaren voor die onderwerpen opgenomen in de bijlage bij dit amendement, thans de kredieten en budgetten nog niet vrij te geven in afwachting van afzonderlijke besluitvorming door de raad.*
- *Met ingang van de behandeling van de programmabegroting 2021-2023 wordt door het college bij het overzicht Pijplijnonderwerpen direct een voorstel gedaan welke onderwerpen in dit overzicht nog expliciet in de raad worden besproken én waarvan het budget/krediet nog niet worden vrijgegeven.*

wordt unaniem aangenomen.

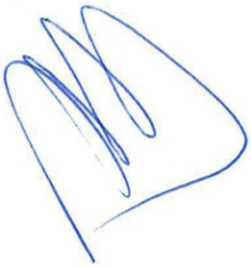
Zonder hoofdelijke stemming wordt het voorstel aangenomen, waarbij de fractie van het CDA geacht wordt tegen te hebben gestemd.

Stemverklaringen:

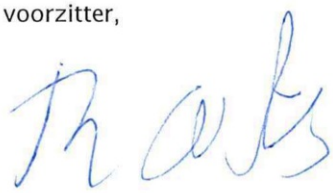
- De heer Van der Knaap legt een stemverklaring af: de fractie BurgerBelangen Ermelo wil zich blijven inspannen voor een goede balans tussen gezond financieel beleid, de lasten die worden gedragen en de taken die de gemeente daarbij uitvoert. De raad heeft hiervoor als instrument de kadernota, deze programmabegroting en de kerntakendiscussie waarbij de bevolking van Ermelo is geraadpleegd. De fractie BurgerBelangen Ermelo hoopt dat de intentie die in de beeldvormende tafel van 16 oktober jl. werd omarmd naast wie willen we zijn, ook te kijken naar de bezuinigingen die in samenspraak met het college wordt gerealiseerd.
- De heer Hamstra legt een stemverklaring af: de fractie CDA betreurt dat zij niet kunnen instemmen met deze programmabegroting. Het CDA kan zich niet verenigen met de manier hoe de belastingverhogingen tot stand zijn gekomen. Het CDA Ermelo zal dus tegen deze programmabegroting stemmen, maar wordt geacht voor de wijzigingen te stemmen zoals zojuist aangenomen in het amendement dat de fracties hebben ingediend.
- Mevrouw Spoelstra legt een stemverklaring af: de factie ChristenUnie maakt zich zorgen over de grote financiële tekorten in de programmabegroting vanaf 2022. Eerdere voorstellen vanuit de ChristenUnie om te bezuinigen hebben geen meerderheid gehaald. Als raad zijn we bezig met de kerntakendiscussie, maar we weten allemaal dat we het financiële probleem daar niet mee gaan niet oplossen. De fractie van de ChristenUnie dringt er nogmaals bij het college op aan om urgentie te hebben voor dit probleem, dit te onderkennen en met passende maatregelen te komen. Voor nu zal de fractie ChristenUnie instemmen met de programmabegroting 2020-2023, maar de fractie wordt geacht tegen de verhoging van de toeristen- en forensenbelasting te zijn. Eerder bij de kadernota 2020 heeft de ChristenUnie aangegeven te zijn voor een stapsgewijze verhoging van deze belasting.
- De heer Snoek legt een stemverklaring af: in het subsidie plafond van 2020 worden enkele posten genoemd bij kunst en cultuur alsmede culturele evenementen en festivals genoemd, waarmee de SGP zeer grote moeite mee heeft. De SGP pleit ervoor deze posten zo spoedig mogelijk af te bouwen. De fractie van de SGP wil geacht worden tegen deze posten te hebben gestemd.
- Mevrouw Van der Weide legt een stemverklaring af: de fractie VVD ziet dat er nog wel ontzettend veel te doen is. Ze geeft aan dat ook provincie in de gaten heeft wat er met de diverse gemeenten gebeurt, we staan niet helemaal alleen in dit gebeuren. Meer regionale expertise en goed vooruit kijken: dat is waar de VVD voor pleit. Niet meer de korte termijn visie, waar de gemeente jarenlang teveel naar heeft gekeken en gehandeld, maar met deze sluitende begroting verder om te zorgen dat we een mooi en goed Ermelo blijven houden.

Vastgesteld in de openbare vergadering
van 13 november 2019,

griffier,

voorzitter,

Aanbiedingsbrief

Aan de leden van de raad
van de gemeente
E r m e l o

Datum: 24 september 2019

Onderwerp: Programmabegroting 2020-2023

Geachte leden,

Hierbij bieden wij u ter bespreking én vaststelling de Programmabegroting 2020-2023 aan.

In deze Programmabegroting 2020-2023 formuleren wij het voorgenomen beleid voor de komende jaren (en met name voor het begrotingsjaar 2020) en verwoorden wij het financiële perspectief van Ermelo voor de komende jaren.
De begroting is opgebouwd conform de wettelijke en gemeentelijke regelgeving, met inachtneming van de eisen die de provincie Gelderland aan de begroting stelt.

Wettelijk is voorgeschreven dat gemeenten uiterlijk voor 15 november van het voorafgaande jaar de begroting moeten hebben vastgesteld én aangeboden aan de provincie en het CBS. Vervolgens voert de provincie het financieel toezicht uit en toetst de begroting, waarbij wordt gekeken of de begroting structureel en reëel sluitend is.

Om aan de wettelijke plicht te voldoen is de Programmabegroting 2020-2023 vervaardigd. Hiermee kan de raad op 13 november 2019 de volledige (aangepaste) Programmabegroting 2020-2023 behandelen én vaststellen.

Met de vaststelling van de Programmabegroting 2020-2023 door de raad wordt bepaald welk beleid Ermelo in 2020 gaat voeren en stelt de raad de bijbehorende budgetten en kredieten beschikbaar. De raad geeft hiermee het college van b&w de opdracht om de uitvoering in 2020 ter hand te nemen.

Deze Programmabegroting 2020-2023 is vervaardigd in een periode waarin de financiële positie van Ermelo, net als bij veel andere Nederlandse gemeenten, onder druk staat.

In de afgelopen jaren is meerdere malen gewaarschuwd voor een verslechtering van de financiële positie. Met name in de vorige Programmabegroting 2019-2022 werd de verslechtering manifest. De Programmabegroting 2019-2022 was niet meerjarig budgettair sluitend. Redenen waren met name de afschaffing van de Precarioheffing en vooral het hoge ambitieniveau van Ermelo. Ook de veelheid aan nieuw beleid in de vorm van de zgn. Pijplijnonderwerpen heeft hieraan bijdragen. Destijds is een dekkingsplan vervaardigd dat met name bestond uit stevige verhogingen van de lokale belastingen in de jaren 2019 tot en met 2022. Hiermee waren de begrotingsjaren 2020 en 2021 destijds weer budgettair sluitend. U besloot over te gaan tot een Kerntakendiscussie en wij startten met een Begrotingsdoorlichting.

Vervolgens is in de Kadernota 2020 een geactualiseerd financieel perspectief geschetst. In deze kadernota werden in alle begrotingsjaren weer budgettaire nadelen verwacht, met name ontstaan door nieuwe Pijplijnonderwerpen. Wij namen de plicht op ons om er voor te zorgen dat

in de nieuwe Programmabegroting 2020-2023 in ieder geval het Begrotingsjaar 2020 weer budgettair sluitend zou zijn.

Nadien is de Programmabegroting 2020-2023 door ons vervaardigd. De uitkomsten van de Kerntakendiscussie konden hierin niet verwerkt worden. Wel zijn uitkomsten van de eerste Begrotingsdoorlichting door ons meegenomen. Na de vervaardiging van een dekkingsplan 2020-2023 zijn zowel de begrotingsjaren 2020 en 2021 budgettair sluitend.

In cijfers heeft het financiële perspectief 2020 en verder zich als volgt ontwikkeld:

Omschrijving (x € 1.000,00)	2020	2021	2022	2023
Uitkomst Programmabegroting 2018-2021	-5 V	-166 V	-166 V	-166 N
Uitkomst Programmabegroting 2019-2022	0	0	2.486 N	2.486 N
Uitkomst Kadernota 2020	837 N	638 N	3.037 N	2.851 N
Uitkomst Programmabegroting 2020-2022	0	0	2.920 N	2.673 N

In deze budgettaire uitkomst zit een aantal taakstellingen verwerkt. Dit betreft:

Omschrijving (x € 1.000,00)	2020	2021	2022	2023
Taakstelling Accommodatiebeleid 2012: Sport	0	0	0	103
Taakstelling Sociaal Domein	1.852	1.699	1.516	1.926
Stelpost Nog om te buigen 2022	0	0	2.920	2.673
Totaal bestaande nog te realiseren taakstellingen	1.852	1.699	4.436	4.702

Wij hebben bij de vervaardiging van deze Programmabegroting 2020-2022 intensief ingezet op vermindering van de budgettaire tekorten, zoals geprognosticeerd in de Kadernota 2020, en verlaging van de bestaande taakstellingen, met name binnen het Sociaal Domein. Dit alles is gebeurd op basis van bestaand beleid, zoals door u is vastgesteld. Tevens willen wij voorkomen dat deze nieuwe begroting de Kerntakendiscussie van de raad in de weg staat.

De conclusie is dat de begrotingsjaren 2020 en 2021 budgettair sluitend zijn. Hiermee hebben wij voldaan aan de toezegging in de Kadernota 2020. Daarnaast is het begrotingsjaar 2020 zowel structureel als reëel sluitend. Dit betekent dat in 2020 de structurele lasten zijn gedekt door structurele inkomsten en dat de ramingen 2020 realistisch zijn. Dit zijn belangrijke voorwaarden om voor repressief toezicht door de provincie in aanmerking te komen.

Wel blijft er druk op de financiële positie over 2020 en 2021 staan. Indien de taakstelling Sociaal Domein over 2020 en 2021 niet gerealiseerd kan worden, leidt dit direct tot een begrotingstekort in deze beide jaren.
De begrotingsjaren 2022 en 2023 sluiten met stevige budgettaire nadelen. Deze nadelen zijn weggezet op de stelpost Nog om te buigen 2022. Deze nadelen moeten, net als de overige taakstellingen (op Sport en Sociaal Domein), nog wel verder geconcretiseerd en gerealiseerd worden.
Momenteel werken wij aan een herijking van het Sociaal Domein. Doel is om de taakstelling Sociaal Domein zoveel mogelijk binnen het Sociaal Domein te realiseren. Lukt dit niet dan zal het begrotingstekort dus verder toenemen.

Voor het wegwerken van de bestaande begrotingstekorten zal de Kerntakendiscussie (Wat voor gemeente willen we zijn) leidend zijn.
Met het sluitend zijn van de begrotingsjaren 2020 en 2021 hebben wij voor u meer tijd gecreëerd voor een zorgvuldige afweging. Dat is ook nodig. Het is zeer wel denkbaar dat de raad ingrijpende besluiten zal moeten nemen met betrekking tot de uitvoering van het beleid, waardoor er weer een gezonde meerjarige financiële positie ontstaat. Procedureel is de doelstelling om de concrete voorstellen, voortkomende uit de Kerntakendiscussie, op te nemen in de Kadernota 2021, welke in april 2020 vervaardigd zal gaan worden.

Doelstelling van ons blijft dat Ermelo in deze raadsperiode weer een sluitende meerjarenbegroting heeft. Waarbij ook alle bestaande taakstellingen zijn gerealiseerd.
Daarnaast is de optimale doelstelling om te streven naar een redelijke lastendruk voor de inwoners en bedrijven met ingang van 2023 in overeenstemming met het voorzieningenniveau in Ermelo.
Deze doelstellingen betekenen een stevige uitdaging.
Wij willen deze uitdaging samen met de raad, de ambtelijke organisatie en de burgers aangaan.
Ermelo moet weer een financieel gezonde gemeente worden.
Thans is het aan u om bij de Kerntakendiscussie de richting aan te geven en de nieuwe kaders te bepalen.

Wij stellen voor de Programmabegroting 2020-2023 vast te stellen door:
- Akkoord te gaan met de beleidsmatige inhoud van deze Programmabegroting 2020-2023;
- Akkoord te gaan met de budgettaire uitkomst van deze Programmabegroting 2020-2023;
- De budgettaire uitkomst van de Programmabegroting 2020-2023 vast te stellen.

Het begrotingsboekwerk is beschikbaar via internet ermelo.tlpc.nl. Daarnaast is ook dit jaar weer de Infographic van de Begroting 2020 beschikbaar. In gedrukte vorm wordt het boekwerk niet meer verspreid.

Wij stellen deze Programmabegroting 2020-2023 in handen van de agendacommissie van de raad en stellen voor om de behandeling te laten plaatsvinden op 16 oktober 2019 (beeldvormend), 30 oktober 2019 (oordeelsvormend) en op 13 november 2019 besluitvormend.

De uitvoering van de door u vastgestelde begroting nemen wij gaarne ter hand, in vertrouwen dat op uw en ons werk Gods zegen rust.

Het college van burgemeester en wethouders van Ermelo,

A.M. Weststrate,	A.A.J. Baars,
secretaris,	burgemeester,

Samenvatting

Inleiding
In deze samenvatting wordt ingegaan op de drie hoofdonderdelen van deze begroting, te weten de programma's, de paragrafen en de financiële begroting.
Telkens wordt kort beschreven waar dit onderdeel over gaat, wat de belangrijkste conclusie is en waar meer gedetailleerdere informatie te vinden is.

Beleidsbegroting 2020-2023: Programma's
Dit hoofdstuk begint met een inleiding en de huidige portefeuillehouderverdeling. Vervolgens zijn de vier programma's opgenomen en per programma de speerpunten.
In Ermelo is het gebruikelijk om aan het begin van een nieuwe raadsperiode de programmastructuur te herijken. Dit heeft in 2018 plaatsgevonden. Ermelo kent thans de volgende vier programma's:

- Samen Werken voor Ermelo;
- Samen Leven in Ermelo;
- Samen Wonen in Ermelo;
- Samen Ondernemen in Ermelo.

Elk programma start met een opsomming van de speerpunten. Deze speerpunten worden ook gebruikt in de bestuursrapportages en overige p&c-documenten.
Per speerpunt zijn verwoord: de onderliggende onderwerpen, wie de portefeuillehouder is, wat we willen bereiken, wat we daarvoor concreet gaan doen, wat de risico's zijn en wat het onderliggende vastgestelde beleid is.
Bij het onderdeel "Wat willen we bereiken" is beschreven wat er aan het einde van deze raadsperiode bereikt moet zijn.
Bij het onderdeel "Wat gaan we daarvoor doen" zijn met name de acties 2020 verwoord.
Naast de speerpunten zijn per programma ook opgenomen de wettelijk voorgeschreven indicatoren, de bij de uitvoering van het beleid betrokken verbonden partijen, de programmabudgetten (baten en lasten), het investeringsplan en ten slotte het autorisatieniveau van de raad. Dit laatste onderdeel betreft het budgetrecht van de raad. Bij de vaststelling van de begroting autoriseert de raad alle exploitatiebudgetten, investeringskredieten en de reserves/voorzieningen. Autoriseren houdt in beschikbaar stellen aan het college van b&w én vrijgeven, waarna wij de uitvoering ter hand nemen. In een aantal gevallen heeft de raad de budgetten en kredieten wel in de begroting opgenomen, maar nog niet vrijgegeven. Deze uitzonderingen zijn bij het desbetreffende programma weergegeven.

Een nadere uitwerking van de programma's vindt u in het hoofdstuk Beleidsbegroting: Programmaplan.

Beleidsbegroting 2020-2023: Paragrafen
In deze Programmabegroting 2020-2023 zijn uitsluitend de wettelijk voorgeschreven paragrafen opgenomen. Dit zijn:

Paragraaf Lokale heffingen
In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op de ontwikkeling van de belastingtarieven en -rechten 2020-2023. Basis hiervoor zijn de besluiten inzake de Kadernota 2020, aangevuld met het Dekkingsplan 2020-2023.
Verder wordt een toelichting gegeven op het landelijke en lokale belastinggebied, de kostendekkendheid van de diverse tarieven en de kwijtschelding in Ermelo.
De geraamde opbrengst in 2020 bedraagt € 17.611.000,00, tegen € 15.899.000.00 ten opzichte van de vastgestelde Begroting 2019.
De grootste inkomsten zijn de OZB, Rioolheffing, Afvalstoffenheffing, Precariobelasting alsmede de Toeristen/Forensenbelasting.

Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Beleidsbegroting: Paragrafen (Paragraaf Lokale heffingen).

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing
In deze paragraaf vindt u algemene informatie over risico's in relatie tot weerstandscapaciteit. Ingegaan wordt op een aantal ontwikkelingen, zoals Algemene uitkering Gemeentefonds en BTW / exploitatie sportaccommodaties.
Ermelo kent momenteel een negentiental risico's voor een totaalbedrag van € 14,1 mln. De voornaamste risico's getreffen het Sociaal Domein. Over 2020 heeft Ermelo een beschikbaar weerstandscapaciteit ter grootte van € 12 mln., aflopend naar € 10,3 mln. in 2023. Over 2020 komt het ratio weerstandscapaciteit uit op 3,32 aflopend naar 2,88 in 2023. Met deze ratio blijven wij ondanks de verslechtering in de waarderingsklasse A (uitstekend).
In deze paragraaf zijn ook opgenomen de zes wettelijk voorgeschreven kengetallen. Over 2020 scoren wij op een drietal onderdelen in de categorie A, en op een drietal onderdelen een B. Wel moeten wij hierbij aantekenen dat de netto schuldquote vanaf 2022 omslaat naar categorie B. Oorzaak is het aantrekken van een tweetal geldleningen.

Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Beleidsbegroting: Paragrafen (Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing).

Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen
In deze paragraaf wordt ingegaan op het onderhoud van de kapitaalgoederen, zoals wegen, riolering, groen, en gebouwen. Per onderdeel worden weergegeven de in de begroting opgenomen budgetten en een toelichting op het onderhoud en de actualiteitswaarde van de diverse onderhoudsplannen. In totaal is in 2020 voor € 3,6 mln. aan onderhoudsbudgetten opgenomen. Dit loopt op tot € 3,7 mln. in 2023.

Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Beleidsbegroting: Paragrafen (Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen).

Paragraaf Financiering
Deze paragraaf geeft inzicht in het (verwachte) risicoprofiel van onze gemeente op het terrein van financieringsaspecten. Er wordt ingegaan op het rentebeleid en -ontwikkelingen, onze leningenportefeuille, de renterisiconorm (Ermelo blijft er onder), rentetoerekening aan de producten, uitstaande beleggingen (per 1 januari 2020 € 4 mln.), het schatkistbankieren (per medio 2019 € 9 mln.) en de liquiditeitsprognose.
De conclusie is dat Ermelo op deze onderdelen een gering risico loopt.

Ermelo heeft een bescheiden leningenportefeuille. Wij hebben per 1 januari 2020 een viertal aangetrokken geldleningen, met een restantbedrag ter grootte van € 24,8 mln. Op 4 april 2029 zal de laatste van deze vier geldleningen volledig afgelost zijn. Daar staat tegenover dat, op basis van het omvangrijke investeringspakket, het naar verwachting in 2021/2022 noodzakelijk zal zijn om een tweetal nieuwe geldlening ter grootte van € 20 mln. resp. € 10 mln. aan te trekken.

Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Beleidsbegroting: Paragrafen (Paragraaf Financiering) en hoofdstuk Financiering (Liquiditeitsprognose).

Paragraaf Verbonden Partijen
Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft.
In Ermelo zijn dit gemeenschappelijke regelingen (GGD NOG, MIZ, ODNV, SNV, VNOG en Streekarchivariaat), vennootschappen (Alliander, BNG, Leisurelands, Vitens, Inclusief Groep, Afvalsturing Friesland en Ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken) en coöperaties (Gastvrije Randmeren).
In de paragraaf is algemene informatie opgenomen met betrekking tot de verbonden partijen. Vervolgens wordt er specifiek op alle verbonden partijen ingegaan.

Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Beleidsbegroting: Paragrafen (Paragraaf Verbonden Partijen).

Paragraaf Grondbeleid
In deze paragraaf is informatie opgenomen omtrent de ontwikkeling en het beheer van diverse complexen binnen de Grondexploitatie, grond- en opstallenbeheer en vastgoed.
Ermelo kent op dit moment de volgende complexen:
- De Verbinding: verwacht exploitatiesaldo € 2.067.000,00 nadelig, waarvoor een voorziening is getroffen.
- Het Trefpunt: nog te realiseren winstneming € 3.893.000,00.
- Veldzicht Noord 4e fase: verwacht exploitatiesaldo € 44.000,00 nadelig.
- De Driesprong: verwacht exploitatiesaldo € 617.000,00 voordelig.

Het weerstandsvermogen van de Grondexploitatie is uitstekend. Er zijn momenteel geen risico's en de weerstandscapaciteit bedraagt € 7,5 mln.

Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Beleidsbegroting: Paragrafen (Paragraaf Grondbeleid).

Financiële Begroting 2020-2023
In deze Programmabegroting 2020-2023 zijn verwerkt alle budget- en kredietaanpassingen tot en met de 4e Bestuursrapportage 2019, de Kadernota 2020, de Meicirculaire 2019, de nieuwe pijplijnonderwerpen, de actualisatie van het investeringsplan en de noodzakelijke actualisaties tijdens de vervaardiging van deze begroting. Tevens is het Dekkingsplan 2020-2023 verwerkt in de begroting.

De financiële positie bestaat uit het totaal van de exploitatiebudgetten (het dagelijks huishoudboekje) en het totaal van de investeringskredieten.
De exploitatiebudgetten (ook wel de jaarlijkse omzet genoemd) bedragen over 2020 € 77,6 mln. (inclusief reserveringen).
De investeringskredieten bedragen over de jaren 2019-2023 (de huidige raadsperiode) in totaliteit € 95 mln.
Dit zijn grote bedragen. Zeker voor Ermelo.
Het ambitieniveau is hoog en dat heeft zijn weerslag op deze programmabegroting. Dit betekent dat er werk aan de winkel is. En ook dat het voorzieningenniveau voor bewoners, bedrijven en bezoekers enorm verbeterd en vergroot gaat worden. Daar hangt echter wel een prijskaartje aan.
De tijd dat (nieuwe) voorzieningen betaald konden worden uit het spaargeld (reserves) van Ermelo ligt achter ons.
Willen wij alle ambities daadwerkelijk realiseren dan is het noodzakelijk om de gemeentelijke belastingen stevig te verhogen. In de Programmabegroting 2019-2022 heeft de raad hiertoor al de nodige besluiten genomen.
Indien het hoge ambitieniveau en dus het uitgavenniveau beperkt gaan worden, dan kan dit betekenen dat de lastendrukverhoging ook enigszins beperkt kan worden.

Keuzes zullen gemaakt moeten worden.

Duidelijk is dat de financiële positie onder druk staat. Het gegeven dat Ermelo een financieel gezonde gemeente is, is geen vanzelfsprekendheid meer. Daar moet aan gewerkt worden. Alertheid blijft geboden.
De besluiten van de raad met betrekking tot deze Programmabegroting 2020-2023 zijn van wezenlijke invloed op de financiële positie.

De budgettaire uitkomst van de exploitatiebudgetten ziet er als volgt uit:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2020	2021	2022	2023
Budgettaire startpositie na Kadernota 2020 en 3e Bestuursrapportage 2019	**837 N**	**638 N**	**3.037 N**	**2.851 N**
Budgettaire uitkomst 4e bestuursrapportage 2019	1 V	1 V	1 V	1 V
Uitkomst Programmabegroting 2020-2023	-789 V	-216 V	59 N	23 N
Budgettaire uitkomst na Programmabegroting 2020-2023	**47 N**	**421 N**	**3.095 N**	**2.873 N**
Nog te dekken budgettaire tekorten	**47 N**	**421 N**	**3.095 N**	**2.873 N**
Dekkingsplan 2020-2023				
* Stelpost Marktwerking investeringen 2020	-94 V			
* Waterschouwingen	-50 V	-50 V	-50 V	-50 V
* Rentebeleid		-100 V	-125 V	-150 V
* Reserve I&A-fonds		-271 V		
* Storting in Algemene Reserve (budgettair voordeel 2020)	97 N			
* Stelpost Nieuwe Ombuigingen 2022 (nog te concretiseren / realiseren)			2.920 N	2.673 N
Budgettaire einduitkomst Programmabegroting 2020-2023	**0**	**0**	**0**	**0**

Belangrijk is dat de Begroting 2020 structureel en reëel sluitend is. Dit houdt in dat alle structurele lasten 2020 zijn gedekt door structurele inkomsten 2020. Daarnaast zijn de ramingen 2020 realistisch.
De Begroting 2020 is ook in totaliteit budgettair sluitend. Dit is één van de voorwaarden om voor repressief toezicht (= toezicht achteraf) door de provincie Gelderland in aanmerking te komen.

Ook is het begrotingsjaar 2021 budgettair sluitend.
Dit geldt niet voor het begrotingsjaren 2022 en 2023. De Begroting 2022 en 2023 is sluitend gemaakt door opname van een stelpost Nieuwe Ombuigingen / Bezuinigingen 2022 ter grootte van respectievelijk € 2.920.000,00 en 2.673.000,00. Deze stelpost zal in de komende periode geconcretiseerd moeten worden en vervolgens nog moeten worden gerealiseerd.

Deze budgettaire uitkomst is een momentopname. Het is de stand per begin augustus 2019. De budgettaire positie van onze gemeente is doorlopend aan wijzigingen onderhevig.

Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Budgettaire uitkomst (Budgettaire startpositie, Budgettaire uitkomst na Programmabegroting 2019-2022, Onderwerpen "in de pijplijn", Overzicht van baten en lasten en Toelichting op het overzicht van baten en lasten)

Provinciaal toezicht
Ermelo valt sinds jaar en dag onder het repressief provinciale toezicht. Dit is de meest gunstige toezichtsvorm, zijnde toezicht achteraf.
De provincie Gelderland stelt een aantal voorwaarden om ook over 2020 onder het repressieve toezicht te blijven vallen.
De belangrijkste voorwaarde is dat de Begroting 2020 structureel en reëel in evenwicht is. Daaraan wordt voldaan. Wij gaan er van uit dat Ermelo ook in het jaar 2020 blijft vallen onder het repressieve toezicht.

Een nadere toelichting vindt u in hoofdstuk Budgettaire uitkomst (Provinciaal toezicht en Overzicht van baten lasten).

Investeringsplan 2019-2028
Ermelo kent een hoog ambitieniveau. Dat uit zich onder andere in een omvangrijk investeringsplan. In deze begroting is opgenomen het geactualiseerde Investeringsplan 2019-2028. Over deze jaren is in totaliteit voor 102 mln. aan investeringskredieten opgenomen. Dit bedrag is enorm. In de Kadernota 2020 was dit € 89 mln.

De belangrijkste en grootste investeringen bevinden zich binnen het programma Samen Leven in Ermelo (onderwijs, sport en cultuur) en het programma Samen Wonen in Ermelo (verkeer en vervoer, Kerkdennen, Centrumontwikkeling, riolering en starters-/blijvers-/duurzaamheidsleningen).

Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Financiële positie: Investeringen (Investeringsplan en Overzicht investeringen per programma).

Reservepositie
De reservepositie van Ermelo bestaat uit het totaal van alle reserves en voorzieningen. De reservepositie is opgebouwd uit de algemene reserves, (beklemde) bestemmingsreserves en voorzieningen.

Ermelo kent sinds jaar en dag een ruime reservepositie. Zeg maar spaargeld. Echter door genomen raadsbesluiten ligt een groot deel van de reservepositie thans vast en zal de reservepositie de komende jaren langzaam maar zeker gaan afnemen. Wel staan daar dan nieuwe voorzieningen tegenover.

De reservepositie ziet er thans als volgt uit:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	Rek. 2018 (31-12-2018)	Begroting 2020 (1-1-2020)	Begroting 2023 (31-12-2023)	Daadwerkelijk nog vrij besteedbaar
Algemene reserves	18.695	8.886	6.786	-681
Beklemde bestemmingsreserve	19.125	33.151	30.450	750
Overige bestemmingsreserves	10.295	4.127	3.114	2.705
Voorzieningen	15.778	14.887	15.876	0
Totaal reservepositie	63.893	61.051	56.226	2.774

De reservepositie van Ermelo blijft, ondanks dat het totaalbedrag in de komende jaren als gevolg van het hoge investeringsniveau langzaam maar zeker afneemt, op zich goed. Een groot deel van de reservepositie ligt echter vast in de vorm van beklemde bestemmingsreserves en voorzieningen.
Meest belangrijk is echter de omvang van de nog vrij te besteden reserves en voorzieningen. Uit de tabellen blijkt dat er nog een incidenteel bedrag ter grootte van € 2,8 mln. vrij te besteden is door de raad. Zodra de winstneming Het Trefpunt daadwerkelijk is gerealiseerd kan dit nog aangevuld worden met € 3,8 mln. Gezien deze cijfers moge duidelijk zijn dat de rek binnen de reservepositie er wel uit is.

Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Financiële positie: Reserves en voorzieningen (Algemene informatie, Reservepositie, Overzicht verloop reserves en voorzieningen, Overzicht van structurele toevoegingen aan reserves en Overzicht van structurele onttrekkingen aan reserves).

Taakstellingen
Ermelo heeft de afgelopen jaren omvangrijke bezuinigings- en ombuigingstrajecten doorlopen. De totale taakstelling bedroeg € 9,6 mln. structureel. Hiervan is inmiddels 98,9% ook daadwerkelijk gerealiseerd.
Het restant ter grootte van € 103.000,00 met ingang van 2023 op het onderdeel Accommodatiebeleid 2012 (sportaccommodaties) moet nog gerealiseerd worden.
Daarnaast zijn er in de begroting taakstellingen aanwezig met betrekking tot het Sociaal Domein ter grootte van € 1,9 mln. Ten opzichte van de vorige begroting is de taakstelling Sociaal Domein verlaagd. Indien deze taakstellingen niet daadwerkelijk gerealiseerd gaan worden komen zij bovenop het al bestaande begrotingstekort.
In deze Programmabegroting is in het begrotingsjaar 2022 en 2023 nog een nieuwe stelpost Nieuwe Ombuigingen 2022 ter grootte van € 2,9 mln. en 2,7 mln opgenomen. Deze moet nog geconcretiseerd en vervolgens gerealiseerd worden.

Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Financiële positie: Taakstellingen in de begroting (Overzicht taakstellingen).

Emu-begroting
In deze begroting is opgenomen de berekening van het EMU-saldo. Dit wordt bepaald op kasbasis (dus de liquide geldstromen). Ermelo verwacht in de komende jaren een EMU-tekort. De reden is met name het omvangrijke investeringspakket. Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Financiële positie (EMU-begroting).

Lastendruk Ermelo
Om aan het hoge ambitieniveau van de Programmabegroting 2020-2023 uitvoering te kunnen geven is het onontkoombaar om over te gaan tot een stevige verhoging van de lastendruk in de komende komende jaren.
Deze verhoging kan beperkt worden indien het hoge ambitie- en dus uitgavenniveau naar beneden wordt bijgesteld.

Een nadere toelichting vindt u in hoofdstuk Financiële positie: Toelichting op de financiële positie (Tarievenbeleid).

Begroting in het kort

BEGROTING 2020 IN ÉÉN OOGOPSLAG

Forse investeringen tot en met 2023

Het dagelijks huishoudboekje van Ermelo bevat in 2020 een bedrag van € 77,6 miljoen aan uitgaven. In dit overzicht zie je waaraan dit geld in 2020 wordt uitgegeven en waar dit geld vandaan komt. Naast deze dagelijkse uitgaven wil Ermelo in de jaren 2019 tot en met 2023 fors investeren in verbetering van het voorzieningenniveau. Hiervoor is tot en met 2023 € 95 miljoen nodig. Dit zijn bijvoorbeeld: Onderwijshuisvesting (RKPWA, De Goede Herder, Groevenbeek, vso Driekansen en vso Rietschans), nieuwbouw sportcomplex Calluna, verbetering buitensportaccommodaties, verbouwing De Dialoog, fietsvoorzieningen, infrastructuur (wegen, openbare verlichting en riolering), Markt 2.0, Chevallierlaan, Kerkdennen, gemeentehuis en starters- en blijversleningen.

Het college van burgemeester en wethouders Ermelo

INKOMSTEN

WAAR KOMT HET VANDAAN?

52,1 MILJOEN + 25,5 MILJOEN = 77,6 MILJOEN

Het grootste deel krijgen we van het Rijk.

De rest krijgen we uit lokale heffingen en overige inkomstenbronnen.

De totale inkomsten voor 2020 zijn begroot op € 77,6 miljoen.

17,8 MILJOEN

7,7 MILJOEN

LOKALE HEFFINGEN

	totaal	inwoner
OZB	€ 7.732.000	€ 288
Rioolheffing	€ 2.923.000	€ 109
Afvalstoffenheffing	€ 2.158.000	€ 80
Toeristenbelasting	€ 508.000	€ 19
Forensenbelasting	€ 1.259.000	€ 47
Reclamebelasting	€ 57.000	€ 2
Hondenbelasting	€ 153.000	€ 6
Precariorechten	€ 1.383.000	€ 51
Leges omgevingsvergunningen	€ 636.000	€ 24
Leges welstand	€ 66.000	€ 2
Begraafplaatsrechten	€ 388.000	€ 14
Burgeraangelegenheden	€ 474.000	€ 18
Overige lokale heffingen	€ 44.000	€ 2

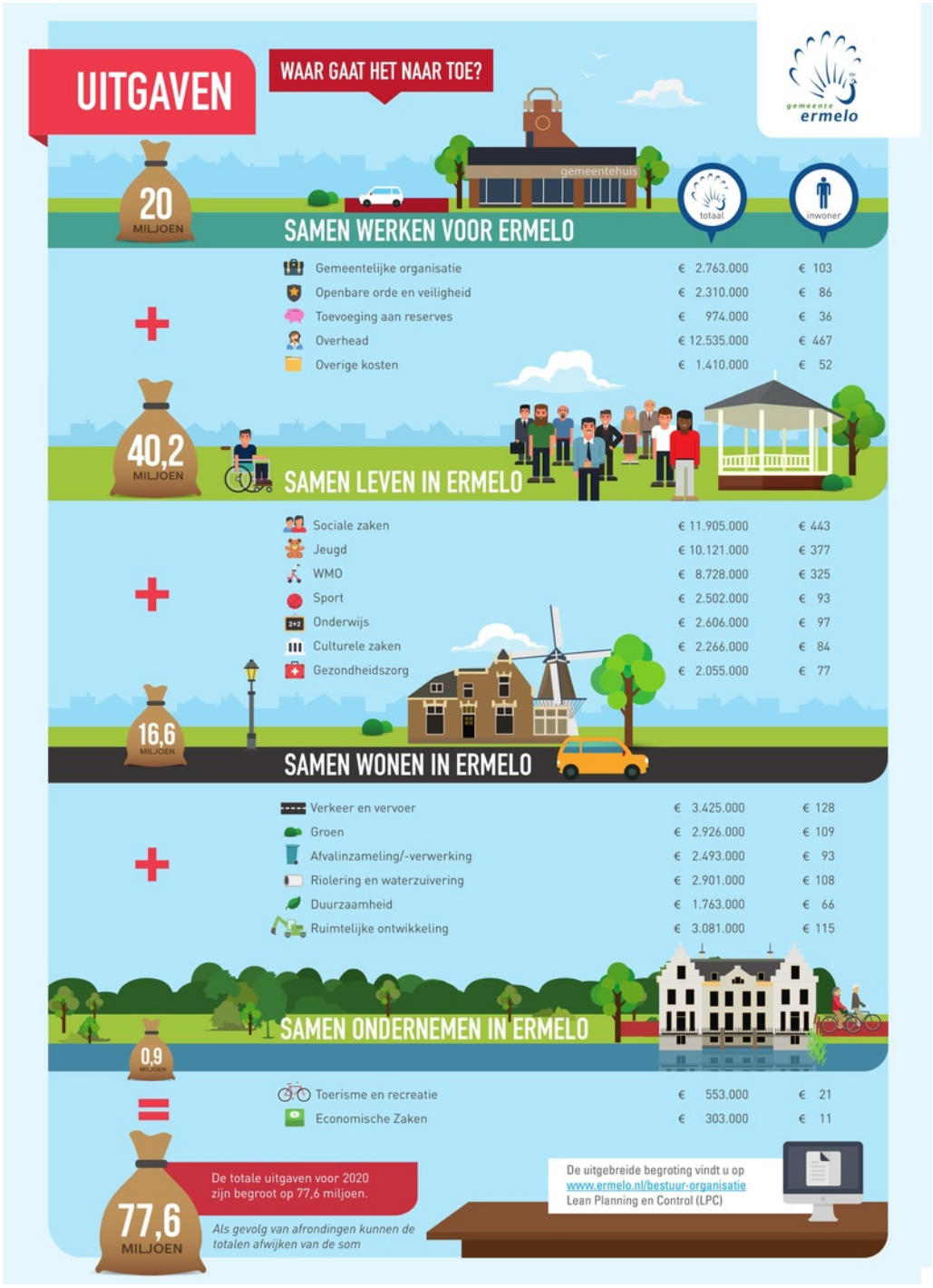
ANDERE INKOMSTENBRONNEN

	totaal	inwoner
Bijdragen uit reserves / voorzieningen	€ 3.497.000	€ 130
Rente-/winstopbrengsten	€ 1.093.000	€ 41
Verhuur en opbrengsten accommodaties	€ 487.000	€ 18
BTW in heffingen	€ 926.000	€ 34
Mutaties Grondexploitatie	€ 112.000	€ 4
Pachtopbrengsten	€ 327.000	€ 12
Overige inkomsten	€ 1.278.000	€ 48

Lastendruk stijgt in 2020

Vorig jaar schreven wij dat aan de hoge ambities van Ermelo een prijskaartje hangt. De rekeningen moeten uiteindelijk wel betaald worden. Jarenlang betaalde Ermelo de ambities uit het spaargeld en werden de gemeentelijke belastingen slechts met een bescheiden inflatiecorrectie verhoogd. Die tijd is echter voorbij, het spaargeld is zo goed als op! Sinds 2019 is de lastendruk dus toegenomen. Wil Ermelo alle ambities waar kunnen maken dan moeten de gemeentelijke belastingen omhoog, ook in 2020.

©2019 - Soet&Blank Breda

Beleidsbegroting: Programmaplan

Inleiding

Het programmaplan is hét onderdeel van de programmabegroting waarin de raad zijn sturende invloed op hoofdlijnen (kaderstelling) naar het college van b&w invult. Het programmaplan wordt ook wel het beleidsdeel van de programmabegroting genoemd. Tegelijk is daarmee het programmaplan ook hét basisdocument aan de hand waarvan de raad zijn controlerende taak gedurende het lopende begrotingsjaar uitoefent.

Het programmaplan is voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
Het dient te bestaan uit twee delen, te weten:

- de raadsprogramma's;
- het overzicht Algemene Dekkingsmiddelen (inclusief Overhead, Vennootschapsbelasting en de stelpost Onvoorzien). Het overzicht maakt onderdeel uit van het programma Samen

Werken voor Ermelo.

Het is gemeenten vrij om te bepalen welke programma's gehanteerd worden. Wel is voorgeschreven dat per programma de vier "W's" opgenomen moeten worden. Dit zijn:

- Wat willen wij bereiken?
- Wat gaan wij daarvoor doen?
- Wie zijn daarbij betrokken?
- Wat hebben wij er voor over?

De programma's bestaan uit de volgende onderdelen:

- Algemeen
  Hierin wordt weergegeven de speerpunten van de programma met de betrokken portefeuillehouders per onderwerp binnen het speerpunt.
- Beleidsdoelstellingen
  Hierin zijn alle speerpunten uit het Collegeprogramma 2018-2022 opgenomen. Per speerpunt is verwoord wat wij willen bereiken en wat wij daarvoor gaan doen. Daarnaast ook de bijbehorende risico's en het vastgestelde beleid. In deze beleidsnota's vindt u het achterliggende Ermelose beleid.
- Indicatoren
  Opgenomen zijn de indicatoren die wettelijk zijn voorgeschreven.
- Wie zijn daarbij betrokken
  Hierbij is een opsomming weergegeven van de Verbonden partijen, die betrokken zijn bij de uitvoering van het beleid dat onder het desbetreffende programma valt.
- Wat hebben we er voor over:
  - Budgettaire uitkomst exploitatie;
  Hierin hebben wij de meest actuele exploitatiebudgetten (lasten en baten) per programma op basis van bestaand en nieuw beleid (uitgesplitst naar baten en lasten) voor de jaren 2020 tot en met 2023 opgenomen.
  - Investeringsplan;
  In dit overzicht hebben wij het totaal van de investeringskredieten (uitgaven en inkomsten) vermeld, die in de jaren 2020 tot en met 2023 in deze begroting zijn opgenomen. Tevens is een doorklik mogelijkheid opgenomen waarmee het detail investeringsplan geraadpleegd kan worden.
  - Autorisatieniveau raad;
  Hierin verwoorden wij in hoeverre de raad de budgetten en investeringskredieten heeft geautoriseerd (beschikbaar heeft gesteld). In principe autoriseert de raad de budgetten op programmaniveau, maar het is mogelijk om dit op een lager niveau te doen. Dit is bijvoorbeeld in Ermelo gebeurd voor de Grondexploitatie. Daarnaast autoriseert de raad alle afzonderlijke investeringskredieten. De raad kan bepalen dat een krediet wel wordt geautoriseerd, maar nog niet wordt vrijgegeven. Indien dit het geval is, hebben wij dit expliciet verwoord in deze begroting. In dat geval moet het college van b&w eerst naar de raad voordat het krediet besteed mag worden. Ten slotte autoriseert de raad de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves en voorzieningen.

Portefeuilleverdeling

Binnen het college van burgemeester en wethouders zijn de taken als volgt verdeeld:

Burgemeester dhr. A.A.J. Baars

- Beleidscoördinatie, Algemene en bestuurlijke zaken
- Politie, Brandweer, openbare orde en veiligheid
- Wettelijke taken van Toezicht en handhaving (Handhavingsoverleg)
- Bestuur Stichting Collectieve beveiliging Ermelo
- Communicatie en vertegenwoordiging (Media beleid)
- Nutsbedrijven
- Asielbeleid
- AB lid VNOG
- Bestuur RNV (in liquidatiefase)

Wethouder dhr. A.L. Klappe

RO, Wonen, Groen, Sport, Burger-Overheidsparticipatie.
Loco-burgemeester 1

- Ruimtelijke ordening
- Grondzaken (beleid)
- Volkshuisvesting
- Programma Centrum
- Landschap en Omgevingsgroen
- Omgevingswet
- Gezondheid in relatie tot Omgevingswet *)
- Sport
- Burger en Overheidsparticipatie

Wethouder dhr. W. Vogelsang

Financiën, Verkeer, Grond, Gebouwen, Dienstverlening, Bedrijfsvoering.
Loco-burgemeester 2

- Financiën, belastingen
- Verkeer en Vervoer (inclusief GVVP)
- Accommodatiebeleid (incl. schoolgebouwen)
- Dienstverlening
- Bedrijfsvoering (Personeel en organisatie, ICT, bestuur Meerinzicht)
- Inkoopbeleid
- Grondzaken (exploitatie)
- Vergunningverlening WABO
- Bestuur SDV (in liquidatiefase)

Wethouder dhr. L.A. van der Velden

Economie, Toerisme & Recreatie, Duurzaamheid, Beheer openbare ruimte.
Loco-burgemeester 3

- Economie
- Toerisme en Recreatie
- Werkgelegenheid en arbeidsmarktbeleid
- Participatiewet (werk en inkomen)
- AvA InclusiefGroep
- Beheer openbare ruimte
- Duurzaamheid en Milieu
- Water
- Algemeen bestuur Omgevingsdienst Veluwe
- Diakonaal Platform (samen met wethouder dhr.dr. J.A. de Haan)
- Coöperatie gastvrije randmeren
- Veluwe Alliantie (De Veluwe op 1!)

Wethouder dhr. dr. J.A de Haan

Kunst en Cultuur, Onderwijs, Zorg, Sociaal, Welzijn, Organisatieontwikkeling.
Loco-burgemeester 4

- Onderwijs
- Monumentenbeleid (inclusief erfgoedkaart Veluwe)
- Participatiewet (maatschappelijke participatie)
- Vitale Vakantieparken
- Dossier VVV
- Gezondheidszorg *)
- Bestuur GGD
- Sociaal Cultureel werk
- Maatschappelijke doelgroepen
- WMO, programma Sociaal
- Projectwethouder wijkgericht werken
- Mantelzorg
- Vrijwilligerswerk
- Jeugdzorg
- Kunst en Cultuur
- Streekarchivariaat
- Organisatieontwikkeling
- Diakonaal Platform (samen met wethouder dhr. L.A. van der Velden)

**) Gezondheidszorg wordt gesplitst in:*
- deel Omgevingswet (fysieke ruimte beter kunnen benutten om sociale doelstellingen te ondersteunen);
- deel gezondheidszorg (taken in het kader van preventie, zorg en ondersteuning inwoners).

De heer A.M. Weststrate
Gemeentesecretaris / Algemeen directeur

Projecten	Projectwethouder	Portefeuillewethouder
Veldwijk	dhr. A.L. Klappe	dhr.dr. J.A. de Haan
Markt 2.0	dhr. A.L. Klappe	dhr. L.A. van der Velden
Calluna-Zanderij	dhr. L.A. van der Velden	dhr. A.L. Klappe
Strand Horst	dhr.dr. J.A. de Haan	dhr. L.A. van der Velden
Bestuurlijke vernieuwing	dhr.dr. J.A. de Haan	dhr. A.A.J. Baars
De Dialoog	dhr.dr. J.A. de Haan	dhr. W. Vogelsang

De projectwethouders werken als duo samen met de portefeuillewethouders. De laatste heeft

een coördinerende rol. Er is jaarlijks een college-evaluatie over functioneren, portefeuilleverdelingen mogelijk nieuwe portefeuilles.

Programma Samen Werken voor Ermelo

Algemeen

Programma Samen Werken voor Ermelo bestaat uit onderstaande speerpunten, onder elk speerpunt zijn de onderwerpen opgenomen die hierop betrekking hebben.

1. Bestuurlijke vernieuwing
2. Burger- en Overheidsparticipatie
3. Netwerkgemeente
4. Openbare Orde en Veiligheid
5. Financiën

Bestuurlijke vernieuwing

Onderwerp	Portefeuillehouder	Projectwethouder
Bestuurlijke vernieuwing	n.v.t	dhr.dr. J.A. de Haan
Beleidscoördinatie / Algemene en Bestuurlijke Zaken	dhr. A.A.J. Baars	n.v.t.
Organisatieontwikkeling	dhr.dr. J.A. de Haan	n.v.t
Dienstverlening	dhr. W. Vogelsang	n.v.t.

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
De samenleving verandert snel: van verticaal naar horizontaal, van een klassieke zuilensamenleving naar een netwerksamenleving. Lokale ontwikkelingen ontstaan niet meer op basis van centraal gezag, maar door verbindingen van mensen (in organisaties). De klassieke uitoefening van macht vanuit één plaats wordt in hoog tempo ingeruild voor het georganiseerd delen van kennis en energie en verbindingen vanuit alle hoeken van de Ermelose samenleving. Wij typeren de beoogde bestuursstijl van het college van burgemeester en wethouders dan ook als besturen in een netwerker- en verbinderstijl. Een team dat inspeelt op, en als partner samenwerkt en meedenkt met inwoners, ondernemers, gemeenschappen, maatschappelijke organisaties en instellingen, de gemeenteraad en de ambtelijke organisatie. In strikt bestuurlijke termen is het college de uitvoerder van de opvattingen van de gemeenteraad en zo willen we dat ook dagelijks doen. Dat vraagt van ons dat we open en gelijkwaardig samenwerken met alle 21 raadsleden en alle 5 collegeleden.

Wat willen we?
- Een sterke raad, in positie als beleidsbepaler.
- Een college dat inspireert en dienend is aan de raad en de inwoners van Ermelo.
- Bewoners aan het woord.
- Respectvolle behandeling van inwoners en organisaties in directe contacten.
- Snellere besluitvormingsprocessen, door meer keuzes / verantwoordelijkheid.

We gaan afhankelijk van het onderwerp vóór het maken van plannen overleggen met inwoners, ondernemers en organisaties. We gaan de communicatie met de inwoners interactief en ronduit aantrekkelijk maken. Het gezamenlijk opstellen van een maatschappelijk raadsprogramma is daar een voorbeeld van. We zoeken naar vernieuwende en vergaande vormen van inwonersparticipatie. We vernieuwen de besluitvormingsprocessen waarbij de invloed van "de samenleving" versterkt wordt. Dit vereist duidelijke kaders en daadkrachtig bestuur.
De Omgevingswet willen we ontwikkelen als een sturingsinstrument dat de Ermelose samenleving uitnodigt tot het (mee)maken en mee bepalen van plannen. Een "ja, mits" in plaats van "nee, tenzij" houding past daar goed in. We willen uitnodigend en open in gesprek gaan met inwoners, ondernemers en organisaties. Onder andere door maandelijks maatschappelijke tafels te organiseren. Een tafel waar gepraat wordt, een kleine hap gegeten, waar een concreet actueel onderwerp centraal staat of soms een open agenda. Natuurlijk niet in het gemeentehuis, maar op locatie.
We voeren het "Starten vóór de Start"-principe in, dat wil zeggen dat we eerst met inwoners, ondernemers en organisaties gaan praten voordat we de eerste kaders of pennenstreken voor een plan of beleid op papier zetten. Om de positie van de raad te versterken willen we in het voorbereidende werk van het college voor de raad, vaker met keuzescenario's komen in plaats van met één oplossingsvariant.
De bestuurlijke vernieuwing en de ontwikkeling van de ambtelijke organisatie versterken elkaar. De ambtelijke organisatie moet daartoe kwantitatief en kwalitatief voldoende zijn toegerust.

Een maatschappelijk raadsprogramma is een raadsbreed akkoord op inhoud, waaraan alle

fracties hebben meegewerkt en dat door alle fracties is vastgesteld. Er is in de uitwerking geen sprake van coalitie en oppositie. Daarnaast is het akkoord tot stand gekomen met de actieve inbreng van de samenleving in al haar geledingen. Doel is om een akkoord tussen politiek en samenleving op te stellen, over de ambities voor Ermelo. Hiermee heeft de raad sturing op de eigen agenda. De mate waarin het maatschappelijk raadsprogramma zich richt op inhoudelijke onderwerpen, procesafspraken en een strategische agenda wordt in overleg met de raad bepaald. De inhoudelijke onderwerpen voor het maatschappelijk raadsprogramma worden aangedragen door alle raadsfracties. Rond -door de raad bepaalde- onderwerpen met grote maatschappelijke impact zullen interactieve gespreksronden plaatsvinden tussen raad en samenleving. Alle andere onderwerpen voor het maatschappelijk raadsprogramma worden door de consultatief besproken met inwoners, ondernemers en organisaties. De politieke uitkomst van deze gesprekken wordt bepaald door de gehele raad en vindt zijn beslag in het maatschappelijk raadsprogramma.

Raadsperiode 2018-2022
Wij willen werk gaan maken van de bestuurlijke vernieuwing door onder andere het opstellen van een maatschappelijk raadsprogramma en het vooraf betrekken van de raad en inwoners bij majeure opgaven.

Wat gaan we daarvoor doen

- In 2019 wordt het maatschappelijk raadsprogramma verder opgepakt. Als tweede en derde onderwerp voor dit programma zijn de onderwerpen wonen en mobiliteit gekozen. De raad gaat met inwoners, organisaties en verenigingen in gesprek om samen te komen tot een invulling van dit thema. Behandeling van beide onderwerpen wordt na afloop geëvalueerd.
- De afgelopen jaren is veel inhuur gepleegd. Dit is relatief duur en zorgt door het flexibele karakter voor weinig vastigheid. Daarom hebben we het afgelopen jaar veel inzet gepleegd om de structurele formatie op orde te brengen. Daarnaast werken wij door het aantrekken van trainees aan een toekomstbestendige organisatie (streven naar een evenwichtige leeftijdsopbouw). De trainees geven een stimulans aan nieuwe werkwijzen en ideeën. Ook het komende jaar bouwen we inhuur, indien mogelijk, nog verder af en continueren we het opbouwen van een structurele formatie om de opgaven vanuit het coalitieakkoord goed uit te kunnen voeren. In dat kader zijn we ook met HRM bezig een strategisch personeelsbeleid vorm te geven.
- Wij geven in 2019 verder uitvoering aan de vastgestelde visie op dienstverlening en participatie. Wij gaan voor een Beter Ermelo en uitstekende dienstverlening aan en samenwerking met onze inwoners, bedrijven, organisaties en ons bestuur is leidend bij alles wat wij doen. Ermelo blijft zich zo onderscheiden als een gemeente waar het beter wonen, werken en verblijven is. Belangrijke keuze in de dienstverlening is dat wij meer willen inzetten op de doorontwikkeling van de digitale dienstverlening. Door meer diensten en producten digitaal aan te bieden ontstaat ruimte voor een individuele benadering van onze inwoners, bedrijven en organisaties en het implementeren van participatie. De doorontwikkeling van de ambtelijke organisatie en de ontwikkelopgave dienstverlening en participatie worden hierbij nadrukkelijk aan elkaar gekoppeld.
- De bestuurlijke vernieuwing en de ontwikkeling van de ambtelijke organisatie versterken elkaar. De ambtelijke organisatie moet daartoe kwantitatief en kwalitatief voldoende zijn toegerust. De organisatie is volop in ontwikkeling en hierop wordt de komende periode ook stevig ingezet. Op dit moment wordt een veranderorganisatie uitgerold die de organisatie op alle plekken raakt. Er wordt gewerkt aan een uitvoeringsagenda, die nog in 2019 wordt opgepakt en ook in 2020 wordt gecontinueerd.

Risico's

Beleidsmatige risico's
N.v.t.

Financiële risico's
De tien belangrijkste financiële risico's zijn opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer. Voor dit speerpunt zijn de volgende risico's opgenomen:

Tabel in Naris opgenomen financiële risico's

Speerpunt	Nr in Naris	Risicogebeurtenis	Gevolg	Kans	Gevolg
Bestuurlijke vernieuwing	R19	Voortijdige functiebeëindiging van een wethouder (óf wachtgelder).	Geld - Het uitbetalen van wachtgeld, een arbeidsongeschiktheidsuitkering of een levenslang nabestaandenpensioen aan de achterblijvende partner.	10%	€ 600.000
Bestuurlijke vernieuwing	R209	Niet voldoen aan de bepalingen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming	Geld - Een boete van de Autoriteit Persoonsgegevens (max. € 20 mio of 4% van het omzettotaal).	10%	€ 3.120.000

Vastgesteld beleid

N.v.t.

Burger- en Overheidsparticipatie

Onderwerp	Portefeuillehouder
Dienstverlening en Participatie	dhr. W. Vogelsang / dhr.dr. J.A. de Haan
Burger- en Overheidsparticipatie	dhr. A.L. Klappe
Diakonaal platform	dhr.dr. J.A. de Haan / dhr. L.A. van der Velden
Wijkgericht werken	dhr.dr. J.A. de Haan
Communicatie / Vertegenwoordiging (MediaBeleid)	dhr. A.A.J. Baars

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Samenspel raad en college
De samenleving verandert snel: van verticaal naar horizontaal, van een klassieke zuilensamenleving naar een netwerksamenleving. Lokale ontwikkelingen ontstaan niet meer op basis van centraal gezag, maar door verbindingen van mensen (in organisaties). De klassieke uitoefening van macht vanuit één plaats wordt in hoog tempo ingeruild voor het georganiseerd delen van kennis en energie en verbindingen vanuit alle hoeken van de Ermelose samenleving. Wij typeren de beoogde bestuursstijl van het college van burgemeester en wethouders dan ook als besturen in een netwerker- en verbinderstijl. Een team dat inspeelt op, en als partner samenwerkt en meedenkt met inwoners, ondernemers, gemeenschappen, maatschappelijke organisaties en instellingen, de gemeenteraad en de ambtelijke organisatie. In strikt bestuurlijke termen is het college de uitvoerder van de opvattingen van de gemeenteraad en zo willen we dat ook dagelijks doen. Dat vraagt van ons dat we open en gelijkwaardig samenwerken met alle 21 raadsleden en alle 5 collegeleden.

Wat willen we?
- Een sterke raad, in positie als beleidsbepaler.
- Een college dat inspireert en dienend is aan de raad en de inwoners van Ermelo.
- Bewoners aan het woord.
- Respectvolle behandeling van inwoners en organisaties in directe contacten.
- Snellere besluitvormingsprocessen, door meer keuzes / verantwoordelijkheid.

Bestuurlijke vernieuwing
We gaan afhankelijk van het onderwerp vóór het maken van plannen overleggen met inwoners, ondernemers en organisaties. We gaan de communicatie met de inwoners interactief en ronduit aantrekkelijk maken. Het gezamenlijk opstellen van een maatschappelijk raadsprogramma is daar een voorbeeld van. We zoeken naar vernieuwende en vergaande vormen van inwonersparticipatie. We vernieuwen de besluitvormingsprocessen waarbij de invloed van "de samenleving" versterkt wordt. Dit vereist duidelijke kaders en daadkrachtig bestuur.
De Omgevingswet willen we ontwikkelen als een sturingsinstrument dat de Ermelose samenleving uitnodigt tot het (mee)maken en mee bepalen van plannen. Een "ja, mits" in plaats van "nee, tenzij" houding past daar goed in. We willen uitnodigend en open in gesprek gaan met inwoners, ondernemers en organisaties. Onder andere door maandelijks maatschappelijke tafels te organiseren. Een tafel waar gepraat wordt, een kleine hap gegeten, waar een concreet actueel onderwerp centraal staat of soms een open agenda. Natuurlijk niet in het gemeentehuis, maar op locatie.
We voeren het "Starten vóór de Start"-principe in, dat wil zeggen dat we eerst met inwoners, ondernemers en organisaties gaan praten voordat we de eerste kaders of pennenstreken voor een plan of beleid op papier zetten. Om de positie van de raad te versterken willen we in het voorbereidende werk van het college voor de raad, vaker met keuzescenario's komen in plaats van met één oplossingsvariant.
De bestuurlijke vernieuwing en de ontwikkeling van de ambtelijke organisatie versterken elkaar. De ambtelijke organisatie moet daartoe kwantitatief en kwalitatief voldoende zijn toegerust.

Raadsperiode 2018-2022
We willen deze raadsperiode aan de slag met het maatschappelijk raadsprogramma. Als raad willen we ervaring opdoen met het in gesprek gaan met onze inwoners en met de input die hieruit komt geven we als raad kaders mee te geven aan het college. Doel is om een akkoord tussen politiek en samenleving op te stellen over de ambities voor Ermelo. Het eerste onderwerp van het maatschappelijk raadsprogramma is (omgevings)groen en zal in september 2018 van start gaan. Ook wordt dan gevraagd naar input vanuit de samenleving om de volgende onderwerpen te bepalen. Na het eerste onderwerp zullen meerdere onderwerpen volgen.

Wat gaan we daarvoor doen

1. Wij gaan invulling geven aan het vastgestelde Plan van aanpak (digitale) dienstverlening om daarmee onze inwoners, bedrijven en organisaties beter te kunnen bedienen.
2. We willen stakeholders en netwerk partners voor zover als mogelijk mee nemen bij het opstellen en/of vorm geven van nieuw beleid.
3. Twee keer per jaar wordt overleg gevoerd tussen het college en het diaconaal platform.

Risico's

Beleidsmatige risico's
N.v.t.

Financiële risico's
N.v.t.

Vastgesteld beleid

1. Visie op dienstverlening en participatie (10 oktober 2018 vastgesteld)
2. Plan van aanpak (digitale) dienstverlening (4 juli 2019 vastgesteld)

- Eerste versie kwaliteitshandvest (2008);
- Nieuwe werkwijze vastgesteld in 2019
- Communicatiekader en uitgangspunten (2016).

Netwerkgemeente

Onderwerp	Portefeuillehouder
Netwerkgemeente	dhr.dr. J.A. de Haan
Bedrijfsvoering (P&0 / ICT / MIZ)	dhr. W. Vogelsang
Bestuur Stichting Collectieve beveiliging Ermelo	dhr. A.A.J. Baars
Streekarchivariaat	dhr.dr. J.A. de Haan
Bestuur GGD	dhr.dr. J.A. de Haan
Algemeen Bestuur ODNV	dhr. L.A. van der Velden
Algemeen Bestuur VNOG	dhr. A.A.J. Baars
Bestuur RNV (in liquidatie)	dhr. A.A.J. Baars
Nutsbedrijven	dhr. A.A.J. Baars

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
De samenleving verandert snel: van verticaal naar horizontaal, van een klassieke zuilensamenleving naar een netwerksamenleving. Lokale ontwikkelingen ontstaan niet meer op basis van centraal gezag, maar door verbindingen van mensen (in organisaties). De klassieke uitoefening van macht vanuit één plaats wordt in hoog tempo ingeruild voor het georganiseerd delen van kennis en energie en verbindingen vanuit alle hoeken van de Ermelose samenleving. Wij typeren de beoogde bestuursstijl van het college van burgemeester en wethouders dan ook als besturen in een netwerker- en verbinderstijl. Een team dat inspeelt op, en als partner samenwerkt en meedenkt met inwoners, ondernemers, gemeenschappen, maatschappelijke organisaties en instellingen, de gemeenteraad en de ambtelijke organisatie. In strikt bestuurlijke termen is het college de uitvoerder van de opvattingen van de gemeenteraad en zo willen we dat ook dagelijks doen. Dat vraagt van ons dat we open en gelijkwaardig samenwerken met alle 21 raadsleden en alle 5 collegeleden.

Raadsperiode 2018-2022
Op 9 november 2017 heeft de gemeenteraad de definitieve visie op netwerkgemeente Ermelo vastgesteld:

- Wij doen ons werk in het midden van de samenleving, voor en mét de Ermelose samenleving.
- Wij zijn ons bewust van de veranderende rol van de gemeentelijke overheid als gevolg van de veranderingen in onze samenleving.
- Wij willen een partnerschap met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen.
- Wij creëren ruimte voor meer eigen initiatief en verantwoordelijkheid.
- Wij willen met een frisse blik naar de dingen kijken: oplossingsgericht en innovatief.
- Voorafgaand aan initiatieven wordt afgewogen of dit samen met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners kan worden ontwikkeld (en zijn hierbij steeds helder over rollen, verwachtingen en verantwoordelijkheden van alle partijen).
- Wij zijn daarbij voorwaardenscheppend, faciliterend en stimulerend richting initiatiefnemers.
- Wij ontwikkelen als raad, college en ambtelijke organisatie het vermogen om onze invloed en verantwoordelijkheid welbewust te doseren en bepalen afhankelijk van de opgaven waarvoor wij ons geplaatst zien welke rol en verantwoordelijkheid we willen nemen en stemmen onze werkwijze daarop af.
- Wij doen ons werk ook steeds vaker met andere gemeenten en organisaties en zoeken hierbij de best passende manier, soms via duurzame samenwerkingsverbanden, soms via flexibele netwerkverbanden.

Ook is ingestemd met het beoogde traject om onder leiding van de driehoek, in samenspraak met de begeleidingsgroep tot een gezamenlijke, dynamische ontwikkelagenda voor de raad, het college en de ambtelijke organisatie te komen op basis van deze definitieve visie. Op 28 juni 2018 heeft de raad de hieruit volgende ontwikkelagenda netwerkgemeente vastgesteld. Hierin staan concrete acties genoemd voor zowel de raad, het college als de ambtelijke organisatie. Doel hiervan is dat de gemeente Ermelo als geheel groeit in het zijn van een netwerkgemeente.

Wat gaan we daarvoor doen

Op 28 juni 2018 heeft de raad de ontwikkelagenda netwerkgemeente vastgesteld. Deze

ontwikkelagenda geeft weer waarvoor we als raad, college en organisatie aan de lat staan en wat we willen bereiken met onze gezamenlijke inspanningen. Wij geven in 2019 uitvoering aan de ontwikkelagenda netwerkgemeente. De ontwikkelagenda is nadrukkelijk geen checklist of protocol, maar zet aan tot nadenken en afgewogen handelen en is nooit af: het is een dynamisch document. De nieuwe vergaderstructuur van de gemeenteraad die in september 2019 wordt ingezet is hier een uitvloeisel van, evenals de ontwikkeling van zowel de ambtelijke organisatie als het college. Hier wordt ook weer volop op ingezet het komende jaar. Niet alleen in de ontwikkeling van het werken in of het besturen van een netwerkgemeente, maar ook het samenspel tussen college en ambtelijke organisatie komt aan bod. Ook worden in 2019 de voorbereidingen getroffen om in 2020 de GR Samenwerking Noord-Veluwe op te heffen en de bijbehorende taken op een andere manier te continueren. In dit kader blijft het college nadenken over de Ermelose visie op regionale samenwerking. Ook wil het college blijvend inzetten op de EHZ samenwerking.

Risico's

Beleidsmatige risico's
N.v.t.

Financiële risico's
De tien belangrijkste financiële risico's zijn opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer. Voor dit speerpunt zijn de volgende risico's opgenomen:

Tabel in Naris opgenomen financiële risico's

Speerpunt	Nr in Naris	Risicogebeurtenis	Gevolg
Netwerkgemeente	R191	Bij een van de regionale samenwerkingsverbanden treedt een of meerdere van de door het samenwerkingsverband geraamde risico's op.	Geld - Met als gevolg dat er zich een nadee voordoet ir de begroti
Netwerkgemeente	R226	De verkoop van het voormalige RNV pand door Harderwijk leidt tot een ander bedrag dan de oorspronkelijke overnameprijs.	Geld - Het verschil wordt verrekend met de deelnemer gemeenter

Vastgesteld beleid

Ontwikkelagenda netwerkgemeente (2018)

Openbare Orde en Veiligheid

Onderwerp	Portefeuillehouder
Wettelijke taken toezicht en handhaving	dhr. A.A.J. Baars
Politie / Brandweer / Openbare Orde en Veiligheid	dhr. A.A.J. Baars
APV / bijzondere wetten	dhr. A.A.J. Baars

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
N.v.t.

Raadsperiode 2018-2022
In 2019 wordt verder uitvoering gegeven aan het Uitvoeringsprogramma IVP. Tevens wordt in 2019 het IVP 2016-2019 geëvalueerd en zal een begin gemaakt worden met een nieuw Integraal Veiligheidsplan 2020-2023.
Het ligt in de planning dat de raad het IVP eind 2019 zal vaststellen.

Crisisbeheersing
De kadernota 2019-2022 Veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland (VNOG) is vastgesteld. De komende jaren wordt er uitvoering gegeven aan de uitkomsten van de Foto Bevolkingszorg. In de 'foto' wordt de stand van zaken mbt Bevolkingszorg in de VNOG in kaart gebracht.

Brandweer
We zetten in op verdere versterking van de risicobeheersing. Cruciaal zijn risicobewustzijn ("awareness"), preventiemaatregelen en naleefgedrag van maatschappelijke partners.

Wat gaan we daarvoor doen

Programmabegroting 2020-2023

Veiligheid en Handhaving

In 2016 is het Integraal Veiligheidsplan (IVP) vastgesteld. Dit IVP vormt het strategisch beleidskader voor de aanpak van integrale veiligheid in de komende jaren door de gemeente, het fungeert als referentiekader voor nieuw beleid en voort te zetten bestaand beleid. Het IVP bestaat uit een beleidsplan en een uitvoeringsplan / uitvoeringsprogramma. beschreven staat wat de gemeente zelf doet en wat zij van andere organisaties en instellingen (ketenpartners) verwacht. Het IVP kent naast de boven lokale prioriteiten (gezamenlijk met Harderwijk en Putten) een aantal lokale prioriteiten, vanwege de gewenste lokale invulling.

De vier bovenlokale prioriteiten zijn:

1. Ernstige overlast door personen in de woonomgeving.
2. High Impact Crimes, met name woninginbraak.
3. Maatschappelijke ondermijning / hennepaanpak.
4. Leefbare en Veilige vakantieparken.

De lokale prioriteiten zijn:

1. Geweld (mishandeling en bedreiging)
2. Vernieling / vandalisme
3. Verkeersveiligheid

In 2019 wordt verder uitvoering gegeven aan het Uitvoeringsprogramma IVP. Thema's als vitale vakantieparken, verwarde personen en ondermijnende criminaliteit zullen de nodige aandacht blijven vragen. Tevens wordt in 2019 het IVP 2016-2019 geëvalueerd en zal een begin gemaakt worden met een nieuw Integraal Veiligheidsplan 2020-2023. Het nieuwe IVP zal naar verwachting in het tweede kwartaal van 2020 worden vastgesteld. Hierbij zal er ook een nieuw Uitvoeringsprogramma IVP worden opgesteld.

Ook zal er aandacht zijn voor preventie. Zo neemt de gemeente Ermelo deel aan de landelijke week van de veiligheid waarin samen met andere veiligheidspartners preventieacties worden georganiseerd.

Crisisbeheersing

Als gemeenten zijn wij verantwoordelijk voor de invulling van de "oranje kolom" binnen de multidisciplinaire crisisbeheersingsorganisatie - de zogenaamde Bevolkingszorg. We houden in dat kader operationele plannen actueel, nemen deel aan opleiding, training, oefening (OTO), bewaken en bevorderen adequate bemensing van processen. Binnen de VNOG gaat het met name om bevorderen burgerparticipatie en zelfredzaamheid, crisiscommunicatie en samenwerking bij crisis op het sociale domein. Landelijke ontwikkelingen op het terrein van crisisbeheersing vragen voortdurend om herziening en bijstelling van onze inrichting van de Bevolkingszorg. Eind 2017 is er een Foto Bevolkingszorg opgesteld door de VNOG. De uitkomsten hiervan worden verwerkt en worden gemonitord.

Brandweer

We zetten in op verdere versterking van de risicobeheersing. Cruciaal zijn risicobewustzijn ("awareness"), preventiemaatregelen en naleefgedrag van maatschappelijke partners ("Brandveilig Leven"). Samen met de Veiligheidsregio geven we zo goed mogelijk invulling aan deze hoofdlijn. Onze "eigen" accenten zijn daarbij als gemeente:

- we geven input voor het regionale risicoprofiel en regionale brandrisicoprofiel;
- we voeren integraal toezicht- en handhavingsbeleid, inclusief het onderdeel brandveiligheid; we bewaken de randvoorwaarden voor effectieve uitvoering van dit beleid (o.m. wat betreft capaciteit);
- we geven ondersteuning aan preventievoorlichting door de brandweer; eventueel leggen we daarbij combinaties met voorlichting op het terrein van sociale veiligheid;
- we leggen de benodigde verbindingen met relevant flankerend gemeentelijk beleid zoals zorg- en welzijnsbeleid, evenementenbeleid, horecabeleid en drugsbeleid, recreatiebeleid, verkeersbeleid en met trajecten zoals de Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan (KVU), het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) en Vitale Vakantieparken; ook benutten we de mogelijkheden in dit verband vanuit wijk- en gebiedsgericht werken.

Risico's

Beleidsmatige risico's

N.v.t.

Financiële risico's

De tien belangrijkste financiële risico's zijn opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer. Voor dit speerpunt zijn de volgende risico's opgenomen:

Tabel in Naris opgenomen financiële risico's

Speerpunt	Nr in Naris	Risicogebeurtenis	Gevolg	Kans	Gevolg
Openbare Orde en Veiligheid	R212	De keuzes van het AB met betrekking tot de Strategische Agenda van de VNOG leidt tot een toename van de gemeentelijke bijdrage vanaf 2020.	Geld - De gemeentelijke bijdrage voor de VNOG stijgt vanaf 2020.	50%	€ 100.000

Vastgesteld beleid

- Handhavingsbeleid en handhavingsuitvoeringsprogramma (jaarlijkse update);
- Horecaconvenant (2015);
- Nota Gezondheidsbeleid "Gezondheid Dichterbij: Goed Bezig 2012-2015" (2012);
- Preventie en handhavingsplan: Drank- en horecawet (2014);
- Drank- en Horecaverordening (2014);
- Beleidsregels verblijfsontzeggingen;
- Beleid Nazorg ex-gedetineerden;
- Integraal Veiligheidsbeleid 2016 - 2019;
- Drugsbeleid 2015 (inclusief Damocles);
- Regionaal Risicoprofiel VNOG;
- Regionaal Beleidsplan VNOG;
- Regionaal Crisisplan / gemeentelijk rampenplan;
- Organisatieplan brandweer cluster Veluwe West.

Financiën

Onderwerp	Portefeuillehouder
Financiën & Belastingen	dhr. W. Vogelsang
Inkoopbeleid	dhr. W. Vogelsang

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
We hebben ambities en zoeken daarvoor financiële ruimte in de begroting en tegelijkertijd stevenen we in diezelfde begroting af op een structureel tekort van € 2,8 miljoen aan het eind van de raadsperiode. Omdat we willen werken vanuit een solide begroting vraagt dat van ons een ander, meer gedegen financieel beleid. Bij een hoog ambitieniveau hoort een langjarige financiële visie op investeringen. Door in financiële investeringsperioden van 5 tot 10 jaar te denken hopen we enerzijds de lastendruk te beheersen en anderzijds de ontwikkelingen van de financiën beter onder controle te krijgen. Verder gaan we uit van het principe van kostendekkendheid. Politiek gaat primair over het verdelingsvraagstuk, en dat gaat in meerderheid over aanvullende keuzes op niet kostendekkende voorzieningen. Het verhogen of verlagen van gemeentelijke inkomsten, zoals bijvoorbeeld de OZB voor niet-eigenaren, toeristenbelasting, mogelijk een doelbelasting, of het al dan niet vasthouden aan de hondenbelasting wordt gewogen vanuit het principe van kostendekkendheid. We kiezen voor de variant met de minste kosten/meeste opbrengst voor de inwoner. We willen zo snel mogelijk een eerste financiële vertaling van onze ambities opstellen.

Raadsperiode 2018-2022
We streven naar een structureel en reëel sluitende begroting 2019-2022 en een evenwichtig realistisch financieel beleid.

Wat gaan we daarvoor doen

Programmabegroting 2020-2023
In 2019 leggen wij aan de raad een Programmabegroting 2020-2023 voor, waarbij de begrotingsjaren 2020 en 2021 budgettair sluitend zullen zijn.
De budgettaire tekorten over de jaren 2022 en 2023 zijn geraamd op de stelpost Nieuwe Ombuigingen 2022.
Wij geven de raad inzicht in het totaal van de nog te realiseren taakstellingen. Uiterlijk in 2022 zijn alle bestaande taakstellingen geconcretiseerd.
Wij gaan verder met de Begrotingsdoorlichting 2e fase.
Op basis van de raadsbesluiten inzake de Kerntakendiscussie gaan wij concrete voorstellen, in nauw overleg met de raad, voorleggen aan de raad. Uiteindelijk maakt de raad de keuzes, waarna de budgettaire gevolgen hiervan worden verwerkt in de Programmabegroting 2021-2024.
Uiteindelijk is het streven om in deze raadsperiode weer te komen tot een structurele en reëel sluitende meerjarenbegroting, waarin ook alle bestaande taakstellingen zijn gerealiseerd.

In de jaren 2019, 2020 en 2021 zal het Financieel beleid van Ermelo volledig geactualiseerd worden.

Risico's

Beleidsmatige risico's
N.v.t.

Financiële risico's
De tien belangrijkste financiële risico's zijn opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer. Voor dit speerpunt zijn de volgende risico's opgenomen:

Tabel in Naris opgenomen financiële risico's

Speerpunt	Nr in Naris	Risicogebeurtenis	Gevolg	Kans	Gevolg

Financiën	R139	Een instelling kan haar betalingsverplichting tot rente en aflossing voor een door de gemeente Ermelo volledig gewaarborgde geldlening niet nakomen.	Geld - Een beroep van geldverstrekkers op de gemeente Ermelo om de betalingsverplichting van een instelling over te nemen ter grootte van het bedrag waar de gemeente garant voor staat.	10%	€ 830.000
Financiën	R192	Diverse ontwikkelingen binnen de algemene uitkering (herverdelingen, taakmutaties, accres gemeentefonds e.d.) pakken negatief uit voor de gemeente. Hieronder worden ook gevat de eventuele afwijkingen door WOZ-hertaxaties en de mogelijke continuering van de opschalingskorting van het Rijk na 2021.	Geld - Er ontstaat een tekort in de begroting.	50%	€ 250.000

Vastgesteld beleid

- Financiële verordening (2015);
- Notitie Budget- en kredietbeheer gemeente Ermelo (2015);
- Notitie Reserves en voorzieningen gemeente Ermelo (2013);
- Notitie Rentebeleid gemeente Ermelo (2011);
- Financieringsstatuut (2011);
- Notitie Loon- en prijsontwikkelingen en de algemene uitkering (2004);
- Nota Activerings- en Afschrijvingsbeleid gemeente Ermelo (2015);
- Belastingverordeningen (jaarlijks).

Indicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Ermelo	Nederland	Bron
Formatie	fte per 1.000 inwoners	2020	5,15	-	Gemeentelijke administratie
Bezetting	fte per 1.000 inwoners	2020	4,56	-	Gemeentelijke administratie
Apparaatskosten	Kosten per inwoners	2020	730,51	-	Gemeentelijke administratie
Externe Inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2020	3,21	-	Gemeentelijke administratie
Overhead	% van totale lasten	2020	16,12	-	Gemeentelijke administratie
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2018	2,4	2,2	CBS - Diefstallen
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2018	2,2	2,5	CBS - Diefstallen
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2018	5,8	4,8	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2018	5,0	5,4	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	aantal per 10.000 inw 12-17jr	2018	188,0	119,0	Bureau Halt
% Jeugdcriminaliteit	%	2015	2,82	1,45	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	2019	683	669	COELO, Groningen
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	2019	732	739	COELO, Groningen
Gemiddelde WOZ-waarde woningen	dzd euro	2014	262	211	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Gemiddelde WOZ-waarde woningen	dzd euro	2015	257	206	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Gemiddelde WOZ-waarde woningen	dzd euro	2016	264	209	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Gemiddelde WOZ-waarde woningen	dzd euro	2017	270	216	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Gemiddelde WOZ-waarde woningen	dzd euro	2018	282	230	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken

bron: waarstaatjegemeente.nl (5 augustus 2019)

Wie zijn daarbij betrokken

Bij de uitvoering van het programma Samen Werken voor Ermelo zijn de volgende verbonden partijen betrokken:

- Meerinzicht (MIZ)
- OmgevingsDienst Noord-Veluwe (ODNV)
- Streekarchivariaat
- Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG)
- Inclusief Groep
- Nutsbedrijven (Alliander, Vitens)
- N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Wat hebben we er voor over

Budgetten		Meerjarenbegroting			
		2020	2021	2022	2023
Programma Samen Werken voor Ermelo	lasten	19.992.000	20.324.000	19.131.000	20.441.000
	baten	-63.943.000	-64.104.000	-63.597.000	-65.231.000
Saldo		-43.951.000	-43.780.000	-44.466.000	-44.790.000

Investeringen		Meerjarenbegroting			
		2020	2021	2022	2023
Programma Samen Werken voor Ermelo	lasten	5.339.000	4.791.000	989.000	166.000
	baten	0	0	0	0
Saldo		5.339.000	4.791.000	989.000	166.000

Het gedetailleerde investeringsoverzicht is opgenomen in onderstaand overzicht:
Investeringsplan Samen Werken voor Ermelo

Autorisatieniveau raad

De raad autoriseert alle baten en lasten op programmaniveau.

De raad autoriseert alle investeringskredieten.

De raad autoriseert alle toevoegingen aan en beschikkingen over de reserves en voorzieningen.

Met uitzondering van een aantal budgetten en kredieten die wel in de begroting zijn opgenomen maar nog niet vrij zijn gegeven door de raad, zie overzicht bij het onderdeel budgetrecht raad.

Overzicht Algemene dekkingsmiddelen

Op grond van de in 2016 herziene BBV (artikel 8.1 en 8.5) moet onder het programmaplan worden opgenomen een weergave van de algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien.

bedragen (x 1.000,00) - = voordeel Programma's		2020	2021	2022	2023
Algemene Dekkingsmiddelen:					
- Lokale heffingen, waarvan	lasten	323	323	323	323
de besteding niet gebonden is	baten	-11.127	-10.974	-9.591	-9.591
	saldo	-10.804	-10.651	-9.268	-9.268
- Algemene uitkering	lasten	0	0	0	0
	baten	-45.797	-46.495	-47.109	-48.172
	saldo	-45.797	-46.495	-47.109	-48.172
- Dividend	lasten	3	3	3	3
	baten	-544	-544	-544	-544
	saldo	-541	-541	-541	-541
- Saldo van de financieringsfunctie	lasten	229	224	384	375
	baten	-549	-556	-603	-1.038
	saldo	-320	-332	-219	-663
- Overige algemene dekkingsmiddelen	lasten	828	1.931	-66	1.275
	baten	-1.308	-2.103	-2.901	-2.901
	saldo	-480	-172	-2.967	-1.626
Overhead	lasten	12.535	12.324	13.005	12.915
	baten	-978	-971	-964	-958
	saldo	11.557	11.353	12.041	11.957
Vennootschapsbelasting	lasten	0	0	0	0
	baten	0	0	0	0
	saldo	0	0	0	0
Onvoorzien	lasten	27	27	27	27
	baten	0	0	0	0
	saldo	27	27	27	27
Totaal overzicht		-46.358	-46.811	-48.036	-48.286

Programma Samen Leven in Ermelo

Algemeen

Ermelo is een aantrekkelijke gemeente om in samen te leven, om je te binden en je te ontwikkelen. Het is een gemeente met voorzieningen op maat, een sterk sociaal netwerk en een veerkrachtige maatschappelijke infrastructuur. Ermelo biedt nadrukkelijk ruimte aan initiatiefrijke en creatieve inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners om hier vorm en inhoud aan te geven. Dit zijn belangrijke voorwaarden voor het versterken van de zelfredzaamheid en de inclusieve samenleving.

Het programma Samen Leven in Ermelo is gericht op ontwikkeling, deelname en welbevinden van

alle inwoners van Ermelo. Het bevorderen van participatie, het voorkomen van achterstand en het voorkomen van sociaal isolement zijn hierbij van belang, uiteindelijk leidend tot een inclusieve samenleving. De gemeente Ermelo streeft met het programma 'Samen Leven in Ermelo' er naar dat alle inwoners op eigen kracht deel kunnen nemen aan de samenleving, zoveel als mogelijk zelfredzaam zijn en zelfstandig kunnen leven en wonen. Dit ongeacht hun leefsituatie, leeftijd of beperkingen in hun functioneren. Inwoners kunnen zelf voorzien in hun inkomen. Zij kunnen leven, wonen en werken in een veilige omgeving, waarin volop kansen zijn voor kinderen om zich te ontwikkelen.

Het programma 'Samen Leven in Ermelo' bestaat uit onderstaande speerpunten, onder elk speerpunt zijn de onderwerpen opgenomen die hierop betrekking hebben.

1. Inclusieve Samenleving
2. Sport en Bewegen
3. Sportcentrum Calluna / De Zanderij/ Wijkfunctie West
4. Accommodatiebeleid
5. De Dialoog
6. Educatie

Inclusieve samenleving

Een inclusieve samenleving is een samenleving waar iedereen tot zijn recht kan komen. Het maakt niet uit welke culturele achtergrond, gender, leeftijd, talenten of beperkingen iemand heeft. Iedereen neemt op een gelijkwaardige manier deel aan de maatschappij. Mensen worden aangesproken op hun mogelijkheden, niet op hun beperkingen (naar: Werken aan een inclusieve samenleving - Bolsenbroek/Van Houten 2010)

Onderwerp	Portefeuillehouder
Participatiewet - Werk & Inkomen	dhr. L.A. van der Velden
Participatiewet - Maatschappelijke Participatie	dhr.dr. J.A. de Haan
AVA Inclusiefgroep	dhr. L.A. van der Velden
Gezondheidszorg	dhr.dr. J.A. de Haan
Sociaal-Cultureel Werk	dhr.dr. J.A. de Haan
Maatschappelijke doelgroepen	dhr.dr. J.A. de Haan
WMO, programma sociaal	dhr.dr. J.A. de Haan
Mantelzorg	dhr.dr. J.A. de Haan
Vrijwilligerswerk	dhr.dr. J.A. de Haan
Jeugdzorg	dhr.dr. A.J. de Haan
Asielbeleid	dhr. A.A.J. Baars
Wijkgericht werken	dhr.dr. J.A. de Haan

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Jeugd en kansen
We gaan de deelname van de Ermelose jeugd aan het maatschappelijke leven vergroten en daarmee ook het startkapitaal van deze groep. We doen dat door:

- het opwaarderen van het bewegingsonderwijs. de specifieke vorm wordt in overleg door de scholen bepaald. Meer schoolzwemmen is onderdeel van het keuzepakket;
- het aanbieden van op kinderen gerichte sport, spel, educatie en cultuur. Plus steunmaatregelen gericht op het wegnemen van die belemmeringen tot meedoen (bijvoorbeeld armoede) in de weg staan verminderen;
- het samen met jongeren organiseren van een variatie aan voorzieningen voor jongere en oudere jeugd.

Sociaal
Ermelo wil een inclusieve samenleving zijn. Iedereen heeft iets bij te dragen en iedereen telt mee. Iedere vraag of bijdrage van inwoners wordt op maat van de inwoner opgepakt als voorliggende algemene voorzieningen tekort schieten. Dat betekent dat hulp bij preventie-, groei- en zorgvragen van inwoners uit gaat van keuzes van de inwoners zelf. Maatschappelijke organisaties vormen zich -per situatie- gericht op de vraag van de inwoner, zodat er sprake is van eigen regie, met één plan en één passend (ontschot) budget. Er dient een sterke ketenintegratie

van formele en informele zorg- en welzijnspartijen te zijn. Samen met Ermelose verenigingen en preventiemedewerkers ontwikkelen we een doorlopende gezondheidslijn (0-18 jaar). Hoe moeilijk het ook zal zijn, we doen ons uiterste best om wachtlijsten op het gebied van zorg en welzijn te voorkomen. Uitgangspunt is dat passende zorg en ondersteuning leidend is, en financiën volgend.

Raadsperiode 2018-2022
De gemeente heeft in het sociaal domein grote organisatorische en financiële opgaven te verrichten. Van oudsher is de zorg gericht (geweest) op het bieden van ondersteuning aan kwetsbare groepen. We keken naar wat mensen niet kunnen. De transformatie van het stelsel is er juist op gericht om de krachten in de samenleving en bij individuen te herkennen, te erkennen en te versterken. Dit vraagt een andere houding en vaardigheden van professionals en van inwoners. Met elkaar, met organisaties en met inwoners gaan we de uitdaging aan om aan de toekomst van Ermelo te werken.

Met de uitvoering van de Participatiewet streven we ernaar dat inwoners op een passende plek sociaal en maatschappelijk participeren. We gaan uitvoering geven aan het plan 'duurzaam inclusieve arbeidsmarkt'. Het hoofdthema Inclusieve Samenleving omvat een aantal sub onderdelen die voorheen als op zichzelf staande thema's waren opgenomen.

Participatiewet - Werk & Inkomen
- Het bieden van inkomensvoorzieningen aan inwoners die niet op een andere manier in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Doel hiervan is een tijdelijke uitkering bieden aan degene die dat echt nodig heeft. Daarbij bieden we ook ondersteuning om zo snel mogelijk weer zelfstandig te kunnen deelnemen aan de maatschappij (zie maatschappelijke participatie);
- Het begeleiden van inwoners die zonder ondersteuning niet in staat zijn een passende werkplek te vinden. Doel hiervan is de arbeidsparticipatie van inwoners in Ermelo te verhogen door samenwerking met (lokale) werkgevers, regiogemeenten en maatschappelijke partners.

Participatiewet - Maatschappelijke Participatie
- Het stimuleren van de participatie van inwoners in Ermelo, wanneer niet verwacht kan worden dat zij participeren via een betaalde baan. Doel is het verhogen van de sociale en maatschappelijke participatie. Daarnaast treffen we steunmaatregelen gericht op het wegnemen van belemmeringen die het meedoen van mensen met een laag inkomen in de weg staan, zowel op maatschappelijk als cultureel vlak;
- Statushouders worden vanaf de eerste dag van hun aanwezigheid in Ermelo ondersteund in de stap naar werk in combinatie met taal, op weg naar integratie. Extra aandacht daarin hebben de kinderen van statushouders (middelen zijn voor deze specifieke groep kinderen toegevoegd aan het onderwijsachterstandenbudget).

AVA Inclusiefgroep
In 2017 heeft de fusie tussen de sociale werkbedrijven Proson en Inclusief Groep plaatsgevonden. In 2018 is de governance structuur in lijn gebracht met de nieuwe situatie. Vanaf dat jaar werken we aan de doorontwikkeling van Inclusief Groep om het bedrijf ook in de toekomst te laten renderen voor de doelgroep met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Gezondheidszorg
Het doel van de wettelijke gemeentelijke taken in de Wet publieke gezondheid (Wpg) is om de gezondheid van inwoners te beschermen, te bewaken en te bevorderen. Vooral voor die mensen voor wie een gezonde leefstijl geen vanzelfsprekendheid is. Dit vindt plaats door medisch en maatschappelijk geörienteerde taken. Sport en bewegen zijn hierin een belangrijk middel. Binnen de hoofdthema's *Gezonde Leefstijl, Iedereen doet mee, Ouderen in beweging en Buiten bewegen* van het lokale sportbeleid worden verbindingen gelegd om samen te werken aan het behalen van de maatschappelijke doelstellingen. De maatschappelijk geörienteerde taken zijn het bewaken van de gezondheidsaspecten en gezondheidsbevordering en richten zich op gedrag, houding, kennis en de leefomgeving van mensen. De taken komen aan bod in de gezondheidsnota 'Naar een gezond Noord Veluwe 2017-2021' en worden uitgewerkt in een dynamische uitvoeringsagenda 'Naar een gezond Ermelo'.

Sociaal-Cultureel Werk
Sociaal cultureel is een breed begrip. Het gaat daarbij in Ermelo over ouderenwerk, opbouwwerk maar ook over buurtsport, peuterspeelzaalwerk of het faciliteren van wijkgericht werken Het doel daarbij is dat de zelfstandigheid van inwoners vergroot worden in hun woon, werk- en leefomgeving zodat iedereen in Ermelo naar vermogen mee kan doen door maatschappelijke participatie en/of arbeidsparticipatie. Kwetsbare inwoners worden hierbij ondersteund. Iedereen doet mee en de zorg is veiliggesteld voor wie het nodig heeft.

Maatschappelijke doelgroepen
Er is een beweging gaande van 'Beschermd Wonen' naar 'Beschermd Thuis' (wonen in de wijken waardoor inwoners zoveel mogelijk in de eigen leefomgeving ondersteuning krijgen en kunnen participeren in de samenleving). In dit verband wordt in 2020 gewerkt aan:
- Met de Wmo 2015 is Beschermd Wonen GGZ (wonen met begeleiding voor GGZ-cliënten) een gemeentelijke taak geworden, waar lokale gemeenten verantwoordelijkheid hebben, maar er door het Rijk via de centrumgemeenteconstructie taken en budget bij de centrumgemeente (Harderwijk) neergelegd zijn. De taak Maatschappelijke Opvang was al volgens dezelfde constructie een gemeentelijke taak;
- Naar aanleiding van de Toekomstvisie Beschermd wonen van de commissie Dannenberg (Van beschermd wonen naar een beschermd huis - VNG 2015) is landelijk een ontwikkeling

in gang gezet om deze taak verder te decentraliseren naar alle gemeenten, inclusief budgetoverheveling. In de regio Noord-Veluwe wordt dit vertaald naar een regioplan.

WMO
Het mogelijk maken dat mensen langer thuis kunnen blijven wonen, met behulp van het eigen netwerk en eventueel met ondersteuning van de gemeente. Uitgangspunten daar bij zijn:
- Iedereen heeft iets bij te dragen en iedereen telt mee;
- Er dient een sterke ketenintegratie van formele en informele zorg- en welzijnspartijen te zijn;
- De vraag van de inwoner wordt in kaart gebracht en er wordt passende ondersteuning geboden;
- De indicatiestelling en zorgtoewijzing wordt doelmatig uitgevoerd.

Mantelzorg
Mantelzorgers voelen zich erkend, gewaardeerd en ondersteund. De druk op de omvang en complexiteit aan zorg door mantelzorgers is hoger geworden, doordat inwoners als gevolg van verschuivingen in de langdurige zorg, langer thuis wonen en ondersteuning ontvangen. Een integraal functionerend netwerk waar de thuiswonende inwoner en de mantelzorger op terug kan vallen is des te belangrijker.

Vrijwilligersbeleid
Doelstelling is burgers en vrijwilligers te stimuleren en te faciliteren tijdens hun vrijwillige inzet, om daarmee maatschappelijke participatie en sociale samenhang in Ermelo te bevorderen. Uitgangspunten daarbij zijn:
- Iedereen heeft iets bij te dragen en iedereen telt mee;
- Er dient een sterke ketenintegratie van formele en informele zorg- en welzijnspartijen te zijn;
- We gaan de deelname van de Ermelose jeugd aan het maatschappelijke leven vergroten en daarmee ook het startkapitaal van deze groep.

Jeugdzorg
In 2019 is versterking van het lokale CJG een belangrijk speerpunt. De samenwerking met de huisartsen wordt verstevigd door in een aantal praktijken spreekuur te houden. Op deze manier wordt er ingezet op minder verwijzingen naar specialistische jeugdhulp en ondersteuning dichter bij huis. Ook de samenwerking met het onderwijs in de gemeente wordt verstevigd. Naast de spreekuren op scholen worden gezamenlijk onderwerpen als dyslexiezorg, huisartsondersteuning etc. opgepakt. Binnen de gemeente Ermelo zal de wijkgerichte aanpak verder worden doorontwikkeld. De bedoeling is dat de jeugdhulp van het CJG hier een integraal onderdeel van is. Daarbij wordt gestreefd naar een indicatiestelling en zorgtoewijzing (door derden) die doelmatig wordt uitgevoerd.

Wijkgericht werken
In de gemeente Ermelo doet iedere inwoner mee aan de samenleving. Waar nodig gebeurt dit met behulp van actieve mede inwoners. Het doel hiervan is dat inwoners in staat zijn zo lang mogelijk en zo zelfstandig mogelijk kunnen blijven functioneren en dat zij prettig samenleven in wijken en buurten. De maatschappelijke inzet van inwoners moet daarbij op alle mogelijke manieren worden ondersteund. Sinds 2015 krijgt wijkgericht werken in Ermelo vorm door de inzet van:
- het **sociaal team** met als kerntaak het bevorderen van laagdrempelige integrale toegang tot zorg en ondersteuning voor huishoudens jeugdigen met complexe en meervoudige vragen (die niet binnen het eigen netwerk of de basisvoorzieningen opgelost kunnen worden). In het sociaal team wordt samengewerkt door de gemeente Ermelo, Welzijn Ermelo, MEE, Zorggroep Noord West Veluwe, Icare, Uwoon, GGZ Centraal en de politie. Waar nodig wordt samengewerkt met relevante partners zoals huisartsen, verslavingszorg, onderwijs, CJG en andere organisatie's;
- het **leefbaarheidsteam**, met als kerntaak het samen met inwoners nagaan en vormgeven wat nodig is om de leefbaarheid, de ontmoeting en de sociale cohesie te bevorderen. In het leefbaarheidsteam wordt primair samengewerkt door de gemeente Ermelo, Welzijn Ermelo, Uwoon en wijkbewoners. Waar nodig wordt samengewerkt met andere relevante partners.

Binnen het sociaal domein gaan we uit van het gegeven dan zo’n 85% van de inwoners zelfredzaam is. Deze inwoners kunnen bij enkelvoudige sociaal domein vragen zelfstandig de weg vinden naar basisvoorzieningen of ze kunnen ondersteuning vinden. Het sociaal team richt zich vooral op de 15% van de inwoners die (tijdelijk) verminderd zelfredzaam zijn. Daarbij gaan het om de inwoners met meervoudige problematiek/vragen op meerdere levensdomeinen. Het sociaal team kan de samenhang in ondersteuning leggen en via casemanagement (één gezin, één plan, één hulpverlener) toezien op de goede verbinding tussen voorzieningen binnen verschillende levensdomeinen en tussen de combinatie van basisvoorzieningen en maatwerk/specialistische voorzieningen.

Personen met een (te) laag inkomen en/of problematische schulden tijdig opsporen en op maat hulp aanbieden
Personen met een inkomen uit werk blijken niet altijd voldoende middelen te hebben voor een bestaan volgens de bijstandsnorm. Hulp vragen bij financiële problemen wordt vaak te laat gedaan, waardoor er vaak problematische schulden ontstaan. Via vroegsignalering kan de doelgroep gevonden worden waarbij gerichte hulp aangeboden kan worden.

Opstellen lokale inclusieagenda
Via burgerparticipatie en overleg met diverse ketenpartners en adviesorganen wordt een lokale inclusieagenda opgesteld, waarin de volgende thema's aan bod komen:
- Onderwijs & Ontwikkeling
- Thuis
- Werk & Inkomen

- Vrije Tijd
- Vervoer
- Welzijn, Gezondheid & Ondersteuning

Voortzetting deelname VNG-koplopersprogramma "Iedereen doet mee"
Sinds juni 2018 neemt de gemeente Ermelo deel aan het VNG-koplopersprogramma "Iedereen doet mee". De deelname wordt voortgezet. Het koplopersprogramma wordt uitgebreid van 25 naar 100 gemeenten.

Wat gaan we daarvoor doen

Participatiewet - Werk & Inkomen
- Verstrekken van bijstandsuitkeringen;
- Toetsen van rechtmatigheid;
- Uitvoering geven aan beleid voor aanvullende inkomensondersteuning, zoals de individuele inkomenstoeslag;
- Bemiddelen naar werk en de koppeling met economische zaken (maatschappelijk verantwoord ondernemen en Social Return on Investment);
- Uitvoering (in pilotvorm) van een integrale aanpak 'Passend Werk', waarmee wordt beoogd beter passende ondersteuning te bieden aan de doelgroepen dagbesteding (Wmo) en beschut werk (Participatiewet);
- Organiseren van beschut werkplekken tot de taakstelling van 10 plekken ultimo 2019 voor inwoners die alleen in een beschutte werkomgeving mogelijkheden tot arbeidsparticipatie hebben. De doelgroep voor deze werkplekken bestaat uit mensen met arbeidsvermogen die (nog) niet in een reguliere baan kunnen werken, ook niet met extra begeleiding en ondersteuning;
- Samen met regiogemeenten uitvoering geven aan het plan ‘duurzaam inclusieve arbeidsmarkt’ van de (sub)arbeidsmarktregio Factor Werk Noord-Veluwe, waaronder verdere professionalisering van de werkgeversdienstverlening.

Participatiewet - Maatschappelijke Participatie
- Het activeren van mensen om te participeren (Participatiehuis);
- Lokale samenwerking met welzijn, werkgevers en maatschappelijke partners ten behoeve van de participatie van inwoners via vrijwilligerswerk, leer-/werkplekken en stages;
- Uitvoeren van een integrale aanpak voor statushouders, waardoor zij sneller participeren in de Ermelose samenleving. Medio 2018 is het 'Uitvoeringsplan integratie vergunninghouders Ermelo' door het college vastgesteld. De hierin benoemde actiepunten worden vanaf 2019 uitgevoerd;
- De uitvoeringsprogramma’s Armoedebeleid die eind 2017 zijn vastgesteld, zullen geëvalueerd worden en zo nodig bijgesteld;
- De Beleidsnota Schulddienstverlening 2014 – 2018 wordt geactualiseerd;
- Uitkomsten van het onderzoek naar bewindvoering krijgt regionaal een vervolg. De aanbevelingen zullen omgezet worden in een plan van aanpak.

Inclusief Groep N.V., Intervens B.V. en Gresbo B.V.
- Het benutten van de kennis en expertise van Inclusief Groep voor de re-integratie van inwoners bij Intervens en het plaatsen van inwoners met een doelgroepindicatie bij Gresbo indien blijkt dat deze geen plek kunnen vinden bij een reguliere werkgever.
- Het realisteren van 10 beschutte werkplekken bij zowel Inclusief Groep als bij reguliere werkgevers.
- In samenwerking met Inclusief Groep en de regiogemeenten de producten en dienstverlening van Inclusief Groep doorontwikkelen zoals bijvoorbeeld het opzetten van nieuwe leerlijnen, aangepast aan de huidige vraag van werkgevers.

Gezondheidszorg
Een groot aantal van taken in het kader van gezondheidszorg zijn ondergebracht bij de GGD Noord en Oost Gelderland. Gemeenten zijn verplicht een GGD in stand te houden voor de uitvoering van taken op het gebied van de publieke gezondheidszorg. Dit betreft in 2019:
- De uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) valt per 1 januari 2019 onder verantwoordelijkheid van gemeenten. De vaccinatie wordt in opdracht uitgevoerd door ICARE en door de GGD. Met ingang van 2019 moeten hiervoor contracten worden afgesloten. De ambitie daarbij is de vaccinatiegraad te verhogen tot 95%;
- Conform het coalitieakkoord worden preventie en doorlopende gezondheidslijn als uitgangspunten genomen. Inzet vindt plaats op het positioneren van de jeugdarts als spilfunctie binnen het sociaal domein gekoppeld aan de spilfunctie van de huisarts binnen het medisch domein. Doel is de verbinding te optimaliseren tussen sociaal domein en medisch domein rond de m2 van het kind, de jongeren/de ouders/verzorgers;
- Maatschappelijk georiënteerde taken worden in 2019 op basis van de gezondheidnota uitgewerkt in een dynamische jaarlijks bijgestelde lokale uitvoeringsagenda 'Samen naar een gezond Ermelo'. Regionaal vindt afstemming op de lokale uitvoeringsagenda's plaats.

De komende vier jaar wordt in hoofdlijnen aandacht besteed in de uitvoeringsagenda aan:

1. Thema 'Gezond opgroeien'
- Bevorderen van gezond gewicht bij de jeugd d.m.v 'Jongeren op gezond gewicht' (JOGG);
- Realiseren ketenaanpak overgewicht en Obesitas;
- Afname van het gebruik van genotsmiddelen door extra lokale inkoop verslavingspreventie Tactus;
- Realiseren ketenaanpak verslavingspreventie en verslavingszorg met als eerste stap in

2019 regionale inkoop waar nodig te herijken en op basis daarvan de vervolgstappen in kaart te brengen en hier een actieplan op te formuleren, af te stemmen met het lokale preventie en handhavingsplan Drank- en Horecawet;
- Lokale bijdrage NIX18 campagne;
- Depressiepreventie bij de jeugd via de Gezonde School-aanpak;
- Programma Mentaal Gezond;
- Versterking van de weerbaarheid van de jeugd door voorlichting door CJG, jeugd en jongerenwerk Welzijn Ermelo en mediaweerbaarheid op scholen, verbetering van seksuele weerbaarheid en tolerantie bij de jeugd voor voorlichting en activiteiten.

2. Thema 'Gezond ouder worden'

Door deelname aan de netwerksamenwerking Gezond Veluwe wordt in 2019 de verbinding versterkt tussen medisch en sociaal domein zodat ouderen langer thuis kunnen blijven wonen met de juiste ondersteuning en zorg indien nodig. Nagegaan wordt waar de gemeentelijke opgaven en de ambities van de zorgverzekeraar 2025 elkaar kunnen versterken. Binnen Gezond Veluwe participeert de gemeente Ermelo in de projecten Vitale ouderen, Ouderenzorg en OZO-verbindzorg (digitaal platform waarin de patient centraal staat en waarbij mantelzorgers, familie, zorgverleners betrokken zijn bij de zorg en het welzijn van de patient). Afspraken worden gemaakt over agendaverbreding. Lokaal is in 2018 de pilot Pro Mussle gestart als bijdrage aan het gewenste resultaat binnen dit thema. Hierop vindt na evaluatie besluitvorming op het vervolg plaats. In Ermelo ontstaat met inzet van diverse samenwerkingspartners een coalitie tegen eenzaamheid. Dit raakt het uitgangspunt positieve gezondheid.

3. Thema 'Gezonde leefomgeving'

Gezondheid is een belangrijk aspect binnen de Omgevingswet. Inzet vindt in 2019 e.v. plaats om als vanzelfsprekend bij omgevingsvraagstukken de optie af te wegen bij planontwikkelingen welke gezondheidsrisico's er zijn en verkleind kunnen worden en welke gezondheidskansen nog (verder) benut kunnen worden. In de komende periode worden de mogelijkheden om gezondheidsrisico's te beperken en gezondheidskansen te benutten verder verkend. Bewustwordingsactiviteiten en kennis over mogelijkheden en digitale hulpmiddelen worden hiervoor ingezet.

Sociaal-Cultureel Werk

De uitvoering van het sociaal Cultureel werk wordt opgenomen in de 'Werkopdracht 2019' aan Welzijn Ermelo en omvat drie thema's.
- In de deelopdracht Samenleven heeft Welzijn Ermelo de opdracht om buurt- en burgerinititatieven verder te ondersteunen en stimuleren;
- In de deelopdracht Meedoen heeft Welzijn Ermelo de opdracht het meedoen voor kwetsbare groepen in Ermelo met behulp van activiteiten zoals maatjesprojecten en dagbesteding verder te faciliteren en organiseren;
- In de deelopdracht Vangnet heeft Welzijn Ermelo de opdracht bij te dragen aan het mogelijk maken om mensen (langer) thuis te laten wonen, eenzaamheid te verminderen en mensen met multi-problematiek te stabiliseren. Niet alleen voor de groter wordende doelgroep ouderen in Ermelo maar ook in vervolg op de landelijke ontwikkeling van ambulantisering. Welzijn Ermelo heeft hierin een aanvullende rol op en het verbinden van specialistische ondersteuning/primaire behandelaar.

Maatschappelijke Doelgroepen

Conform door de Regio gemeenten opgestelde 'Regionale Veranderagenda 2016-2019' worden de taken rondom Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang per 2018 regionaal opgepakt en uitgevoerd. Lokaal worden in 2019 projecten uitgevoerd zoals het plaatsen van minimaal 2 maatwerkwoningen per gemeente en een voorziening voor Kansrijk Wonen. De aanpak van personen met verward gedrag zal verder uitgewerkt en uitgevoerd.

WMO

In 2019 wordt een evaluatieonderzoek uitgevoerd naar het uitgavenniveau en de toedeling van middelen in het kader van de Wmo. Wanneer haalbaar wordt op basis daarvan in de Kadernota 2020 een voorstel tot herschikking van middelen voorgelegd. Het college zet zich de komende jaren in om de volgende drieslag uit te voeren:
- sterke inzet op preventie, daar is de meeste winst te behalen;
- inzet op behoud van kwaliteit en kwaliteitsborging;
- kostenbeheersing.

Het nieuw ingerichte Meerinzicht|Sociaal domein speelt hierbij een cruciale rol voor wat betreft contractmanagement, kosteninzicht en daarmee kostenbeheersing, kwaliteitscontrole en -borging.

Mantelzorg

Mantelzorg en overbelast zijn liggen nauw in elkaars verlengde. (Medische) zorgpartijen, algemene voorzieningen, welzijnswerk, en informele - en naastenzorg, werken ieder vanuit een ander referentiekader waardoor rollen en verwachtingen niet overeenkomen. De bekendheid met elkaar, en de visie om de inwoner of cliënt en haar systeem centraal te stellen, groeit gestaag. In 2020 willen we verder inzetten op de lokale ketensamenwerking. Hiervoor bouwen we voort op de regionale meerjarenplannen welke ontwikkeld zijn binnen het netwerk GezondVeluwe (zie ook onder speerpunt Gezondheidszorg, thema 2 "Gezond ouder worden").
In 2019 zijn de volgende regionale meerjarenplannen ontwikkeld, waar in 2020 en verder zowel op regionaal als lokaal niveau uitvoering aan gegeven zal worden;

1. Meerjarenplan Netwerk Dementie Noordwest Veluwe 2019-2022;
2. Visie gezond oud(er) worden Noord-Veluwe 2019-2022;

3. Werkagenda 2019-2021 Gemeenten Noord-Veluwe en Zilveren Kruis

Er is regionaal een werkgroep gestart om de vraag en aanbod van Respijtzorg beter op elkaar aan te laten sluiten. Hier zal eveneens in 2020 vervolg aan worden gegeven.
In de lokale uitvoeringsagenda zal vooral ingezet worden op :

- verbeteren onderlinge samenwerking in het lokale netwerk (in vervolg op een lokale bijeenkomst "Terug naar de bedoeling" in april 2019);
- verbetering van de informatie- en communicatie voorziening (de lokale Seniorenbeurs en een Informatiebrochure voor ouderen en mantelzorgers zijn hier een voorbeeld van);
- versterking van deskundigheid (o.a. via cursusaanbod aan vrijwilligers, maar ook voorlichting aan het brede publiek over o.a. dementie).

Vrijwilligersbeleid
De Burgerpeiling (onderdeel Waar staat je gemeente) heeft in 2018 gemeten hoeveel maatschappelijke inzet wordt verricht. Hieruit is gebleken dat 50% van de Ermelo'ers zich vrijwillig inzet gedurende het jaar. Dit % ligt hoger dan het landelijk gemiddelde van 45%. Ook het leveren van een actieve bijdrage aan het verenigingsleven ligt hoger (68% in Ermelo tegenover 59% landelijk). Burenhulp of naastenzorg vallen ook onder maatschappelijke inzet en ook hier wordt relatief hoog op gescoord.
Wij kunnen constateren dat de sociale binding en iets voor elkaar willen betekenen hoog is in Ermelo. Het is goed het belang hiervan in te zien, 'zuinig' op te zijn en te blijven ondersteunen waar dit mogelijk en nodig is.
Tegelijkertijd constateren we dat Ermelo een gemeente is met veel 65+ ers, die nu nog actief zijn, en dat deze groep niet in een zelfde omvang aangevuld wordt met jongeren. Aanname is dat tenminste het vrijwilligerswerk en het verenigingsleven binnen nu en 10 jaar een sterke druk te verwachten krijgt. Hiervoor is het nodig dat (vrijwilligers)organsiaties en verenigingen hun beleid wijzigen en de structuur en type functies mee veranderen op de vraag naar meer kortdurend en flexibel vrijwilligerswerk. De bewustwording hierop willen we stimuleren. Ook het meebewegen op nieuwe vragen rond naastenzorg aan kwetsbare doelgroepen in Ermelo willen we faciliteren. Denk aan het project AutoMaatje of andere maatjesinitiatieven. Daarnaast willen we vrijwillige inzet door jongeren actief stimuleren en faciliteren (o.a. door het vervolgen van de Maatschappelijke Stage).

Jeugdzorg/ Jeugdhulp
We willen stimuleren dat de jeugdige in Ermelo zich kan ontwikkelen in de volle breedte. In het onderwijs, sport, persoonlijke ontwikkeling en gezondheid. Jeugdigen krijgen daarbij op verschillende momenten in hun leven te maken met het beleid dat opgesteld is door de gemeente. Dit vraagt om integraal beleid en een integraleuitvoering. Op regionaal niveau is er het uitvoeringsplan Jeugdhulp, op lokaal niveau is er een divers scala aan beleidsstukken en initiatieven rondom jeugdigen. Er wordt gewerkt om deze diverse krachten te bundelen tot een lokaal uitvoeringsplan voor de jeugd. Hierin worden concrete acties benoemd die invulling gaan geven aan een solide basis aan preventieve voorzieningen, gecombineerd met laagdrempelige maatwerkondersteuning.

Daarnaast wordt er regionaal samengewerkt om regionale opgave uit het uitvoeringsplan uit te kunnen voeren. Centraal staat het doel en de daarbij behorende uitgangspunten uit de visie: "We willen de meest passende zorg en ondersteuning voor onze jeugdigen, binnen het daarvoor beschikbare kader. De zorg en ondersteuning vindt plaats zo dicht mogelijk bij de jeugdigen, de gezinnen en het eigen netwerk. De regie ligt hierbij bij hen zelf. De ondersteuning is kortdurend en licht waar kan (ambulant, vrij toegankelijk); langdurig en intensief waar nodig."

Hierbij richten we ons op drie sturingsniveaus:
• Lokaal: de lokale teams van de Centra voor Jeugd en Gezin (de vrij toegankelijke zorg en toeleiding die vanuit die teams plaatsvindt) en hun verbinding met de jeugdige en hun ouders/netwerk en met het onderwijs, sportverenigingen, huisartsen en de uitvoerders van Wmo en de Participatiewet binnen de gemeenten.
• Regionaal: de transformatie van de niet vrij toegankelijke zorg
• Regionaal en lokaal: monitoring en sturing (samenwerking en bedrijfsvoering)

Concreet wordt er o.a. gewerkt aan:

- Uitvoering van de pilots versterken verbinding CJG en huisartsen. In samenwerking tussen gemeenten en Raedelijn in het netwerk GezondVeluwe is de pilot Jeugd GGZ in 2019 gestart deze lopen door in 2020 en worden gemonitord
- Versterken Toegang: Verbinding van lokale CJG teams en aanbieders (o.a. GGZ expertise)
- Voorkomen uithuisplaatsing en afbouw residentiele plaatsingen: Door inzet van programma's zoals Verder Thuis en verbeterde samenwerking met GI willen we uithuisplaatsing voorkomen en het op verantwoorde manier laten terugkeren van jeugdigen naar huis of naar eigen leefomgeving realiseren. Het is een belangrijke doelstelling van de transformatie. Bovendien legt een residentiele plaats een aanzienlijk beslag op de financiële middelen.
- Data-gedreven sturing richting aanbieders, dit is mogelijk omdat de gegevens in 2019 zijn ingeladen in het Dashboard Jeugd. Medewerkers van gemeenten en Meerinzicht (beleid en contractmanagement) zijn getraind en de eerste analyses zijn beschikbaar. In 2020 wordt dit verder door ontwikkelt en gebruikt om beleid en uitvoering aan te scherpen.

Wijkgericht werken
Sociaal team
In 2020 en verder wordt voor het sociaal team ingezet op het (in samenwerking met lokale partners en Meerinzicht) doorontwikkelen van de integrale ondersteuning en begeleiding van inwoners van 18 jaar en ouder. Dit om naar eigen vermogen hun kracht te benutten en zelf regie

te laten voeren over hun eigen leven. De focus is daarbij gericht op het versterken van de zelfredzaamheid en zelfregie van inwoners en (daar waar nodig) inwoners te begeleiden naar passende ondersteuning, hetzij vanuit basisvoorzieningen hetzij naar maatwerkvoorzieningen. De door-ontwikkeling is gericht op het voor inwoners met meervoudige zorg problematiek/vragen tot stand brengen van een nog betere toegang tot ondersteuning, hulp en informatie. Daarbij wordt in de komende jaren gericht gewerkt aan:

- Verbeteren van de organisatie rond de toegang en daarbij spelende werkprocessen, inzet op verbetering doorlooptijden van meldingen en kwaliteit beschikkingen, verbeteren van de registratie, registratiesystemen, toepassen beveiligd mailen, lokale monitoring met behulp van de centraal in gebruik zijnde systemen (in nauwe samenwerking met Meerinzicht);
- Versterken van de communicatie en bekendheid van het sociaal team, inhoudelijk versterken van het team door scholing en training;
- Versterken van de samenwerking met preventief en vrijwillige kader.

Leefbaarheidsteam

- De focus van de wijkagenda wordt vooreerst redelijk smal gehouden. Aandachtspunt daarbij is dat de wijkagenda zich niet alleen richt op de openbare ruimte (het ‘grijs’ en ‘groen’) maar dat er ook nadrukkelijk aandacht geschonken wordt aan het sociale aspect;
- Doel van de wijkagenda’s is aan te sluiten bij wat in wijken nodig wordt gevonden door zowel bewoners als professionals. De wijkagenda wordt dan een soort spoorboekje voor de inzet in de betreffende wijk. Er worden gezamenlijke ambities geformuleerd die specifiek zijn voor de betrokken wijk. De ambities worden vertaald naar doelstellingen en daarop gebaseerde inspanningen die door het leefbaarheidsteam, samen met buurt- en wijkverenigingen worden opgepakt.

In dit verband wordt in 2020 de Herijking Wijkgericht Werken Ermelo uitgerold.

Hulp bieden op maat bij financiële problemen
Op verschillende manieren (het aanbieden van een Financieel APK waarbij geadviseerd wordt over de keuze van de zorgverzekering, de energierekening en het telefoonabonnement), een samenwerkingsverband met diverse nutsbedrijven, woningbouwvereniging en bedrijven worden personen die het ene gat met het andere gat dichten tijdig gevonden waarbij gerichte hulp aangeboden kan worden.

Opstellen inclusieagenda
Via gesprekken met (ervarings)deskundigen worden de problemen en goede voorbeelden in kaart gebracht. Daarna volgt een actieplan met prioritering.

Risico's

Beleidsmatige risico's
Participatiewet - Werk & Inkomen
De gemeente Ermelo ontvangt van het Rijk een budget voor het verstrekken van bijstandsuitkeringen. Dit is het Pw-budget. Wanneer de uitgaven aan bijstandsuitkeringen dit budget met meer dan 7,5% overschrijden, kan de gemeente een beroep doen op een vangnetuitkering. De vangnetuitkering compenseert de gemeente voor een deel van het tekort. Daarbij geldt dat een deel van het tekort onder 12,5% van het toegekende budget tot het eigen risico behoort van gemeenten. Dit is een financieel risico.

Participatiewet - Maatschappelijke Participatie

- Na vaststelling van nieuwe beleidsregels is er sprake van een open-einde-regeling;
- Het 'Uitvoeringsplan Vergunninghouders Ermelo'verloopt budgettair neutraal;

AVA Inclusiefgroep
Als een van de zeven aandeelhouders van Inclusief Groep is de gemeente Ermelo aansprakelijk voor eventuele negatieve exploitatiesaldi, die niet gedekt kunnen worden uit het eigen vermogen van de Inclusief Groep.

Gezondheidszorg
Geen risico's, verloopt budgettair neutraal of heeft invloed op tempo/prioriteiten dynamische uitvoeringsagenda.

Maatschappelijke Doelgroepen

- Afbouw van intramurale settingen kan alleen als extramurale voorzieningen op het vlak van wonen, inkomen, begeleiding/dagbesteding etc. opgebouwd worden. Overheveling van financiële middelen voor die lokale voorzieningen zal waarschijnlijk niet gelijktijdig met de opbouw daarvan plaatsvinden, met alle risico's van dien voor Ermelo;
- Voor de decentralisatie van de middelen beschermd wonen zal landelijk een nieuw objectief verdeelmodel opgesteld worden. De effecten voor de regio Noord Veluwe kunnen negatief zijn door de historisch ontstane hogere capaciteit in deze regio, en van de bijdrage hierin van de gemeente Ermelo;
- De gemeente Ermelo heeft relatief veel voorzieningen Beschermd Wonen GGZ binnen de gemeentegrenzen (gerelateerd aan gemeentegrootte). Het organiseren van deze voorzieningen op kleinere schaal (regio Noord Veluwe of kleiner) geeft minder mogelijkheden voor verevening of anderszins verdeling van lasten, waardoor voor Ermelo de financiële risico's stijgen;
- Ontbreken van capaciteit binnen de gemeentelijke organisatie om de decentralisatie van deze taken op een goede en verantwoorde manier ter hand te nemen.

WMO

- Inwoners worden niet tijdig bereikt met passende ondersteuning;
- Wachtlijsten of onvoldoende passend aanbod.

Mantelzorg
- Mantelzorgers zijn zich niet bewust van de eigen positie;
- Drempel om hulp te vragen;
- Blijven hangen in systeemdenken en regels;
- Onduidelijkheid in rol- en taakverdeling in het netwerk, waardoor nemen van verantwoordelijkheid uitblijft;
- Onvoldoende verschuiving van zware naar lichte ondersteuning;
- Gebrek aan voldoende draagvlak, waardoor transformatie uit blijft.

Vrijwilligerswerk
- Over- of onderschatting van de kracht van vrijwillige inzet.

Jeugdzorg
- Jongeren worden niet tijdig bereikt met passende ondersteuning;
- Wachtlijsten of onvoldoende passend aanbod.

Wijkgericht werken
Leefbaarheidsteam
- Niet goed op elkaar aansluitende verwachtingen en onduidelijkheden van bewonerszijde en van leefbaarheidsteam zijde;
- Onvoldoende ingerichte en toegeruste gemeentelijke organisatie voor de directe interactie met bewoners op het gebied van de wijkagenda;
- Intensivering van de inzet van het leefbaarheidsteam door het werken met wijkagenda's levert een toename van operationele kosten van deze inzet.

Sociaal team
- Inbreken in de werkwijze en planning van de organisaties van de partners binnen het sociaal team kan weerstand oproepen;
- Intensivering van de inzet van het sociaal team voor de inwoners levert een toename van operationele kosten van deze inzet;
- Intensivering van de inzet van het sociaal team voor de inwoners kan een vergroting van de zorgvraag met daaraan verbonden kosten oplevering; preventieve werking van het sociaal team en vroegtijdige afschaling van zorgvragen kan een afname van de zorgvraag en daarna verbonden kosten tot gevolg hebben.

Financiële risico's
De tien belangrijkste financiële risico's zijn opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer. Voor dit speerpunt zijn de volgende risico's opgenomen:

Tabel in Naris opgenomen financiële risico's

Speerpunt	Nr in Naris	Risicogebeurtenis	Gevolg	Kans	Gevolg
Inclusieve samenleving	R183	Participatiewet: De terugloop van de populatie van het aantal WSW'ers met oude rechten houdt geen gelijke tred met de korting op het rijksbudget.	Geld - met als gevolg dat er zich een nadeel voordoet in de begroting.	30%	€ 440.000
Inclusieve samenleving	R221	De huidige taakstellingen voor het sociaal domein wordt niet of slechts gedeeltelijk gerealiseerd.	Geld - De inkomstenstelposten worden niet gehaald wat leidt tot een tekort op de begroting.	50%	€ 1.900.000
Inclusieve samenleving	R227	De dienstverlening over 2018 inzake Jeugdzorg bij andere gemeenten gefactureerde bedrag wordt niet vergoed.	Geld - Het niet vergoede bedrag komt alsnog voor rekening van de brongemeenten.	10%	€ 150.000
Inclusieve samenleving	R228	De extra rijksbijdrage Jeugdzorgimpuls (€ 300 mln.) worden door het volgende kabinet niet gecontinueerd in 2022 en 2023.	Geld - Er treedt zowel in 2022 als in 2023 een nadeel op in de programmabegroting 2020-2023.	50%	€ 942.000
Inclusieve samenleving	R229	De door het rijk binnen het accres beschikbaar gestelde gelden voor loon prijsontwikkelingen en volumeontwikkelingen van het sociaal domein blijken onvoldoende te zijn vanaf het jaar 2021.	Geld - Dit leidt tot een ongedekt tekort in de meerjarenbegroting.	50%	€ 1.400.000

Vastgesteld beleid

- Beleidsplan Participatiewet 2014: 'Van zorgen voor naar zorgen dat';
- Uitvoeringsplan werkgeversdienstverlening 2015: 'Niemand op de reservebank';
- Diverse verordeningen en beleidsregels Participatiewet;
- Beleidsplan armoedebestrijding gemeente Ermelo met uitvoeringsplannen (2018);
- Beleidsnota Schulddienstverlening 2014 – 2018 (2014);
- Regionale samenwerkingsovereenkomst Beschermd wonen en Maatschappelijke opvang Noord Veluwe;
- Noord Veluwse oplegger veranderagenda Maatschappelijke opvang en Beschermd wonen 2018 – 2020;
- Veranderagenda maatschappelijke opvang en beschermd wonen 2016-2019;
- Programmaplan Sociaal Domein 2013-2017; Verbinden en Versterken in het Sociaal Domein;

- Visie op samenwerking Sociaal Domein Ermelo, Harderwijk en Zeewolde (2014);
- Nota sturing en bekostiging Jeugdhulp 2018 e.v. (september 2017);
- Strategische keuzenota aanbesteding Jeugdhulp 2018 e.v. (april 2017);
- Inkoopvisie Jeugdhulp 2018 e.v. (mei 2017);
- Verordening Jeugdwet (nov. 2014, geactualiseerd 2018);
- Wmo Beleidskader Actief en Betrokken II (2014);
- Verordening Maatschappelijke ondersteuning gemeente Ermelo 2014 (2014);
- Convenant maatschappelijke zorg 2015-2017;
- Notitie Samen leven in Ermelo, een wijkgerichte aanpak (2012);
- Notitie Burgerparticipatie en communicatie (2009);
- Beleidskader Versterken, verlichten en verbinden van vrijwillige en informele inzet (2015);
- Visiedocument EHZ Sociaal Domein (2014)
- Contourennota Uitvoeringsorganisatie Sociaal Domein EHZ (2016);
- Uitvoeringsplan integratie vergunninghouders Ermelo (2018);
- Sluitende aanpak minder zelfredzame jong volwassenen 16-27 jaar (2018);
- Nota Samen naar een gezond Noord Veluwe 2017-2021.

Sport en Bewegen

Onderwerp	Portefeuillehouder
Sport	dhr. A.L. Klappe
Bewegingsonderwijs	dhr. A.L. Klappe

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Jeugd en kansen
We gaan de deelname van de Ermelose jeugd aan het maatschappelijke leven vergroten en daarmee ook het startkapitaal van deze groep. We doen dat door:
- het opwaarderen van het bewegingsonderwijs. de specifieke vorm wordt in overleg door de scholen bepaald. Meer schoolzwemmen is onderdeel van het keuzepakket;
- het aanbieden van op kinderen gerichte sport, spel, educatie en cultuur. Plus steunmaatregelen gericht op het wegnemen van die belemmeringen tot meedoen (bijvoorbeeld armoede) in de weg staan verminderen;
- het samen met jongeren organiseren van een variatie aan voorzieningen voor jongere en oudere jeugd.

Bewegingsonderwijs
We gaan allerlei vormen van bewegingsonderwijs opwaarderen, de specifieke vorm wordt in overleg met de scholen bepaald. Schoolzwemmen is een nadrukkelijk onderdeel van het keuzepakket. Dit omdat werken aan een gezonde levensstijl letterlijk en figuurlijk zorgt voor een sterkere en energiekere samenleving, een preventieve werking heeft en zorgt voor sportieve binding tussen mensen.

Raadsperiode 2018-2022
In Ermelo maken sporten en bewegen onderdeel uit van een gezonde en actieve leefstijl. De maatschappelijke meerwaarde van sporten en bewegen is groot. Sport brengt plezier, activeert, brengt mensen bij elkaar, helpt talenten te ontwikkelen, leert omgaan met tegenslagen en biedt mogelijkheden voor vrijwilligerswerk. Een opsomming waar sporten en bewegen een bijdrage aan kan leveren. De sportvisie en het tactisch plan sport hebben de titel "Heel Ermelo Beweegt". Binnen de hoofdthema's *Gezonde Leefstijl, Iedereen doet mee, Ouderen in beweging en Buiten bewegen* worden verbindingen met andere beleidsterreinen gelegd om samen te werken aan het behalen van de maatschappelijke doelstellingen. Gezond opgroeien en gezond ouder worden draagt bij aan een *Gezonde Leefstijl*. We willen vanuit een integrale aanpak met de preventieve gezondheid de gezonde leefstijl verhogen, waarbij voor de jeugd de ambitie is om de sport- en beweegdeelname volgens de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) is gestegen en specifiek voor de ouderen de ambitie om middels preventie de fysieke en mentale fitheid op niveau te houden/brengen om langer zelfstandig te kunnen blijven wonen.
Ermelo streeft naar een inclusieve samenleving, waarin ruimte is en kansen voor *iedereen zijn om mee te kunnen doen*. We willen een passend sport- en beweegaanbod voor kwetsbare inwoners van Ermelo voor jong en oud. De minder kapitaalkrachtige inwoners behoren ook tot deze doelgroep. Met de kracht van verbinding kunnen nieuwe, creatieve initiatieven tussen professionals, sportaanbieders en inwoners leiden naar duurzame verbindingen.
Ouderen in beweging richt zich specifiek op de doelgroep 50-plussers, omdat in Ermelo een hoge mate van vergrijzing aanwezig is. Vanuit de vraag en behoefte van de 50-plusser wordt gekeken naar een specifiek/aangepast sport- en beweegaanbod. Hierbij moet bewegen voor iedere 50-plusser ook mogelijk en bereikbaar, dus financieel en fysiek, zijn.
Bij *Buiten Bewegen* wordt natuurlijk gedacht aan het buiten spelen voor de jeugd. Bij de jeugd moet het weer de gewoonte worden om buiten in beweging te komen. In Ermelo beschikt iedere woonwijk voor een aantal speelaanleidingen en -mogelijkheden voor de verschillende leeftijdscategorieën. Ermelo heeft een prachtig buitengebied met veel recreatieve mogelijkheden. De gratis buitenruimte is optimaal te benutten voor sporten, bewegen en spelen. Juist de ongeorganiseerde gebruiker van de buitenruimte moet meer betrokken worden bij de ontwikkeling en de uitvoering van het sportbeleid.

Wat gaan we daarvoor doen

Sportbedrijf InterActie
Vanaf 2019 is sportbedrijf InterActie opgericht. InterActie is verantwoordelijk voor het beheer, onderhoud en de exploitatie van sportaccommodaties. Tevens draagt InterActie zorg voor de uitvoer van het sportbeleid van de gemeente Ermelo. De buurtsportcoaches werken bij het sportbedrijf en leveren bijdragen aan verscheidene activiteiten die binnen het gemeentelijk sport- en gezondheidsbeleid, zoals Heel Ermelo Beweegt en Jongeren Op Gezond Gewicht, passen.

Gezonde leefstijl
De verbinding van de buurtsportcoaches van Heel Ermelo Beweegt en de JOGG-regisseurs wordt sterker door een nauwere samenwerking op beleidsniveau en in de uitvoering. Beiden werken samen binnen de ketenaanpak "kinderen met overgewicht". De Gezonde Leefstijl is terug te vinden in een aantal interventies die ieder op zijn manier bijdragen. Voor de doelgroep 0 - 12 jarigen zijn dat de Gezonde Kinderopvang, het Gezonde schoolplein, de Gezonde school, de versterking van het bewegingsonderwijs door inzet van vakleerkrachten en het uitbreiding van het bewegingsonderwijs met een toegevoegde natte gymles voor de groepen 5 en 6. De Gezonde leefstijl bij adolescenten richt zich op een bewustwording bij de middelbare scholier van de effecten van ongezonde gewoonten, eetgedrag en middelengebruik, en gezonde gewoonten, eet-, sport- en beweeggedrag. Minder kapitaalkrachtige ouders kunnen gebruik maken van het jeugdsportfonds voor de sportdeelname van hun kind(eren) bij een sportvereniging/-aanbieder. Door de invoering van een Beweegpas voor inwoners vanaf 19 jaar met een minimum inkomen wordt deelname aan sport- en beweegactiviteiten mogelijk. Leeftijdsgroep specifieke sport- en beweegactiviteiten maken de sportverenigingen senior-proof en nodigt deze doelgroep uit tot sporten en bewegen. Daarbij hoort het omvormen van sportparken naar een Vitaal Sportpark met open clubs op de Zanderij. Op een Vitaal Sportpark wordt ook aandacht besteed aan een gezonde leefstijl en wordt een vereniging aangemoedigd om gezonde alternatieven in de kantine aan te bieden. Waar in de gezonde leefstijl voor de scholier de Gezonde school een middel is om de bewustwording van de gezonde leefstijl te verhogen is dat voor het bedrijfsleven de Gezonde bedrijfskantine. De gemeente legt de verbinding bij de bedrijven.

Iedereen doet mee
De inclusieve samenleving staat hoog in het vaandel. Een beweegprogramma voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, genaamd ‘Van bank naar baan’ geeft hier invulling aan. Bij de ontwikkeling van ons Vitaal Sportpark, met open clubs, wordt aandacht besteed aan het aanmoedigen van maatschappelijke initiatieven voor activiteiten. Hiermee vergroten we de participatie van inwoners. We bieden een mogelijkheid voor vervoer van en naar sportaccommodaties voor inwoners van instellingen of gezinshuizen. De beweegpas verlaagt de financiële drempel voor 19-plussers om te gaan bewegen. Voor de doelgroep inwoners met een geestelijke en/of fysieke beperking wordt een passend en breed toegankelijk sport- en beweegaanbod opgezet. Vanuit het Beweegloket van Heel Ermelo Beweegt wordt het specifieke sport- en beweegaanbod centraal ontsloten en is vraaggericht vormgegeven en geïmplementeerd in de samenleving.
Ouderen in beweging
Het aantal ouderen in de samenleving groeit erg sterk. Het langer zelfstandig wonen van deze doelgroep wordt gestimuleerd. Eén van de aspecten om meer te bewegen en sporten is dat de sociale contacten worden vergroot en de vereenzaming en het sociaal isolement wordt tegen gegaan. Als kennismakingstraject wordt door het team van buurtsportcoaches een fittest aangeboden en vervolgd door een 12 weeks-beweegprogramma. Het beweegaanbod voor ouderen speelt zich meer af in het bewegen in de openbare ruimte en heeft vaker een preventieve achtergrond. Het langer zelfstandig kunnen blijven wonen is het effect net als minder gebruik maken van de gezondheidszorg.

Buiten bewegen
Binnen en buiten de bebouwde kom zijn er veel mogelijkheden om te bewegen. Vele paden voor het wandelen, hardlopen, fietsen en hippisch gebruik. Een intensivering van de samenwerking op de beleidsterreinen Sport, Groen, Verkeer en Toerisme en Recreatie zorgen voor buitenruimtes die uitnodigen om te bewegen. Een beweegvriendelijke omgeving of de sportieve buitenruimte. In de verbinding met maatschappelijke organisaties wordt het gebruik van de bestaande padenstructuur en het opzetten van nieuwe, ontbrekende paden(structuur) gestimuleerd. Bij de ontwikkeling van het Vitaal Sportpark op de Zanderij wordt aandacht besteed aan de ruimtelijke invulling van- en het stimuleren van beweging in de buitenruimte.

Vervangingsinvesteringen sportaccommodaties
Op de drie buitensportaccommodaties van DVS'33, EFC'58 en FC Horst zijn natuurgras- en kunstgrasvoetbalvelden aanwezig. De toplaag van kunstgrasvelden bij DVS’33 en EFC’58 zijn aan vervanging toe in 2020. De onderhoudswerkzaamheden zullen gecoördineerd worden door sportbedrijf InterActie.

Risico's

Beleidsmatige risico's
Gezonde Leefstijl.
Kosten voor de invoering van de "beweegpas".
Kosten voor de preventiemaatregelen om langer zelfstandig te blijven wonen.

Iedereen doet mee.
Het vinden van de doelgroep en het motiveren om deel te nemen aan een beweegtraject.
Medewerking van sportverenigingen.

Ouderen in beweging.
Actueel houden van het beweegaanbod.
Verschillende behoeften van de doelgroep. 50+ heeft andere behoefte dan 70+.

Buiten Bewegen.
Bereiken/vinden van de ongeorganiseerde sporter/gebruiker.

Financiële risico's
N.v.t.

Vastgesteld beleid

- Sportvisie "Heel Ermelo Beweegt 2016 - 2020".
- Tactisch plan Sport "Heel Ermelo Beweegt 2017 - 2021".

Sportcentrum Calluna/De Zanderij/Wijkfunctie West

Onderwerp	Portefeuillehouder	Projectwethouder
Calluna / De Zanderij	dhr. A.L. Klappe	dhr. L.A. Van der Velden

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Nieuw Sportcentrum Ermelo
We kiezen voor een zwemvoorziening gericht op doelgroep zwemmen en de mogelijkheid tot recreatie. Het belang van zwemlessen en gezond bewegen voor zowel kinderen als ouderen staat voorop. De huidige plannen worden omgebogen: het recreatieve deel zal niet de boventoon voeren en er worden geen speelse voorzieningen aangebracht. Dit omdat de financiële onderbouwing te onzeker is en de geraamde exploitatiekosten een te groot beslag leggen op de gemeentebegroting die de komende tijd steeds meer onder druk komt te staan.

Ontwikkeling Calluna/Zanderij
De komst van een nieuw sportcentrum Calluna is een belangrijke kans voor een open sportpark met een functie voor de wijk West.

Sportpark de Zanderij
Het ontwikkelen van Sportpark de Zanderij tot een Vitaal Sportpark draagt bij aan het verbeteren van sport in de openbare ruimte en aan het versterken van wijk west en de Zanderij als sportpark.
Maatschappelijke partners als sportverenigingen, onderwijs, wijkvereniging west en welzijn Ermelo worden betrokken bij de ontwikkelingen.
Tevens kan deze ontwikkeling aanleiding zijn tot het realiseren van 'open sportclubs' door de verenigingen die op de Zanderij gevestigd zijn.

Raadsperiode 2018-2022
- Nieuw sportcentrum Ermelo is in het tweede kwartaal van 2021 gerealiseerd. Alle inspanning zijn erop gericht dat de realisatie binnen begroting blijft en de duurzaamheid ambitie is ingevuld.
- Sportbedrijf Ermelo is per 1 januari 2019 opgericht in in het jaar 2020 volledig geïmplementeerd en functioneert volgens de uitgangspunten en de begroting van het bedrijfsplan BES.
- Sportpark de Zanderij is ontwikkeld tot een Vitaal Sportpark. Dit betekent dat de Zanderij een meer open en toegankelijker karakter heeft gekregen. Spelen en individueel sporten wordt gefaciliteerd. Maatschappelijke partners geven mede inhoud aan het gebruik van de Zanderij. Deze ontwikkelingen van het gebied lopen gelijk op met het ontwikkelen van het nieuwe sportcentrum Ermelo.

Met de realisatie van het Vitaal Sportpark de Zanderij is de functie van Wijk West versterkt.

Wat gaan we daarvoor doen

Nieuw Sportcentrum Ermelo
Na besluitvorming voor het nieuwe Sportcentrum Ermelo in oktober 2018 zijn de plannen verder uitgewerkt richting aanbesteding van de realisatie van het Nieuwe Sportcentrum. Als vorm van aanbesteding is gekozen voor het samenstellen van een ontwerp- en een bouwteam. Start van de bouw is voorzien in het 2e kwartaal van 2021, waarna opening in het 3e kwartaal 2022 is gepland. Een en ander is ook afhankelijk van de RO-procedures/onderzoeken/bestemmingsplan en de discussie rond de PAS-regeling..
Na de afronding van de bouw van het nieuwe sportcentrum, zullen Calluna en de Balverszaal worden gesloopt. De grond is dan beschikbaar voor verdere ontwikkeling.

Sportpark De Zanderij
In het kader van de ontwikkeling van sportpark de Zanderij is in 2019 een subsidieverzoek gedaan voor een bedrag van maximaal € 100.000,00 bij de provincie Gelderland voor het realiseren van een 'vitaal sportpark' op de locatie de Zanderij. De cofinanciering bestaat uit al gemaakte en al geraamde kosten voor het realiseren van het nieuwe sportcentrum op de Zanderij. De subsidie is goedgekeurd in 2019 en het project wordt momenteel uitgevoerd.
Met de beoogde deelnemende maatschappelijke partners wordt een intentie-overeenkomst gesloten voor planvorming en realisatie van het vitaal sportpark.
Dit traject wordt begeleid door Bureau Sport & Ruimte, samen met een ambtelijk projectleider.
De kosten hiervoor worden gedekt uit de provinciale subsidie.
De doorontwikkeling van sportpark de Zanderij naar vitaal sportpark is nu ingezet en houdt gelijke tred met de realisatie van het nieuwe sportcentrum.

Het Sportbedrijf van Ermelo (InterActie) is opgericht per 1 januari 2019. Er is in het ontwerp van het sportbedrijf ruimte om beheer en exploitatie van de cultuuraccommodatie om hierbij aan te kunnen sluiten.
Het jaar 2019/2020 zal worden gebruikt voor de implementatie van het bedrijfsplan van InterActie en het integreren van de drie stichtingen (SSE, Triade en Dindoa) die de overige sportaccommodaties beheren en exploiteren.

Risico's

Beleidsmatige risico's
Nieuw Sportcentrum Ermelo
Risico's zijn er ten aanzien van de tijdplanning van de bestemmingsplan procedure en de aanbestedingsprocedure.

Sportpark De Zanderij
Risico's t.a.v. van de voortgang van de ontwikkeling van het Vitaal Sportpark de Zanderij zijn er indien de subsidieaanvraag niet wordt toegekend, dan wel als beoogde belanghebbenden niet willen participeren in dit project.

Financiële risico's
De tien belangrijkste financiële risico's zijn opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer. Voor dit speerpunt zijn de volgende risico's opgenomen:

Tabel in Naris opgenomen financiële risico's

Speerpunt	Nr in Naris	Risicogebeurtenis	Gevolg	Kans	Gevolg
Sportcentrum Calluna / de Zanderij	R230	Als gevolg van gewijzigde btw wetgeving wordt voor sport onvoldoende compensatie ontvangen.	Geld - Er ontstaat een nadeel in de begroting.	10%	€ 1.100.000

Vastgesteld beleid

Nieuw Sportcentrum Ermelo
Op 5 juli 2017 is door de raad besloten tot nieuwbouw van een zwembad en sporthal op locatie De Zanderij. Qua voorzieningenniveau is voor het zwembad besloten tot aanvullingen op recreatief gebied en voor de sporthal extra voorzieningen voor de gymnastiekvereniging. Tevens is meer invulling gegeven aan de duurzaamheid ambitie voor zwembad/sporthal, die naast energieneutraliteit ook klimaatneutraliteit tot doel heeft.

Op 5 juli 2017 is eveneens, vanuit te voorziene fiscale regelgeving, besloten om beheer en exploitatie van het sportcomplex Calluna extern te verzelfstandigen door de oprichting van een overheids-BV (Sportbedrijf Ermelo). Verdere uitwerking van dit besluit in een bedrijfsplan heeft in 2018 plaatsgevonden, waarna de tweede helft 2018 als implementatieperiode geldt. De start van de nieuwe vorm van beheer en de exploitatie fase is voorzien in 2019.

Sportpark de Zanderij
Op 13 juli 2018 heeft het College besloten tot de aanvraag van een subsidie bij de Provincie Gelderland voor het realiseren van een Vitaal sportpark op locatie de Zanderij (zie hiervoor Corsanr: e180024639/ Case: 18e0004700).

Accommodatiebeleid

Onderwerp	Portefeuillehouder
Accommodatiebeleid	dhr. W. Vogelsang
BES Sport	dhr. A.L. Klappe

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
N.v.t.

Raadsperiode 2018-2022
Onderwijshuisvesting
Vanaf 2018 wordt op structurele basis bestuurlijk overleg gevoerd met het gehele onderwijsveld in het OOGO. Er wordt in in samenspraak met de schoolbesturen een beleidskader opgesteld. Hierin wordt een de gezamenlijke visie op onderwijshuisvesting geformuleerd, alsmede de eerste aanzet voor een integraal huisvestingsplan (IHP). In een IHP worden afspraken gemaakt over huisvesting van onderwijs en kinderopvang, verduurzaming van onderwijsgebouwen en eventuele renovatie of vervanging. De gemeente is verantwoordelijk voor adequate onderwijshuisvesting. Ter uitvoering van deze wettelijke taak gelden specifiek voor onderwijshuisvesting nog de volgende doelstellingen:

- De gemeente streeft naar een goed voorzieningen niveau;
- De gemeente streeft naar een gevarieerd onderwijsaanbod in / nabij elke wijk, aansluitend bij de behoefte;
- Er wordt geanticipeerd op leerling-groei en leerling-krimp;
- Er wordt ingezet op efficiënte inzet van onderwijsgebouwen en nabijgelegen voorzieningen;
- Bij nieuwbouw is duurzaamheid van belang, er wordt uitgegaan van kwalitatief goede gebouwen, waarbij de gemeente het wettelijk verplichte deel bekostigd en het effect van marktwerking leidt tot meer- of minderkosten;
- Met de jaarlijkse lokalenverdeling is transparantie over de inzet van gebouwen en de verhuur van gebouwen.

BES Sport (Beheer en Exploitatie Sportaccommodatie Ermelo)
Door het oprichten van een Sportbedrijf worden de gemeentelijke sportaccommodaties en activiteiten verzelfstandigd en samengevoegd met drie stichtingen die ook sportvoorzieningen beheren en exploiteren in Ermelo (SSE, Triade en Dindoa)
Hiermee ontstaat een organisatie in Ermelo die zich primair richt op beheer en exploitatie van sport accommodaties en op de uitvoering van het sportbeleid.
Op deze wijze ontstaat voor de inwoners van Ermelo, Sportverenigingen en gebruikers van zwem- en sportfaciliteiten één aanspreekpunt voor sport en bewegen in Ermelo.
Tevens wordt hiermee een uitvoeringstaak van de gemeentelijke organisatie op afstand gezet, wat past in de huidige strategie van de gemeente Ermelo.

Na besluitvorming over het verzelfstandigde (sportbedrijf) BES zal in 2019 de fase van beheer en exploitatie starten.
In de begroting is voor deze opstartfase een extra budget meegenomen.
In het bedrijfsplan waarover in oktober besluitvorming plaatsvindt zal een meerjarenbegroting voor het sportbedrijf worden opgenomen, welke eind 2018 zal worden vertaald naar consequenties voor de gemeentebegroting.

Wat gaan we daarvoor doen

Onderwijshuisvesting

- Het Op Overeenstemming Gericht Overleg (OOGO) vindt op structurele basis plaats;
- Er wordt een beleidskader (Visie / IHP) opgesteld in samenspraak met het onderwijsveld waarin wordt ingegaan op krimp en groei, waarin huisvesting plannen voor scholen integraal worden bekeken en worden afgestemd op de nabije toekomst;
- Duurzaamheidsmaatregelen bij onderwijsgebouwen is onderwerp van onderzoek;
- Er komt duidelijkheid over de dislocatie van De Klokbeker en de onderwijsbehoefte aan het Pretoriusplein, in samenhang met het IHP;
- In 2019 en 2020 vinden de werkzaamheden voor de nieuwbouw van de Goede Herderschool in Horst plaats;
- In 2019 en 2020 vindt het voorbereidingstraject plaats voor de nieuwbouw van de Rietschans en Driekansen en vinden in 2020 en 2021 de werkzaamheden voor nieuwbouw van beide scholen plaats;
- Jaarlijks worden de onderwijshuisvestingsaanvragen behandeld zoals vastgelegd in de verordening;
- Jaarlijks is er een lokalenverdeling die transparant maakt hoe onderwijsmeters worden ingezet en wordt toestemming voor verhuur in onderwijsgebouwen verleend.

BES Sport
Eind 2018 is opdracht verstrekt voor beheer en exploitatie van de sportvoorzieningen (inclusief onderhoud) en sportstimulering. Met ingang van 01-01-2019 functioneert het sportbedrijf InterActie. Per 1 april 2019 is het gemeentelijke personeel overgegaan naar InterAct~~ie~~

In 2012 heeft de raad van gemeente Ermelo de rapportage Accommodatiebeleid Ermelo, Synergie in vastgoed! vastgesteld voor het verder professionaliseren van de vastgoedorganisatie. Als gevolg van onder meer onderbezetting van de afdeling Vastgoed en Grondzaken zijn de gestelde doelen niet gehaald. Dit leidt tot (financiële) risico’s en bedreigingen voor de gemeente in het beheer en de exploitatie van het vastgoed. Gemeente Ermelo vindt dit een ongewenste ontwikkeling en heeft in 2019 het document uit 2012 geactualiseerd en verder uitgewerkt als “Strategisch beleidskader gemeentelijke vastgoedportefeuille” Dit document zal zo mogelijk eind 2019 begin 2020 aan de raad worden aangeboden.Naar verwachting zal de bezetting van het onderdeel vastgoed begin 2020 op sterkte zijn.

Risico's

Beleidsmatige risico's
BES Sport
Een mogelijk risico is dat de implementatie van BES meer tijd nodig heeft dan voorzien.

Financiële risico's
N.v.t.

Vastgesteld beleid

BES Sport
Op 5 juli 2017 is, vanuit te voorziene fiscale regelgeving, besloten om beheer en exploitatie van het sportcomplex Calluna extern te verzelfstandigen door de oprichting van een Sportbedrijf. Verdere uitwerking van dit besluit in een bedrijfsplan heeft in 2018 plaatsgevonden, waarna de tweede helft 2018 als implementatieperiode geldt. De start van de nieuwe vorm van beheer en de exploitatiefase is voorzien in 2019.

De Dialoog

Onderwerp	Portefeuillehouder	Projectwethouder
De Dialoog	dhr.dr. J.A. de Haan	dhr. W. Vogelsang

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
De Dialoog kent als kerngebruikers Welzijn Ermelo, Vuvera (Volksuniversiteit), de bibliotheek, theater De Dialoog en Cultuurkust. Wij kijken er naar vanuit een drieluik:

- als een open en toegankelijk gebouw waarin ruimtes gedeeld kunnen worden. Bij de planontwikkeling zien we kansen voor gedeeltelijke nieuwbouw en een combinatie met woningbouw. Dit als visueel aantrekkelijke rand voor het Raadhuisplein;
- als een gevarieerd programma voor ontmoeting, leren, ontspanning en ontwikkeling;
- als een samenwerkingspodium voor Ermelose organisaties en instellingen en inwoners die elkaar versterken. Dit levert schaalvoordelen op, zoals winst in beheerpersoneel en flexibiliteit in programmeren. De samenwerking met verschillende organisaties leidt tot een meerwaarde voor de individuele organisatie. belangrijker nog: samenwerking levert een meerwaarde voor de bezoekers en de gehele gemeenschap. De vitaliteit van deze dragers van cultuur en welzijn zijn van belang voor de eigenheid van Ermelo. We streven naar balans tussen de maatschappelijke functie en het ondernemerschap dat nodig is om de exploitaties op peil te houden of te brengen. De gemeente heeft een rol als co-financier voor instellingen en programma's. De investering in het gebouw zal gericht zijn op slimme functionaliteit, mogelijk ook door intensivering van ruimtegebrek in het aangrenzende gemeentehuis zodat met minimale kostprijs een maximale maatschappelijke opbrengst wordt gegenereerd.

Raadsperiode 2018-2022
De Dialoog wordt verticaal en duurzaam uitgebreid en de panden Pinel, Plaza en Stationsstraat 118 worden op termijn gesloopt. De kern-gebruikers worden gezamenlijk gevestigd in de verbouwde Dialoog.
Op deze wijze verwachten we meer synergie tussen de kerngebruikers en het gemeentehuis te kunnen bewerkstelligen. De ruimte die vrij komt door sloop van Pinel, Plaza en Stationsstraat 118 kan op termijn ingezet worden voor andere functies, waaronder woningbouw. Daarnaast wordt onderzocht op welke wijze beheer en exploitatie van de Dialoog in de toekomst het beste kan plaatsvinden.
De verbouwde Dialoog op basis van verticaal duurzaamkan waarschijnlijk in 2022 in gebruik worden genomen.

Wat gaan we daarvoor doen

Naar aanleiding van de in 2018 verrichte scenario studie De Dialoog heeft het college gekozen voor Scenario 4. In dit scenario worden de panden Pinel, Plaza, Stationsstraat 118 en zalen 1 tot en met 5 van De Dialoog opgeheven. De rest van het huidige gebouw blijft behouden en wordt opgeknapt en verduurzaamd. Bovenop deze bestaande bouw wordt een verdieping gerealiseerd die in directe verbinding staat met het – bij de verbouw van het gemeentehuis te realiseren – vergadercentrum van het gemeentehuis. Door de directe verbinding met het gemeentehuis kunnen de vergaderruimten van het gemeentehuis ook ingezet worden voor activiteiten in De Dialoog.
In de periode april-september 2019 is het functionele en ruimtelijk programma van eisen geactualiseeerd en zijn de stakeholders/gebruikers intensief betrokken bij het project. Er zijn 3 varianten als uitwerking van Scenario 4 opgesteld met een volumestudie en een stichtingskostenraming. Tevens is de best passende vorm van beheer en exploitatie onderzocht. Afhankelijk van de besluitvorming door het College in september 2019 zal daarna de aanbesteding van de realisatie/verduurzaming verder worden ingevuld.

De start van de bouw dient plaats te vinden direct volgend op de verbouwing/verduurzaming van het gemeentehuis. Dit is voorzien in oktober 2020. In de begroting is een bedrag van 7.2 miljoen opgenomen voor De Dialoog. Naast dit bedrag is er een bedrag van 851.000 beschikbaar voor verduurzaming van de raadszaal en trouwzaal (HvGb), welke onderdeel fysiek deel uitmaakt van de Nieuwe Dialoog.

De herontwikkeling van vrijkomende locaties Pinel, Plaza en Stationsstraat 118 wordt, zoals reeds eerder is besloten door de Raad, ondergebracht in een separaat project.

Risico's

Beleidsmatige risico's
Het raadsbesluit omtrent de scenariostudie en de daarbij horende kredieten is nog niet genomen. Dit is gepland voor november 2018 (gelijktijdig met de programma begroting).

Financiële risico's
N.v.t.

Vastgesteld beleid

Educatie

Educatie

Onderwerp	Portefeuillehouder
Onderwijs	dhr.dr. J.A. de Haan
Kunst en Cultuur	dhr.dr. J.A. de Haan

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Jeugd en kansen
We gaan de deelname van de Ermelose jeugd aan het maatschappelijke leven vergroten en daarmee ook het startkapitaal van deze groep. We doen dat door:
- het opwaarderen van het bewegingsonderwijs. de specifieke vorm wordt in overleg door de scholen bepaald. Meer schoolzwemmen is onderdeel van het keuzepakket;
- het aanbieden van op kinderen gerichte sport, spel, educatie en cultuur. Plus steunmaatregelen gericht op het wegnemen van die belemmeringen tot meedoen (bijvoorbeeld armoede) in de weg staan verminderen;
- het samen met jongeren organiseren van een variatie aan voorzieningen voor jongere en oudere jeugd.

Raadsperiode 2018-2022
Onderwijs
We willen een divers onderwijsaanbod van voldoende kwaliteit, zodat kinderen, jongeren en volwassenen voldoende kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven.
Het onderwijs (schoolbesturen en samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs) is primair verantwoordelijk voor het bieden van goed en kwalitatief onderwijs en om kinderen een passende onderwijsplek te bieden.
Gemeenten hebben een taak op het gebied van:
- onderwijshuisvesting (zie speerpunt accommodatiebeleid)
- onderwijskansenbeleid (voorheen onderwijsachterstanden) voor 0-12 jarigen
- toezicht op voldoende openbaar onderwijs
- leerplicht
- voorkomen thuiszitters en voortijdig schoolverlaten
- aansluiting van jeugdhulp op onderwijs, door het ontwikkelen van integrale arrangementen
- aanpak laaggeletterdheid
- bevorderen integratie van statushouders Integratie statushouders is participatiebudget. Wordt in deze begroting ondergebracht onder inclusieve samenleving.

Kunst en Cultuur
Zoals in de Cultuurnota 2016-2020 staat beschreven willen we bijdragen aan een levendig cultureel klimaat. De Cultuurnota bestaat uit drie programmalijnen die sturen op maatschappelijke effecten:
- Educatie: cultuur in het onderwijs en deelname aan kunst en cultuur door kinderen en jongeren
- Zorg: stimuleren van de ontplooiing van specifieke doelgroepen
- Economie: vergroten van de aantrekkelijkheid van Ermelo voor bewoners en bezoekers

Met de drie programmalijnen educatie, zorg en economie benoemen we de maatschappelijke effecten waar we aan bij willen dragen. We beslaan het culturele aanbod aan de hand van zes

pijlers: media en letteren; cultureel erfgoed; beeldende kunst en bouwkunst; amateurkunst en kunsteducatie; podiumkunsten en film; evenementen en festivals.

Aanpak Laaggeletterdheid
In de aanpak laaggeletterdheid wordt via het Taalhuis (netwerksamenwerking vanformele taalaanbieders, Welzijnsorganisaties Harderwijk, Ermelo. Putten en Nunspeet en de gemeenten Harderwijk, Ermelo, Putten en Nunspeet) een regionale bijdrage geleverd aan het programma Tel mee met Taal. Dit programma richt zich door middel van een netwerksamenwerking met alle lokale en regionaal betrokken partners op het bestrijden van laaggeletterdheid en het voorkomen hiervan en loopt tot eind 2019. In de looptijd van het actieprogramma wordt de netwerkstructuur verstevigd, worden nieuwe taalvrijwilligers getraind die ingezet worden als taalmaatje, taalcoach of begeleider van laaggeletterden en wordt ingezet op een regionale bijdrage op de landelijke hoofddoelstelling om 45.000 nieuwe deelnemers aan een taaltraject te laten starten.
De bestrijding van laaggeletterheid is inmiddels als landelijk thema "Mensen die zich met het Nederlands niet goed kunnen redden" opgenomen in de opgave Merkbaar beter in het sociaal domein van het landelijk interbestuurlijk programma en wordt op deze basis voortgezet omdat de landelijke evaluatie zeer gunstige resultaten heeft laten zien.

Wat gaan we daarvoor doen

Onderwijs
Het onderwijs (schoolbesturen en samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs) is primair verantwoordelijk voor het bieden van goed en kwalitatief onderwijs en om kinderen een passende onderwijsplek te bieden.
Gemeenten hebben een taak op het gebied van:
- onderwijshuisvesting (nieuwbouw)
- onderwijskansenbeleid (voorheen onderwijsachterstanden) voor 0-12 jarigen
- toezicht op voldoende openbaar onderwijs
- leerplicht
- leerlingenvervoer
- voorkomen thuiszitters en voortijdig schoolverlaten
- aansluiting van jeugdhulp op onderwijs, door het ontwikkelen van integrale arrangementen
- aanpak laaggeletterdheid
- bevorderen integratie van statushouders -> bevorderen van integratie van statushouders is ondergebracht bij inclusieve samenleving, betreft participatiebudget.

In overleg met samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs en de schoolbesturen werken we aan voorzieningen zo nabij en passend als mogelijk. Waar kinderen, vanwege een beperking of stoornis, niet zelfstandig en nabij naar school kunnen wordt leerlingenvervoer ingezet.

We zetten in op een versterking van het onderwijsaanbod en de gemeentelijke taken en willen samenwerking en integrale arrangementen bevorderen. We werken aan thuisnabij en passend onderwijs, en een onderwijskansenbeleid voor 0-12 jarigen. We werken aan een integrale aanpak voor kwetsbare jongeren.

Aanpak Laaggeletterdheid
Voor de duur van het programma Tel mee met Taal zijn prestatieafspraken gemaakt met de Bibliotheek Noordwest Veluwe, regiepartner Taalhuis NW-Veluwe om de regionale bijdrage aan het bestrijden en voorkomen van laaggeletterdheid te coördineren en uit (te laten) voeren binnen de netwerksamenwerking.
In 2018 is innovatiesubsidie aangevraagd bij de centrumgemeente van de arbeidsmarktregio Apeldoorn voor projecten ten behoeve van de aanpak op laaggeletterdheid gericht op laagtaalvaardige ouders, laagtaalvaardige studenten, Taal maakt gezonder, Taal/schuldhulp. De innovatieperiode die tot eind 2019 loopt zal naar verwachting mogelijkheden bieden om nog meer kansen te benutten in de strijd tegen laaggeletterdheid. In 2019 wordt ingezet op een vervolg hierop en wordt de slagkracht om laaggeletterdheid te bestrijden en te voorkomen vergroot. De prestatieafspraken worden hierop bijgesteld. Dit alles wordt binnen het netwerk van het taalhuis in gezamenlijkheid tot stand gebracht en vindt plaats in afstemming met de centrumgemeente van de arbeidsmarkt waar het Taalhuis NW-Veluwe onder valt: gemeente Apeldoorn.

Kunst en cultuur
In 2020 werken wij verder aan de uitvoering van de acties uit de Cultuurnota. Om ook in de komende jaren zichtbaar te kunnen werken aan cultuur in Ermelo willen we zoveel mogelijk culturele activiteiten ontplooien en stimuleren. in 2020 ligt de aandacht op:
- versterken van de huidige activiteiten en nieuwe initiatieven faciliteren dit is mogelijk met het Cultuurfonds Ermelo en Cultuur- en Erfgoedpact (met negen Noord-Veluwse gemeenten). Hierdoor kunnen we samen met de culturele partners de kansen die er zijn benutten om kunst en cultuur in Ermelo, en op de Veluwe, nog meer op de kaart zetten
- De gemeente faciliteert het opstarten van een cultuur platform waarin allerlei culturele organisaties ontwikkelingen en initiatieven bespreken. De samenwerking binnen de cultuur sector krijgt steeds meer vorm. Zoals laagdrempelige culturele activiteiten en evenementen en de verbinding daar tussen
- het nieuwe beleidsplan van de Bibliotheek Noordwest voor vier gemeenten (Ermelo, Harderwijk, Nunspeet, Putten), de gemeenten geven input
- beleving en de aantrekkelijk van de cultuurhistorie en het bewustzijn daarover verbeteren, hierbij onder andere aansluiting zoeken met Veluwe op 1
- activiteiten in het kader van 75 jaar bevrijding

Risico's

Beleidsmatige risico's
Onderwijs
- Onvoldoende gedeeld belang en urgentie op samenwerking.
- Druk op eigen taken is te groot.

Kunst en cultuur:
Bij de uitvoering van het cultuurbeleid zijn veel partijen betrokken; alle partijen maken samen het culturele aanbod in Ermelo en zijn dus van elkaar afhankelijk. We laten zien wat we zelf aan de samenwerking willen bijdragen, maar ook wat we van anderen verwachten.

Financiële risico's
N.v.t.

Vastgesteld beleid

- Herijking en opdracht Het Pakhuis (2017);
- Cultuurnota 2016-2020 Zorg voor Cultuur, zorg voor elkaar (2016);
- Visiedocument Peuterspeelzaalwerk 'De toekomst begint vandaag' 2015
- Subsidieregeling Peuteropvang 2018;
- Aanpak Statushouders (2018)
- Sluitende aanpak minder zelfredzame jong volwassenen 16-27 jaar (2018).

Indicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Ermelo	Nederland	Bron
% Niet-sporters	%	2016	47,6	48,7	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM
Personen met bijstandsuitkeringen (per dzd.inw. 18 jr en ouder)	per 1.000 inw 18jr eo	tweede halfjaar 2018	21,4	39	CBS - Participatiewet
Aantal re-integratievoorzieningen (per dzd.inw. 15-64jr)	per 1.000 inw 15-65jr	tweede halfjaar 2018	19,3	30,5	CBS - Participatiewet
Cliënten met een maatwerkarrangement (per dzd.inw.)	per 1.000 inw	tweede halfjaar 2018	57	60	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO
Kinderen in uitkeringsgezin	%	2015	2,86	6,58	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Werkeloze jongeren	%	2015	1,3	1,52	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Vroegtijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie	%	2016-2017	1,5	1,9	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs
Absoluut verzuim per 1.000 leerplichtige leerlingen	per 1.000 inw. 5-18 jr	2017	0	1,82	Ingrado
Relatief verzuim per 1.000 leerplichtige leerlingen	per 1.000 inw. 5-18 jr	2017	29,23	26,58	Ingrado
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	tweede halfjaar 2018	11	10,4	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdreclassering	%	tweede halfjaar 2018	0,5	0,3	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdbescherming	%	tweede halfjaar 2018	2,2	1,1	CBS - Beleidsinformatie Jeugd

bron: waarstaatjegemeente.nl (5 augustus 2019)

Wie zijn daarbij betrokken

Bij de uitvoering van het programma Samen Leven in Ermelo zijn de volgende verbonden partijen betrokken:

- GGD Noord- en Oost- Gelderland (GGD NOG)
- Meerinzicht (MIZ)
- Samenwerking Noord-Veluwe (SNV)

Wat hebben we er voor over

Budgetten		Meerjarenbegroting			
		2020	2021	2022	2023
Programma Samen Leven in Ermelo	lasten	40.183.000	39.755.000	39.956.000	40.232.000
	baten	-5.583.000	-5.531.000	-5.626.000	-5.486.000
Saldo		34.600.000	34.224.000	34.330.000	34.746.000

Investeringen		Meerjarenbegroting			
		2020	2021	2022	2023
Programma Samen Leven in Ermelo	lasten	8.232.000	21.540.000	10.007.000	3.091.000
	baten	-35.000	-38.000	-40.000	-43.000
Saldo		8.197.000	21.502.000	9.967.000	3.048.000

Het gedetailleerde investeringsoverzicht is opgenomen in onderstaand overzicht:
Investeringsplan Samen Leven in Ermelo

Autorisatieniveau raad

De raad autoriseert alle baten en lasten op programmaniveau.

De raad autoriseert alle investeringskredieten.

De raad autoriseert alle toevoegingen aan en beschikkingen over de reserves en voorzieningen.

Met uitzondering van een aantal budgetten en kredieten die wel in de begroting zijn opgenomen maar nog niet vrij zijn gegeven door de raad, zie overzicht bij het onderdeel budgetrecht raad.

Programma Samen Wonen in Ermelo

Algemeen

Programma Samen Wonen in Ermelo bestaat uit onderstaande speerpunten, onder elk speerpunt zijn de onderwerpen opgenomen die hierop betrekking hebben.

1. Duurzaamheid
2. Omgevingswet
3. Wonen
4. Ruimtelijke Ordening
5. Ontwikkeling grote Zorgterreinen
6. Markt 2.0
7. Mobiliteit
8. Landschap en Omgevingsgroen
9. Kwaliteit Openbare Ruimte

Duurzaamheid

Onderwerp	Portefeuillehouder
Water	dhr. L.A. van der Velden
Duurzaamheid en milieu	dhr. L.A. van der Velden
Afvalbeleid	dhr. L.A. van der Velden

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Duurzaamheid
Ermelo zet de energietransitie versneld door. Ermelo is in 2030 energieneutraal en in 2035 klimaatneutraal.
We weten nu al dat dit een ingrijpende opgave is met grote consequenties voor beleid en investeringen en ook enorm zal steunen op initiatieven uit de samenleving.
De gemeente zal er alles aan doen deze initiatieven te ondersteunen en de financierbaarheid mogelijk te maken. In deze bestuursperiode wordt daarvoor de eerste aanzet gegeven.
De doelen voor de periode 2018-2022 zijn gericht op:

- energiebesparing per huishouden en bij bedrijven, organisaties en instellingen;
- CO2 reductie;
- meer eigen energieopwekking ten behoeve van Ermelo in samenwerking met de regio;
- afbouw gasaansluitingen en 100% gasloos bij alle nieuwbouw;
- klimaatadaptief ontwerpen, bouwen en beheren.

Raadsperiode 2018-2022
We blijven werken aan de duurzaamheidsdoelstellingen om in 2030 een energieneutrale en in 2035 een klimaatneutrale gemeente te zijn. Op kortere termijn is de doelstelling 10% energie te besparen en 10% meer duurzame energie op te wekken in 2020. Hiervoor werken we binnen het programma duurzaamheid aan zeven speerpunten:

- inwonersparticipatie,
- bedrijven/maatschappelijke organisaties,
- de gemeente als voorbeeld,
- communicatie staat centraal,
- meten & monitoren,
- grootschalige duurzame opwek en
- duurzame mobiliteit.

Naar aanleiding van de tussenevaluatie die begin 2018 is afgerond, is meer focus aangebracht in het programma door vier topprioriteiten te benoemen: warmtetransitie, verduurzaming bedrijven, grootschalige opwek en communicatie.

Op deze vier fronten wordt de resterende periode van het huidige programma duurzaamheid (t/m 2020) extra ingezet om flinke stappen te zetten richting de energiedoelstelling.

Klimaatadaptatie
Met het tekenen van het regionaal manifest ruimtelijke adaptatie heeft de gemeente Ermelo zich gecommitteerd om in 2020 'klimaatbewust te handelen' en in 2050 'klimaatrobuust te zijn'.

Wat gaan we daarvoor doen

Programma Duurzaamheid
Begin 2018 zijn de "topprioriteiten" binnen het programma Duurzaamheid benoemd, naar aanleiding van de tussenevaluatie:

1. Warmtetransitie (speerpunt inwonersparticipatie en bedrijven en MO).
2. Verduurzaming bedrijfsleven (speerpunt samenwerken maatschappelijke organisaties en bedrijven).
3. Grootschalige opwek duurzame energie.
4. Communicatie (voornamelijk ten dienste van bovenstaande drie prioriteiten).

Inspanningen binnen de vier belangrijkste speerpunten zijn onder andere:

- Opstellen van de Transitievisie Warmte (besluitvorming Q1 2020);
- uitvoering geven aan de eerste Wijk van de Toekomst (gasloos) volgens plan van aanpak behorend bij subsidieaanvraag provincie Gelderland;
- opstarten proces naar gasloos in andere wijk(en) zoals aangegeven in de Transitievisie Warmte;
- aanjagen van verduurzaming bij de grootste energieverbruikers in Ermelo, verduurzaming bedrijventerreinen;
- sectorale aanpak voor detailhandel, horeca, zorg en vakantieparken;
- planologische medewerking aan initiatieven op het gebied van grootschalige wind, zon en biomassa, actieve stimulering en ophalen van initiatieven;
- met de regio Noord-Veluwe opstellen van een Regionale Energie Strategie (vaststelling concept RES 1.0 in Q2 2020)
- communicatiecampagnes ter ondersteuning van de toppriotiteiten, algemene communicatie om bewustwording te vergroten en inwoners/bedrijven/organisaties te stimuleren een bijdrage te leveren aan de gemeentelijke doelen.

Waterbeleid
De rioolwaterbergingsopgave wordt nader uitgewerkt qua locatie en benodigde middelen. De verwachte kosten voor alternatieve locaties en borging van de in het BRP met de regio afgesproken hoeveelheid water zullen een extra investering van € 11,3 miljoen vragen.
Het onderzoeken van goede locaties voor de rioolwaterbergingsopgave was nodig omdat bij de beoogde locaties van De Driehoek en Kerkdennen sprake is van beperkingen met betrekking tot plaats (rijksarcheologisch monument (Kerkdennen), omvang (De Driehoek) en voorwaarden door derden (milieuvoorwaarden), kruispunt spoorbaan (De Driehoek en Kerkdennen) en gasleiding (De Driehoek).
In 2019 wordt een nieuw ZAP opgesteld op basis van de evaluatie naar het BRP fase 1.

Klimaatadaptatie
Er wordt gewerkt aan een 'stresstest' om toekomstige knelpunten op het gebied van wateroverlast, waterveiligheid, hittestress en droogte in beeld te krijgen. Daarnaast wordt in beeld gebracht welke inspanningen binnen het bestaand beleid en projecten al bijdraagt aan een klimaatadaptieve gemeente. Deze verkenning leidt tot een voorstel om het thema klimaatadaptatie beter in te bedden in de organisatie en waar nodig aanvullende projecten en inspanningen te benoemen om toe te werken naar een klimaatadaptieve gemeente. Hiermee voldoen we tevens aan de afspraken binnen het Regionaal Manifest Ruimtelijke Adaptatie, dat is ondertekend door de gemeenten, provincies en waterschap binnen de regio van het waterschap Vallei en Veluwe.

Afvalbeleid

1. Nader onderzoek en eventueel vervolg op de succesvolle pilot om groente- en fruitafval (= keukenafval) apart in te zamelen en te verwerken om zo geld, grondstoffen en milieu te sparen;
2. In samenwerking met de vereniging Oud papier Aktie Ermelo een betere scheiding en meer oud papier uit het restafval te halen.
3. Een regionale afvalcampagne om het scheiden van afval te bevorderen.
4. Het project Schoon Belonen voortzetten.
5. Aktie om afval van vuurwerk op te ruimen.

Het afvalbeleid maakt onderdeel uit van het programma Duurzaamheid 2016-2020, dat in juni 2016 door de gemeenteraad is vastgesteld.

Risico's

Beleidsmatige risico's

- Voor het halen van onze doelstellingen zijn we afhankelijk van actie van derden. Bedrijven, inwoners en maatschappelijke organisaties moeten zelf besluiten om maatregelen te nemen tot verduurzaming. Er is dus een risico dat de bijdrage van partners lager kan uitvallen dan gepland.
- Voor de jaren na 2020 is geen budget gereserveerd in de begroting voor duurzaamheid. Verwachting is echter dat ook na het huidige programma dat loopt tot en met 2020, veel inzet van de gemeente nodig is om aan haar duurzaamheidsdoelstellingen te voldoen.

Financiële risico's
De tien belangrijkste financiële risico's zijn opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer. Voor dit speerpunt zijn de volgende risico's opgenomen:

Tabel in Naris opgenomen financiële risico's

Speerpunt	Nr in Naris	Risicogebeurtenis	Gevolg	Kans	Gevolg

Duurzaamheid Milieu	R222	Mogelijke saneringskosten de Zanderij op basis van minimale variant.	Geld - Er ontstaat een nadeel in de begroting.	90%	€ 1.000.000

Vastgesteld beleid

Waterbeleid:
- Verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan 2009-2013 (2009);
- BasisRioleringsPlan 2012-2022;
- Bestuursovereenkomst OAS - Harderwijk;
- Notitie Vervolgstappen in de samenwerking in de afvalwaterketen (Regio Noord-Veluwe);
- Zuiveringskring Afvalwaterketen Plan 2015-2020.

Duurzaamheid:
- Programmaplan Duurzaamheid 2016-2020;
- Subsidieregeling woningisolatie 2018;
- Verordening duurzaamheidslening Ermelo 2018;
- Verordening stimuleringslening Ermelo 2018.

Afvalbeleid:
- Communicatieplan focus doorontwikkeling afval meer waard (2014);
- Tariefdifferentiatie afvalstoffenheffing.

Omgevingswet

Onderwerp	Portefeuillehouder
Omgevingswet	dhr. A.L. Klappe
Gezondheidszorg	dhr. A.L. Klappe
Vergunningverlening WABO	dhr. W. Vogelsang

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
De Omgevingswet willen we ontwikkelen als een sturingsinstrument dat de Ermelose samenleving uitnodigt tot het (mee)maken en mee bepalen van plannen. Een ‘ja, mits’ in plaats van ‘nee, tenzij’ houding past daar goed in. We willen uitnodigend en open in gesprek gaan met inwoners, ondernemers en organisaties.

Raadsperiode 2018-2022
In 2019 en 2020 gaan we ons voorbereiden op de inwerking treding van de Omgevingswet op 1 januari 2021. In 2021 en 2022 geven we uitvoering aan de implementatie van de wet.

Wat gaan we daarvoor doen

Omgevingswet
Op 1 januari 2021 zal de Omgevingswet in werking treden. Met de Omgevingswet wil de overheid de regels voor ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving vereenvoudigen en samenvoegen. De Omgevingswet betekent een flinke verandering, zowel voor onze inwoners, de ambtelijke organisatie, maar ook voor college en raad. De Omgevingswet kent drie grote thema's waar de veranderingen gaan plaatsvinden: 1) het digitaal stelsel omgevingswet (DSO), 2) wet (beleid en instrumenten: omgevingsvisie, omgevingsplan en omgevingsvergunningen) en 3) anders werken (cultuur/gedrag en processen).

In 2020 gaan wij verder met het uitvoeren van alle deelprojecten die horen bij de Omgevingswet:
1) Digitaal stelsel: samen met Harderwijk, Zeewolde en Meerinzicht maken we de digitale systemen voor iedereen klaar voor het werken met de Omgevingswet;
2) Wet: we stellen een Omgevingsvisie op en vast waarbij de maatschappij participeert, we brengen in beeld welke bestemmingsplannen straks in het omgevingsplan komen, we voeren pilots uit om te oefenen met de inhoud van het omgevingsplan;
3) Anders werken: we richten de werkprocessen in volgens de Omgevingswet en leiden de mensen op, zodat zij voldoende kennis en vaardigheden hebben om op een andere manier te werken.

Met de komst van de Omgevingswet zal het proces van vergunningverlening ook veranderen. De WABO wordt opgenomen in de Omgevingswet waarmee er een nieuw toetsingskader komt voor de huidige vergunningverlening. Dit element nemen we mee bij het inrichten van de nieuwe werkprocessen.

Risico's

Beleidsmatige risico's
N.v.t.

Financiële risico's

N.v.t.

Vastgesteld beleid

Wonen

Onderwerp	Portefeuillehouder
Woonvisie / Woningbouw	dhr. A.L. Klappe
Sociale huur	dhr. A.L. Klappe
Woonvariaties & tijdelijke huisvesting	dhr. A.L. Klappe
Wonen met zorg	dhr.dr. J.A. de Haan

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Wonen
Ermelo verhoogt de omvang en bouwtempo voor woningen. Variatie in vorm, prijs en het bedienen van verschillende groepen inwoners is daarbij belangrijker dan een hoge bouwproductie voor gemiddelde kopers/huurders. Wij kiezen voor het "ongemiddelde" en hebben als doel om vooral jongeren aan Ermelo te binden: voor starters en jongeren willen we minimaal 240 woningen realiseren die financieel passend zijn. Ook seniorenappartementen en woonvoorzieningen voor inwoners met een zorgvraag, mensen met een urgentie en tijdelijke woningzoekenden. Dit "maatwerkwonen" wordt ondersteund met een starterslening en blijverslening.
We kiezen voor een aanpak gericht op doorstroming van de vastzittende c.q. "scheefwonende" Ermelose woonmarkt, door voor potentiële doorstromers meer uitnodigend en passend te bouwen. We gaan voor ongewone oplossingen. Zoals herbestemmen van bedrijfspanden, winkelpanden of recreatiewoningen, opsplitsen van woningen of bouwen van tiny houses. Met woningcorporaties maken we termijngebonden prestatieafspraken voor jongerenhuisvesting. De woonontwikkelingen op de recreatieterreinen voegen wij in als onderdeel van ons woonbeleid. Wij zien vastgoed in gemeentehandan als publiek goed. Daarbij willen we de regie van woningbouwontwikkelingen in handen van de gemeente, kiezen we voor actieve grondaankoop voor woningbouw en stimuleren wij maatschappelijke initiatieven (bijvoorbeeld CPO, zelfbouwprojecten, woonwerkzorginitiatieven, meergeneratiewoningen) om zelf woningen te (ver)bouwen en te beheren.

Raadsperiode 2018-2022
Met ons woonbeleid willen we bereiken dat er voor alle groepen bewoners een passend woonaanbod is in de gemeente Ermelo. Dit betekent dat de woningvoorraad de komende jaren moet worden uitgebreid of dat bestaand vastgoed moet worden aangepast. Wij richten ons daarbij specifiek op woonproducten waarin op dit moment geen of te weinig aanbod is. Daarbij kijken we naar permanente, maar ook naar tijdelijke oplossingen.

Wat gaan we daarvoor doen

Woonbeleid
Om houvast te hebben bij het maken van toekomstbestendige keuzes, heeft de gemeente Ermelo behoefte aan een samenhangend, integraal, gedragen, maar ook een flexibel woonbeleid. De huidige woonvisie van de gemeente Ermelo stamt uit 2014 en is op verschillende punten verouderd.

In 2019 zijn flinke stappen gezet in het actualiseren van het woonbeleid. Zo is de verordening sociale woningbouw van kracht geworden en is de beleidsnotitie afweging woningbouwplannen voorbereid. Het komen tot een up to date woonbeleid heeft ook de komende jaren prioriteit. Daarvoor worden o.a. de acties in gang gezet:

- Het opstellen van een nieuwe woonvisie (start eind 2019). Hiervoor wordt o.a. gebruik gemaakt van het regionale woningmarktonderzoek dat in 2019 is opgesteld. De visie staat niet op zichzelf, maar zoekt verbinding met beleidsterreinen die een link hebben met het thema wonen. In de visievorming wordt in ieder geval aandacht besteed aan de interactie met de volgende beleidsonderwerpen en -documenten:
  - Structuurvisie Ermelo 2025;
  - Diverse gebiedsvisies
  - Toekomstvisie op verblijfsrecreatie (onderdeel van project Vitale vakantieparken);
  - Structuurvisie functieverandering;
  - Programma Duurzaamheid 2016-2020;
  - Beleidsvisie wonen met zorg & aandacht;
  - Uitvoeringsagenda inclusieve samenleving (nog op te stellen);
  - Omgevingsvisie Ermelo (nog op te stellen).
- In het najaar 2019 wordt de beleidsnotitie afweging woningbouwplannen voorgelegd aan de gemeenteraad. Indien de raad hiermee instemt volgt de implementatie in 2020.
- Het vaststellen van de huisvestingsverordening in 2020. Op de Noord-Veluwe heeft elke gemeente zijn eigen Huisvestingsverordening (een wettelijke plicht), maar de tekst hiervan is nagenoeg hetzelfde. De huisvestingsverordeningen lopen op 1 maart 2020 af. In 2019 is

de actualisatie hiervan voorbereid en regionaal afgestemd.
- Het opstellen van een uitvoeringsprogramma voor de beleidsvisie wonen met zorg & aandacht. In het voorjaar van 2019 is de beleidsvisie vastgesteld. De visie richt zich vooral op de ruimtelijke, fysieke beschikbaarheid van geschikte woningen/woonvormen, aanpassingen in woningen en de woonomgeving en op initiatieven specifiek op het gebied van wonen met zorg. Vanaf het najaar van 2019 wordt samen met relevante partijen stapsgewijs concrete acties benoemd, die worden gebundeld in een uitvoeringsprogramma.

Monitoring
Een belangrijk middel bij het monitoren van ons woonbeleid is de Planmonitor Wonen. Via dit (provinciale) instrument wordt één à twee maal per jaar in kaart gebracht hoe de gemeente er voor staat wat betreft nieuwbouwinitiatieven. Zijn er voldoende nieuwbouwplannen voor woningen? En richten deze plannen zich op de juiste woonsegmenten? In de rapportage over de analyse van het Ermelose woningbouwprogramma wordt dit inzichtelijk gemaakt. Ook wordt gemonitord wat de effecten zijn van de invoering van de verordening sociale woningbouw.

Woningcorporaties
Om onze ambities voor de sociale huursector waar te kunnen maken zijn wij veelvuldig in gesprek met woningcorporatie UWOON. Eind 2016 is een raamovereenkomst Prestatieafspraken 2017-2021 opgesteld. Op basis hiervan worden jaarlijks nieuwe jaarafspraken gemaakt met UWOON en huurdersorganisatie De Groene Draad. Ook in 2020 zal dit het geval zijn (voor 2021). De uitvoering van de jaarafspraken wordt tussentijds gemonitord. Bovendien wordt in 2020 in aansluiting op de nieuwe woonvisie gestart met het opstellen van een nieuwe raamovereenkomst. Ook zal het gesprek met Omnia Wonen worden gestart over hun mogelijke bijdrage aan de woonvisie.

Tijdelijke huisvesting jongeren
Op 4 april 2019 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen waarbij het college wordt opgedragen om zo spoedig mogelijk te komen met voorstellen voor het op korte termijn realiseren van tijdelijke huisvesting specifiek gericht op jongeren, met een huurprijs tot de maximale grens voor huurtoeslag voor jongeren tot 23 jaar (2019: €424,44). Sindsdien zijn er verschillende initiatieven ontplooit die in 2020 een vervolg krijgen. Het gaat o.a. om:
- Verkennen van de mogelijkheden voor het plaatsen van tijdelijke wooneenheden op enkele specifieke locaties, waar nodig vooraf gegaan door de aankoop van grond. Met woningcorporatie UWOON worden gesprekken gevoerd over de exploitatie en het beheer van deze tijdelijke wooneenheden.
- Ondersteunen van initiatieven van derden voor het realiseren van tijdelijke huisvesting in bestaand vastgoed of het plaatsen van tijdelijke wooneenheden.
- Het onderzoeken van de mogelijkheden om het reguliere aanbod aan sociale huurwoningen te vergroten en zo de slaagkans voor alle woningzoekenden, waaronder jongeren/starters, te verhogen.

Leningen
De energietransitie in gebouwde omgeving levert een substantiële bijdrage aan de klimaatdoelen van gemeente Ermelo. Een belangrijke voorwaarde voor maatschappelijk draagvlak is betaalbaarheid. Wij willen een aantrekkelijke lening aanbieden aan particuliere woningeigenaren die hun woning willen verduurzamen en toekomstbestendig maken. Het gaat om een integrale regeling gericht op het verduurzamen en toekomstbestendig maken van woningen vanuit de provincie Gelderland. Daarnaast wordt ook gekeken naar de bestaande leningen van gemeente Ermelo zoals de Starterslening en de behoefte aan een Blijverslening. Hierbij is het de vraag of er overlappingen zijn met de nieuwe leningen en of het wenselijk is om de leningen separaat te voort te zetten. Een integraal voorstel wordt eind 2019 aan de gemeenteraad voorgelegd. In 2020 zal hier bij een positief besluit uitvoering aan worden gegeven.

CPO in Vogelvlucht /Haspel 123a
In 2018 heeft zich CPO in vogelvlucht gemeld bij de Commissie Ruimte met een initiatief voor woningbouw aan het Rodeschuurderwegje (locatie Wagtendonk). Uw raad heeft bij motie het college opgedragen "aan te vangen met de procedures die leiden tot een spoedige realisatie van dit project, zonder andere bouwplannen geweld aan te doen" en "eventuele procedurele hindernissen en beperkingen van reikwijdte van beleidskaders, waardoor tijdens de realisatie van dit project strijdigheid optreedt met staand beleid, zo spoedig mogelijk op te lossen en voor te leggen aan de raad, waardoor deze kan komen tot kaderstelling inzake CPO in Vogelvlucht in het bijzonder en (inductief) voor CPO-projecten in het algemeen."
Het college heeft per raadsbrief (e190008917) laten weten het project CPO in Vogelvlucht in samenhang met het project Hapsel 123a (zorginitiatief op een voormalig agrarisch) op te willen pakken. Waarbij de locatie Haspel 123a in lijn (niet passend) met het functieveranderingsbeleid sloopmeters levert voor de locatie Rodeschuurderwegje.
De verwachting is dat in het najaar van 2019 gestart kan worden met de bestemmingsplanprocedure voor dit project.

Risico's

Beleidsmatige risico's
- Onvoldoende draagvlak bij partners of inwoners, waardoor de planning niet gehaald wordt.
- Onvoldoende regionale samenwerking, zodat de regionale activiteiten onvoldoende kunnen worden opgepakt.

Financiële risico's
De tien belangrijkste financiële risico's zijn opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en

risicobeheer. Voor dit speerpunt zijn de volgende risico's opgenomen:

Tabel in Naris opgenomen financiële risico's

Speerpunt	Nr in Naris	Risicogebeurtenis	Gevolg	Kans	Gevolg
Wonen	R142	De financier van een in Ermelo actieve woningcorporatie (UWOON of Vestia) spreekt het WSW aan waarbij het garantievermogen van WSW ontroereikend is om deze aanspraken te dekken, waardoor de gemeente vervolgens wordt aangesproken als schadegemeente om een renteloze lening aan het WSW te verstrekken.	Geld - Derving rentekosten.	10%	€ 325.000
Wonen	R194	De gemeente wordt aangesproken als schadegemeente om een renteloze lening aan het WEW te verstrekken.	Geld - Derving rentekosten.	10%	€ 1.125.000

Vastgesteld beleid

- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012)
- Regionale woonvisie (2014)
- Woonvisie Ermelo (2014 (2014)
- Woningbouwprogrammering en het sturingskader in de gemeente Ermelo (2015)
- Huisvestingsverordening (2015 met herziening in 2018)
- Kadernotitie wonen en zorg (2018)
- Verordening Starterslening Ermelo (2017)
- Verordening Sociale woningbouw (2017)
- Nota Uitgangspunten grondprijsbepaling (2010)
- Beleidsnotitie Noodwoningen (2013)
- Notitie Samenleven in Ermelo, een wijkgerichte aanpak (2012)

Ruimtelijke Ordening

Onderwerp	Portefeuillehouder
Ruimtelijke Ordening	dhr. A.L. Klappe
Gebiedsuitwerking Horst en Telgt	dhr. A.L. Klappe
Grondzaken (beleid)	dhr. A.L. Klappe
Grondzaken (exploitatie)	dhr. W. Vogelsang
Monumentenbeleid	dhr.dr. J.A. de Haan

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
N.v.t.

Raadsperiode 2018-2022
Bij de diverse projecten (Nieuwe sportcentrum, Strand Horst, Veldwijk, Haspel etc.) moet er een planologische wijziging plaatsvinden om het project te kunnen realiseren. Vanuit ruimtelijke ordening wordt hier uitvoering aan gegeven, inclusief eventuele beroepsprocedures.

Wat gaan we daarvoor doen

Wet ruimtelijke ordening
Sinds de inwerkingtreding van de Wet ruimtelijke ordening op 1 juli 2008 zijn gemeenten verplicht om bestemmingsplannen en beheersverordeningen binnen een periode van tien jaar na vaststelling opnieuw vast te stellen. Inmiddels is de wet Afschaffing actualiseringsplicht bestemmingsplannen en beheersverordeningen in werking getreden. Met deze wet is - vooruitlopend op de Omgevingswet - de actualiseringsplicht uit de Wro voor bestemmingsplannen en beheersverordeningen, die elektronisch raadpleegbaar zijn, afgeschaft. Dit vanuit de gedachte dat gemeenten in aanloop naar de Omgevingswet hun energie en capaciteit kunnen inzetten op de voorbereiding van de Omgevingswet c.q. omgevingsplan, en hiermee de eerste ervaringen opdoen.

Dit kan bijvoorbeeld met het opstellen van een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte/pilot-omgevingsplan. Deze mogelijkheid is met de in juni 2019 in werking getreden Transitiewet (actualisering Crisis- en herstelwet) versoepeld. Nu kan bij ministeriële regeling het grondgebied van een gemeente worden aangemerkt voor de toepassing van het bestemmingsplan met verbrede reikwijdte. De gemeente Ermelo heeft een dergelijk verzoek bij het ministerie ingediend. Eenzelfde versoepeling is er ook voor zogenaamde experimenten op grond van de Crisis- en herstelwet. Zo bestaat het voornemen om deze mogelijkheid in te zetten om tijdelijke huisvesting voor een periode van maximaal 15 jaar op locaties in Ermelo mogelijk te maken.

De hiervoor genoemde wijziging van de Wet ruimtelijke ordening heeft alleen betrekking op de ambtshalve actualisering van bestemmingsplannen. Het brengt geen verandering in de

mogelijkheid voor belanghebbenden die wijziging van een (deel van) een bestemmingsplan wensen om daartoe een aanvraag in te dienen.

Gebiedsuitwerking Horst en Telgt
Begin 2019 is aangevangen met de evaluatie van het Buurtplan Horst en Telgt en met een herijking van het uitvoeringsprogramma. Samen met de buurtvereniging zijn we in gesprek in welke vorm de komende jaren uitwerking gegeven wordt aan de structuurvisie Buurtplan Horst en Telgt en welke onderdelen van het herijkte uitvoeringsprogramma in welke volgorde worden opgepakt. Eind 2019 wordt de raad geïnformeerd over het herijkte uitvoeringsprogramma en de verdeling van het geoormerkte budget.

Afronden actualisatie de Driehoek
In het voorjaar van 2018 is het bestemmingsplan de Driehoek vastgesteld. Tegen het plan is beroep aangetekend. In 2019 vindt behandeling van het beroep plaats bij de Raad van State.

Herijking Functieveranderingsbeleid
Het huidige functieveranderingsbeleid is geëvalueerd in samenwerking met partners vanuit het gebied. In 2019 wordt de herijking van het functieveranderingsbeleid aan de raad aangeboden. Voordat dit gebeurt wordt de concept beleidbijstelling nog informeel voorgelegd aan partijen die eerder in het herijkingsproces zijn betrokken.

Erfgoed
Eind 2018 is de erfgoedverordening door de raad vastgesteld. Daarbij is ook een online erfgoedregister gepubliceerd met informatie over alle gemeentelijke monumenten. In 2019 zal dit erfgoedregister verder uitgebouwd tot uitgebreide database waaraan ook andere partijen bijdragen kunnen leveren over de monumentale panden, landschappen, archeologische vindplaatsen en grafheuvels. Het betreft de digitale ontsluiting van de rijksmonumenten en de aangewezen beschermde landschappen en dorpsgezichten.

Grondzaken
De nota grondbeleid wordt herzien na invoering van de omgevingswet op 1 januari 2021. Zowel de vastgoedportefeuille als de vastgoedadministratie worden op orde gebracht.

Gemeentelijke vastgoedportefeuille
In de gemeentelijke vastgoedportefeuille is het vastgoed aanwezig voor
1. het ondersteunen en faciliteren van huisvesting voor haar medewerkers en de werkprocessen van de gemeentelijke organisatie
2. het waar nodig ondersteunen en faciliteren van het maatschappelijk, ruimtelijk en sociaal beleid van de gemeente.

In 2012 heeft de raad van gemeente Ermelo de rapportage Accommodatiebeleid Ermelo, Synergie in vastgoed! vastgesteld voor het verder professionaliseren van de vastgoedorganisatie. Als gevolg van onder meer onderbezetting van de afdeling Vastgoed en Grondzaken zijn de gestelde doelen niet gehaald. Dit leidt tot (financiële) risico’s en bedreigingen voor de gemeente in het beheer en de exploitatie van het vastgoed. Gemeente Ermelo vindt dit een ongewenste ontwikkeling en heeft in 2019
- het document uit 2012 te actualiseren en verder uit te werken (“Strategisch beleidskader gemeentelijke vastgoedportefeuille”).
- actief personeel geworven en aangenomen zodat voldoende capaciteit aanwezig is om waar nodig met externe ondersteuning het beleidskader structureel in de organisatie te kunnen implementeren.

De ambitie en doelstelling voor 2020 is een inhaalslag te maken in het professionaliseren van de vastgoedorganisatie. Concreet zijn de volgende projecten benoemd;
- het vastgoed op orde en geborgd in een vastgoedinformatiesysteem voor vastgoedbeheer – exploitatie en voor vastgoedcontracten.
- de vastgoedadministratie op orde zodat bij maatschappelijke verhuur wordt voldaan aan de wet Markt en Overheid
- standaardisatie en actualisatie contractdocumenten voor verkoop, huur, pacht en gebruiksovereenkomsten
- verder ontwikkelen van een beleid en programma voor het verduurzamen van de vastgoedportefeuille

Risico's

Beleidsmatige risico's
N.v.t.

Financiële risico's
De tien belangrijkste financiële risico's zijn opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer. Voor dit speerpunt zijn de volgende risico's opgenomen:

Tabel in Naris opgenomen financiële risico's

Speerpunt	Nr in Naris	Risicogebeurtenis	Gevolg	Kans	Gevolg
Ruimtelijke Ordening	R203	De anterieure overeenkomsten tot realisatie van een bedrijventerrein in het gebied tussen Eendenparkweg en Harderwijkerweg worden ontbonden.	Geld - De eerder door initiatiefnemers betaalde anterieure bijdragen dienen door de gemeente te worden terugbetaald.	90%	€ 120.000

Vastgesteld beleid

- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012);
- Landschapsontwikkelingsplan Ermelo - Putten 2011-2021 (2011);
- Beleidsnotitie indieningsvereisten goede ruimtelijke onderbouwing (2010);
- Beleidsregels tijdelijke omgevingsvergunning (2012);
- Notitie RO-instrumenten (2013);
- Nota omgevingskwaliteit (2015).

Ontwikkeling grote zorgterreinen

Onderwerp	Portefeuillehouder	Projectwethouder
Ontwikkeling grote zorgterreinen (Oranjepark/Veldwijk/'s Heeren Loo)	dhr.dr. J.A. de Haan	dhr. L.A. Klappe

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Veldwijk
We zien de herontwikkeling als beloftevol en tegelijkertijd ingrijpend door de verschuiving van zorg naar wonen en bedrijvigheid. We willen ruimte geven voor initiatieven op het gebied van wonen, leren en werken en vooral voor de ontwikkeling van een kennis- en innovatiecentrum voor zorg. De landschappelijke waarde van de omgeving moet behouden blijven en geïntegreerd worden in de plannen.
De Woonvisie Ermelo en de bijbehorende uitkomsten van de evaluatie gelden ook voor Veldwijk.

Raadsperiode 2018-2022
Herontwikkeling Veldwijk
Begin 2018 is de structuurvisie Landgoed Veldwijk en de Hooge Riet vastgesteld door de raad. Binnen de kaders van deze structuurvisie wordt de komende jaren het plangebied gefaseerd uitgewerkt in bestemmingsplannen.

Herontwikkeling Oranjepark
December 2017 heeft de gemeenteraad het Masterplan Oranjepark vastgesteld als basis voor de herontwikkeling van het (voormalige) Rehoboth/Dillenburgterrein. Het Masterplan wordt in 2018 uitgewerkt tot een bestemmingsplan dat de basis biedt voor de bouw van 95 woningen op het terrein.

Wat gaan we daarvoor doen

Herontwikkeling Veldwijk
Het eerste deelgebied "De Hooge Riet" is door de VOF Heijmans/Meyerbergman in ontwikkeling genomen. De verwachting is dat vanaf 2021 hier woningen kunnen worden gebouwd. Onderdeel van dit plan is de restauratie van de daar aanwezige rijksmonumenten.
Op basis van het in het najaar van 2019 vast te stellen Masterplan Veldwijk zal GGZ de gronden en gebouwen in 4 gebieden in ontwikkeling nemen: 3 ontwikkelingsgebieden en 1 zorgcluster. De 3 ontwikkelingsgebieden worden gefaseerd afgestoten. De ontwikkelende partijen kunnen daarna plannen indienen. Op basis hiervan kan de planologisch-juridische verankering in bestemmingsplannen plaatsvinden.

Herontwikkeling Oranjepark
In 2020 zal gestart worden met de bouw van de eerste van de in totaal 95 woningen op het Oranjepark conform het in 2019 vast te stellen bestemmingsplan. Het zorggebouw "Kroondomein" met de buurkamer wordt begin 2020 in gebruik genomen.

Risico's

Beleidsmatige risico's
- Voor beide projecten moeten ruimtelijke procedures worden doorlopen. Er kan beroep ingesteld worden tegen de plannen die tot vertraging kunnen leiden.
- Voor beide projecten worden één of meerdere anterieure overeenkomsten opgesteld. Kostenverhaal door de gemeente wordt hierin verzekerd. Financiële risico's voor de gemeente zijn hiermee vooraf gedekt.

Financiële risico's
N.v.t.

Vastgesteld beleid

- Structuurvisie Landgoed Veldwijk en Hoge Riet

- Masterplan Oranjepark

Markt 2.0

Onderwerp	Portefeuillehouder	Projectwethouder
Markt 2.0	dhr. L.A. Van der Velden	dhr. A.L. Klappe

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
N.v.t.

Raadsperiode 2018-2022
De markt moet onderdeel zijn van een aantrekkelijk en goed functionerend centrum. Doel van Markt 2.0 is dat deze heringericht is en klaar voor de toekomst.

Wat gaan we daarvoor doen

Het bestemmingsplan voor Markt 2.0 is, samen met de eerste omgevingsvergunning voor de vernieuwbouw van de ALDI en omgeving, onherroepelijk. In 2020 zal de tweede omgevingsvergunning voor de uitbreiding van de PLUS supermarkt worden verleend. Op basis van het besluit van de gemeenteraad van 4 juli 2019 wordt het openbaar gebied uitgewerkt conform scenario 3. Aansluitend zal in 2020 het bouwrijp maken en de realisatie van vastgoed starten. Op een nog met de bouwende partijen af te stemmen moment start de herinrichting van het openbaar gebied inclusief parkeren.

Risico's

Beleidsmatige risico's
Vertraging wegens juridische of planologische procedures en/of wijziging van de scope van het project of de deelname van nieuwe externe partijen in de planvorming.

Financiële risico's
N.v.t.

Vastgesteld beleid

- Raadsbesluit programma Centrumontwikkeling (2013);
- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012)
- Structuurplan Markt 2.0 (2015)
- Raadsbrief d.d. 6 april 2016 Eindrapportage Centrumplan (e160010673)

Mobiliteit

Onderwerp	Portefeuillehouder
Verkeer en Vervoer	dhr. W. Vogelsang
GVVP	dhr. W. Vogelsang
Wegen / Fiets- en voetpaden	dhr. W. Vogelsang

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Verkeersdruk wegen

- We respecteren de aankomende uitspraak van de rechter ten aanzien van de openstelling van de Prins Hendriklaan. Bij rechterlijke keuze tot afsluiting wordt dat uitgevoerd. Bij een uitsprak dieopenstelling mogelijk maakt, zal in overleg met de buurt (Noord en Trefpunt) en direct betrokkenen gewerkt worden aan een oplossing voor de gehele verkeersdruk in dit gebied. De beslissing vindt plaats binnen de context van het toekomstig GVVP;
- Snelheidsmaatregelen voor diverse wegen worden ingepast in het GVVP;
- Maatregelen voor de Oude Telgterweg moeten afgewogen worden in combinatie met de plannen voor het zwembad/sporthal;
- We leggen veel nadruk op het snel actualiseren van het GVVP. Dit om een integrale gebeidsafweging te kunnen maken want verkeersmaatregelen gaan gepaard met herverdelen van druk. Het GVVP moet als een co-creatieproces en vooruitlopend op de toekomstige modellen van de Omgevingsvisie (verplichte invoering 2021) tot stand komen

in samenspraak met inwoners.

Woonomgeving
In Ermelo is de dagelijkse woon- en leefomgeving voor inwoners, ondernemers en bezoekers veilig, volwaardig, goed en prettig. We zien dat de komende jaren terug door:
- vernieuwing en onderhoud voet- en fietspaden;
- invoeren van meer 30 km zones binnen de bebouwde kom.

Raadsperiode 2018-2022
Uitvoering geven aan de mobiliteitsvisie en het wegenbeheersplan.

Wat gaan we daarvoor doen

In 2019 zal een start gemaakt worden om het huidige GVVP te actualiseren naar een gemeentelijke mobiliteitsvisie. De uitwerking zal samenvallen met het raadsprogramma verkeer dat op hetzelfde moment zal worden uitgewerkt en in 2020 afgerond worden.Op basis van de mobiliteitsvisie zal een nieuw uitvoeringsprogramma opgesteld worden.
Projecten die in het huidige uitvoeringsprogramma van het GVVP staan en al zijn opgestart worden verder uitgewerkt. Nog niet opgestarte projecten kunnen onderdeel worden van de nieuw te vormen mobiliteitsvisie.
Concreet betekent dit dat de volgende projecten doorlopen:
Uitvoering geven aan vastgestelde plan fietsvoorziening Speuld;
Uitwerken/uitvoeren fietsvoorziening Zeeweg - Schaapsdijk;
Opwaardering Oude Telgterweg;
Verkeersplan rondom De Verbinding en 't Weitje;
Uitvoering geven aan snelheidsremmende maatregelen Julianalaan en Prins Hendriklaan;

Verder zal uitvoering gegeven worden aan:
Opknappen diverse fietspaden;
Uitwerken verkeers- en recreatieve voorzieningen Tonsel;
Bij herstructurering en/of nieuwe inrichtingsplannen wordt uitvoering gegeven aan Duurzaam veilig. Door de keuze voor "sober en doelmatig" zullen in beginsel de minimale inrichtingskenmerken gevolgd worden.
Duurzaamheid zal vaker toegepast worden zoals het integreren van laadpalen en (her)gebruik van materialen. Afhankelijk van de opdracht zal gewogen worden wat zwaarder weegt bij materiaalkeuze.
Ten aanzien van parkeren zal de nota parkeernormen de basis blijven en zullen projecten hun parkeeroplossing moeten zoeken binnen "hun" eigen project. Daarnaast zal nagedacht worden over alternatieve oplossingen. Deze oplossingen kunnen een plek krijgen in de mobiliteitsvisie.
Samen met de regio gemeenten participeren we actief bij de ontwikkeling van de A28.
Met Prorail geven we vervolg aan de gedachten om te kijken hoe de overlast die we hebben door het dicht zijn van de spoorbomen tot een minimum kunnen beperken.

Risico's

Beleidsmatige risico's
Onvoldoende draagvlak bij bewoners, met langere procedures zodat de planning niet gehaald wordt.

Financiële risico's
N.v.t.

Vastgesteld beleid

GVVP:
- Gemeentelijk Verkeer- en VervoersPlan (GVVP) (2013);
- Notitie flitspalen (2003) (herzien in 2011);
- Ermelo Onbelemmerd en Zorgzaam / BTB;
- Wegenbeheersplan 2018-2022 ;
- Beleidsregels uitwegen Ermelo (2009);
- Notitie wegcategorisering 2013 gemeente Ermelo (2013);
- Mobiliteitsvisie regio Noord Veluwe (2013);
- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012);
- Uitvoeringsprogramma Gemeentelijk Verkeer- en VervoersPlan (2015).

Wegen en Fiets- en voetpaden:
- Wegenbeheersplan 2018-2022 ;
- Overeenkomst met de gemeenten Zeewolde en Harderwijk inzake de instandhouding en exploitatie van het fiets- en voetveer FleGel (2011);
- Fietsnetwerknota (2013);
- Mobiliteitsvisie regio Noord Veluwe (2013);
- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012);
- Uitvoeringsprogramma GVVP (2015);
- BestemmingsplanParkeren (2017).

Landschap en Omgevingsgroen

Onderwerp	Portefeuillehouder
Landschap en Groen	dhr. A.L. Klappe

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
We beschermen het landschap, de bijbehorende plattelandscultuur en ecologische waarden die Ermelo kenmerken. We willen het landschappelijke karakter accentueren zonder nieuwe planontwikkelingen stil te leggen. We bouwen groeninclusief en natuurinclusief; uitbreiding van recreatieparken in kwetsbare natuur past daar niet in. Landschapsbeheer wordt zoveel mogelijk met lokale partners en eigenaren uitgevoerd.We willen de verscheidenheid van levensvormen van planten en dieren binnen en rond Ermelo tenminste in stand houden c.q. verbeteren.

Raadsperiode 2018-2022
Handboek Inrichting Openbare Ruimte (HIOR)
In 2020 beschikken we over een HIOR op basis waarvan de inrichting en kwaliteit van de leef- en werkomgeving wordt bepaald.

Groenvisie
De groenvisie bepaalt het beleid van de gemeente Ermelo voor de komende 10 jaar. Het is een belangrijk document, dat met met inzet van inwoners, groene verenigingen, groene organisaties en talloze experts is ontwikkeld.
Niet al het groen in Ermelo is groen van de gemeente. De bossen en heidevelden zijn deels van natuurorganisaties; de grote parkachtige tuinen van zorginstellingen; de tuinen en bloembakken van bewoners.
Het groen in Ermelo verzorgen en vitaal houden, vraagt inzet van iedereen. De gemeente ziet dan ook iedereen als potentiële partner onder de noemer "Groen doen we samen"
De gemeente ziet haar rol als verbinder, inspirator en regisseur. Daarnaast heeft za natuurlijk de plicht om het gemeentelijk groen verstandig te beheren en met beleid te onderhouden.
In alle ruimtelijke plannen waar groen onderdeel vanuit maakt, wordt het bestaande en nieuwe groen dan ook beoordeeld op basis van de zes belangrijke waarden, te weten:
- identiteit,
- gezondheid,
- biodiversiteit,
- klimaat & duurzaamheid,
- participatie & leefbaarheid en
- economie.

In de groenvisie is te lezen hoe de gemeente dat de komende 10 jaar gaat realiseren.

Groen vervult meerdere functies: van speelplek tot wegbegeleiding en van hondenuitlaatplek tot beweegrondje. Vastleggen van CO2 is ook een belangrijke functie. Vooral de Ermelose bossen leveren een grote bijdrage aan het verminderen van de hoeveelheid CO2. Dit geldt ook voor de vele bomen in Ermelo. Die zijn zo belangrijk voor Ermelo dat ze in de Groenvisie een apart onderdeel vormen en ook uitgewerkt zijn in een apart beheerplan bomen.

In 2019 zijn beheerplannen vastgesteld voor het stedelijk groen, de bomen, het landschap, de bossen, natuurgebied de Leemputten en Flora & fauna.

Wat gaan we daarvoor doen

Landschap
Realiseren van het uitvoeringsprogramma zoals opgenomen in het Landschaps Ontwikkelings Plan 2011 (LOP). In 2021 verloopt het LOP, in 2020 zal daarom nagedacht moeten worden over een nieuw Landschapsplan. In de basis gaat het om het behoud van de kwaliteit van het landschap en waar nodig versterken ervan.
Voor de bossen en heide- en natuurterreinen wordt gewerkt op basis van het bosbeheerplan, beheerplan heide terreinen, beheerplan Leemputten en beheerplan Flora & Fauna.

Omgevingsgroen
Bij de komende ruimtelijke projecten of plannen zullen de groenplannen afgestemd moeten zijn met de Groenvisie (groenscan) en de afgeleide beheerplannen. (o.a. beheerplan stedelijk groen en beheerplan bomen).
Aan de inwoners wordt gelegenheid geboden om mee te denken over het leefomgevingsgroen en hen vervolgens gevraagd mee te helpen hun ideeën en initiatieven te realiseren.

Risico's

Beleidsmatige risico's
- Onvoldoende mogelijkheden binnen projecten om groenvisie te verwezenlijken.
- Onvoldoende draagvlak bij locale partners/eigenaren om het landschapsbeheer uit te voeren.
- Wegvallen van overheidssubsidies voor landschap.

Financiële risico's
N.v.t.

Vastgesteld beleid

- LOP 2011-2021
- Groenvisie 2017-2027
- Visie Speelruimte in Ermelo (2012);

Kwaliteit Openbare Ruimte

Onderwerp	Portefeuillehouder
Openbare Ruimte	dhr. L.A. van der Velden
Pretoriusplein	dhr.dr. J.A. de Haan
Onderhoud B-norm	dhr. L.A. van der Velden
Speelplaatsen	dhr. L.A. van der Velden
Picknickplaatsen	dhr. L.A. van der Velden

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Woonomgeving
In Ermelo is de dagelijkse woon- en leefomgeving voor inwoners, ondernemers en bezoekers veilig, volwaardig, goed en prettig. We zien dat de komende jaren terug door:

- onderhoud woonomgeving op "Ermelo's niveau" (B-norm), samen met de buurt in te vullen;
- meer picknickplekken, speelplekken en bankjes, samen met de buurt in te vullen;

Pretoriusplein
We vinden het Pretoriusplein een ongewenste plek voor woningbouw, het gebied is te druk. We creëren graag ruimte voor groenkwaliteit en spelen. We ontwikkelen deze plannen als gemeente samen met de bewoners. Doel is om de bestaande parkeerdruk te verlichten, meer speelruimte mogelijk te maken voor kinderen en het weinige groen niet alleen te behouden maar aanmerkelijk te versterken.

Raadsperiode 2018-2022

- invullen vervangingsplan speeltoestellen 2019 en volgende jaren
- vaststellen HIOR (Handboek inrichting openbare ruimte)
- vaststelling en invulling geven aan beheersplannen te beginnen in de wijken zuid en west

Wat gaan we daarvoor doen

Openbare ruimte

1. Vanaf 2019 is het onderhoudsniveau B/C verhoogd naar A/B met een differentiatie op gebiedstype waarbij "heel en veilig" voorwaarden zijn.
2. In 2020 wordt verdere uitvoering gegeven aan het MeerjarenUitvoeringsProgramma 2018-2020.
3. Gebiedsgericht uitvoering geven aan de actieplannen die voortkomen uit de visies en de beheerplannen. Aan de inwoners wordt gelegenheid geboden om mee te denken over het leefomgevingsgroen en hen vervolgens mee te helpen hun ideeën en initiatieven te realiseren.
4. De raad is akkoord gegaan met de programmabegroting 2019-2022 waarin gefaseerd extra structurele budgetten opgenomen zijn voor uitvoering van diverse beheerplannen openbare ruimte (wegen, groen, verlichting etc.).

Pretoriusplein
De inrichting van het Pretoriusplein wordt integraal opgepakt in nauwe afstemming met de omwonenden en in samenhang met het integraal huisvestingsplan onderwijs.

Speelvoorzieningen
Aanleg nieuwe speelvoorzieningen en vervangen van bestaande toestellen op basis van vervangingsplan 2020 en volgende jaren. Tegelijk wordt de aanleg en/of vervanging van de picknickplekken en zitbanken in de openbare ruimte meegenomen.

Risico's

Beleidsmatige risico's
Hoge ambities waardoor te hoge verwachtingen worden geschept ten aanzien van de hoeveelheid werk die verzet kan worden.

Financiële risico's
N.v.t

Vastgesteld beleid

- Groenvisie 2017-2027
- Wegenbeheerplan 2018-2022
- Uitvoeringsnota beheer onverharde wegen (2016);
- ZAP 2015-2021
- BRP 2012 - 2022
- Beleidsplan Openbare Verlichting 2011-2015
- Notitie Historische bomen in Ermelo (2004);
- Lijst monumentale bomen - deel 1 (2006);
- Visie Speelruimte in Ermelo (2012);
- Subsidieregeling inheemse beplantingen gemeente Ermelo (2006);
- Lange termijnvisie bossen gemeente Ermelo 1994-2019 (1994);
- Beheersplan gemeentebossen Ermelo 2007-2017 ; wordt herzien 2018
- Beheersplan Leemputten 2003-2008; wordt herzien 2018
- Beheersplan heideterreinen (2011);
- Heidevisie gemeente Ermelo (2011);
- Faunabeleidsnota (2009); wordt herzien 2018
- Notitie Gladheidsbestrijding (2002); Evaluatie Gladheidsbestrijding (2012);

Indicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Ermelo	Nederland	Bron
Aantal inwoners	Aantallen	2019	26.858		CBS - Bevolkingsstatistiek
Nieuw gebouwde woningen	aantal per 1.000 woningen	2016	7,5	7,2	ABF - Systeem Woningvoorraad
Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2017	149	174	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval
Hernieuwbare elektriciteit	%	2017	4,6	16,9	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor
Demografische druk	%	2019	82,5	69,8	CBS - Bevolkingsstatistiek

bron: waarstaatjegemeente.nl (5 augustus 2019)

Wie zijn daarbij betrokken

Bij de uitvoering van het programma Samen Wonen in Ermelo zijn de volgende verbonden partijen betrokken:

- Samenwerking Noord-Veluwe (SNV)
- Afvalsturing Friesland N.V.

Wat hebben we er voor over

Budgetten		Meerjarenbegroting			
		2020	2021	2022	2023
Programma Samen Wonen in Ermelo	lasten	16.589.000	16.691.000	17.308.000	18.113.000
	baten	-7.958.000	-7.825.000	-7.866.000	-8.767.000
Saldo		8.631.000	8.866.000	9.442.000	9.346.000

Investeringen		Meerjarenbegroting			
		2020	2021	2022	2023
Programma Samen Wonen in Ermelo	lasten	9.793.000	9.765.000	9.429.000	13.547.000
	baten	-1.068.000	-1.007.000	-156.000	-104.000
Saldo		8.725.000	8.758.000	9.273.000	13.443.000

Het gedetailleerde investeringsoverzicht is opgenomen in onderstaand overzicht:
Investeringsplan Samen Wonen in Ermelo

Autorisatieniveau raad

De raad autoriseert alle baten en lasten op programmaniveau met uitzondering van het product 629 Grondexploitatie.

De raad autoriseert alle baten en lasten van het product 629 Grondexploitatie (zie artikel 6: Financiële verordening gemeente Ermelo).

De raad autoriseert alle investeringskredieten.

De raad autoriseert alle toevoegingen aan en beschikkingen over de reserves en voorzieningen.

Met uitzondering van een aantal budgetten en kredieten die wel in de begroting zijn opgenomen maar nog niet vrij zijn gegeven door de raad, zie overzicht bij het onderdeel budgetrecht raad.

Programma Samen Ondernemen in Ermelo

Algemeen

Programma Samen Ondernemen in Ermelo bestaat uit onderstaande speerpunten, onder

elk speerpunt zijn de onderwerpen opgenomen die hierop betrekking hebben.

1. Economie
2. Kerkdennen
3. Tonselse Veld
4. Toerisme en Recreatie
5. Vitale Vakantieparken
6. Strand Horst
7. Centrum en de Enk

Economie

Onderwerp	Portefeuillehouder
Economie	dhr. L.A. van der Velden
Maatschappelijk verantwoord Ondernemen	dhr. L.A. van der Velden
Bedrijventerreinen	dhr. L.A. van der Velden
Markt (weekmarkt)	dhr. L.A. van der Velden
Werkgelegenheid / Arbeidsmarktbeleid	dhr. L.A. van der Velden
Kennis-/innovatiecentrum voor Zorg	dhr.dr. J.A. de Haan
Defensie	dhr. L.A. van der Velden

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Economie
We willen het centrum een aantrekkelijke winkelgebied maken door met de ondernemers te werken aan een gevarieerder winkelaanbod en dit te concentreren rond het centrumwinkelgebied. Onze invloed op grote economische processen is beperkt, toch zullen we met de mogelijkheden die we als gemeente hebben, ons richten op het behouden en faciliteren van bestaande bedrijven. We willen meedenken met nieuwe bedrijven die zich willen vestigen en zo de werkgelegenheid op peil houden. De al jarenlange aanwezigheid van diverse zorginstellingen biedt kansen voor nieuwe bedrijvigheid rond kennisontwikkeling en innovatie in de zorg. We willen dit aanmoedigen en hier een voortrekkersrol in spelen. Defensie is ook van groot belang voor Ermelo en het voorzieningenniveau. Veldzicht is vrijwel vol. De vraag hoe we bedrijven in Ermelo gaan vestigen moet beantwoord worden. Er zal geen vrijstelling gegeven worden om een koopzondag voor winkels en bedrijven in te voeren. Dit uit respect voor de grote groep inwoners in de gemeente voor wie de zondag een rustdag is.

Raadsperiode 2018-2022
De uitvoering van het Economisch programma loopt in 2018 door.
In de tweede helft van 2018 wordt de ontwikkeling van een nieuw Economisch Programma voorbereid. In 2019 zal deze, met een bijbehorende strategische uitvoeringsagenda, politiek-bestuurlijk het licht zien.

Wat gaan we daarvoor doen

Economie
Stimuleren van het verstevigen van de economische structuur
In de tweede helft van 2019 ontwikkelen we de uitgiftecriteria voor Veldzicht Fase IV, waarvan de start van de verkoop in 2020 verwacht wordt. Ermelo verheugt zich gemeentebreed in goed bezette bedrijventerreinen, en legt die uitgangssituatie in 2019 ook op regionaal niveau vast in het Regionaal Programma Werklocaties. In het centrum gaan we de kwaliteit van het winkelgebied bestendigen en waar mogelijk verbeteren, samen met ondernemers, Centrum Management Ermelo en vastgoedeigenaren.
In 2018 zijn de mogelijke kansen die in 2017 zijn verkend op het gebied van de zorg geëvalueerd. De insteek is om minimaal één van de kansen uit te werken. In 2018 en 2019 ondersteunen we partners bij het bijeenbrengen van zoveel mogelijk stakeholders om de ontwikkeling van een 'Zorgcampus' dichterbij te brengen: een grote organisatorische opgave die zich niet in een rechte lijn en korte klap laat oplossen. In 2019 kijken we of de aanpak betreffende stimuleren crossovers defensie, zorg en bedrijfsleven verder geïntensiveerd kunnen worden.
Het klantenbestand moet (met het oog op de verhouding tussen vraag en aanbod) goed in beeld zijn. In 2019 werken we eraan die nog beter op elkaar te laten aansluiten; we denken daarbij op dit moment ook de uitvoering van pilots.

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
Uitvoering geven aan de Stimuleringsagenda Sociaal Ondernemerschap. In 2019 geven we uitvoering aan het plan van aanpak landelijke manifest maatschappelijk Verantwoord Inkopen. In 2019 wordt er uitvoering gegeven aan het onderdeel social return on investment (SROI) in het inkoopbeleid en in het subsidiebeleid. SROI zal ook worden meegenomen in de ontwikkeling van een nieuwe Algemene subsidieverordening. Uit de evaluatie van het project Ermelo centraal worden de ervaringen rondom de randvoorwaarden gedeeld hoe we sociaal ondernemerschap breed kunnen ondersteunen. In 2019 worden de ervaringen hoe te kunnen komen tot een

platform voor sociaal ondernemers in Ermelo, waarin lokale ondernemers elkaar kunnen inspireren, verder uitgewerkt tot een vorm die passend is voor Ermelo.

Stationsomgeving toezicht
In 2018 is de business case van Ermelo Centraal in uitvoering en wordt een evaluatie gehouden om na te gaan of de onderneming kans van slagen heeft in deze vorm zelfstandig verder te gaan. De onderneming heeft kans van slagen. Voor de toekomst zal ook het toezicht op de fietsenstallingen geregeld moeten worden en mogelijk zijn er nog andere uitbreidingsmogelijkheden, zoals bijvoorbeeld fietsverhuur. Resultaat en perspectief van Ermelo Centraal zet de gemeente ertoe aan de subsidierelatie voort te zetten.

Risico's

Beleidsmatige risico's
Het vormt geen risico als wel een gegeven feit dat de beïnvloeding van het onderwijsveld en onderwijsprogramma's niet primair aan de overheid is. In de ontwikkeling van kenniscentra en het onderwijsaanbod (HBO bijvoorbeeld) bevindt de gemeente zich formeel niet in een trekkersrol, maar kan het ontwikkelingen aanjagen door partijen tot samenwerking te bewegen.

Evenzeer vormt het geen risico maar een gegeven feit dat de ontwikkeling van bedrijventerreinen niet alleen aan Ermelo is, maar ook op (sub)regionaal- en provinciaal niveau wordt medebepaald. De provincie stuurt daarbij op terugdringing van het overaanbod op (sub)regionale- en provinciale schaal. Ermelo kent geen overaanbod en stuurt op optimalisering van haar bezettingsgraad en waarborging van haar kwaliteit en volume.

Het Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen is niet iets dat letterlijk door de lokale overheid gecreëerd kan worden. We gaan inzetten op het aan boord krijgen en houden van diverse externe partners – m.n. het UWV, Samenwerkend Ermelo en de Ermelose ondernemers - en ook intern verbanden tussen (o.a.) de disciplines Economie, Participatie en Onderwijs leggen, binnen Ermelo en in samenwerking met Putten en Harderwijk. De werkgeversdienstverlening verdient een boost, ook in regionaal kader.

Financiële risico's
N.v.t.

Vastgesteld beleid

- Tussenevaluatie 2015-2016 Economisch Programma (april 2017);
- Groei van binnenuit, Economisch Programma 2015-2018 (februari 2015);
- Strategische Uitvoeringsagenda 2015-2016 Economisch Programma (mei 2015).

Kerkdennen

Onderwerp	Portefeuillehouder
Kerkdennen	dhr. L.A. van der Velden

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Omvormen Kerkdennen
We willen de verkleuring van Kerkdennen doorzetten, naar een bedrijventerrein voor lichte bedrijvigheid. Een plek waar een balans is tussen een aantal grotere bedrijven en veel nieuw ondernemerschap voor duurzame initiatieven op gebied van arbeid en energie. We gaan werken aan een oplossing voor het lang parkeren van vrachtwagens.

Raadsperiode 2018-2022
We zetten in op een bedrijventerrein waarin lichte en duurzame bedrijvigheid tot bloei kan komen in een verkeersveilige omgeving. Als zich hiertoe kansen aandienen werken we daar actief aan mee. In 2022 hebben we een oplossing voor het (lang)parkeren van vrachtwagens.

Wat gaan we daarvoor doen

Kerkdennen
- In het najaar 2017 heeft de raad de maatregelen categorie Doen uit de nota Uitvoering Verkleuring Kerkdennen vastgesteld. Deze maatregelen worden in 2020 uitgevoerd.
- In het najaar 2019 neemt de Raad een besluit over het uitvoeren van de maatregelen van de categorie kansrijk (maatregel 8: Verduurzamen van het terrein en bedrijven). Indien de Raad positief besluit zal deze maatregel in 2020 worden uitgevoerd.
- uitwerking motie fietsrondweg is meegenomen in het Fietsbeheerplan en kan tot stand komen. In 2019 wordt een variant, ter besluitvorming, aan de Raad voorgelegd. Indien de

Raad positief besluit, wordt de fietsrondweg Groevenbeekse Heide in 2020 gerealiseerd.

Risico's

Beleidsmatige risico's
De uitvoering van de maatregelen in de categorie Doen gaan in samenspraak met de ondernemers van Kerkdennen. De gevel tot gevel aanpak zal een gezamenlijk gedragen uitvoering moeten hebben.
Voor de verdere verkleuring zijn we afhankelijk van de bereidwilligheid van eigenaren en marktbewegingen die zich aandienen.

Financiële risico's
N.v.t.

Vastgesteld beleid

- Maatregelen categorie Doen, Uitwerking Verkleuring Kerkdennen; Verkeersveilig, Vitaal en Duurzaam, november 2017
- Motie Verkleuring Kerkdennen, november 2017
- Motie GVVP Kerkdennen, november 2017
- Motie 30 km regime Kerkdennen, november 2017
- Motie fietsrondweg Kerkdennen, november 2017
- Maatregelen categorie Kansrijk (maatregel 8: Verduurzamen van het terrein en bedrijven) - De Raad moet hierover nog een besluit nemen (Q4 2019))
- Doortrekken fietrondeweg Groevenbeekse Heide tot aan de Putterweg - De Raad moet hierover nog een besluit nemen (Q4 2019))

Tonselse Veld

Onderwerp	Portefeuillehouder
Tonselse Veld / Haspel	dhr. L.A. van der Velden

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
N.v.t.

Raadsperiode 2018-2022
Een actueel bestemmingsplan voor Tonselse Veld en de Haspel

Wat gaan we daarvoor doen

Bestemmingsplan Tonselse Veld is vastgesteld in 2016, met uitzondering van een strook aan de Haspel. Dit bestemmingsplan is na de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State grotendeels onherroepelijk geworden. Op een aantal onderdelen moet het bestemmingsplan echter gerepareerd worden als gevolg van deze uitspraak. Voor een viertal concrete onderdelen is dit, in opdracht van de Raad van State, in 2017 gebeurd.
Reparatie van het middengebied heeft meer tijd nodig gezien de complexiteit van dit gebied. In 2019 is als oplossing naar voren gekomen dat deze locatie kan worden gerepareerd als nieuw provinciaal werklocatiebeleid wordt vastgesteld. In het kader hiervan is de provincie Gelderland akkoord met de huidige bedrijvigheid maar niet met de eerder geplande uitbreiding (geen volumegroei). Vanwege dit laatste is als voorwaarde de blijvende verkeersontsluiting van de bedrijven aan de Harderwijkerweg gesteld.
In het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) zijn de bestaande bedrijven in het middengebied dan ook opgenomen. En dit maakt regeling van deze bedrijvigheid in een nieuw bestemmingsplan mogelijk. Bij de voorbereiding hiervan in de tweede helft van 2019 zullen de ondernemers in het gebied direct worden betrokken.

Daarnaast moet voor de Haspel een actueel bestemmingsplan worden opgesteld. Hiervoor wordt eerst een ontwikkelingsstrategie opgesteld. Deze dient in 2019 afgerond te worden.

Risico's

Beleidsmatige risico's
Mogelijke vertraging vanwege juridische en planologische procedures

Financiële risico's
N.v.t.

Vastgesteld beleid

- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012);
- Visiekaart Tonselse Veld;
- Vitale vakantieparken

Toerisme en Recreatie

Onderwerp	Portefeuillehouder
Toerisme en Recreatie	dhr. L.A. van der Velden
Veluwe op 1	dhr. L.A. van der Velden
Gastvrije Randmeren	dhr. L.A. van der Velden

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Met de stimuleringsagenda toerisme en recreatie zetten wij ons in voor Ermelo als recreatiegemeente. We zetten ons in voor het versterken van de economische betekenis van de recreatiesector en het in stand houden en versterken van een omgeving die aantrekkelijk is voor recreanten (waaronder ook inwoners) en toeristen. Dit doen we aan de hand van vijf pijlers:

- verblijfsrecreatie;
- promotie en marketing;
- recreatievriendelijke gemeente;
- dagrecreatie;
- toeristische infrastructuur.

Raadsperiode 2018-2022
Veluwe op 1
Samen met de Veluwse gemeenten, grondeigenaren en ondernemers werken wij mee aan de het doel: beleef de beste Veluwe in 2025. Het doel is om als Veluwe in 2025 de meest gastvrije bestemming van Nederland te zijn, waarin een hoge biodiversiteit voor flora en fauna in balans is met een unieke beleving van landschap, erfgoed, dorpen en steden. Dit samen met een goede vrijetijdseconomie en aanbod wat gericht is op de vraag van de recreant en toerist. We werken aan de hand van zes programmalijnen:

- Robuuste natuurnetwerken
- Vitaal Landschap
- Beleefbaar erfgoed
- Beste bereikbaarheid
- Topactiviteiten
- Excellent verblijven

Wat gaan we daarvoor doen

Stimuleringsagenda toerisme en recreatie
We willen in 2020 de nieuwe stimuleringsagenda maken. Daar staan de speerpunten in voor de komende jaren op het gebied van toerisme en recreatie. Het is belangrijk dat het een duidelijke link heeft met Veluwe op 1. We blijven werken aan profilering van Ermelo als toeristische bestemming. Dit doen we door de VVV te faciliteren bij de uitvoering van de promotietaak. Regionale promotie van de Veluwe verzorgt Visit Veluwe. Daarnaast zetten we ons in voor het ontwikkelingen en versterken van de toeristische routes.

Veluwe op 1
Wij zijn aangesloten bij de samenwerking Veluwe op 1. De samenwerking bestaat uit totaal 21 Veluwse gemeenten, belangenorganisatie (zoals ANWB en Koninklijke Horeca Nederland), terreinbeherende organisaties en de Provincie Gelderland. Voor de regio Noord-Veluwe zijn wij gastheergemeente voor de taak toerisme en recreatie. Samen met zeven Noord-Veluwse gemeenten geven we uitvoering aan de Veluwe-agenda.

Gastvrije Randmeren
We nemen deel aan de coöperatie Gastvrije Randmeren. Bij de ontwikkeling van het Groene Kruispunt, onderdeel van het project Strand Horst, werken wij samen met Gastvrije Randmeren.

Risico's

Beleidsmatige risico's
Bij het behalen van doelstellingen zijn veel partners betrokken, zoals het toeristisch bedrijfsleven, ondernemersorganisaties en mede-overheden. Voortgang en resultaten zijn daarom vaak afhankelijk van externe factoren.

Financiële risico's
N.v.t.

Vastgesteld beleid

- Groei van binnenuit, Economisch Programma 2015-2018 (februari 2015);
- Strategische Uitvoeringsagenda 2015-2016, Economisch Programma (mei 2015);
- Stimuleringsagenda Toerisme en Recreatie (2015).
- Veluwe op 1: Veluwe agenda (2017)
- Jaarplan recreatie en toerisme SNV (2018)
- Tussenstand Stimuleringsagenda (2018)

Vitale vakantieparken

Onderwerp	Portefeuillehouder
Vitale vakantieparken	dhr.dr. J.A. de Haan

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
We willen vitale, attractieve en hoogwaardige vakantieparken, passend bij de gebiedsopgave "De Veluwe op één!". Matige of niet functionerende vakantieparken willen we ofwel verbeteren of omvormen tot passende woongebieden. Het project Vitale Vakantieparken maakt dat mogelijk.

Doel en inhoud van project Vitale Vakantieparken
Het bevorderen van een kwalitatief hoogwaardig en gevarieerd aanbod van verblijfsrecreatie op vakantieparken, dat aansluit op de marktvraag en toekomstbestendig is. Rekening houdend met het huidige gebruik, de versnipperde eigendomssituatie en de markt, zal het aanbod kwantitatief moeten afnemen en kwalitatief moeten groeien. Momenteel zijn er ca. 100 vakantieparken in Ermelo. De revitalisering van de sector geven we vorm langs twee sporen:

1. Recreatieondernemers waar mogelijk ruimte geven voor groei en innovatie.
2. Bedrijven en parken waar geen recreatie meer plaatsvindt transformeren naar andere functie.

De keuze voor verder ontwikkelen of transformatie rust op drie pijlers: de economische potentie, de ruimtelijke kwaliteit en aspecten betreffende openbare orde en veiligheid. De aanpak richt zich op de clusters van parken in Kern Horst, Strokel & Tonsel en langs de Drieërweg en op vakantieparken in het buitengebied (ca. 40). De aanpak varieert per cluster.

Raadsperiode 2018-2022
Waar mogelijk geven we ondernemers ruimte voor innovatie en vernieuwing om hun park te vitaliseren en aantrekkelijk te houden. We zoeken waar nodig naar transformatieruimte om nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen een kans te geven en we werken in Veluweverband mee aan het behoud van aantrekkelijke verblijfsrecreatie.

Wat gaan we daarvoor doen

Uitvoeringsprogramma vitale vakantieparken in Ermelo 2019-2022
De basis voor het project vitale vakantieparken in Ermelo is belegd in de toekomstvisie vitale vakantieparken die in januari 2016 is vastgesteld door de raad. 2019 is een goed moment om terug te kijken naar wat we bereikt hebben en vooral vooruit te kijken waar we de komende vier jaren op blijven inzetten en welke deelprojecten we gaan oppakken. In het uitvoeringsprogramma komen al deze aspecten aan de orde. De ambities en acties zullen per recreatiegebied worden uitgevoerd. Het uitvoeringsprogramma zal na de zomer 2019 ter informatie aan de gemeenteraad worden aangeboden.

Kern Horst
In 2018 en 2019 hebben we verder met de parkeigenaren, huisjeseigenaren en omwonenden gewerkt aan de omgevingsvisie voor kern Horst om dit gebied te transformeren naar andere functies met de focus op wonen. Deze omgevingsvisie wordt samen met een financieel vereveningsmodel in het 3de en 4de kwartaal van 2019 afgerond, zodat het ter vaststelling aan de raad kan worden aangeboden. De omgevingsvisie zal het toetsingskader zijn voor de parkplannen die de eigenaren opstellen. We blijven de komende jaren met de eigenaren in gesprek over welke toekomstscenario's er mogelijk zijn, hoe zij dit in de parkplannen kunnen opnemen en wat er voor nodig is om deze transformatie te realiseren.

Strokel en Tonsel, Drieërweg en buitengebied
De parken in deze recreatiegebieden variëren in grootte, eigendom, ligging en exploitatie. Maatwerk per park is nodig om te komen tot een haalbaar toekomstperspectief. De gemeente Ermelo blijft in gesprek met de parkeigenaren en recreatieondernemers over hun plannen voor uitbreiding, vernieuwing of transformatie van parken. Hier heeft de gemeente vooral een toetsende en faciliterende rol bij plannen die ondernemers of parken aan de gemeente voorleggen. De gebiedsvisies uit de toekomstvisie zijn hier de basis voor.

Regionale samenwerking
Vanwege het economische belang van de recreatiesector wordt regionaal samengewerkt met andere gemeenten op de Veluwe in het programma vitale vakantieparken Veluwe. Het doel van deze samenwerking is ervoor te zorgen dat de Veluwe één van de belangrijkste vakantiebestemmingen in Nederland blijft. Een mix van aandacht voor ontwikkeling & innovatie, veiligheid & handhaving, aantrekkelijke toeristische evenementen & voorzieningen en ruimtelijke herstructureringdragen hieraan bij.

Nieuw bestemmingsplan voor de recreatieterreinen
Ondernemers geven aan dat het huidige bestemmingsplan te beperkend is om te kunnen meegroeien met de veranderende vraag van toeristen. Daarom gaan we een nieuw bestemmingsplan opstellen dat meer ruimte en flexibiliteit geeft aan ondernemers en tegelijkertijd andere waardes zoals natuur ook gerespecteerd blijven. We gaan een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte onder de Crisis- en Herstelwet opstellen. Hiervoor hebben we ons aangemeld bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Er wordt één bestemmingsplan opgesteld met niet alleen regels over goede ruimtelijke ordening, maar waar de hele fysieke leefomgeving centraal staat. In het plan worden dus ook regels opgenomen over veiligheid, gezondheid, milieu, welstand, natuur en duurzaamheid. Dit sluit goed aan bij de uitgangspunten van de Omgevingswet die in 2021 in werking treedt. We zullen dit plan maken in nauwe samenwerking met de stakeholders en de gemeenteraad. Op deze manier leren we werken met een omgevingsplan.

Risico's

Beleidsmatige risico's
- Transformatie van recreatieparken naar toekomstbestendige concepten en woonmilieus is complex qua proces, haalbaarheid en draagvlak bij belanghebbende partijen (eigenaren van vastgoed, maatschappelijke organisaties en politiek).
- Het toegenomen besef dat veiligheid en handhaving extra aandacht vragen om de recreatiesector te versterken vergt verdere uitwerking naar een coherente uitvoering.
- De gemeente is sterk afhankelijk van ondernemers, investeerders en eigenaren van parken en recreatiewoningen en heeft zelf maar beperkt mogelijkheden en middelen om de sector een boost te geven.

Financiële risico's
De tien belangrijkste financiële risico's zijn opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer. Voor dit speerpunt zijn de volgende risico's opgenomen:

Tabel in Naris opgenomen financiële risico's

Speerpunt	Nr in Naris	Risicogebeurtenis	Gevolg	Kans	Gevolg
Vitale vakantieparken	R213	Het handelen van de Ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken wordt als staatssteun aangemerkt.	Geld - Derden kunnen een claim neerleggen.	10%	€ 300.000
Vitale vakantieparken	R223	Er ontstaat een financieel tekort bij de ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken.	Geld - Als aandeelhouder moet de gemeente een bijdrage leveren wat leidt tot een ongedekt nadeel voor de begroting.	30%	€ 100.000

Vastgesteld beleid

- Projectplan Kwaliteitsimpuls Verblijfsrecreatie (februari 2015);
- Vitale vakantieparken: toekomstvisie op de verblijfsrecreatie in Ermelo (december 2015).
- Regionaal Bestuursakkoord Vitale Vakantieparken (juni 2018)
- Oprichting Ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken (augustus 2018)

Strand Horst

Onderwerp	Portefeuillehouder	Projectwethouder
Strand Horst	dhr. L.A. van der Velden	dhr.dr. J.A. de Haan

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Strand Horst
Strand Horst moet zich kunnen door ontwikkelen tot een recreatieve trekker voor de regio. De gemeente is hierin een steunende partner, zorgt voor tempo in het proces en werkt aan snelle behandeling van vergunningen. Strand Horst is een openbaar strand, zodat het ook een strand blijft voor alle inwoners van Ermelo. Het gebied en de routes ernaartoe moeten sociaal veilig zijn.

We streven naar een recreatief fiets-wandelpad wat zoveel mogelijk langs het strand loopt.

Raadsperiode 2018-2022
In 2019 moet er een vastgesteld bestemmingsplan zijn waardoor de ondernemers in het gebied zich verder kunnen ontwikkelen zodat Strand Horst zich door ontwikkeld tot een recreatieve trekker voor de regio.

Wat gaan we daarvoor doen

Strand Horst
Op 4 juli 2019 is het bestemmingsplan Strand Horst, inclusief MER-rapportage, unaniem vastgesteld door de gemeenteraad. Het plan is gepubliceerd en ligt vanaf medio juli 6 weken ter inzage. Gedurende deze termijn van terinzagelegging kan tegen het besluit van de gemeenteraad tot vaststelling van het bestemmingsplan beroep worden ingesteld bij de Afdeling van de Raad van State door belanghebbenden die een zienswijze hebben ingediend of belanghebbenden die kunnen aantonen dat zij redelijkerwijs niet in staat zijn geweest tijdig een zienswijze bij de gemeenteraad op het ontwerpbestemmingsplan kenbaar te maken. Als gedurende genoemde periode geen beroep of voorlopige voorziening wordt ingesteld, dan is het bestemmingsplan na deze zes weken onherroepelijk. Mocht er beroep worden aangetekend, dan zullen we in 2019 en 2020 hier verder aan werken.

Groene Kruispunt
In het bestemmingsplan is planologisch de mogelijkheid opgenomen om een natuurgebied te ontwikkelen dat het Groene Kruispunt heet. Het Groene Kruispunt is één van de laatste natuurontwikkelingsprojecten uit het Integrale Inrichtingsplan Veluwerandmeren (IIVR, 2001) van de Coöperatie Gastvrije Randmeren. Het gaat om het gebied dat is gelegen tussen de rijksweg A28 en het Veluwerandmeer en aan de noord- en zuidzijde wordt begrensd door Strand Horst en Strand Nulde. De Coöperatie Gastvrije Randmeren (hierna Coöperatie) is trekker van dit project. We blijven nauw samenwerken met de Coöperatie en andere stakeholders om te realiseren dat dit natuurgebied daadwerkelijk ontwikkeld wordt en hoe het beheerd zal worden. Dit project kent verschillende belanghebbenden: de Coöperatie, Rijkswaterstaat, gemeenten Putten en Ermelo, Leisurelands en natuur- en milieuorganisaties.

Risico's

Beleidsmatige risico's
Mogelijke vertraging vanwege juridische en planologische procedures.

Financiële risico's
N.v.t.

Vastgesteld beleid

- Visiekaart Strand Horst (2013);
- Masterplan Strand Horst (2016).

Centrum en De Enk

Onderwerp	Portefeuillehouder
Centrumontwikkeling	dhr. A.L. Klappe
Stationsstraat (van Verbinding tot station)	dhr. A.L. Klappe
De Enk	dhr. A.L. Klappe

Wat willen we bereiken

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
Centrum
Het centrum van Ermelo moet voor inwoners en toeristen een aantrekkelijke plek zijn om te komen en te verblijven. dat vraagt bij de verdere planontwikkeling om kwaliteit op het gebied van vergroening van pleinen, omgevingskunst, bloemen en perken en ontmoetingsvoorzieningen. We willen deze levendigheid en aantrekkelijkheid ook terugzien op de lijn tussen De Verbinding en het kernwinkelgebied. De recreatieve functies die Ermelo heeft mogen merkbaarder terug te vinden zijn in het centrum. We willen de verblijfsaantrekkelijkheid verhogen door het fiets- en voetgangersvriendelijker te maken.

Economie
We willen het centrum een aantrekkelijke winkelgebied maken door met de ondernemers te werken aan een gevarieerder winkelaanbod en dit te concentreren rond het

centrumwinkelgebied.

Raadsperiode 2018-2022
Door het faillissement van de aannemer is vertraging in de uitvoering van het centrumplan ontstaan. Deze zomer is het faillissementstraject afgerond en wordt het openstaande werk uitgevoerd.

Wat gaan we daarvoor doen

De laatste werkzaamheden uit het centrumplan worden uitgevoerd en zijn in 2019. Daarnaast staat de gemeente open voor externe initiatieven om het centrumgebied aantrekkelijker te maken. Door het Centrum Management Ermelo (CME), waarmee de gemeente een subsidierelatie heeft, wordt verder gebouwd aan de verbetering van de beeldkwaliteit.
Daarnaast is er een relatie met markt 2.0.
Het project De Enk komt vanuit een extern initiatief. De gemeente zal het proces beperkt ondersteunen.

Risico's

Beleidsmatige risico's
N.v.t.

Financiële risico's
N.v.t.

Vastgesteld beleid

- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012);
- Raadsbesluit programma Centrumontwikkeling (2013);
- Beleidsregels ontheffing parkeren gemeente Ermelo (2013);
- Parkeerfonds gemeente Ermelo (2013);
- Actualisatie rapport Blauwe Zone (2013);
- BestemmingsplanParkeren (2017);
- Raadsbrief dd 6 april 2016 Eindrapportage Centrumplan (e160010673).

Indicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Ermelo	Nederland	Bron
Banen	per 1.000 inw 15-65jr	2018	837,4	774	LISA
Vestigingen (van bedrijven)	per 1.000 inw 15-65jr	2018	143,2	145,9	LISA
Netto arbeidsparticipatie	%	2017	68,3	67,8	CBS - Arbeidsdeelname
Functiemenging	%	2017	55,9	52,8	LISA

bron: waarstaatjegemeente.nl (5 augustus 2019)

Wie zijn daarbij betrokken

Bij de uitvoering van het programma Samen Ondernemen in Ermelo zijn de volgende verbonden partijen betrokken:

- Samenwerking Noord-Veluwe (SNV)
- Coöperatie Gastvrije Randmeren
- Ontwikkelmaatschappij Vitale Vakantieparken B.V.
- Leisurelands

Wat hebben we er voor over

Budgetten		Meerjarenbegroting			
		2020	2021	2022	2023
Programma Samen Ondernemen in Ermelo	lasten	856.000	826.000	830.000	834.000
	baten	-136.000	-136.000	-136.000	-136.000
Saldo		720.000	690.000	694.000	698.000

Investeringen		Meerjarenbegroting			
		2020	2021	2022	2023
Programma Samen Ondernemen in Ermelo	lasten		0	40.000	0
	baten	-107.000	-107.000	-107.000	0
Saldo		-107.000	-107.000	-67.000	0

Het gedetailleerde investeringsoverzicht is opgenomen in onderstaand overzicht:
Investeringsplan Samen Ondernemen in Ermelo

Autorisatieniveau raad

De raad autoriseert alle baten en lasten op programmaniveau.

De raad autoriseert alle investeringskredieten.

De raad autoriseert alle toevoegingen en beschikkingen over de reserves en voorzieningen.

Met uitzondering van een aantal budgetten en kredieten die wel in de begroting zijn opgenomen maar nog niet vrij zijn gegeven door de raad, zie overzicht bij het onderdeel budgetrecht raad.

Beleidsbegroting: Paragrafen

De opname van de paragrafen in de begroting en de rekening is wettelijk geregeld in het BBV 2004. Doel van de paragrafen is dat onderwerpen die versnipperd in de begroting of rekening staan worden gebundeld in één overzicht, waardoor de raad voldoende inzicht krijgt. De paragrafen geven feitelijk een dwarsdoorsnede van de begroting of rekening. Ook de inhoud (opzet) van de diverse paragrafen is op hoofdlijnen geregeld in het BBV 2004 (herzien in 2016). Ermelo heeft er voor gekozen om uitsluitend de wettelijk voorgeschreven paragrafen op te nemen in de begroting en de rekening.

In dit hoofdstuk zijn opgenomen de paragrafen:
- Lokale heffingen;
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- Onderhoud kapitaalgoederen;
- Financiering;
- Bedrijfsvoering;
- Verbonden partijen;
- Grondbeleid.

Paragraaf Lokale heffingen

Algemene informatie

In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op de ontwikkeling van de belastingtarieven en rechten 2020-2023. De gemeentelijke belastingen en rechten zijn een belangrijke inkomstenbron voor onze gemeente en vallen met name onder de algemene dekkingsmiddelen van de gemeente.

De geraamde inkomsten

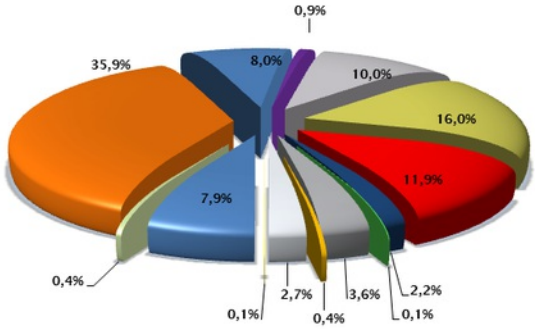
In de Begroting 2020 is rekening gehouden met de volgende bedragen voor leges en belastingontvangsten:

Belastingontvangsten en heffingen 2020 vs 2019

Naam heffing of leges (bedragen x € 1.000,00)	Begroting 2020	in %	Begroting 2019	in %
OZB eigenaar (won/niet won)	6.320	35,89%	5.730	36,04%
OZB gebruiker (niet won)	1.412	8,02%	1.385	8,71%
Hondenbelasting *	153	0,87%	0	0,00%
Toeristenbelasting	508	2,88%	398	2,50%
Forensenbelasting	1.259	7,15%	964	6,06%
subtotaal alg.belastingen	**9.652**	**54,81%**	**8.477**	**53,32%**
Verbrede rioolheffing	2.823	16,03%	2.766	17,40%
Afvalstoffenheffing	2.088	11,86%	1.698	10,68%
Begraafrechten	388	2,20%	372	2,34%
Leges vergunningen en kabels	14	0,08%	14	0,09%
Leges omgevingsvergunningen	636	3,61%	566	3,56%
Leges welstand	66	0,37%	66	0,42%
Leges burgerzaken	474	2,69%	474	2,98%
Marktgelden	10	0,06%	20	0,13%
Precariobelasting	1.383	7,85%	1.374	8,64%
Leges wet Bibob	5	0,03%	5	0,03%
Leges openbare orde en veiligheid	15	0,09%	10	0,06%
Baten reclamebelasting	57	0,32%	57	0,36%
subtotaal heffingen en leges	**7.959**	**45,19%**	**7.422**	**46,68%**
Totaal**	**17.611**	**100,00%**	**15.899**	**100,00%**

** De raming van de hondenbelasting is in de primitieve begroting van 2019 op nihil gezet, dit in verband met de voorgenomen afschaffing van deze belasting. Middels een begrotingswijziging is dit voor 2019 later weer bijgeraamd. Daarom staat het in dit overzicht voor 2019 nog op nul.*
*** Structurele raming kwijtscheldingen 2020 € 170.000.*

Geraamde opbrengsten leges en heffingen 2020

OZB-eigenaar	35,9%
OZB-gebruiker	8,0%
Hondenbelasting	0,9%
Toeristen /forensenbelasting	10,0%
Verbrede rioolheffing	16,0%
Afvalstoffenheffing	11,9%
Begraafrechten	2,2%
Vergunningen en kabels	0,1%
Omgevingsvergunningen	3,6%
Welstand/bestemmingsplannen	0,4%
Leges burgerzaken	2,7%
Marktgelden	0,1%
Precariobelasting	7,9%
Overige leges en heffingen	0,4%

De ramingen voor de verbrede rioolheffing alsmede de afvalstoffenheffing zijn gecorrigeerd voor de ramingen voor kwijtschelding.

Beleid inzake lokale belastingen en heffingen

Landelijk Beleid

Maatstaf OZB: WOZ-waardering en aanpassing rekentarieven

Onderdeel van de algemene uitkering is de verdeelmaatstaf ozb. Dit betreft een negatieve correctie op de algemene uitkering. De uitkomst van deze verdeelmaatstaf wordt bepaald door de omvang van de WOZ-waarde en een daaraan gekoppeld gewicht, het zogenaamde rekentarief. Er worden drie WOZ-waarden onderscheiden: één voor eigenaren woningen, één voor eigenaren niet-woningen en één voor gebruikers niet-woningen. Er zijn daarom ook drie rekentarieven.
Door marktontwikkelingen kan de WOZ-waarde sterk fluctueren. Het is staand beleid van het rijk om voor dat effect te corrigeren door middel van een aanpassing van deze rekentarieven.
Dit rekentarief wordt naar beneden (of naar boven) bijgesteld om de stijging (of daling) van de OZB-maatstaf als gevolg van de stijging (of daling) van de WOZ-waarde van woningen en niet-woningen ongedaan te maken. De maatstaf groeit wel met de inflatie mee (prijs Nationale Bestedingen, pNB). De correctie is dus op nationaal niveau, regionale en lokale marktontwikkelingen die afwijken van de landelijke ontwikkelingen werken echter wel door in de uitkomst van de maatstaf.

In de Meicirculaire 2019 is de jaarlijkse aanpassing van de gewichten van de verdeelmaatstaf OZB doorgevoerd. Het rekentarief voor eigenaren woningen komt na aanpassing op - 0,0939%, voor eigenaren niet-woningen op - 0,1576% en voor gebruikers nietwoningen op - 0,1270%. Deze aanpassing van de rekentarieven is afgestemd op de WOZ-tijdvakken. Op 1 januari 2020 begint een nieuw WOZ-tijdvak, met waardepeildatum 1 januari 2019. De marktontwikkeling tussen 1 januari 2018 en 1 januari 2019 bij woningen wordt, op basis van informatie van de Waarderingskamer, geschat op 9%. Voor niet-woningen wordt de waardeontwikkeling over dezelfde periode geschat op 2%. De inflatie (pNB) in die periode bedraagt volgens de ramingen van het CPB 2,4%. Met deze nieuwe rekentarieven is rekening gehouden bij de berekening van de uitkomsten van de Meicirculaire 2019. U bent daarover reeds via een raadsbrief geïnformeerd.

Introductie benchmark woonlasten

Het Rijk heeft met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) afgesproken dat vanaf 2020 een benchmark woonlasten wordt ingevoerd om jaarlijks de ontwikkeling van de lokale lasten inzichtelijker te maken. Met de invoering van de benchmark wordt afgestapt van de afspraak dat de ontwikkeling van de lokale lasten jaarlijks wordt gemonitord met de macronorm onroerende zaakbelasting (ozb, de macronorm).
Gezamenlijk overleg tussen het Rijk en de VNG heeft geresulteerd in de introductie van een benchmark, waarin naast de OZB ook de riool- en afvalstoffenheffing worden vergeleken. In de benchmark wordt een vergelijking van de gemeentelijke woonlasten en de gemeentelijke tariefontwikkeling per provincie gegeven, net als de landelijke en provinciale gemiddelden. Middels deze (grafische) vergelijking worden de onderlinge verschillen tussen gemeenten nog inzichtelijker gemaakt. Het overzicht vergelijkt binnen de provincie de tariefswijzigingen per gemeente en het cumulatief bedrag van de drie heffingen per gemeente.
De invoering van een benchmark past goed binnen de autonome beleidsbevoegdheid van gemeenten ten aanzien van de lokale heffingen. De benchmark bevordert ook het lokale debat over de ontwikkeling van de autonome keuzes over de heffingen. Op lokaal niveau vraagt dit van gemeenten nog beter uitvoering te geven aan de al bestaande verplichting om een deugdelijke onderbouwing te geven van de lastenontwikkelingen in de gemeentelijke begroting. Het COELO zal de benchmark samenstellen en opnemen in de Atlas van de lokale heffingen.

Redelijk peil 2019

Ter informatie vermelden wij de randvoorwaarden waar een artikel 12 gemeente voor haar inkomsten aan moet voldoen. De Financiële-verhoudingswet (Fvw) bepaalt dat de eigen inkomsten van een gemeente een bepaald ‘redelijk peil’ moeten hebben, wil zij in aanmerking komen voor een aanvullende uitkering op basis van artikel 12 Fvw. Daarbij gaat het om de eigen

inkomsten uit:

1. de onroerende-zaakbelastingen (OZB);
2. de rioolheffingen;
3. de afvalstoffenheffingen en reinigingsrechten.

Op basis daarvan is het percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 voor het jaar 2020 (redelijk peil OZB) vastgesteld op 0,1853% (2019: 0,1905%; 2018: 0,1952%). Dit is een gewogen berekening van de tarieven voor eigenaar woningen, gebruiker niet-woningen en eigenaar niet-woningen. Voor de WOZ-waarden worden de gegevens gebruikt van het CBS die ook voor het gemeentefonds gehanteerd worden.
Voor de onderdelen riolering, afvalstoffen en reiniging moet sprake zijn van tarieven die resulteren in 100% lastendekkendheid. Dit uitgangspunt volstaat bij de beoordeling van de hoogte van deze heffingen of zij voldoen aan het redelijke peil. Van een minimumtarief per aansluiting is in dit verband dan ook geen sprake meer. Een eventuele onderdekking op de onderdelen riolering, afvalstoffen en reiniging moet gecompenseerd worden door extra baten uit de OZB boven de 120%.

Inhoud Beleid in Ermelo
Algemeen beleid
Algemeen beleid van Ermelo was om terughoudend om te gaan met lastenstijgingen. Wij vinden het belangrijk dat de lokale lastendruk in verhouding staat tot omvang en kwaliteit van de openbare voorzieningen. Ermelo behoorde dan ook lange tijd tot de goedkopere gemeenten in Nederland. Over 2017 stond Ermelo op een 61e plaats, (2016: 47e plaats). Deze rangorde wordt echter vanaf 2017 niet meer in de COELO Atlas van de lokale lasten weergegeven, omdat hieraan te veel interpretatieverschillen kleven. Kortheidshalve wordt voor een overzicht verwezen naar het onderdeel over de lastendruk.

Kadernota 2020
Basis voor de stijgingen van de belastingen 2020 is de besluitvorming van de raad inzake de Programmabegroting 2019-2022 met betrekking tot de belastingstijgingen 2020 tot en met 2022. In de door de raad vastgestelde Kadernota 2020 is bepaald dat voor het begrotingsjaar 2020 de volgende percentages worden aangehouden:

- Onroerende Zaak Belasting woningen:
De OZB wordt in 2020 verhoogd met een inflatiecorrectie van 2%. De compensatie stijging/daling WOZ-waarde in de tarieven voor de woningen is afgeschaft. Er wordt een compensatie in de tarieven van 1% opgenomen voor de WOZ-korting op de Algemene uitkering. Inclusief de vastgestelde verhogingen van nieuw beleid en compensatie van het wegvallen van de Precariobelasting is de totale verhoging 19,5%. In onderstaande tabel is uiteengezet hoe de tariefstijging van de OZB woningen in de Begroting 2020-2023 is verwerkt.

Omschrijving	2020	2021	2022	2023
Compensatie wegvallen Precariobelasting	6,5%	6,1%	3,7%	
Compensatie afschaffen hondenbelasting		5,1%		
Voorzieningsniveau / nieuw beleid	10,0%	5,0%	5,0%	
Inflatiecompensatie	2,0%	pm	pm	pm
Compensatie WOZ-korting Algemene uitkering	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%
Totaal	**19,5%**	**17,2%**	**9,7%**	**1,0%**

- Onroerende Zaak Belasting niet-woningen:
Het thans geldende besluit, inhoudende dat het OZB niet woningen tot en met 2021 niet extra wordt verhoogd, anders dan met inflatiecorrectie, wordt gehandhaafd. Dit betekent dat uitsluitend de inflatiecorrectie van 2,0% is toegepast.

- Hondenbelasting:
De hondenbelasting wordt verhoogd met een inflatiecorrectie ter grootte van 2% en de tarieven worden met ingang van 2020 naar boven afgerond op hele euro's.

- Afvalstoffenheffing:
De kosten van afvalinzameling zijn in 2020 volledig kostendekkend, waarbij tevens rekening wordt gehouden met de btw en met de stand van de voorziening Afvalstoffen. Voorts wordt rekening gehouden met de vervanging van de verzamelcontainers in 2019. Tevens is een inflatiecorrectie van 2,5% verwerkt.

- Rioolheffing:
De rioolheffing 2020 wordt gebaseerd op het Zuiveringskring Afvalwaterketen Plan (ZAP.) De rioolheffing is volledig kostendekkend, waarbij tevens rekening wordt gehouden met de btw, de stand van de voorziening Egalisatie riolering, inpassing rioolwaterberging (Trefpunt) en de indexatie ter grootte van 2%. In 2020 wordt het ZAP geactualiseerd.

- Toeristenbelasting:
Op basis van de notitie toeristen- en forensenbelasting is het tarief 2018 per persoon per nacht voor de toeristenbelasting geïndexeerd met 5%, waarbij het tarief is verhoogd van € 0,95 per persoon per nacht naar € 1,00 per persoon per nacht. In de Kadernota 2020 is vastgesteld om het tarief in 2020 te verhogen met een inflatiecorrectie van 2%, een compensatie wegvallen precariobelasting 6,5%, een compensatie voorzieningsniveau/nieuw beleid 5,0% en compensatie speerpunt T&R 6,3%. De totale verhoging is daarmee 19,8% en vervolgens wordt het tarief extra verhoogd naar € 1,50 per persoon per nacht.

- Forensenbelasting:

Met ingang van 2019 is de heffing van de forensenbelasting gewijzigd van een vast bedrag per object naar een heffing op basis van de WOZ-waarde van het recreatieobject. In de kadernota 2020 zijn de tarieven 2020 verhoogd met een inflatiecorrectie van 2%, een compensatie wegvallen precariobelasting 6,5% en een compensatie voorzieningsniveau/nieuw beleid 5,0%. De totale verhoging is daarmee 13,5% en vervolgens is het tarief 2020 extra verhoogd.

- Precariobelasting op kabels en leidingen:

Het stijgingspercentage is met ingang van het jaar 2018 op 0 gezet. In de notitie Precariobelasting, welk opgenomen is bij de Kadernota 2019, is een aantal dekkingsvoorstellen gedaan. In de Kadernota 2019 is ter dekking van het nadeel op de afschaffing van de precariobelasting het volgende opgenomen "Wij stellen voor dekking te vinden door gefaseerde verhoging van de algemene belastingen in vier gelijke stappen ter grootte van € 333.750,00 met ingang van 2019. De manier waarop dit concreet wordt ingevuld laten wij over aan de nieuwe raad en het nieuwe college van b&w."
In het dekkingsplan bij de Begroting 2019-2022 is dit geformailiseerd.

- Overige legestarieven:

De algemene lijn is volledige kostendekkend, tenzij nadrukkelijk anders is besloten.

Coalitieakkoord 2018-2022 Dichterbij
In het Coalitieakkoord 2018-2022 zijn enkele passages opgenomen betrekking hebbend op het beleid inzake de lokale heffingen. Wij noemen:

"6. Financiën
We hebben ambities en zoeken daarvoor financiële ruimte in de begroting en tegelijkertijd stevenen we in diezelfde begroting af op een structureel tekort van € 2,8 miljoen aan het eind van de raadsperiode. Omdat we willen werken vanuit een solide begroting vraagt dat van ons een ander, meer gedegen financieel beleid. Bij een hoog ambitieniveau hoort een langjarige financiële visie op investeringen. Door in financiële investeringsperioden van 5 tot 10 jaar te denken hopen we enerzijds de lastendruk te beheersen. en anderzijds de ontwikkelingen van de financiën beter onder controle te krijgen. Verder gaan we uit van het principe van kostendekkendheid. Politiek gaat primair over het verdelingsvraagstuk, en dat gaat in meerderheid over aanvullende keuzes op niet kostendekkende voorzieningen. Het verhogen of verlagen van gemeentelijke inkomsten, zoals bijvoorbeeld de OZB voor niet-eigenaren, toeristenbelasting, mogelijk een doelbelasting, of het al dan niet vasthouden aan de hondenbelasting wordt gewogen vanuit het principe van kostendekkendheid. We kiezen voor de variant met de minste kosten/meeste opbrengst voor de inwoner. We willen zo snel mogelijk een eerste financiële vertaling van onze ambities opstellen."

Evaluatie exploitatie Begraafplaats
In de raadsvergadering van 6 november 2014 heeft de raad de "Analyse begraafplaatsexploitatie Begraafplaats Varenlaan Ermelo" vastgesteld. Daarbij heeft de raad besloten dat de tarieven voor de begraafplaats 100% kostendekkend moeten zijn. In de notitie Begraafplaatsexploitatie is verwoord dat de kostendekkende tarieven zijn bepaald voor de periode 2014-2018. Dit betreft dan een wijziging van de tarieven als gevolg van gewijzigde aantallen lijkbezorgingen en asbestemmingen. Met dit uitgangspunt zijn in 2016 de tarieven voor 2017 berekend. Als gevolg van de gewijzigde wetgeving (nieuwe BBV-voorschriften) moeten met ingang van 2017 meer kosten worden toegerekend aan de begraafplaats. Daardoor zouden de tarieven 2017 sterk stijgen om 100% kostendekkend te zijn. Deze stijging was echter zo groot, dat de raad op 15 december 2016 heeft besloten om de volledige kostendekking voor 2017 niet toe te passen, maar in twee stappen, namelijk 2017 en 2018, weer naar 100% kostendekking tot te gaan. Voor de Begroting 2018 betekende dit dat de tarieven Begraafrechten 2018 weer volledig 100% kostendekkend zouden zijn, waarbij nog geen rekening wordt gehouden met eventueel afwijkende aantallen lijkbezorgingen en asbestemmingen.

In afwijking daarop heeft de raad op 6 juli 2017 bij de behandeling van de Kadernota 2018 een motie aangenomen inhoudende dat de (fictieve) bespaarde rente voor de begraafplaats ter grootte van € 21.000,00 weer ten gunste van de exploitatie begraafplaats komt met ingang van 2018.

Daarnaast heeft de raad op 9 november 2017 bij de behandeling van de Belastingmaatregelen 2018 een amendement aangenomen inhoudende dat de tarieven 2017 Begraafplaats ook voor 2018 blijven gelden. Beide zaken zijn in de Programmabegroting 2018-2021 verwerkt. Daarmee zijn de tarieven Begraafplaats niet meer voor 100% kostendekkend. Bij de Kadernota 2019 is een nadeel opgenomen van € 38.000,00 structureel.

De raad heeft naar aanleiding van het raadsvoorstel Exploitatie Begraafplaats Koningsvaren op 10 april 2018 besloten:

1. de tarievenstructuur als volgt vast te stellen:
a. Tarieven begraven:
   * bespaarde rente over de voorzieningen komt ten gunste van deze tarieven
   * tarieven 100% kostendekkend
b. Tarieven specifieke dienstverlening: 100% kostendekkend
c. Tarieven schoonmaken gedenktekens: 100% kostendekkend
d. Tarieven instandhouding begraafplaats:
   * maximum aan tarieven toe te rekenen kosten voor instandhouding bepalen op €

200.000,00
* overige kosten toe te rekenen als openbaar groen
* tarieven 100% kostendekkend o.b.v. € 200.000,00
* de tarieven jaarlijks indexeren voor inflatie
2. de huidige tarieven niet te verlagen.
3. de voorgestelde tariefswijziging per 1 januari 2018 door te voeren per 1 januari 2019 met de daarbij behorende indexering.
4. tariefstelling en werkwijze schoonmaken grafmonumenten te handhaven.
5. Vanaf 2018 bij de tariefberekening uit te gaan van geprognosticeerde aantallen.
6. Het groene karakter van de begraafplaats te behouden.
7. € 91.000 Aan te merken als kosten openbaar groen en dit bedrag te dekken uit de stelposten volume ontwikkelingen, prijsontwikkelingen en dekkingsvoorstel amendement begraafrechten 2017 dd. november 2017.

Afschaffing Precariobelasting
Kabinetsbesluit
Op basis van het Coalitieakkoord 2014-2018 is Ermelo met ingang van 2015 Precariobelasting op kabels en leidingen gaan heffen. De opbrengst ter grootte van € 1.335.000,00 is structureel in de begroting verwerkt. In 2017 heeft het Rijk besloten om deze Precariobelasting af te schaffen. Aanvankelijk werd uitgegaan van een overgangstermijn van 10 jaar voor gemeenten om de effecten van de inkomstenderving op te vangen. Deze termijn is door de Kamer gewijzigd in 5 jaar. Dit betekent dat gemeenten uiterlijk tot 1 januari 2022 Precariobelasting mogen heffen. De verwachting dat de mogelijke verruiming van het gemeentelijk belastinggebied nog compensatie zou bieden is inmiddels van de baan. Voor Ermelo betekent dit concreet dat met ingang van 2022 een structurele inkomst wegvalt ter grootte van € 1.383.000,00.
Een aantal opties is onderzocht. Een Notitie dekkingsplan Precariobelasting is vervaardigd, waarbij dekking wordt gevonden door een gefaseerde verhoging van de algemene belastingen in vier gelijke stappen ter grootte van € 333.750,00 met ingang van 2019.

Forensenbelasting
Grondslag heffing
Bij de Kadernota 2018 heeft de raad besloten om vanaf het begrotings-/belastingjaar 2019 de grondslag voor de heffing te wijzigen van een vast bedrag per object naar een heffing op basis van de WOZ-waarde van het recreatieobject. Een aantal opties met betrekking tot staffels, klassen en tarieven is onderzocht. Bij de Kadernota 2020 zijn nieuwe voorstellen voor de tarieven ingediend.

Onroerendezaakbelastingen
Vanuit de Kadernota 2018 is vastgesteld om de voor tarieven OZB niet-woningen gedurende de periode 2018-2021 de nullijn te hanterenvoor wat betreft de jaarlijkse opbrengst, maar de inflatiecorrectie toe te passen. In de Kadernota 2022 zal bezien worden of de compensatie stijging/daling WOZ-waarde in de tarieven zal worden afgeschaft. Ook zal in de Kadernota 2022 gekeken worden naar de WOZ-korting op de Algemene uitkering ter grootte van 1%

Riolering
In 2020 zal het huidige ZAP worden geactualiseerd, bij deze actualisatie zal er ook gekeken gaan worden naar een andere manier van heffen van de rioolrechten, en naar een verdere differentiatie van de grens van m3.

Vastgesteld beleid inzake lokale belastingen en heffingen
Enkele nota's staan reeds vermeld in de programma's, voor een volledig overzicht van het vastgesteld beleid met betrekking tot de lokale belastingen en heffingen achten wij het evenwel verstandig om deze hier nogmaals te noemen. Het betreft:
- Beleidsnota Begraafplaats (2001);
- Rapport Gemeentelijke Tarieven "Van kostprijs naar tarieven" (2002);
- Nota Recreatieve Heffingen Toeristen en Forensenbelasting (2003);
- Tariefdifferentiatie Afvalstoffenheffing;
- Belastingverordeningen (jaarlijks);
- Notitie Lokale Lastenverlichting (2008);
- Raadsbrief Tariefontwikkeling OZB-niet woningen (28 juni 2012);
- Basis RioleringsPlan (2012);
- Analyse Begraafplaatsexploitatie (2014);
- Notitie Opties Kosten en Baten (2014);
- Zuiveringskring Afvalwaterketen Plan (ZAP (2015);
- Notitie rentebeleid kostendekkende tarieven (2017).

Kostendekkendheid tarieven

Als onderdeel van de BBV 2017 is het voor de paragraaf Lokale Heffingen verplicht een overzicht op hoofdlijnen op te nemen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk gemaakt wordt:
- Hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden;
- Wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen;
- Hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.

Voor de cijfermatige berekening van de kostendekkendheid van de heffingen wordt aangesloten bij de in de Notitie overhead" van de commissie BBV opgenomen tabel. Deze berekening moet vervolgens worden aangevuld met een inhoudelijke toelichting over de totstandkoming van de tarieven en de beleidskeuzes die daaraan ten grondslag liggen. Beleidskeuzes die ten grondslag

liggen aan de tarieven is dat in principe een kostendekkendheid van 100% wordt nagestreefd. Voor de legesverordening is een onderzoek uitgevoerd. Voor de leges burgerzaken zijn de diverse tarieven gemaximeerd vanuit het Rijk, wat impact heeft op de kostendekkendheid. De kostendekkendheid van de marktgelden wordt nog nader onderzocht, tegelijkertijd wordt de marktverordening herzien.

Door wijzigingen in de BBV heeft gemeente Ermelo de notitie rentebeleid kostendekkende tarieven opgesteld en vastgesteld bij de Kadernota 2018. Aanleiding hiervoor is de gewijzigde verslagtechnische toerekening van rente aan taakvelden en producten. De notitie rentebeleid kostendekkende tarieven wordt sinds 2018 betrokken bij de berekening van de tarieven.

De kostendekkendheid van de tarieven wordt berekend door het totaal van de netto-kosten per taakveld (exclusief omslagrente) en de toegerekende overhead, inclusief omslagrente en de toegerekende rente op basis van de visie rente toerekening af te zetten tegen de opbrengst van de heffingen per taakveld.

In onderstaande tabel is de kostendekkendheid in beeld gebracht voor afvalstoffen, riolering, begraafplaats, bouwen, marktgelden, burgeraangelegenheden, omgevingsvergunningen alsmede openbare orde en veiligheid:

Berekening van kostendekkendheid van een heffing: (bedragen x € 1.000,00)	Afvalstoffen	Riolering	Begraafplaats	Omgevings-vergunningen	Marktgelden	Burgeraange-legenheden	Openbare orde en veiligheid
Kosten taakveld(en), excl. (omslag)rente	2.104	2.091	471	492	21	450	12
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-443	-317	-49	-30	0	0	0
Netto kosten taakveld	**1.661**	**1.774**	**422**	**462**	**27**	**450**	**12**
Toe te rekenen kosten:							
Overhead incl. (omslag)rente	108	339	170	143	5	219	10
Toe te rekenen rente	11	312	8	0	0	0	0
BTW	378	498	0	0	0	0	0
Totale kosten	**2.158**	**2.923**	**600**	**605**	**26**	**669**	**22**
Opbrengst heffingen	**2.158**	**2.923**	**388**	**702**	**10**	**474**	**15**
Dekkingspercentage	**100,0%**	**100,0%**	**64,7%**	**116,0%**	**38,5%**	**70,9%**	**68,2%**

Voor de afvalstoffenheffing betreft dit de heffing inzake het vastrecht + verzamelcontainers, alsmede de afvalstoffenheffing variabel (Diftar).
Voor de brede rioolheffing betreft dit de heffing bij woningen alsmede de niet-woningen.
Voor de begraafplaats betreft dit de leges lijkbezorging, reiniging graven en instandhouding graven. De berekende kostendekkendheid betreft het gemiddelde van de tarieven.
De berekening van de kostendekkendheid voor de omgevingsvergunningen alsmede Burgeraangelegenheden zijn gebaseerd op de uitgangspunten op de "notitie Herziening Legesverordening" (docnr. e160034349, casenr. 16e0007645) zoals door de raad vastgesteld. Inmiddels is gebleken dat de uitgangspunten zowel de toerekening van de personele formatie alsmede de overhead dermate is veranderd dat een nieuwe opzet wenselijk wordt geacht. Voor beiden geldt dat daardoor de verwachte kostendekkenheid lager zal uitkomen dan het hierboven genoemde getal. Bekeken zal moeten worden of dit aanleiding is om de herziening van de "notitie Herziening Legesverordening" eerder uit te voeren.

Lokale lastendruk

Jaarlijks wordt de COELO Atlas van de lokale lasten opgesteld. Dit betreft een jaarlijkse monitor van de ontwikkeling van de lokale lasten op macro- en microniveau. Voor onderstaande gegevens is gebruik gemaakt van de COELO Atlas van de lokale lasten 2019.

Landelijk overzicht
In 2020 wordt voor de onroerendezaakbelastingen de WOZ-waarde in peiljaar 2019 als grondslag gebruikt. Vorig jaar was dit de waarde in 2018. De waarde van een gemiddelde woning steeg in deze periode met 8,7 procent. De ontwikkeling van de OZB-opbrengst staat dan ook goeddeels los van de prijsontwikkeling van onroerende zaken.
Gecorrigeerd voor de waardeontwikkeling ligt het gemiddelde OZB-tarief voor woningen 3,2 procent hoger dan vorig jaar. Het gemiddelde huishouden betaalt daardoor dit jaar € 7,85 meer aan OZB. Het tarief voor eigenaren en dat voor gebruikers van niet-woningen stijgt gemiddeld met 4,3 procent. Ter vergelijking: de inflatie was in 2018 1,6 procent en zal in 2019 naar verwachting 2,4 procent bedragen.

De gemiddelde afvalstoffenheffing voor huishoudens stijgt dit jaar met 3,5 tot 4 procent. Deze stijging hangt samen met een sterke verhoging van de door het Rijk geheven afvalstoffenheffingbelasting. In 2018 koste het € 13,11 per 1.000 kilo om (rest) afval te laten verbranden of eventueel te storten, in 2019 is dit tarief € 31,39 per ton.

De gemiddelde rioolheffing voor huishoudens stijgt dit jaar met € 2,87 (1,6 procent).

83 procent van alle gemeenten heft toeristenbelasting. Dit is een stijging van 2% ten opzichte

van 2018. Het tarief van de toeristenbelasting gaat dit jaar (gemiddeld in alle gemeenten) met 16,4 procent omhoog.

Aan hondenbelasting, die in 57 procent van de gemeenten voorkomt, wordt gemiddeld 8,8 procent minder betaald (tarief voor één hond). Als we alleen kijken naar de gemeenten die zowel dit als vorig jaar hondenbelasting heffen bedraagt de daling 6 procent.

Woonlasten per gemeente
Woonlasten zijn betalingen die huishoudens doen in verband met wonen. De gemeentelijke woonlasten bestaan uit de onroerendezaakbelasting (OZB), de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Een eventuele heffingskorting wordt hiervan afgetrokken. De gemeentelijke woonlasten bestaan voor huishoudens met een huurwoning uit de afvalstoffenheffing en soms rioolheffing. Eigenaar-bewoners betalen daarnaast ook OZB. In enkele gemeenten wordt van deze bedragen een heffingskorting afgehaald.

In Ermelo bedragen voor 2019 de woonlasten voor een éénpersoonshuishouden (eigenaar-bewoner) € 683,00 en voor meerpersoonshuishouden (eigenaar-bewoner) € 732,00. Ter vergelijking in Gelderland bedraagt dit gemiddeld € 653,00 resp. € 740,00. Landelijk bedragen voor 2019 de woonlasten gemiddeld € 726,00 voor een meerpersoonshuishouden, waarbij het de hoogste lasten € 1.100,00 (Bloemendaal) bedragen en de laagste € 504,00 (De Ronde Venen).

Het is niet altijd zo dat gemeenten met hoge woonlasten ook veel geld overhouden aan de belastingen die zij van huishoudens innen. Dat komt doordat gemeenten met relatief waardevol onroerend goed binnen hun grenzen een lagere algemene uitkering van het Rijk ontvangen dan andere gemeenten. Zij worden geacht zelf meer belasting te heffen. De netto woonlasten geven een indicatie van het bedrag dat een gemeente per huishouden van de woonlasten overhoudt. De netto woonlasten zijn de woonlasten gecorrigeerd voor de verevening van belastingcapaciteit via de algemene uitkering. Amsterdam heeft de laagste netto woonlasten (€ 466,00). De hoogste netto woonlasten heeft Haarlemmerliede c.a. (€ 1.030,00).

Over 2017 stond Ermelo op een 61e plaats staat (2016: 47e plaats). Deze rangorde wordt echter vanaf 2017 niet meer in het COELO rapport weergegeven, omdat hieraan te veel interpretatieverschillen kleven. De presentatie wordt vanaf 2017 in bruto-woonlasten weergegeven. Daarnaast worden ook de gegevens van de huurder gepresenteerd. Door de wijziging in deze systematiek vindt een grote verschuiving plaats in de rangorde en is een vergelijk met voorgaande jaren niet meer mogelijk.

(Ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing; woning met gemiddelde waarde; na aftrek van eventuele heffingskorting; euro per jaar per huishouden)

bruto woonlasten 2019	*eigenaar- bewoner*			*huurder*		
	Woonlasten eenpersoons-huishouden	Woonlasten meerpersoons-huishouden	Rangnummer meerpersoons-huishouden	Woonlasten eenpersoons-huishouden	Woonlasten meerpersoons-huishouden	Rangnummer meerpersoons-
Landelijk gemiddeld	672	740		290	368	
Gelderland gemiddeld	630	733		236	345	
Ermelo	683	732	133	356	405	224
Harderwijk	593	651	39	297	355	178
Zeewolde	682	753	176	365	436	259
hoogste tarief	1.446	1.330		600	644	
laagste tarief	422	511		19	37	

Bron: COELO Atlas van de lokale lasten 2019

Kwijtschelding

Particulieren die aan bepaalde voorwaarden voldoen kunnen, afhankelijk van de persoonlijke financiële omstandigheden, in aanmerking komen voor kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen. Geen kwijtschelding wordt echter verleend voor de hondenbelasting en de leges.

Bij de invoering van Diftar is besloten om personen, die medisch afval hebben (bijvoorbeeld: incontinentie-, stoma of dialysemateriaal), tegemoet te komen in de afvalstoffenheffing. Hiervoor dient een schriftelijk verzoek te worden ingediend, voorzien van een medische verklaring van bijvoorbeeld de huisarts, of een rekening waaruit blijkt dat medisch materiaal gebruikt wordt.

In de jaarrekening wordt jaarlijks verantwoording afgelegd over het aantal verleende kwijtscheldingen.

Om de armoedeval voor alleenstaande ouders met een relatief laag inkomen te verminderen, is per 1 januari 2012 voor gemeenten en waterschappen de mogelijkheid gecreëerd om bij de kwijtschelding van lokale belastingen rekening te houden met de kosten van formele kinderopvang. Dit vermindert de armoedeval en maakt werken lonender. Om gemeenten en waterschappen te ondersteunen bij het uitvoeren van deze maatregel is per 2013 structureel € 8 miljoen binnen het gemeentefonds beschikbaar gesteld.

De raad heeft hiervoor besloten, raadsbesluit corsanr. 12080968, om met ingang van 1 januari 2013 over te gaan tot het toepassen van de mogelijkheid om de noodzakelijke kosten voor kinderopvang in aansluiting op de Wet kinderopvang aan te merken als uitgave bij de beoordeling van verzoeken om kwijtschelding.

In de Begroting 2020 zijn voor kwijtschelding structureel de volgende ramingen opgenomen:

Kwijtschelding (bedragen x € 1,00)	2020	2021	2022	2023
6021022 Kwijtscheldingen Rioolheffing	100.000,00	100.000,00	100.000,00	100.000,00
6270252 Kwijtschelding vastrecht+verz.cont.	47.000,00	47.000,00	47.000,00	47.000,00
6270253 Kwijtschelding variabel (DifTar)	23.000,00	23.000,00	23.000,00	23.000,00
Totaal opgenomen	170.000,00	170.000,00	170.000,00	170.000,00

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Algemene informatie

Kader
De gemeente Ermelo onderkent het belang van risicomanagement. Wij achten het daarom wenselijk om risico's (vroegtijdig) te identificeren en waar mogelijk beheersbaar te maken. Door inzicht in de risico's wordt de gemeente in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's nu en de risico's gerelateerd aan toekomstige uitgaven in verhouding staan tot de vermogenspositie van de gemeente. Hiertoe heeft de raad op 6 maart 2008 de notitie Weerstandsvermogen en Risicomanagement vastgesteld. De door ons gebruikte systematiek van weerstandsvermogen en risicobeheersing is ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement in samenwerking met de Universiteit Twente.

De paragraaf Weerstandsvermogen en risicomanagement bevat relevante informatie ten aanzien van risico's met een mogelijk grote impact op de financiële positie van de gemeente. Van dergelijke risico's wordt ingeschat hoe groot de kans is dat de risicogebeurtenis zich daadwerkelijk voordoet en het financiële gevolg dat de risicogebeurtenis met zich meebrengt. Waar mogelijk en voor zover dit ligt binnen de invloedssfeer van de gemeente wordt er naast het benoemen van de betreffende risico's vervolgens aandacht besteed aan een verlaging van de benoemde risico's door middel van het treffende van maatregelen, ook wel genoemd beheersingsmaatregelen, om ofwel de kans van optreden ofwel de uiteindelijke impact van het risico te beperken.
Deze paragraaf rapporteert over de zogenoemde financiële risico's. Daar waar sprake is van niet-financiële (kwalitatieve) risico's die die de realisatie van gemeentelijke beleidsdoelstellingen kunnen beïnvloeden, wordt hierover gerapporteerd bij in de programma's opgenomen speerpunten.

Op basis van de geïnventariseerde risico's met een financiële impact is de benodigde weerstandscapaciteit berekend. In deze paragraaf worden de tien risico's gepresenteerd die de grootste invloed uitoefenen op de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit. Indien een risico daadwerkelijk leidt tot budgettaire gevolgen, dan zijn daarvoor in de huidige begroting in beginsel geen directe dekkingsmiddelen beschikbaar. Dit betekent dat zich bij het voordoen van een risico in eerste instantie dekking gevonden moet worden binnen andere posten van de lopende begroting. Mocht dit laatste niet mogelijk zijn, dan vormt de Algemene risicoreserve de eerste buffer om de financiële gevolgen op te vangen. Het optreden van een risico kan ook structurele financiële gevolgen met zich meebrengen. Afhankelijk van de omvang van de financiële consequenties van een zich voordoend risico kan ter dekking van een structureel nadeel nodig zijn om beleid te herzien dan wel te heroverwegen.

Een belangrijke indicator van de algehele risicopositie en de mate waarin deze door de beschikbare weerstandscapaciteit (incidenteel) is afgedekt komt tot uitdrukking in de weerstandsratio. Indien de berekende ratio onder de door de raad (bij de Kadernota 2018 gewijzigde) vastgestelde norm (1,0) komt te liggen, wordt een kritieke grens gepasseerd. Deze paragraaf sluit daarom af met een beoordeling van de weerstandsratio en een advies om het weerstandsvermogen op voldoende niveau te brengen indien de weerstandsratio te laag blijkt.

Vastgesteld beleid inzake Weerstandsvermogen
- Notitie Weerstandsvermogen en Risicomanagement (corsanr. 07026562; 2008);
- Raadsbrief Ratio weerstandsvermogen Programmabegroting 2012-2015 (corsanr. 11113198; raad maart 2012);
- Nota reserves en voorzieningen gemeente Ermelo 2013 (corsanr. 12079047; raad 28 februari 2013);
- Strategisch financieel beleid, onderdeel Kadernota 2018 (corsanr. e170011021; raad 6 juli 2017).

Landelijke ontwikkelingen en trends
Algemene uitkering Gemeentefonds
Voor de komende jaren staat er een herverdeling van de algemene uitkering van het Gemeentefonds op de agenda. Dit zal met ingang van 2021 worden ingevoerd, waarbij sprake zal zijn van een overgangsregeling. Wat dit voor de gemeente Ermelo gaat betekenen is op dit moment niet bekend.

Btw en exploitatie sportaccommodaties
Met ingang van 2019 is de btw op de investeringen en exploitatiekosten van de sportaccommodaties niet langer terug te vorderen en is geen btw over de inkomsten verschuldigd. Dit is voor de gemeente financieel nadelig. Om dit nadeel te compenseren wordt met ingang van 2019 een specifieke uitkering in het leven geroepen. De uitkering is echter voor alle gemeenten gezamenlijk gemaximeerd. Bij een tekort worden de gemeenten procentueel gekort. De aanvraag wordt op basis van de begroting in 2019 uitgekeerd. In 2020 vindt

definitieve vaststelling van de uitkering plaats op basis van de werkelijke uitgaven. Op dit moment is niet in te schatten of de specifieke uitkering het nadeel van de wetswijziging geheel wegneemt. De begroting van exploitatie van de sportaccommodaties is gebaseerd op basis van het uitgangspunt dat het financieel nadeel geheel wordt gedekt door de specifieke uitkering.

Risicoprofiel en benodigde weerstandscapaciteit

In deze programmabegroting is het risicoprofiel geactualiseerd, waarbij risico's zijn vervallen, verlaagd alsmede de kans dat een risico zich voordoet opnieuw is ingeschat. Voorts zijn enkele nieuwe risico's toegevoegd.

Tabel 1: Belangrijkste financiële risico's

Risico nummer	Risico	Gevolgen	Kans	Financieel gevolg	Invloed
R221	De huidige taakstellingen voor het sociaal domein wordt niet of slechts gedeeltelijk gerealiseerd.	Geld - De inkomstenstelposten worden niet gehaald wat leidt tot een tekort op de begroting.	50%	max.€ 1.900.000	22,36%
R222	Mogelijke saneringskosten de Zanderij op basis van minimale variant.	Geld - Er ontstaat een nadeel in de begroting.	90%	max.€ 1.000.000	21,13%
R229	De door het rijk binnen het accres beschikbaar gestelde gelden voor loon prijsontwikkelingen en volumeontwikkelingen van het sociaal domein blijken onvoldoende te zijn vanaf het jaar 2021.	Geld - Dit leidt tot een ongedekt tekort in de meerjarenbegroting.	50%	max. € 1.400.000	16,51%
R228	De extra rijksbijdrage Jeugdzorgimpuls (€ 300 mln.) worden door het volgende kabinet niet gecontinueerd in 2022 en 2023.	Geld - Er treedt zowel in 2022 als in 2023 een nadeel op in de programmabegroting 2020-2023.	50%	max. € 942.000	11,07%
R209	Niet voldoen aan de bepalingen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming	Geld - Een boete van de Autoriteit Persoonsgegevens (max. € 20 mio of 4% van omzettotaal).	10%	max.€ 3.120.000	7,36%
R183	Participatiewet: De terugloop van de populatie van het aantal WSW'ers met oude rechten houdt geen gelijke tred met de korting op het rijksbudget.	Geld - met als gevolg dat er zich een nadeel voordoet in de begroting.	30%	max.€ 440.000	3,11%
R192	Diverse ontwikkelingen binnen de algemene uitkering pakken negatief uit voor de gemeente.	Geld - Er ontstaat een tekort in de begroting.	50%	max.€ 250.000	2,94%
R230	Als gevolg van gewijzigde btw wetgeving wordt voor sport onvoldoende compensatie ontvangen.	Geld - Er treedt een nadeel op in de begroting.	10%	max. € 1.100.000	2.65%
R203	De anterieure overeenkomsten tot realisatie van een bedrijventerrein in het gebied tussen Eendenparkweg en Harderwijkerweg worden ontbonden.	Geld - De eerder door initiatiefnemers betaalde anterieure bijdragen dienen door de gemeente te worden terugbetaald.	90%	max.€ 120.000	2,54%
R139	Een instelling kan haar betalingsverplichting tot rente en aflossing voor een door de gemeente Ermelo volledig gewaarborgde geldlening niet nakomen.	Geld - Een beroep van geldverstrekkers op de gemeente Ermelo om de betalingsverplichting van een instelling over te nemen ter grootte van het bedrag waar de gemeente garant voor staat.	10%	max.€ 830.000	1,94%
totaal tien grootste risico's				€11.102.000	

Het totaal van de risico's bedraagt € 14.102.00,00, waarvan de tien grootste risico's €11.102.0000 bedraagt. De meeste risico's liggen op het terrein van het Sociaal Domein. Voor de benoemde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. Deze risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag van de risico's ad € 14.102.000,00 onnodig en ongewenst is. De risico's zullen immers naar verwachting niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Tabel 2 toont de resultaten van deze risicosimulatie. Hieruit blijkt dat, met een zekerheidspercentage van 90%, de risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 3.593.000 ,00 (= benodigde weerstandscapaciteit).

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages

Zekerheidspercentage	Benodigde weerstandscapaciteit
70%	€ 2.605.000,00
75%	€ 2.788.000,00
80%	€ 2.998.000,00
85%	€ 3.256.000,00

90%	€ 3.592.000,00
95%	€ 4.141.000,00

Risico's versus weerstandsvermogen

Beschikbare Weerstandscapaciteit
De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit het geheel aan middelen dat de gemeente Ermelo beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

Met ingang van de Programmabegroting 2018-2021 wordt het ratio weerstandvermogen in meerjarenperspectief berekend. Als gevolg van het strategisch financieel beleid, zoals dat bij de Kadernota 2018 alsmede 2019 vastgesteld is, daalt de weerstandscapaciteit vermogen de komende jaren aanzienlijk. Uitgegaan is van de weerstandscapaciteit per ultimo van de verschillende begrotingsjaren. Bij de bepaling van de weerstandscapaciteit vermogen zijn de beklemde bestemmingsreserves buiten beschouwing gelaten. Deze beklemde bestemmingsreserves zijn ingezet ter dekking van toekomstige kapitaallasten van investeringen. De mogelijkheid om (een deel van) deze middelen alsnog aan te wenden als weerstandscapaciteit hangt af van het feit of investeringen nog gerealiseerd moeten worden en heroverweging nog mogelijk is.

Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit

Onderverdeling weerstandscapaciteit (bedragen x € 1.000,00)	Ultimo 2020	Ultimo 2021	Ultimo 2022	Ultimo 2023
Weerstandscapaciteit exploitatie				
Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0	0	0	0
Rioolheffing *	0	0	0	0
Afvalstoffenheffing *	0	0	0	0
Onbenutte deel leges en andere heffingen	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Onvoorzien (incl. volume-ontwikkelingen, stelpost nominale ontwikkelingen)	392	392	392	392
Begrotingsruimte	0	0	0	0
Kostenreductie mogelijkheden	0	0	0	0
Nadere ombuigingsmogelijkheden	0	0	0	0
Subtotaal Weerstandscapaciteit exploitatie (A)	**392**	**392**	**392**	**392**
Weerstandscapaciteit vermogen				
Algemene reserve vrij besteedbaar	5.292	4.765	4.368	4.319
Algemene risicoreserve	2.467	2.467	2.467	2.467
Vrij aanwendbare deel bestemmingsreserves	1.154	579	527	568
Subtotaal Weerstandscapaciteit vermogen - *afgerond*- **(B)**	**8.913**	**7.811**	**7.362**	**7.354**
Weerstandscapaciteit grondexploitatie (C)	**2.617**	**2.608**	**2.599**	**2.590**
Totaal Weerstandscapaciteit (A+B+C)	**11.922**	**10.811**	**10.353**	**10.336**
Benodigde weerstandscapaciteit	**3.593**	**3.593**	**3.593**	**3.593**
Ratio weerstandsvermogen	**3,32**	**3,01**	**2,88**	**2,88**

* De rioolheffing en de afvalstoffenheffing maken formeel onderdeel uit van het theoretische kader waarbinnen het weerstandsvermogen berekend wordt. Aangezien zowel de rioolheffing als de afvalstoffenheffing van de gemeente Ermelo 100% kostendekkend zijn, blijven deze onderdelen bij de berekening van de weerstandscapaciteit buiten beschouwing.

Ratio weerstandsvermogen
Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de weerstandscapaciteit.
De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt de ratio weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Onderstaande normtabel (tabel 4) is ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van de berekende ratio weerstandsvermogen.

Tabel 4: Waarderingsklassen

Waarderingsklasse	Ratio	Betekenis
A	> 2.0	Uitstekend
B	1.4 - 2.0	Ruim voldoende
C	1.0 - 1.4	Voldoende
D	0.8 - 1.0	Matig

E	0.6 - 0.8	Onvoldoende
F	< 0.6	Ruim onvoldoende

Met ingang van de Programmabegroting 2018-2021 is de systematiek van berekening veranderd doordat de beklemde reserves niet meer worden meegenomen bij de berekening van het weerstandsvermogen. Dit heeft invloed op de berekening van de ratio weerstandsvermogen.

Tabel 5: Verloop ratio weerstandsvermogen

Moment van berekening	Ratio weerstandsvermogen
Programmarekening 2014	15,52
Programmabegroting 2016-2019	11,48
Jaarstukken 2015	19,68
Programmabegroting 2017-2020	15,76
Jaarstukken 2016	16,65
Programmabegroting 2018-2021 schijf 2018	31,20
Jaarstukken 2017	27,97
Programmabegroting 2019-2022 schijf 2019	5,29
Jaarstukken 2018	12,00
Programmabegroting 2020-2023 schijf 2020	3,32

De weerstandsratio van de gemeente Ermelo valt in waarderingsklasse A en dit duidt op een uitstekend weerstandsvermogen. Alle ratio's liggen in de waarderingsklasse A "Uitstekend". Schommelingen van de ratio worden zowel veroorzaakt door mutaties in de aanwezige weerstandscapaciteit als ook door veranderingen in het risicoprofiel.
Ten opzichte van de Programmabegroting 2019-2022 is de ratio gedaald. Dit kan worden verklaard uit:

- de reservepositie van zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves is fors afgenomen door de besteding van de middelen;
- in deze Progammabegroting worden enkele risico's genoemd welke weliswaar een kleine kans hebben dat deze zich daadwerkelijk voordoen, maar financieel een forse impact hebben (bijv. R 209 het niet voldoen aan de bepalingen Alg. Verordening Gegevensbescherming);
- voorts is het risico van de saneringskosten de Zanderij opgenomen in afwachting van een mogelijke provinciale bijdrage. Bij een dergelijke bijdrage is het risico financieel afgedekt.

Omvang Algemene risicoreserve
Bij de vaststelling van de Kadernota 2018 is bepaald dat voor de specifieke aangehouden Algemene risicoreserve geldt dat de omvang hiervan gelijk is aan factor 1 van het bedrag dat benodigd is om de risico's af te dekken met een zekerheid van 90%. Hierdoor hoeven afzonderlijke bestemmingsreserves niet langer indirect beschikbaar te blijven voor het op peil houden van het weerstandsvermogen. Overigens geldt dat bij het optreden van een of meer risico's in beginsel dekking dient te worden gevonden binnen de lopende begroting. Pas indien dit niet mogelijk blijkt kan voor incidentele dekking van het optredende nadeel aanspraak worden gedaan op de Algemene risicoreserve.

In de notitie Reserves en voorzieningen gemeente Ermelo is bepaald dat de toereikendheid van het saldo van de Algemene risicoreserve jaarlijks wordt bezien bij de jaarrekening, waarbij een afwijking wordt geaccepteerd van € 500.000,00 naar boven of naar beneden. Bij overschrijding van deze grens zal het benodigde bedrag opnieuw worden vastgesteld.

Op grond van de in deze paragraaf weergegeven benodigde weerstandscapaciteit en het hiervoor genoemde behoort de hoogte van de Algemene risicoreserve maximaal € 2.467.000,00 + € 500.000,00 = € 2.967.000,00 en minimaal € 2.467.000,00 -/- € 500.000,00 = € 1.967.000,00 te bedragen. Het momenteel in de genoemde reserve beschikbare bedrag van € 2.467.000,00 is hiermee strikt genomen ontoereikend. Immers bij een zekerheidspercentage van 90% dient een bedrag van € 3.593.000,00 te worden aangehouden, hetgeen bij de huidige cijfers een bijstorting van € 1.126.000,00 impliceert. Bij de vaststelling Jaarstukken 2019 wordt bezien in hoeverre het noodzakelijk is om het beschikbare bedrag in de reserve te verhogen middels een extra storting vanuit de algemene reserve vrij besteedbaar.

Algemene financiële kengetallen

Algemene informatie
Onder invloed van de wijzigingen in het BBV is wettelijk geregeld dat gemeenten voorgeschreven algemene financiële kengetallen opnemen in de begroting en jaarstukken. Met deze algemene financiële kengetallen wordt beoogd gemakkelijker inzicht te geven in de financiële positie van de gemeente.

Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van een provincie of gemeente. De kengetallen maken inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de provincie of gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te kunnen vangen. Zij geven zodoende inzicht in de financiële weerbaarheid en wendbaarheid. Van belang daarbij is ook het verloop van de uitkomsten en de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie. De algemene financiële kengetallen vormen daarom onderdeel van de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing, omdat deze paragraaf weergeeft hoe solide de begroting is en in hoeverre financiële tegenvallers kunnen

worden opgevangen.

In de Regeling tot vaststelling van de wijze waarop de kengetallen moeten worden vastgesteld en opgenomen in de begroting en rekening van de provincies en gemeenten is bepaald welke kengetallen moeten worden opgenomen, hoe zij berekend moeten worden en hoe zij verwoord moeten worden in de begroting en rekening. Het betreft de volgende algemene financiële kengetallen:
1 Netto schuldquote;
2 Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
3 Solvabiliteitsratio;
4 Grondexploitatie;
5 Structurele exploitatieruimte;
6 Belastingcapaciteit.

Financiële kengetallen
De algemene financiële kengetallen voor Ermelo zien er als volgt uit:

Kengetallen	Jaarstukken 2018	Begroting 2019		Begroting 2020		Begroting 2021		Begroting 2022		Begroting 2022	
Netto schuldquote	-26,8%	39,8%	A	53%	A	78%	A	100%	B	100%	B
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-26,8%	39,8%	A	53%	A	78%	A	100%	B	100%	B
Solvabiliteitsratio	59,4%	51%	A	34%	B	26%	B	22%	B	22%	B
Grondexploitatie	-1,1%	-1%	A	-3%	A	-4%	A	-4%	A	-4%	A
Structurele exploitatieruimte	1,3%	4%	A	0%	B	1%	A	0%	B	1%	A
Belastingcapaciteit	97,1%	102%	A	101%	B	101%	B	101%	B	101%	B

Provincie Gelderland heeft in de brief 'Programmabegroting 2016-2019' van 27 januari 2016 de financiële kengetallen gecategoriseerd. De provincie geeft vervolgens een voorzichtige waarde aan deze categorieën, namelijk dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest.

Kengetallen	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Netto schuldquote	< 90%	90% - 130%	> 130%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90%	90% - 130%	> 130%
Solvabiliteitsratio	> 50%	20% - 50%	< 20%
Grondexploitatie	< 20%	20% - 35%	> 35%
Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
Belastingcapaciteit	< 95%	95% - 105%	> 105%

Uitkomsten
De conclusie is dat er bij nagenoeg alle kengetallen sprake is van een verslechtering van de financiële positie en dus de score. Ook in meerjarenperspectief zet deze lijn voor Ermelo voort. Dit bevestigt het beeld over de financiële positie van Ermelo zoals eerder geschetst in de Kadernota 2020.

Streefkengetallen
De provincie Gelderland heeft aangegeven dat de gemeenteraad in overleg met het college van b&w per kengetal een norm kan bepalen. In Ermelo heeft dat nog niet plaatsgevonden. De door de provincie gebruikte normeringen zijn overgenomen. Gezien het feit dat Ermelo ruim binnen de normen voor categorie A blijft, is het niet nodig ook nog eens Ermelose normen vast te stellen

De samenhang van de financiële kengetallen met de verschillende onderwerpen is terug te vinden bij het onderdeel financiële positie.

Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen

Algemene informatie

Wegen, openbare verlichting, riolering, groen, speelvoorzieningen, water, sportvoorzieningen, gemeentegebouwen en onderwijsgebouwen worden tezamen als kapitaalgoederen aangeduid. Zij vormen het gezicht van de gemeente. Het onderhouden van kapitaalgoederen is van belang voor het zo goed mogelijk functioneren van de gemeente op het terrein van veiligheid, vervoer, recreatie, onderwijs en overige gemeentelijke diensten. Ook de gemeente Ermelo heeft veel in kapitaalgoederen geïnvesteerd. Kapitaalgoederen dienen zo lang mogelijk een bijdrage te leveren aan het doel waarvoor zij zijn aangeschaft of vervaardigd. Om het kapitaalgoed te kunnen blijven gebruiken waarvoor het bedoeld is, dient het derhalve te worden onderhouden. Met het onderhoud van de kapitaalgoederen is een substantieel deel van de begroting gemoeid. Een helder en volledig overzicht is daarom van belang voor een goede beoordeling van de financiële positie op de korte en de langere termijn. Teneinde de raad van voldoende inzicht te voorzien, wordt het onderhoud van kapitaalgoederen – een onderwerp dat versnipperd in de begroting staat – in deze paragraaf gebundeld in een kort overzicht. Deze paragraaf geeft daarmee een dwarsdoorsnede van de begroting voor het onderdeel onderhoud kapitaalgoederen. Beleidsmatige uitgangspunten, voorgenomen acties voor beheer en onderhoud en de daarmee samenhangende uitgaven komen immers in diverse programma's voor.

In het Coalitieakkoord 2014-2018 is opgenomen om per 1 januari 2015 op de budgetten groot onderhoud wegen, onderhoud openbare ruimte, onderhoud groen, onderhoud openbare verlichting en onderhoud speelvoorzieningen 20% te bezuinigingen. In de Programmabegroting

2017-2020 is deze taakstelling verwerkt. In welke mate deze bezuiniging gevolgen heeft voor het onderhoudsniveau wordt steeds duidelijker en kwantificeerbaar. Het onderhoudsniveau is op een aantal onderdelen aan het dalen. Door middel van schouwen en inspectie wordt het onderhoudsniveau gemonitord. Bij de vaststelling van het wegenbeheersplan 2018-2022 is besloten om het onderhoudsniveau op B vast te stellen en voor het centrum op A. Hiertoe zijn extra middelen in de Programmabegroting 2018-2021 opgenomen. Ook voor groen zijn in de Programmabegroting 2019-2022 extra middelen opgenomen om het onderhoudsniveau weer te verhogen. Hiermee is de taakstelling op het onderhoud openbare ruimte teruggedraaid.

Nadere definitie van het begrip "onderhoud"
Voor een juist begrip van onder meer de financiële gegevens in deze paragraaf is het van belang te weten wat in deze paragraaf onder het begrip "onderhoud" wordt verstaan. Overeenkomstig de toelichting op het BBV wordt uitgegaan van regulier onderhoud (normaal en zogenaamd groot onderhoud). Dat is het plegen van preventieve dan wel correctieve maatregelen. Vervangingsinvesteringen en de uit investeringen voortvloeiende kapitaallasten worden daar uitdrukkelijk niet toe gerekend. Overige zaken voor het gebruik, niet zijnde onderhoud van een kapitaalgoed (zoals bijvoorbeeld het betrekken van energie) vallen daarmee ook buiten het aandachtsgebied van deze paragraaf.

Aandachtsgebieden
Het onderhoud van kapitaalgoederen wordt onderscheiden naar de aandachtsgebieden wegen, riolering en waterhuishouding, groen en gebouwen kort samengevat. Per aandachtsgebied wordt aangegeven wat het beleidskader is, hoe het beheer wordt uitgevoerd en hoeveel financiële middelen daarmee zijn gemoeid. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en de jaarlijkse lasten.

Het onderhoud van kapitaalgoederen staat verspreid over de volgende programma's/paragrafen
- Programma Samen Werken voor Ermelo;
- Programma Samen Leven in Ermelo;
- Programma Samen Wonen in Ermelo;
- Programma Samen Ondernemen in Ermelo;
- Paragraaf Bedrijfsvoering (kostenplaatsen Bedrijfsvoering en Team Wijkservice).

Aandachtsgebied: Wegen

Algemene doelstelling onderhoud wegen
De gemeente Ermelo beheert de verkeersinfrastructuur waarbij evenwicht is tussen bereikbaarheid, verkeersveiligheid, leefomgeving en kosten.

Onder de categorie "wegen" wordt gerekend
- Wegen (inclusief wegmeubilair en civieltechnische kunstwerken);
- Fietspaden;
- Voetpaden;
- Onverharde paden;
- Openbare verlichting.

Beleid en beheersmatige uitgangspunten zijn vastgelegd in:

Omschrijving	Vastgesteld in	Actueel
Wegenbeheersplan Ermelo 2018-2022	2018	ja
Gemeentelijk Verkeer- en VervoersPlan Ermelo (GVVP) 2015-2018	2013 / 2015	ja
Beleidsplan Openbare Verlichting 2020-2024 Eind 2019 wordt een nieuw beleidsplan Openbare verlichting aan de gemeenteraad voorgelegd.	2010	nee
Parkeerbeleidsplan	2016	ja
Beleidsnota onverharde wegen	2016	ja
Kwaliteit fietsvoorzieningen Ermelo	2013	ja
Notitie Gladheidsbestrijding	2018	ja
MOP Civiele Kunstwerken (2018-2027)	2018	ja

Samenvatting van de wijze waarop het wordt uitgevoerd
In de vergadering van 29 mei 2018 heeft het college het Wegenbeheersplan 2018-2022 vastgesteld. Het kwaliteitsniveau van de Ermelose wegen is hierin vastgesteld op het CROW-B niveau. Voor het centrumgebied wordt kwaliteitsniveau A gehanteerd. In het Wegenbeheersplan staan beleidskaders en nieuwe speerpunten met betrekking tot duurzaamheid, innovatie en klimaatbestendigheid.

De gemeente Ermelo ambieert een kwalitatief goede en veilige woon- en leefomgeving als vitale, groene en zorgzame gemeente. Een goed functionerende openbare verlichting maakt daar onderdeel van uit. In het beleidsplan Openbare verlichting 2020-2024 wordt beschreven op welke wijze de gemeente de komende jaren uitvoering wil geven aan het duurzaam, bewust en gericht verlichten van de openbare ruimte.
De beleidsuitgangspunten zijn vervolgens vertaald naar een beheerplan. In dit beheerplan staan de huidige technische staat van het areaal, de beheersuitgangspunten en de benodigde onderhoudsmaatregelen ten behoeve van een goede instandhouding van het huidige areaal in de planperiode 2020-2024 (en een blik op de verdere toekomst) vermeld. Uitgangspunt voor het beheerplan is het handhaven van het huidige onderhoudsniveau.

Wat hebben wij er voor over:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	Jaarstukken 2018	Begroting 2019	Programmabegroting 2020	2021	2022	2023
Verkeer	124	87	109	55	149	47
Groot Onderhoud	508	522	578	864	849	849
Regulier Onderhoud	280	260	312	302	302	302
Schoon- en berijdbaar houden	173	154	236	236	236	236
Wegmeubilair	36	32	32	32	32	32
Openbare Verlichting	87	76	78	78	98	78
Waterlossingen	86	67	17	17	17	17
Totaal onderhoudslasten aandachtsgebied Wegen	**1.294**	**1.198**	**1.362**	**1.584**	**1.683**	**1.561**

Aandachtsgebied: Riolering en waterhuishouding

Algemene doelstelling onderhoud riolering en waterhuishouding
De gemeente Ermelo zorgt voor het in stand houden van een kwalitatief goede voorziening voor doelmatige inzameling en transport van afvalwater, welke bijdraagt aan een goede en duurzame bescherming van bodem en (oppervlakte)water ten behoeve van een leefbaar Ermelo.

Onder de categorie "riolering en waterhuishouding" wordt gerekend
- Voorziening voor het afvalwatertransport en de verwerking/zuivering van afvalwater;
- Overige waterhuishouding.

Beleid en beheersmatige uitgangspunten zijn vastgelegd in:

Omschrijving	Vastgesteld in	Actueel
Zuiveringskring Afvalwaterketen Plan (ZAP)	2015	ja
BasisRioleringsPlan (BRP)	2012	ja

Samenvatting van de wijze waarop het wordt uitgevoerd
Volgens de Wet milieubeheer (Wm) dient elke gemeente te beschikken over een vastgesteld en actueel Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP). De gemeente heeft, volgens de Wm, de wettelijke zorgplicht voor de doelmatige inzameling en transport van stedelijk-afvalwater. Per 1 januari 2008 is de zorgplicht door de komst van de "Wet Gemeentelijke Watertaken" uitgebreid met een zorgplicht voor doelmatige inzameling en verwerking van hemelwater en het voorkomen van structurele grondwateroverlast. Doordat Ermelo samen met Harderwijk, Putten en het Waterschap een rioleringsplan heeft opgesteld heet dit plan het Zuiveringskring Afvalwaterketen Plan (ZAP). In het ZAP zijn de kosten voor het in stand houden van de riolering opgenomen. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet (1 januari 2021) zal de verplichting voor het opstellen van een GRP komen te vervallen en worden geïncorporeerd in de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan.

Wat hebben wij er voor over:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	Jaarstukken 2018	Begroting 2019	Programmabegroting 2020	2021	2022	2023
Specifieke GRP/ZAP-Maatregelen	101	89	77	47	47	47
Onderhoud afval-, hemel- en grondwater	373	381	449	414	414	414
Totaal onderhoudslasten aandachtsgebied Riolering en Waterhuishouding	**474**	**470**	**526**	**461**	**461**	**461**

Aandachtsgebied: Groen

Algemene doelstelling onderhoud groen

De gemeente Ermelo beheert de groene voorzieningen in de openbare ruimte. Deze leveren een positieve bijdrage aan een groen Ermelo, zowel binnen als buiten de bebouwde kom.

Onder de categorie "groen" wordt gerekend

- Stedelijk groen (inclusief speelvoorzieningen);
- Landschap;
- Begraafplaatsen;
- Bossen;
- Heide;
- Natuurterreinen (inclusief Leemputten);
- Cultuurhistorische/archeologische elementen (onder andere grafheuvels en Romeins Marskamp).

Beleids- en beheersmatige uitgangspunten zijn vastgelegd in:

Omschrijving	Vastgesteld in	Actueel
Natuurterreinen:		
Lange termijnvisie bossen Ermelo (maakt onderdeel uit van de Groenvisie)	2017	ja
Faunabeleidsnota (maakt onderdeel uit van de in 2017 opgesteld Groenvisie)	2017	ja
Heidevisie gemeente Ermelo	2011	ja
Speelruimte:		
Speelruimte in Ermelo deel 1	2012	ja
Begraafplaatsen:		
Visie Begraafplaats	2012	ja
Notitie Opties kosten en baten	2014	ja
Analyse Begraafplaatsexploitatie	2014	ja
Evaluatie exploitatie Algemene begraafplaats Koningsvaren	2018	ja
Landschap:		
LandschapsOntwikkelingsPlan (LOP)	2011	ja
Beheersplan landschapselementen 2018-2028 (betreft kleine bosjes, houtwallen e.d.)	2019	ja
Stedelijk Groen:		
Groenvisie gemeente Ermelo 2017-2027	2017	ja
Flora & Fauna:		
Dierenwelzijnsbeleid 2018-2028	2019	ja
Groene Beheerplannen:		
0-Uitgangspunten groenbeheerplannen	2019	ja
1-Beheerplan groen	2019	ja
2-Beheerplan bomen	2019	ja
3-Beheerplan landschap	2019	ja
4-Beheerplan bossen	2019	ja
5-Beheerplan leemputten bij Staverden	2019	ja
6-Beheerplan flora en fauna	2019	ja
Beheerplan heideterreinen (2011-2021)	2019	ja

Samenvatting van de wijze waarop het wordt uitgevoerd

Stedelijk Groen
In 2017 is een nieuwe groenvisie ontwikkeld en vastgesteld (december 2017), als vervanging van de groenstructuurvisie 2004.
Het beheer en onderhoud van het groen in de openbare buitenruimte wordt zowel in eigen beheer als door derden uitgevoerd.
De uit te voeren reguliere werkzaamheden zijn voor een groot deel beschreven in het bestek omgevingsbeheer onderhoud openbare ruimte (2017-2020).
Het snoeionderhoud aan de bomen wordt op basis van deelopdrachten uitgevoerd.

De gemeente beschikt over een volledig nieuw geïntegreerd beheersysteem voor groen-, wegen- en rioolbeheer (Gisib). Dit beheersysteem is geheel gekoppeld aan de nieuwe BGT (Basisregistratie Grootschalige Topografie) van Ermelo. De uitbouw van data (schouwgegevens e.d.) binnen Gisib blijft de komende tijd aandacht vragen. De groenstructuur is inmiddels ook in Gisib vastgelegd.

De nieuwe groenvisie gaat in op de thema's: identiteit, gezondheid, biodiversiteit, klimaat & duurzaamheid, participatie & leefbaarheid en economie. De groenvisie geldt voor de volgende deelgebieden: stedelijk gebied (groen in de bebouwde kom), bomen, flora & fauna, buitengebied (landschap), natuurterreinen en bossen.
Het beheer en onderhoud van dit groen is ook belangrijk en is met name gericht op instandhouding. Vanaf 2019 wordt het stedelijk groen in het centrum op "A"-niveau onderhouden en de rest op "B"-niveau.

Speelvoorzieningen
Het onderhoud van speelplaatsen en –toestellen is gebaseerd op het speelruimteplan

"Speelruimte in Ermelo deel 1". Het gaat hierbij om cyclisch onderhoud en structurele vervanging, herinrichten van bestaande speelvoorzieningen en aanleggen van nieuwe speelvoorzieningen in nieuwe woongebieden. Hierbij wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan de aspecten schoon, heel en veilig. In 2020 zal een nieuw beleidsplan of visie worden opgesteld.

Landschap
Het beheer van de buitengebieden is vastgelegd in het LandschapOntwikkelingsPlan (LOP). De doelstelling van het LOP is om met behulp van een consequente uitvoering van beleid de kwaliteit van het landschap te verbeteren. In 2019 is een beheerplan Landschap opgesteld.

Bossen
In de gemeentebossen wordt in het beheer gebruik gemaakt van natuurlijke processen, bijvoorbeeld natuurlijke verjonging (naast plantwerk op beperkte schaal). Door een extensievere wijze van beheer en onderhoud, waarbij bijvoorbeeld tak- en tophout en dode bomen in het bos achterblijven, is het uiterlijk van de bossen langzaam veranderd. Op langere termijn wordt daardoor de structuur van het bos gevarieerder en aantrekkelijker voor de natuur en de recreant. In 2018 is gestart met het opstellen van een nieuw beheerplan voor onze grotere boscomplexentotaal circa 650 ha), deze is in 2019 vastgesteld. De basis voor dat plan wordt gevormd door Europees en rijksbeleid, alsmede provinciaal en eigen gemeentelijk beleid (onder andere de lange termijnvisie voor de bossen zoals geformuleerd in de inmiddels vastgestelde Groenvisie). Ook de beginselen van het Forest Stewardship Council (FSC) zijn er in meegenomen. Het beheerplan schetst de kaders waarbinnen het beheer moet worden gevoerd (onder andere ten aanzien van houtoogst en natuur).

Heide
Voor het beheer van de heidevelden (in totaal ± 1.000 ha) ligt de nadruk op een relatief intensief cyclisch patroonbeheer (maaien, kleinschalig plaggen), gecombineerd met procesbeheer (extensieve begrazing). Het uitgangspunt is dat de heide daadwerkelijk heide blijft en qua structuur en soortenrijkdom verder ontwikkeld wordt. Mede als gevolg van een doelstelling in het kader van een ontvangen SNL-subsidie om bepaalde dier- en plantensoorten te behouden, zijn hiertoe specifieke beheermaatregelen getroffen (in de vorm van maaien, kleinschalig plaggen, begrazing met schapen of koeien en het verwijderen van boompjes).
Door calamiteiten in de laatste jaren (strenge late vorst, droogte en plagen van heidehaantje) alsmede door overmaat aan stikstof in de van nature schrale heidebodems (met als gevolg verzuring en vrijkomen van o.a. zware metalen) moet het heidebeheer op met name de Groevenbeekse heide tegen het licht worden gehouden. Wellicht zijn onorthodoxe maatregelen vereist, zoals bekalking met steenmeel en branden.

Natuurterreinen
Voor het staatsnatuurmonument De Leemputten (totaal ca. 30 ha) is het afzonderlijk Beheerplan De Leemputten 2018-2028 opgesteld. Het is een gebied met een bijzondere wettelijke status waarvoor een specifiek beheerregime geldt.

Wat hebben wij er voor over:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	Jaarstukken 2018	Begroting 2019	Programmabegroting 2020	2021	2022	2023
Begraafplaats	104	103	119	119	119	119
Openbaar Groen	1.114	965	958	958	961	958
Speelvoorzieningen	40	29	29	29	29	29
Bossen, heide en natuurterreinen	203	117	119	135	119	117
Totaal onderhoudslasten aandachtsgebied Groen	**1.461**	**1.214**	**1.225**	**1.241**	**1.228**	**1.223**

Aandachtsgebied: Gebouwen

Algemene doelstelling onderhoud gebouwen
De gemeente Ermelo wil een doelmatig, duurzaam en adequaat beheer van de gemeentelijke gebouwen alsmede enkele private en semi-publieke gebouwen en accommodaties teneinde de toegankelijkheid en veiligheid van die gebouwen en accommodaties te garanderen. De gemeente streeft daarbij naar toegankelijkheid van alle gebouwen ook en juist voor burgers met een beperking, conform de visie "Ermelo, Onbelemmerd en Zorgzaam" en de daarmee samenhangende BTB-gedachte.

Onder de categorie "gebouwen" wordt gerekend
- Gebouwen (inclusief daarbij behorende terreinen);
- Installaties;
- Monumentenzorg;
- Buitensportaccommodaties.

Beleid en beheersmatige uitgangspunten zijn vastgelegd in:

Omschrijving	Vastgesteld in	Actueel
Meerjarenonderhoudsplan gebouwen 2016-2065	2016	ja

Samenvatting van de wijze waarop het wordt uitgevoerd

Voor nagenoeg alle gemeentelijke en tevens een aantal private en semi-publieke gebouwen wordt één keer in de drie á 4 jaar een meerjarenonderhoudsplan (MOP) opgesteld. Het opstellen van een meerjarenonderhoudsplan voor het voortgezet, bijzonder en openbaar onderwijs vindt in eigen beheer plaats door het schoolbestuur. De verantwoordelijkheid voor de daadwerkelijke uitvoering van het onderhoud ligt bij de scholen zelf. Ieder jaar wordt namens de gemeente een inspectie verricht of geplande werkzaamheden zijn uitgevoerd. Uitgangspunt is dat de (gemeentelijke) gebouwen op een adequate wijze worden onderhouden. De jaarlijkse kosten van onderhoud en groot onderhoud zijn op basis van het meerjarenonderhoudsplan in de programmabegroting verwerkt.

Wat hebben wij er voor over:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	Jaarstukken 2018	Begroting 2019	Programmabegroting 2020	2021	2022	2023
Gemeentewerf	31	31	31	31	31	31
Gemeentehuis	98	84	84	84	84	84
Gebouwen Begraafplaats	12	12	12	12	12	12
Muziektent	11	7	2	1	3	1
Toren Oude Kerk	4	5	5	5	5	5
Gebouwen onderwijs	-1	18	10	10	10	10
Gebouwen sport	111	153	162	111	111	111
Private accommodaties	76	78	103	103	103	103
Gebouwen BA	35	30	30	30	30	30
't Palet	11	0	0	0	0	0
Brandweerkazerne	37	37	37	37	37	37
Gebouwen algemeen	9	19	46	43	26	26
Het Pakhuis	13	13	13	13	13	13
Totaal onderhoudslasten aandachtsgebied Gebouwen	**447**	**487**	**535**	**480**	**465**	**463**

Paragraaf Financiering

Algemene informatie

Opname van deze paragraaf in de begroting vloeit voort uit artikel 9, lid 2 en 13 van het "Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)", dat per 1 januari 2004 van kracht is geworden. Deze paragraaf geeft inzicht in het (verwachte) risicoprofiel van onze gemeente op het terrein van financieringsaspecten.

Bestaande notities / regelgeving

De basis van het huidige financieringsbeleid ligt in de volgende stukken vast:
- Het Financieringsstatuut van oktober 2011;
- De nota "Rentebeleid 2012" van december 2011;
- De nota "Reserves en voorzieningen gemeente Ermelo 2013" van januari 2013;
- De Financiële verordening, artikel 212 van december 2015.

De gemeente heeft de regels ter beperking van het renterisico, het koersrisico, het intern liquiditeitenrisico en het kredietrisico beschreven in het financieringsstatuut. De nota "Rentebeleid 2012" en de nota "Reserves en voorzieningen gemeente Ermelo 2013" geven richting aan de inzet van reserves en voorzieningen bij de financiering, de administratieve verwerking van investeringen en de invloed hiervan op de rentelasten en de wijze waarop het renterisico kan worden beperkt.

Renterisico

Doelstellingen
De doelstellingen van het renterisicobeheer zijn:
- Het beheersen van de risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid dat in de toekomst de rentelasten van het vreemd vermogen hoger of dat de renteopbrengsten van activa lager zullen zijn dan een bestuurlijk wenselijk geacht niveau, c.q. het in de begroting geraamde niveau;
- Het minimaliseren van de rentekosten en het optimaliseren van de rentebaten binnen de in het financieringsbeleid vastgestelde richtlijnen en limieten.

Richtlijnen en limieten renterisicobeheer:
De richtlijnen en limieten bij het renterisicobeheer zijn:
- De kasgeldlimiet wordt conform de Wet fido niet overschreden;
- De renterisiconorm wordt conform de Wet fido niet overschreden;
- Nieuwe leningen/uitzettingen worden afgestemd op de bestaande financiële positie en de liquiditeitenplanning;
- De rentetypische looptijd en het renteniveau van de betreffende lening/uitzetting wordt zo veel mogelijk afgestemd op de actuele rentestand in relatie tot de rentevisie;

- De rentevisie van de gemeente wordt jaarlijks bij het vaststellen van de Kadernota/Begroting vastgesteld;
- De gemeente streeft, waar wenselijk, naar spreiding in de rentetypische looptijden van uitzettingen (door schatkistbankieren minder relevant geworden).

Rentevisie
Het is noodzakelijk om jaarlijks een rentevisie te ontwikkelen, zodat concrete rentepercentages voor de begrotingsjaren bepaald kunnen worden. De rentepercentages op zowel korte als lange termijn zijn momenteel (historisch gezien) zeer laag. De rente wordt onder aansturing van de Europese Centrale Bank laag gehouden, vanuit de filosofie dat hiermee de economie gestimuleerd wordt, mede in relatie tot inflatie en deflatie. De algemene verwachting is dat als de economie verder gaat aantrekken ook de rentepercentages op de langere termijn zullen gaan stijgen. Voor 2020 verwachten wij dat de rentepercentages nog laag zullen blijven. Ermelo heeft momenteel een leningenportefeuille met aangetrokken geldleningen, waarvoor de rentepercentages vast staan en waarvoor vervroegde aflossing niet in beeld is. Het gemiddelde van de rentepercentages op deze leningenportefeuille ligt net boven de 3%. In 2019 is een lening van € 15.000.000,00 aangetrokken tegen een rentepercentage van 0,278%

Na verzameling van alle hierboven genoemde rentepercentages en een eigen inschatting van de renteontwikkelingen en de gemiddelde rente hoogte van de lopende leningenportefeuille zijn wij tot de conclusie gekomen dat de volgende rentepercentages voor de Programmabegroting 2020-2023 kunnen gelden:

1. Rentevisie lange termijn rente bij het aantrekken van gelden:
   Een rentepercentage van 1,5%, te hanteren in 2020. Zie ook het dekkingsplan bij deze programmabegroting.

2. Rentevisie korte termijn rente bij aantrekken van gelden:
   Het rentepercentage voor het aantrekken van geld met een looptijd korter dan 1 jaar wordt voor 2020 vastgesteld op 0%.

3. Rentevisie bij het uitzetten van gelden:
   Voor lopende beleggingscontracten wordt in 2020 het per contract geldende rentepercentage gehanteerd. Voor beleggingen door middel van schatkistbankieren wordt een rentepercentage van 0 in 2020 gehanteerd. Voor overige beleggingen wordt in 2020 een rentepercentage van 0% gehanteerd. Voor het uitlenen van gelden wordt een marktconform tarief met opslag gehanteerd.

4. Rente-omslag percentage:
   Bij het opstellen van de Programmabegroting 2020-2023 wordt op basis van de begrote toe te rekenen rente en de boekwaarde van de vaste activa per 1 januari 2020 het renteomslagpercentage berekend.

Portefeuille langlopende geldleningen
Wij verwachten dat onze portefeuille van langlopende geldleningen begin 2020 een viertal leningen bevat. Een in 2003 aangetrokken vaste lineaire geldlening van € 10.000.000,00 (rente 4,415%), een in 2004 aangetrokken vaste lineaire geldlening van € 6.000.000,00 (rente 4,325%) en een in 2004 aangetrokken vaste lineaire geldlening van € 5.000.000,00 (rente 3,820%) en een in 2019 aangetrokken vaste lineaire geldlening van € 15.000.000,00 (rente 0,278%). Per 1 januari 2020 bedraagt de (verwachte) totale restschuld € 24.800.000,00.

De voorgenomen investeringen, in onder meer de herinrichting en verduurzaming van het gemeentehuis, het zwembad en de sporthal Calluna, Kerkdennen, De Dialoog, onderwijshuisvesting, verkeer en vervoer, riolering en de Grondexploitatie zijn van grote invloed op de liquiditeitspositie en daarmee op de langlopende geldleningen. Op basis van onze liquiditeitsprognose 2020-2023 inclusief het in deze begroting opgenomen investeringsplan, verwachten wij dat wij in 2021 een beroep moeten doen op de kapitaalmarkt. In verband met de financiering van de investeringen verwachten wij medio 2021 een lening aan te trekken van € 20.000.000,00 en medio 2022 nog eens € 10.000.000,00. Met de rente van deze leningen is rekening gehouden in de Programmabegroting 2020-2023.
Het renterisico van de huidige leningen is laag/nihil, omdat gekozen is voor het afsluiten van leningen met een vast rentepercentage en een jaarlijks gelijke aflossing gedurende de gehele looptijd. De jaarlijkse betaling aan rente en aflossing voor de begrotingsjaren bedraagt naar verwachting € 2.720.000,00 gemiddeld..

Renterisiconorm
Met de berekening van de renterisiconorm wordt inzichtelijk gemaakt hoeveel de gemeente in elk jaar risico loopt ten aanzien van de rente van dat jaar. Simpel gezegd worden de aflossingen en de renteherzieningen gerelateerd aan het begrotingstotaal. In 2009 is de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo) ingesteld. Met ingang van het begrotingsjaar 2009 is de renterisiconorm gekoppeld aan het begrotingstotaal in plaats van aan het saldo van de langlopende leningen, zodat het renterisico direct is gerelateerd aan het budgettaire risico. Het doel van de renterisiconorm is hiermee niet gewijzigd. Hoe meer de aflossing van de schuld in tijd gespreid wordt, hoe minder gevoelig de begroting is voor renteschokken bij herfinanciering. Het toezicht op de renterisiconorm vindt plaats door de provincie. Het renterisico mag de renterisiconorm in beginsel niet overschrijden. De toetsing vindt plaats via de paragraaf Financiering in de begroting (vooraf) en de jaarstukken (achteraf).

Uit de onderstaande tabel blijkt dat wij in 2020, naar verwachting, onder de renterisiconorm blijven. Tevens verwachten wij voor de jaren 2021 tot en met 2023 onder de renterisiconorm te blijven.

Renterisiconorm (bedragen x € 1,00)		2020	2021	2022	2023
1	Renteherzieningen	-	-	-	-
2	Aflossingen	2.550.000,00	2.550.000,00	2.550.000,00	2.550.000,00
	Aflossing nieuw leningen*)			2.000.000,00	3.000.000,00
3	**Renterisico (1+2)**	**2.050.000,00**	**2.050.000,00**	**4.050.000,00**	**5.050.000,00**
4	**Renterisiconorm**	**15.524.000,00**			
5a (4 > 3)	Ruimte onder risiconorm	12.974.000,00			
5b (3 > 4)	Overschrijding renterisiconorm				
	Berekening renterisiconorm				
4a	Begrotingstotaal jaar 2019	77.620.000,00			
4b	Bij ministeriële regeling vastgesteld percentage	20%			
4 = 4a x 4b	**Renterisiconorm**	**15.524.000,00**			

*) Rekening is gehouden met aflossingen van € 2.000.000,00 in 2022 en € 1.000.000,00 in 2023 voor de naar verwachting aan te trekken nieuwe leningen in 2021 en 2022.

Rentetoerekening

Rentetoerekening aan taakvelden (producten)

Op het punt van de verantwoording van rente in de begroting en jaarstukken is het BBV gewijzigd door de behoefte aan inzicht in de kosten op de taakvelden en de behoefte om de wijze van verantwoorden van rente te harmoniseren. In het BBV 2017 is de verplichting opgenomen, dat de rentekosten toegerekend moeten worden aan de taakvelden op basis van een renteomslag.
Het renteomslagpercentage wordt berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa, die gefinancierd zijn op basis van totaalfinanciering. De omslagrente moet vervolgens op consistente en eenduidige wijze worden toegerekend aan de individuele activa. Het is niet toegestaan om per investering of taakveld te differentiëren in het toe te rekenen rentepercentage. Het bij de begroting (voor)gecalculeerde renteomslagpercentage mag binnen een marge van 0,5% worden afgerond.
Als bij de jaarstukken de werkelijke door te belasten rentelasten meer dan 25% afwijken van de op basis van de voor gecalculeerde renteomslag toegerekende rentelasten moet verplicht een correctie van de toegerekende rente plaatsvinden.

Werkwijze bij kostendekkende tarieven

Tot op heden wordt enkel rente toegerekend aan die producten waar een tarief tegenover staat, zoals riolering, afvalstoffen, markt en begraafplaats tegen historische rentepercentages. In overstemming met het BBV 2017 wordt vanaf 2018 ook aan deze producten rente toegerekend op basis van het bij de begroting vastgestelde renteomslag percentage.
Voor de berekening van kostendekkende tarieven op de producten riolering, afvalstoffen en begraafplaats wordt eveneens vanaf 2018 uitgegaan van de extra comptabele rentetoerekening op basis van huidige historische rentepercentages voor de lopende objecten en voor nieuwe objecten van het op het moment van investeren geldende rentepercentage voor de rentevisie voor de lange termijn.

Renteschema

De Commissie BBV adviseert onderstaand renteschema in de paragraaf Financiering van de begroting en jaarstukken op te nemen. Hiermee wordt inzicht gegeven in de rentelasten van externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.

	Renteschema o.b.v. PB 2020-2023				
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering				€ 472.000,00
b.	De externe rentebaten			-/-	€ 175.000,00
	Saldo rentelasten en rentebaten				**€ 297.000,00**
c1.	De rente die aan de grondexploitatie **moet** worden doorberekend	-/-	- € 8.000,00		
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld **moet** worden toegerekend	-/-	n.v.t.		
c3.	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld **moet** worden toegerekend	+/+	n.v.t.		
					€ 8.000,00
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente				**€ 305.000,00**
d1.	Rente over eigen vermogen			+/+	n.v.t.
d2.	Rente over voorzieningen			+/+	€ 0,00
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente				**€ 305.000,00**
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)			-/-	€ 312.000,00

f.	**Renteresultaat op het taakveld Treasury**				**€ 7.000,00**

Koersrisico

Doelstelling
De doelstelling van het koersrisicobeheer is:
Het beheersen van de risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid dat de financiële activa van de gemeente in waarde verminderen door negatieve koersontwikkelingen.

Richtlijnen en limieten
Richtlijnen en limieten koersrisicobeheer:
- Uitzettingen vinden plaats in producten waarbij de hoofdsom tenminste aan het einde van de looptijd intact is of in producten met vastrentende waarden;
- Tevens beperkt de gemeente de koersrisico’s door de looptijd van de uitzettingen af te stemmen op de liquiditeitenplanning.

Beleggingen
De verkoop van de aandelen NUON heeft in 2009 een grote kasstroom met zich meegebracht. Eind september 2009 is een bedrag van € 12.000.000,00 langdurig belegd bij de Rabobank in drie gelijke deposito’s met een looptijd van respectievelijk 5, 10 en 15 jaar. Met deze belegging is destijds het primaire doel om het weggevallen dividend van de NUON te compenseren bereikt. Per 1 juli 2011 is een bedrag van € 5.000.000,00 belegd bij de Rabobank met een looptijd van 8 jaar.

Het rendement op overtollige liquide middelen is nihil. Dit wordt veroorzaakt door de invoering van schatkistbankieren eind 2013 in combinatie met de lage rentestand. In het Begrotingsakkoord 2013 is afgesproken dat decentrale overheden vanaf eind 2013 verplicht worden om deel te nemen aan schatkistbankieren. Wij ontvangen momenteel geen rente over ons saldo bij de schatkist. Beleggingen van vóór 4 juni 2012 worden gerespecteerd en kunnen normaal aflopen. Oude contracten hoeven dus niet opengebroken te worden.

Per 1 januari 2020 hebben wij de volgende beleggingen uitstaan:

- Deposito € 4.000.000,00 (einde looptijd 1 oktober 2024), tegen 4,363%;

Daarnaast is medio 2019 een bedrag van € 9.000.000,00 (verplicht) in de schatkist ondergebracht. Op het moment dat de bovenstaande beleggingen vrijvallen zullen ook deze bedragen in de schatkist ondergebracht worden dan wel beschikbaar zijn voor het doen van betalingen.

Gewaarborgde geldleningen
De gemeente Ermelo heeft garanties afgegeven ten behoeve van enkele organisaties voor de betaling van rente en aflossing in geval deze instellingen de betalingsverplichting niet meer kunnen nakomen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen een directe garantie (100% risico voor de gemeente) en een indirecte garantie (beperkt risico voor de gemeente). Het totaalbedrag van de directe garanties bedraagt per 1 januari 2019 naar verwachting € 830.000,00. In het kader van sociale woningbouw staat het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) garant voor leningen van Uwoon en de Vestia Groep (oud Stichting Gereformeerde Bouwcorporatie Bejaarden). Het totale gegarandeerde bedrag per 1 januari 2019 voor deze twee instellingen bedraagt naar verwachting € 95.000.000,00.

In het geval dat het WSW een afgegeven garantie niet kan nakomen, wordt een beroep gedaan op de aan het Waarborgfonds deelnemende gemeenten en het Rijk. Het risico daarop wordt door ons als gering ingeschat. Immers de indirecte garantie kent een getrapte zekerheid. De zekerheidsstructuur van het WSW bestaat uit drie lagen: de middelen van de corporatie, de borgingsreserve van het WSW en de achtervangpositie van het rijk en de gemeenten. De garantie krijgt in dat geval zijn beslag door verstrekking van een renteloze lening aan het WSW waarmee rente en aflossing aan de financiële instelling betaald worden. Ermelo loopt dus feitelijk enkel risico over het bedrag aan rentederving van de renteloze lening aan het WSW. Ermelo is het geld van de lening dan dus niet kwijt. Het is daarom ook niet reëel om te veronderstellen dat Ermelo aangesproken wordt op het volledige bedrag waarvoor Ermelo garant staat.

Deelnemingen
Voor onze huidige deelnemingen, niet zijnde beleggingen, verwijzen wij u naar de paragraaf Verbonden partijen.

Kredietrisico

Doelstelling
De doelstelling van het kredietrisicobeheer is:
Het beheersen van de risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid op een waardedaling van de vorderingspositie als gevolg van het niet (tijdig) kunnen nakomen van de verplichtingen van de tegenpartij (onder meer als gevolg van insolventie).

Richtlijnen
Richtlijnen en limieten kredietrisicobeheer:
- Indien twijfel bestaat over de kredietwaardigheid van een niet publiekrechtelijk lichaam

wordt, voordat een dienst geleverd wordt, een kredietwaardigheidsonderzoek uitgevoerd en worden waar nodig voldoende zekerheidsmaatregelen getroffen;
- Uitzettingen vinden enkel plaats onder de voorwaarden van de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden;
- Vorderingen (fiscale en niet-fiscale) worden actief en volgens vaste termijnen ingevorderd. Vorderingen waar een succesvolle invordering uitblijft, worden overgedragen aan een deurwaarder.

Intern liquiditeitenrisico

Doelstelling
De doelstelling van het intern liquiditeitenbeheer is:
Het beheersen van de risico's van mogelijke wijzigingen in de liquiditeitsprognose en meerjareninvesteringsplanning waardoor als gevolg daarvan de financieringskosten hoger kunnen uitvallen.

Richtlijnen
Richtlijnen en limieten intern liquiditeitenrisico:
De gemeente beperkt haar interne liquiditeitenrisico’s door haar financieringsactiviteiten te baseren op een korte termijn liquiditeitenplanning (looptijd tot één jaar), alsmede op een vierjarige liquiditeitenplanning die aansluit op het meerjaren investeringsplan.

Liquiditeitsprognose
Voor de jaren 2020 tot en met 2023 is een liquiditeitsprognose opgesteld. Met alle relevante inkomsten en uitgaven is rekening gehouden. Bij de bepaling van de financieringsbehoefte houden wij rekening met de planning van ons investeringsprogramma. In de komende jaren worden onder andere investeringen gedaan in de de herinrichting en verduurzaming van het gemeentehuis, het zwembad en de sporthal Calluna, Kerkdennen, De Dialoog, onderwijshuisvesting, verkeer en vervoer, riolering en de Grondexploitatie als belangrijke uitgavenposten. Uit de liquiditeitsprognose 2020-2023 blijkt dat in 2021 en 2022 naar verwachting een tweetal leningen aangetrokken gaat worden van € 20.000.000,00 (2021) resp € 10.000.000,00 (2022), wat in het bijzonder samenhangt met Calluna. De overige investeringen zijn voor deze jaren op te vangen met de reguliere ontvangsten en beschikbare gelden. Indien noodzakelijk zullen wij, binnen de grenzen van de kasgeldlimiet, vlottende middelen (rekening courant krediet bij de BNG en kasgeld) gebruiken ter dekking van onze financieringsbehoefte.

Kasgeldlimiet
In de Wet Fido wordt de kasgeldlimiet voor een bepaald jaar berekend door middel van een, door de Minister van Financiën vastgesteld, percentage van het begrotingstotaal van het respectievelijke jaar. De kasgeldlimiet heeft betrekking op de korte financiering met een rentetypische looptijd van korter dan één jaar. Het toezicht op de kasgeldlimiet vindt plaats door de provincie. De gemiddelde netto vlottende schuld per kwartaal mag de kasgeldlimiet niet overschrijden. Gemeenten dienen de informatie over de kasgeldlimiet op te nemen in de begroting en de jaarstukken (in de paragraaf Financiering). De kasgeldlimiet geeft het maximumbedrag aan dat een gemeente vlottend mag financieren. Voor onze gemeente bedraagt de kasgeldlimiet voor het jaar 2020 € 6.598.000,00 (begrotingstotaal € 77.620.000,00 * 8,5%). Wordt de kasgeldlimiet langdurig overschreden dan dient een gemeente haar vlottende schuld om te zetten in een vaste schuld. Wij verwachten voor de jaren 2020 tot en met 2023 binnen de kasgeldlimiet te blijven.

Schatkistbankieren en drempelbedrag
Eind 2013 is (verplicht) schatkistbankieren van kracht geworden. De gemeente Ermelo heeft direct daarop alle vrij besteedbare middelen in de schatkist ondergebracht. Ermelo houdt enkel de gelden uit bestaande beleggingscontracten (zie het onderdeel "Beleggingen") buiten de schatkist aan. Op het moment dat deze beleggingen vrijvallen, worden zij ook in de schatkist ondergebracht.

Het is toegestaan een deel van de overtollige gelden op een dag buiten de schatkist aan te houden om niet acuut in liquiditeitsnood te zitten bij (spoed)betalingen. Dit bedrag staat gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal, met een minimum van € 250.000,00. Uitgaande van een begrotingstotaal 2020 van € 77.620.000,00 bedraagt het drempelbedrag voor 2020 € 582.000,00. Ermelo houdt een lager bedrag dan het drempelbedrag buiten de schatkist aangezien de ervaringen hebben geleerd dat het volledige drempelbedrag niet benut wordt en tevens dat gelden in de schatkist dezelfde dag teruggeboekt zijn. Voor de jaren 2020 tot en met 2023 verwachten wij derhalve dat wij het drempelbedrag niet zullen overschrijden.

Samenvattend

Gering risico
Wij beoordelen de risico's die met financiering samenhangen voor onze gemeente als gering door:
- Het aanwezig zijn van een aantal laagrentende geldleningen zonder mogelijkheid tot renteaanpassing;
- Het toepassen van het uitgangspunt dat enkel zaken wordt gedaan met betrouwbare financiële instellingen;
- Een adequate, beschreven administratieve organisatie van de financieringswerkzaamheden;
- De aanwezigheid van een jaarlijks geactualiseerd meerjareninvesteringsplan;
- Een periodieke analyse van onder andere openstaande vorderingen.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Algemene informatie

Algemene paragraafdoelstelling (visie)
Een doelmatige bedrijfsvoering waarin kostenbewustzijn, efficiency een organisatiecultuur van "samen, bevlogen, betrouwbaar en wendbaar" in balans zijn is leidend voor de bedrijfsvoering.

Deze paragraaf gaat in op een aantal thema's dat de kwaliteit en de doelmatigheid van de bedrijfsvoering borgen. De uitvoering hiervan vindt vrijwel volledig plaats door Meerinzicht in nauw overleg met de bronorganisaties Ermelo, Harderwijk en Zeewolde. In de paragraaf Verbonden Partijen worden de formele aspecten van Meerinzicht beschreven en vastgelegd en wordt de doelstelling er van beschreven. In deze paragraaf wordt op een aantal belangrijke inhoudelijke bedrijfsvoeringsthema's ingegaan.

1. Informatiebeleid
Lange tijd is automatisering gezien als kostenpost. Vastgesteld moet worden dat I&A een strategisch bedrijfsmiddel is, waarvan het functioneren van de bestuurlijke en ambtelijke organisatie én de samenleving als geheel afhankelijk is geworden. Onze dienstverlening aan de samenleving is inmiddels volledig afhankelijk van de ICT-infrastructuur. Deze afhankelijkheid zal de komende jaren alleen nog maar toenemen. De overheid moet hierin bijblijven, enerzijds in het belang van de eigen bedrijfsvoering, maar bovenal in het belang van de dienstverlening en bescherming van kwetsbare voorzieningen en persoonsgegevens. Om de naar verwachting toenemende kosten te beheersen wordt in het kader van Meerinzicht zoveel mogelijk ingezet op standaardisering en harmonisering van ICT-systemen.Daarnaast wordt momenteel gewerkt aan het opstellen van een gezamenlijke I-visie en I-beleid voor de gemeenten Ermelo, Harderwijk en Zeewolde. Hierin wordt weergegeven hoe de drie gemeenten de samenwerking in de jaren 2019-2023 voortzetten op het gebied van gegevenshuishouding en informatievoorziening.

Voor de beleidsmatige uitwerking van de Informatievisie (I-beleid) is een zestal strategische beleidsdoelen opgesteld. Deze beleidsdoelen zijn mede gebaseerd op de algemeen geldende architectuurprincipes. Het gezamenlijk ambitieniveau van de drie gemeenten is richtinggevend voor de wijze waarop en het tempo waarin het beleid tot uitvoering wordt gebracht.

a. Aanbod van een adequate informatievoorziening aan inwoners, bedrijven en instellingen.
b. Een adequate gemeentelijke informatievoorziening.
c. Gedigitaliseerde diensten en processen.
d. Openbaarheid van informatie.
e. Hergebruik van gegevens.
f. Aanbod van informatie, onafhankelijk van tijd, plaats en organisatie.

De inrichting van het Informatiebeleid wordt ingericht langs een zestal sporen. Spoor 1: Excellente en innovatieve dienstverlening, Spoor 2: Regievoering en ketensamenwerking, Spoor 3: De data gedreven gemeenten, Spoor 4: Doorontwikkeling bedrijfsvoering, Spoor 5: Gemeenschappelijke basis en Spoor 6: Doorontwikkeling van de informatiefunctie.

2. WNRA
Per 1 januari 2020 is de inwerkingtreding van de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) van kracht. Logisch voortvloeisel hieruit is de harmonisatie van de secundaire arbeidsvoorwaarden (regelingen, processen - en dus beleid -) voor de vier organisaties. Het personeelsbestand vergrijst en vervanging en verjonging staat daarmee hoog op de agenda. Bij de harmonisatie wordt ook gekeken naar de mogelijkheden om de wervingskracht van de vier organisaties te versterken.

3. Personeel- en Organisatiebeleid
3.1 Organisatieontwikkeling
De gemeenteraad heeft in 2018 de ontwikkelagenda netwerkgemeente vastgesteld. De ambtelijke organisatie heeft daarop geanticipeerd door een organisatieontwikkelingsproces op gang te brengen, waarmee invulling gegeven kan worden op de veranderende behoeften van de samenleving en als gevolg daarvan van de veranderende behoeften van het bestuur. Wij werken aan deze organisatieontwikkeling op basis van de missie en visie (samen, bevlogen, betrouwbaar en wendbaar) van de ambtelijke organisatie. Als gevolg van de organisatieontwikkeling is de hiërarchische leiding afgeschaft en werkt de ambtelijke organisatie rondom opgaven samen. In 2019 is een veranderagenda opgesteld voorde ambtelijke organisatie, die in 2020 verder moet worden uitgevoerd. waarin de thema's benoemd.

3.2 Loonsombeheer
De loonsom is resultante van de kwantitatieve en kwalitatieve formatieomvang en van de kosten van inhuur. De loonsom wordt begroot op basis van de in eigen dienst zijnde medewerkers en daarnaast wordt CAO-loonontwikkeling geraamd. Dit laatste is altijd een onzekere factor, omdat de uitkomst van de CAO-onderhandelingen bepaalt of de raming wel of niet voldoende is als dekking. Tenslotte wordt een klein bedrag geraamd voor de opvang van kosten die gemaakt moeten worden in verband met vervanging van langdurig zieke medewerkers. De overheid is namelijk eigenrisicodrager. Om dit risico zoveel mogelijk te beperken wordt een actief ziekteverzuimbeleid gevoerd. De totale gemeentelijke loonsom is per 1 januari 2018 sterk gedaald als gevolg van de overgang van medewerkers naar Meerinzicht (2e fase Bedrijfsvoering en het sociaal domein).

3.3 Inhuurbeleid
Inhuur van medewerkers heeft verschillende redenen.

a. Inhuur specifieke expertise. Hoewel de inhuurtarieven over het algemeen hoger liggen dan de kosten van vast personeel is deze werkwijze toch goedkoper, omdat de in te zetten expertise steeds anders is en we als organisatie te klein zijn om die specifieke kennis permanent in huis te hebben. Bovendien beperkt dit de continuïteitsrisico's.
b. Ermelo kent uiteraard ook een regelmatig verloop in medewerkers. Ter overbrugging van vacatures wordt ingehuurd wanneer de continuïteit van het werk daarom vraagt. De kosten daarvan worden gedeeltelijk gedekt uit de vrijvallende vacaturegelden. Deels, omdat de inhuurtarieven over het algemeen hoger liggen dan de kosten van eigen medewerkers.
c. Het ambitieniveau in Ermelo is hoog. Dit leidt geregeld tot een werkvoorraad die niet door de eigen capaciteit opgevangen kan worden. Daarvoor moet dan worden ingehuurd. De kosten worden dan ten laste gebracht van het desbetreffende project.
d. Inhuur wegens langdurige ziekte of anderszins vindt plaats indien de continuïteit en kwaliteit van het werk in het geding komt. Voor de dekking van de kosten is slechts een gering bedrag beschikbaar, omdat langdurig verzuim nu eenmaal moeilijk voorspelbaar is.

4. Inkoopbeleid
ISNV-verband voorbereid. Recentelijk zijn deze aangepast als gevolg van de nieuwe Aanbestedingswet. In 2019 zijn wij deelnemer geworden van DAS (dynamisch aankoopsysteem). Via DAS kunnen wij tijdelijke opdrachten en inhuur van personeel aanbieden aan leveranciers, die zich hebben ingeschreven in DAS. Hiermee hebben wij ook een van de aanbevelingen van accountant opgevolgd om ook bij tijdelijke opdrachten en inhuur van personeel te voldoen aan de eisen van de Aanbestedingswet.

5. Bezwaar- en beroep
Tegen besluiten die het bestuur en de gemeenteraad neemt staat in veel gevallen de mogelijkheid van bezwaar open. De ingediende bezwaren worden behandeld door de onafhankelijke commissie voor bezwaarschriften. Voordat het tot behandeling van een bezwaar komt wordt eerst bezien of met behulp van (pre)mediation tot een oplossing gekomen kan worden. Is dat niet het geval, dan hoort de commissie belanghebbenden én het besluitvormend orgaan en brengt nadien advies uit over het ingediende bezwaar. Het bestuursorgaan neemt vervolgens een besluit op het ingediende bezwaar. Nadien staat vervolgens in veel gevallen beroep open op de rechter.

De raad ontvangt jaarlijks het jaarverslag van de commissie voor bezwaarschriften. Momenteel worden de voorbereidingen gestart voor 1 gemeenschappelijke commissie voor bezwaarschriften voor de drie gemeenten en Meerinzicht. De verwachting is dat per 1 januari 2020 er 1 gemeenschappelijke commissie kan worden benoemd.

Vastgesteld beleid voor dit programma
- Notitie HRM-cyclus (2003, herzien in 2014);
- Notitie Beloningsbeleid (2012);
- Notitie Ziekteverzuim (2011);
- Beleidsnota Informatiebeheer (2006);
- Herziening visie informatie architectuur digitale dienstverlening (2010);
- Notitie Weerstandsvermogen en Risicomanagement (2008);
- Inkoopbeleid Versie: 8.1 (2018);
- Actieplan Gemeente Ermelo Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (2019).

Wat hebben wij er voor over?

Omschrijving	Meerjarenbegroting			
	2020	2021	2022	2023
Lasten	-19.326.000	-19.189.000	-19.873.000	-19.825.000
Toegerekend aan producten	19.326.000	19.189.000	19.873.000	19.825.000
Saldo	0	0	0	0

De investeringen maken onderdeel uit van de investeringen bij het programma Samen Werken voor Ermelo.

Paragraaf Verbonden Partijen

Algemene informatie

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke (naamloze en besloten vennootschap, stichting, vereniging en coöperatie) of publiekrechtelijke (gemeenschappelijke regeling) organisaties waarin de gemeente een belang heeft. Dit moet een bestuurlijk én financieel belang zijn.

Vanwege bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en mogelijk dito risico's is het gewenst dat in de begroting en rekening aandacht wordt besteed aan derde rechtspersonen, waarmee de gemeente een bestuurlijke én financiële band heeft. Het is dus niet de bedoeling van de wet om over alle partijen, waarmee de gemeente op enigerlei wijze verbonden is, in deze paragraaf te informeren. Het wettelijk criterium is gelegd bij die partijen waar de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang in heeft. Een "bestuurlijk belang" betekent dat de gemeente op enigerlei wijze zeggenschap heeft, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht. Met "financieel belang" wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die niet verhaalbaar zijn indien de verbonden partij failliet gaat, of waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.Onder "financiële informatie"

staat soms in de kolommen Begroting 2018 en Begroting 2019 bij de regels Eigen vermogen, Vreemd vermogen en Resultaat n.v.t. In de meeste begrotingen van de verbonden partijen worden deze gegevens nog niet opgenomen of is er sprake van dat het positieve of negatieve resultaat ten gunste of laste komt van de deelnemende gemeenten.

Het belang van deze paragraaf schuilt in het bijzonder in het feit dat een aantal van de verbonden partijen beleid uitvoert dat in principe ook door de gemeente zelf uitgevoerd kan worden. De gemeenteraad heeft daarbij een kaderstellende en controlerende taak op de kernvraag, namelijk of de doelstellingen van de verbonden partijen nog steeds overeenkomen met de doelstellingen van de gemeente of dat de doelstellingen van de gemeente via de verbonden partijen gerealiseerd worden. Het ligt voor de hand dat lokale overheden profijt hebben bij het uitbesteden van bepaalde taken. Zo beschikken verbonden partijen over de juiste kennis, deskundigheid en specialisatie om dergelijke taken effectief en efficiënt uit te voeren. Dit bevordert de kwaliteit van de uitbestede taken, waardoor kosten vaak kunnen worden verminderd. Uiteraard dient de lokale overheid die een deel van haar taken uitbesteedt erop te kunnen vertrouwen dat de betreffende verbonden partij deze activiteiten goed en zorgvuldig beheerst. Immers, de betreffende lokale overheid blijft verantwoordelijk voor de taak die een verbonden partij uitoefent. Samenwerking met een verbonden partij kan de volgende voordelen opleveren:

- Risicospreiding: (financiële) risico's worden met andere partijen gedeeld;
- Efficiëntievoordeel: door samenwerking met bijvoorbeeld andere lokale overheden;
- Kennisvoordeel: de lokale overheid kan gebruik maken van kennis waarover zij zelf niet beschikt;
- Continuïteit: door meer schaalgrote te creëren, is de organisatie niet afhankelijk van de kennis van individuen;
- Katalysatorfunctie: activiteiten kunnen versneld op gang worden gebracht door samenwerking met publieke of private organisaties;
- Bestuurlijke kracht en effectiviteit: door samenwerking ontstaat een sterkere bestuurlijke kracht en grotere effectiviteit.

Inzicht is daarbij nodig in het budgettaire beslag en de financiële risico's die de gemeente met verbonden partijen kan lopen. Deze vraag kan óf bij het desbetreffende raadsprogramma worden gesteld óf in het kader van de paragraaf Verbonden partijen. Gekozen is om dit te doen in deze paragraaf.

Het rekenkamer onderzoeksrapport Verbonden Partijen is maart 2017 verschenen. Op basis daarvan is de Notitie Verbonden Partijen geactualiseerd, waarbij ook aandacht is gegeven aan de rol en positie van de raad en bestuur ten aanzien van verbonden partijen.

Verder wordt in deze paragraaf ieder jaar een beeld gegeven van onder andere te verwachten dividenden en andere belangrijke ontwikkelingen ten aanzien van de genoemde verbonden partijen.

Door het college wordt ieder kwartaal een raadsbrief over verbonden partijen aan de raad verzonden.

Naam verbonden partij	Gevestigd
Gemeenschappelijke regeling	
GGD Noord- en Oost- Gelderland (NOG)	Apeldoorn
Meerinzicht (MIZ)	Ermelo
OmgevingsDienst Noord-Veluwe (ODNV)	Harderwijk
Samenwerking Noord-Veluwe (SNV)	Divers
Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe	Elburg
Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG)	Apeldoorn
Vennootschappen (% belang)	
Alliander N.V.	Arnhem
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Den Haag
Leisurelands	Arnhem
Ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken B.V.	Arnhem
Vitens N.V.	Arnhem
Inclusief groep N.V.	Nunspeet
Afvalsturing Friesland N.V.	Leeuwarden
Coöperatie	
Coöperatie Gastvrije Randmeren	Harderwijk

GGD Noord- en Oost- Gelderland (NOG)

Verbonden partij:	GGD Noord- en Oost- Gelderland (GGD NOG)
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Apeldoorn, Rijksstraatweg 65, 7231 AC Warnsveld (kantoorlocatie)
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer J.A. de Haan
Contactambtenaar:	Mevrouw P.A. Beelen-Mostert

Openbaar belang:	De GGD faciliteert gemeenten op basis van de Wet publieke gezondheid, Wet Kinderopvang, Wet Veiligheidsregio's en op basis van autonome gemeentelijke taken, maar verzorgt ook taken in opdracht van derden zoals Rijk, politie en burgers. De GGD NOG is een samenwerkingsverband tussen 22 gemeenten (Aalten, Apeldoorn, Berkelland, Bronckhorst, Brummen, Doetinchem, Elburg, Epe, Ermelo, Harderwijk, Hattem, Heerde, Lochem, Montferland, Nunspeet, Oldebroek, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Putten, Voorst, Winterswijk en Zutphen) in de provincie Gelderland. De GGD NOG heeft als doel de gemeenschappelijke belangen van de gemeenten te behartigen op het terrein van de publieke gezondheidszorg, toezicht kinderopvang en veiligheidsregio's. Wettelijke GGD taken die voor de gemeenten worden uitgevoerd (A-taken) - Kerntaken Wet publieke gezondheid - Infectieziektebestrijding - Medische milieukunde - Technische hygiënezorg - Psychosociale hulp bij rampen - Beleidsadvisering Jeugdgezondheidszorg - Onderzoek gezondheidssituatie bevolking - Beleidsadvisering - Preventieprogramma's en gezondheidsbevordering - Preventieve ouderengezondheidszorg - Toezicht kinderopvang op basis van de Wet kinderopvang - GGD taak in de Wet veiligheidsregio's Wettelijke gemeentelijke taken vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling (B1) of op basis van subsidiëring en/of dienstverleningsovereenkomsten (B2). - Jeugdgezondheidszorg 4-19 jaar (B1 taak) - Kwaliteitstoezicht, toegang beschermd wonen en maatschappelijke zorg op basis van de Wmo 2015 (B2 taak) - Preventieve activiteiten op basis van de Jeugdwet (B2 taak) - Lijkschouw op basis van de Wet op de Lijkbezorging (B2 taak) Autonome gemeentelijke taken (C-taken) - (Extra) onderzoek door Academische Werkplaats AGORA. (samenwerking GGD NOG en Wageningen University & Research Centre - (Extra) Onderzoek en advies door Evaluatiebureau Publieke Gezondheid GGD NOG De GGD voert ook externe taken uit in opdracht van derden zoals Rijk, politie of burgers (D-taken) - Rijksvaccinatieprogramma - Arrestantenzorg - Reizigersvaccinatie - Vergunningen tattooshops - Publieke gezondheidszorg asielzoekers - Aanvullende seksuele gezondheidszorg
Aard:	Gemeenschappelijke regeling, openbaar lichaam op grond van Wet Gemeenschappelijke Regelingen (A en B1 taken). Subsidiering en/of dienstverleningsovereenkomst (B2, C en D taken).
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Programma Samen Leven in Ermelo/ Netwerkgemeente
Ontwikkelingen:	De bestuursagenda 2019-2023 is vastgesteld na mogelijkheden voor de raad om hierop input te geven. Het AB heeft in haar vergadering van 4 juli 2019 ingestemd met de verdere uitwerking van deze agenda in prioriteiten voor het gezondheidsbeleid van gemeenten en voor de uitvoering van activiteiten door de GGD. Het gaat om verschuiving binnen bestaande middelen: versterking gemeentelijke inzet en/of extra (plus) activiteiten door de GGD. Er staat een aanpassing van de gemeenschappelijke regeling gepland in verband met de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma onder verantwoordelijkheid van gemeenten per 1 januari 2019. De wijziging wordt zo mogelijk gecombineerd met andere wijzigingen en wordt uiterlijk in 2019 in gang gezet. Vanaf 2016 zijn de GGD taken gecategoriseerd in ABCD-taken, variërend van wettelijke GGD taken (A-taak) tot externe taken die de GGD verzorgt in opdracht van derden zoals bijvoorbeeld Rijk of politie (D-taken). De jeugdgezondheidszorg is hierbinnen gepositioneerd als B1-taak. Dat is een taak die gemeenten moeten uitvoeren en bij de GGD kunnen afnemen. Deze taak is vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling GGD NOG voor 21 gemeenten (exclusief Apeldoorn). Per 1oktober 2019 wordt mevrouw J.J. Baardman benoemd tot de nieuwe directeur publieke gezondheid GGD Noord- en Oost Gelderland.
Risico:	De koersbepalingen hebben mogelijk gevolgen voor de bedrijfsvoering van de GGD NOG.
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Eigen vermogen	€3.028.000,00	€2.581.000,00	€2.652.000,00
Vreemd vermogen	€2.923.000,00	€2.900.000,00	€2.625.000,00
Resultaat	€213.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage	€374.000,00	€384.000,00	€423.339,00
Realisatie bijdrage	€375.482,00	n.v.t.	n.v.t.

Meerinzicht (MIZ)

Verbonden partij:	Meerinzicht (MIZ)
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Ermelo, Postbus 300 3850 AH
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	Wethouder W. Vogelsang

Contactambtenaar:	Mw.mr. A.H. van der Maat-Bosma
Openbaar belang:	Meerinzicht is een samenwerkingsverband op het gebied van uitvoeringstaken op het gebied van de bedrijfsvoering en het Sociaal Domein voor de gemeenten Ermelo, Harderwijk en Zeewolde. Het betreft de volgende uitvoeringstaken t.a.v. de bedrijfsvoering: - Informatisering en automatisering - Personeel en organisatie (hrm) - Facilitaire zaken/documentaire informatievoorziening/gebouwbeheer/inkoop - Belastingen, daaronder begrepen de heffing en invordering - Financiën & administratie - Juridische zaken - Communicatie - Geo-informatie Het betreft de volgende uitvoeringstaken t.a.v. het Sociaal Domein: - Participatiewet - Wmo - Jeugdwet - Leerlingwezen - Sociale recherche - Inkomensondersteuning
Aard:	Gemeenschappelijke regeling, bedrijfsvoeringsorganisatie op grond van Wet Gemeenschappelijke Regelingen.
Beleidsinformatie	Meerinzicht, domein Bedrijfsvoering, faciliteert de bronorganisaties Ermelo, Harderwijk en Zeewolde, maar ook het domein Sociaal , door advisering, uitvoering, beheer en administratie ten aanzien van genoemde bedrijfsvoeringstaken. Daarnaast voert Meerinzicht, domein Sociaal het door het gemeentebestuur vastgestelde beleid uit op de genoemde taakvelden behorend tot het Sociaal Domein. De beleidsbepaling en -vaststelling is en blijft op beide domeinen voorbehouden aan het gemeentebestuur.
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Programma Samen Werken voor Ermelo/ Speerpunt Netwerkgemeente Programma Samen Leven in Ermelo/ Inclusieve samenleving
Ontwikkelingen:	In de Kadernota 2020 van Meerinzicht, opgenomen in de begroting 2020 van Meerinzicht, worden 2 speerpunten benoemd, naast het het op orde brengen van de gemeenschappelijke basis: i-visie en strategisch personeelsbeleid. Tevens wordt in 2019 een start gemaakt met het traject rondom de aanpassing van de verdeelsleutels. Momenteel wordt er met twee verdeelsleutels gewerkt, een voor het domein bedrijfsvoering en een voor het domein sociaal. Het bestuur van Meerinzicht heeft verzocht te oderzoeken welke mogelijkheden er zijn om van twee naar ee verdeelsleutel te gaan De verwacting is dat het onderzoek eind van dit jaar is afgerond.
Risico:	- Belangrijk is dat verbonden partijen in het algemeen, deze in het bijzonder, dicht bij de brongemeenten gehouden worden. Daardoor wordt het risico van "te ver op afstand geraken" voorkomen. - Het vormt mede de borging van de lokale autonomie ten aanzien van de beleidsbepaling en vaststelling door de brongemeenten. - Nieuw beleid leidt deels tot verhoging van programmakosten bij de brongemeenten en deels tot verhoging van de uitvoeringskosten bij Meerinzicht. - Autonome ontwikkelingen zullen invloed hebben op de hoogte van de overgedragen budgetten, dit geldt met name voor de gevolgen van CAO-ontwikkelingen, inflatiecorrectie en automatiseringskosten (met name licentiekosten die gekoppeld zijn aan inwonertal). - Omdat Meerinzicht geen reserves en voorzieningen mag aanhouden, leidt elke besluit met financiële gevolgen tot een begrotingswijziging.
Financiële informatie	De programmagelden voor het Sociaal Domein maken geen onderdeel uit van de begroting Meerinzicht, maar zijn opgenomen in de begroting van de gemeente Ermelo zelf. Dit borgt het budgetrecht van de gemeenteraad.

Boekjaar:	**Jaarstukken 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	€29.505.000,00	€4.720.000,00	
Resultaat	€601.000,00	€0,00	€0,00
Begrote bijdrage	€9.956.000,00	€10.230.000,00	€10.824.000,00
Realisatie bijdrage	€9.844.000,00	n.v.t.	n.v.t.

OmgevingsDienst Noord-Veluwe (ODNV)

Verbonden partij:	OmgevingsDienst Noord-Veluwe (ODNV)
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Harderwijk, Oosteinde 17 3842 DR
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer L.A. van der Velden
Contactambtenaar:	De heer W. van der Schaaf
Openbaar belang:	De ODNV is opgericht in oktober 2012 en is formeel van start gegaan per 1 april 2013. De ODNV voert in samenwerking met de andere uitvoeringsdiensten in opdracht van de gemeenten Elburg, Ermelo, Harderwijk, Hattem, Heerde, Nunspeet, Oldebroek en Putten en de provincie Gelderland een deel van de taken vergunningverlening, toezicht, handhaving en advisering uit op het gebied van de fysieke leefomgeving in het kader van het omgevingsrecht.
Aard:	Gemeenschappelijke regeling, openbaar lichaam op grond van Wet Gemeenschappelijke Regelingen.
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Programma Samen Werken voor Ermelo/ Netwerkgemeente

Ontwikkelingen:	Een grote wijziging is de nieuwe Omgevingswet die naar verwachting in 2020 van kracht zal worden. Afhankelijk van bestuurlijke keuzes zullen de gevolgen voor de Omgevingsdienst in aanloop naar de invoering van de Omgevingswet meer en meer duidelijker worden. Dat betekent dat er vanuit de Provincie een overdracht zal plaatsvinden van nog bij hen lopende zaken, waaronder langlopende bodemsaneringstrajecten. Het saneren van deze percelen zal dan onder verantwoording van de gemeente moeten worden uitgevoerd. De verwachting is dat dit niet budgetneutraal zal worden overgedragen ten nadele van de gemeente. In 2019 is er vanuit het onderdeel duurzaamheid een traject gestart bij de ODNV voor toezicht op energiebesparen bij bedrijven in kader van art. 2.15 Activiteitenbesluit. Hiervoor ontvangt de gemeente subsidie vanuit de provincie Gelderland. Vanuit het programma duurzaamheid worden de overige kosten gedekt voor de looptijd van het project (3 jaar).
Risico:	- Hogere CAO uitkomsten dan geraamd. - Ook vervanging als gevolg van langdurig ziekteverzuim vormt een risico Het totaal van de risico's bedraagt € 178.000,00. Het aandeel van Ermelo in de risico's bedraagt € 8.109,00
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Eigen vermogen	€431.628,00	n.v.t.	€9.006,00
Vreemd vermogen	€488.538,00	n.v.t.	€870.091,00
Resultaat	€312.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage na wijz	€742.000,00	€737.000,00	€763.471,00
Realisatie bijdrage	€720.075,00	n.v.t.	n.v.t.

Samenwerking Noord-Veluwe (SNV)

Verbonden partij:	Samenwerking Noord-Veluwe (SNV)
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Elk onderwerp is ondergebracht bij een andere gemeente (de zogenaamde gastheergemeenten)
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	de heer A.A.J. Baars, burgemeester
Contactambtenaar:	Mevrouw T.M. Aalbers-Looijenga
Openbaar belang:	De Samenwerking Noord Veluwe (SNV) is een samenwerking van verschillende gemeenten op de Veluwe. Er wordt veelal samengewerkt door de gemeenten Ermelo, Elburg, Harderwijk, Nunspeet, Oldebroek en Putten en op een aantal beleidsvelden nemen ook de gemeenten Epe, Hattem, Heerde, Nijkerk en Zeewolde deel. Met de nieuwe samenwerking is er geen aparte organisatie meer voor de regionale samenwerking zoals voorheen onder de RNV het geval was. In plaats daarvan gaat een van de gemeenten als 'gastheergemeente' een taak uitvoeren voor en met andere gemeenten. Het samenwerkingsverband voert onder meer de volgende taken uit: - Het planmatig stimuleren en begeleiden van de sociaal-economische ontwikkelingen en de werkgelegenheid in het gebied. - De begeleiding en coördinatie van het regionaal volkshuisvestingbeleid van de deelnemende gemeenten, waaronder de regionale woningbouwprogrammering. - Het planmatig stimuleren en begeleiden van de toeristisch-recreatieve ontwikkelingen in het gebied. - De instandhouding van een dienst sociale werkvoorziening. - Het planmatig stimuleren, begeleiden, coördineren van ontwikkelingen op het gebied van afvalstoffenverwerking en het uitvoeren of zorgdragen voor uitvoering van afvalstoffenverwerking. - Het in stand houden en coördineren van de onderlinge samenwerking van de deelnemende gemeenten bij de milieu-hygiënische taakuitoefening en de verdeling van de door het rijk en de provincie aan het samenwerkingsverband toegekende algemene en projectgebonden subsidies en structurele financieringsstromen en de daaruit voortvloeiende rapportages. - Het coördineren van activiteiten op het terrein van de volwasseneneducatie. - De uitvoering van bijzondere controle ter opsporing van misbruik en fraude in de sociale zekerheid (voor zover uitvoering is opgedragen aan de deelnemende gemeenten). - De uitvoering van het taakveld leerlingzaken (de uitvoering van de Leerplichtwet en de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten). Naast deze taken zijn er door de SNV ook nieuwe strategische taken benoemt: - Sociaal-economische visie - Verbeteren bereikbaarheid/A28 - Lelystad Airport/ intercitystatus station Harderwijk - Veluwe op 1
Aard:	Gemeenschappelijke regeling, openbaar lichaam op grond van Wet Gemeenschappelijke Regelingen.
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Programma Samen Leven in Ermelo/ Onderwijs, Kunst en Cultuur, Gezondheidszorg, Jeugdzorg. Programma Samen Wonen in Ermelo/ Water, Duurzaamheid, Milieu, Afvalbeleid, Volkshuisvesting, Woonvisie/Woningbouw, Gezondheidszorg, Verkeer en Vervoer. Programma Samen Ondernemen in Ermelo/ Economie, Maatschappelijk verantwoord Ondernemen, Bedrijventerreinen, Werkgelegenheid/Arbeidsmarktbeleid, Toerisme en Recreatie, veluwe op 1, Vitale Vakantieparken.
Ontwikkelingen:	De Samenwerking Noord Veluwe (SNV) is per 1 januari 2018 van start gegaan. Voor de verschillende strategische, beleidsmatige en operationele taken zijn inmiddels door alle gastheergemeenten programmavoorstellen, jaarplannen of dienstverleningsovereenkomsten opgesteld. Omdat gemeenten zelf kunnen kiezen bij welke onderwerpen ze al dan niet aansluiten is het de komende tijd afwachten hoe de samenwerking zich gaat ontwikkelen.

Risico:	De Samenwerking Noord Veluwe (SNV) is nieuw, we zijn sinds 1 januari 2018 op weg. De samenwerking is flexibel: gemeenten kunnen zelf kiezen op welke onderwerpen ze willen aansluiten. Hoe de komende jaren eruit gaan zien met deze flexibele manier van samenwerken is dus de vraag. Vergelijkbare samenwerkingen laten goede resultaten zien en de start is positief maar het blijft een risico wat benoemt dient te worden.		
Financiële informatie			
Boekjaar:	**Jaarstukken 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Eigen vermogen	n.v.t.	n.b.	n.b.
Vreemd vermogen	n.v.t.	n.b.	n.b.
Resultaat	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage	n.v.t.	n.b.	n.b.
Realisatie bijdrage	n.v.t.	n.v.t	n.v.t

Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe

Verbonden partij:	Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe		
Algemene informatie			
Vestigingsplaats en adres:	Elburg, Postbus 70 8080 AB		
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer J.A. de Haan		
Contactambtenaar:	De heer ing. E.G.H. Grotenhuis		
Openbaar belang:	De streekarchivaris beheert de naar de archiefbewaarplaatsen van de deelnemende gemeenten Elburg (centrumgemeente), Ermelo, Harderwijk, Nunspeet en Oldebroek overgebrachte archiefbescheiden en houdt toezicht op het beheer van de niet overgebrachte archiefbescheiden.		
Aard:	Gemeenschappelijke regeling, centrumgemeente op grond van Wet Gemeenschappelijke Regelingen.		
Beleidsinformatie			
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Programma Samen Werken voor Ermelo/ Netwerkgemeente		
Ontwikkelingen:	De aanbesteding van het E-depot loopt in 2019. De bedoeling is om in de loop van 2020 het E-depot actief in gebruik te nemen en de eerste digitale archieven van gemeente Ermelo daarin op te nemen. Daarnaast komt er in 2020 uitbreiding van de formatie naar aanleiding van het door de archiefcommissie vastgestelde formatieplan.		
Risico:	Verbonden partij kan kampen met tekorten waardoor de gemeentelijke bijdrage zal moeten worden verhoogd.		
Financiële informatie	De mee en tegenvallers worden met de bijdragen van de gemeenten verrekend, waardoor het resultaat altijd op nul uitkomt.		
Boekjaar:	**Jaarstukken 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat	€0,00	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage	€116.000,00	€87.000,00	€166.000,00
Realisatie bijdrage	€127.145,00	n.v.t.	n.v.t.

Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG)

Verbonden partij:	Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG)
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Apeldoorn, Europaweg 79 7336 AK
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer A.A.J. Baars, burgemeester
Contactambtenaar:	De heer R. Kleijers
Openbaar belang:	Ermelo valt onder de Veiligheidsregio Noord-Oost Gelderland voor de onderdelen brandweer en geneeskundige hulp in de Regio (GHOR). De VNOG is verantwoordelijk voor de organisatie van de brandweerzorg in Ermelo. Tevens wordt binnen de VNOG door de afdeling crisisbeheersing ondersteunend opgetreden ten aanzien van de gemeentelijke processen (bevolkingszorg) die op regionaal niveau uniform worden vorm gegeven.
Aard:	Gemeenschappelijke regeling, openbaar lichaam op grond van Wet Gemeenschappelijke Regelingen.
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Programma Samen Werken voor Ermelo/ Netwerkgemeente; Openbare orde en veiligheid

Ontwikkelingen:	De gemeenschappelijke regeling is herzien en geldt vanaf 1 januari 2017. Er is door alle partijen actief gewerkt aan een gedragen gemeenschappelijke regeling die voldoet aan de verhoudingen van de VNOG en de huidige geldende wetgeving. Vanaf 1 januari 2017 is ook de regionale planvorming herzien (Risicoprofiel en Beleidsplan) en geaccordeerd. Deze planvorming zal vier jaar geldig zijn waarna herziening moet plaats vinden waarbij de input van gemeenten benodigd is. In 2017 is de discussie gestart of de kazernes, die nu veelal nog eigendom zijn van de gemeenten, overgedragen kunnen worden aan de VNOG. Er wordt gewerkt aan een voorstel. Dit voorstel zal aan het bestuur worden voorgelegd. Wanneer dit tot besluitvorming gaat leiden is nog niet bekend. Over dit onderwerp verschillen de gemeenten ook van mening. In maart 2018 is de kadernota 2019-2022 vastgesteld door het algemeen bestuur.
Risico:	De VNOG heeft financiële tekorten. De gemeenteraad wordt frequent geïnformeerd over de stand van zaken en de te zetten stappen.
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Eigen vermogen	(€435.629,00)	€1.775.000,00	€1.821.000,00
Vreemd vermogen	€51.145.875,00	€50.883.000,00	€61.716.000,00
Resultaat	(€2.354.917,00)	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage na wijz	€1.291.091,00	€1.346.000,00	€1.572.000,00
Realisatie bijdrage	€1.384.546,00	n.v.t.	n.v.t.

Alliander N.V.

Verbonden partij:	Alliander N.V.
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Arnhem, Groningensingel 1 6835 EA
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer A.A.J. Baars, burgemeester
Contactambtenaar:	De heer R.H. de Boer
Openbaar belang:	Alliander is de elektriciteitsnetwerkbeheerder. De grootste aandeelhouders zijn de provincies Gelderland, Friesland en Noord-Holland en de gemeente Amsterdam. Deze aandeelhouders bezitten gezamenlijk ongeveer 76% van de aandelen. De overige aandeelhouders, die elk minder dan 3% van de aandelen bezitten, zijn 53 kleinere gemeenten en de provincie Flevoland. Het elektriciteitsnetwerk dient in overheidshanden te blijven om zeker te stellen dat het elektra geleverd wordt.
Aard:	Aandelenbezit: 357.178 stuks (0,26% belang).
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Samenwerken voor Ermelo/Netwerkgemeente
Ontwikkelingen:	Alliander is in 2009 ontstaan na de juridische splitsing van NV NUON in een netwerkbedrijf en een productie- en leveringsbedrijf. Wettelijk is vastgesteld dat de aandelen van het netwerkbedrijf in publieke handen dienen te blijven. Ermelo kan als kleine aandeelhouder feitelijk geen zelfstandige invloed uitoefenen op het functioneren van Alliander. Daarom wordt beleidsmatig en organisatorisch samengewerkt met de andere kleine(re) aandeelhouders via het NUVAL-platform (NUON, Vitens, Alliander). Het financiële belang voor Ermelo bestaat uit de dividenduitkering. Alliander zit midden in de energietransitie. Dat levert allerlei nieuwe vraagstukken op, waaronder de afsluiting van huizen van aardgas (en het zoeken naar andere warmteoplossingen) en grotere piekbelasting van het elektriciteitsnet (als gevolg van het feit dat nieuwe vormen van elektriciteitswinning niet makkelijk “zachter te zetten zijn”). Ook het feit dat nieuwe soorten netten niet per se open zijn (bijvoorbeeld: niet iedereen heeft toegang tot warmtenet), en dat steeds meer klanten het net verlaten, heeft invloed op de werkzaamheden van Alliander. Alliander ziet een toename van de investeringen (i.v.m. de energietransitie). Deze investeringen vereisen grotere leningen, welke invloed hebben op de financiële positie van Alliander – en een negatieve invloed op de credit-rating. Het aantal elektriciteitsnetaansluitingen gaat verder toenemen, terwijl het aantal aardgas-aansluitingen zal afnemen. Alliander zal in overleg met gemeenten en provincies bespreken wat de lokale behoeftes zijn, en de bijbehorende energievoorziening ontwerpen. Ook gaat Alliander meer inzetten op het werven van technici.
Risico:	Dividenduitkering kan tegenvallen.
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Eigen vermogen (excl. Resultaat)	€4.129.000.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	€4.216.000.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat (na belastingen)	€334.000.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage (dividend)	€271.000,00	€393.000,00	€300.000,00
Realisatie bijdrage (dividend)	€203.074,14	n.v.t.	n.v.t.

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

Verbonden partij:	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (N.V. BNG)
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres;	Den Haag, Koninginnegracht 2 2514 AA
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer W. Vogelsang
Contactambtenaar:	De heer R.H. de Boer

Openbaar belang:	Alle aandeelhouders zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap. Vanuit het oogpunt van het behartigen van het publieke belang, is de gemeente Ermelo gedeeltelijk in het bezit van de aandelen.
Aard:	Aandelenbezit: 75.075 stuks (0,13% belang).
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Samenwerken voor Ermelo/Financiën
Ontwikkelingen:	BNG Bank verwacht in 2019 toenemende investeringen door woningcorporaties in nieuwe woningen en een toename van duurzaamheidsinvesteringen. Deze ontwikkelingen zullen de kredietvraag van haar klanten positief beïnvloeden. Het renteresultaat zal naar verwachting uitkomen binnen een bandbreedte van € 410 tot € 450 miljoen. Gegeven de afhankelijkheid van marktomstandigheden is een betrouwbare prognose over het resultaat financiële transacties niet te geven. De bank acht het daarom niet verantwoord een uitspraak te doen over de nettowinst 2019.
Risico:	Dividenduitkering kan tegenvallen.
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Eigen vermogen	€4.257.000.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	€133.252.000.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat	€318.000.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage jaar t	€190.000,00	€190.000,00	€214.000,00
Realisatie bijdrage jaar t-1	€189.940,00	n.v.t.	n.v.t.

Het dividend over 2018 komt ten gunste van 2019

Leisurelands

Verbonden partij:	Leisurelands
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Arnhem, Kermisland 110 6825 JC
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer J.A. de Haan
Contactambtenaar:	De heer R. van Vliet
Openbaar belang:	Leisurelands richt zich op het ontwikkelen, aanleggen, faciliteren, exploiteren en beheren van recreatieve producten. Het thema Duurzaam Recreëren is hierbij het fundament. Leisurelands voorziet in een breed scala aan recreatieve mogelijkheden, zowel op publiek terrein (bijvoorbeeld dagrecreatieterrreinen) als ook op privaat terrein (bijvoorbeeld projectontwikkeling/beheer). Bij dit alles is aandacht voor de samenhang met de natuur en het "lokale erfgoed".
Aard:	Aandelenbezit
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Samen Ondernemen in Ermelo/ Toerisme en Recreatie
Ontwikkelingen:	De gemeente Ermelo is aandeelhouder van Leisurelands. De overige aandeelhouders zijn gemeenten op de Veluwe, het Rijk van Nijmegen, Achterhoek en Liemers. De aandelen zijn "om niet" ontvangen en op de balans geactiveerd voor € 4.250,00. Begin 2017 hebben Leisurelands en de gemeente Ermelo een intentieovereenkomst gesloten over de kaders en randvoorwaarden voor de toekomstige ontwikkelingen in het recreatiegebied Strand Horst. Een belangrijke vervolgstap in de samenwerking om een kwaliteitsimpuls te realiseren op Strand Horst. In de Raad van Commissarissenvergadering heeft de jaarrekening 2018 nog niet vastgesteld.
Risico:	Als maatschappelijke onderneming opereert Leisurelands op het snijvlak van het publieke en private domein. Binnen het vennootschapsrecht kan de gemeente Ermelo als aandeelhouder beperkt tot geen invloed uitoefenen op het door de directie gevoerde beleid.
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Eigen vermogen	€57.556.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	€33.345.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat	€1.277.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Realisatie bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken B.V.

Verbonden partij:	Ontwikkelingsmaatschappij Vitale vakantieparken B.V.
Algemene informatie	
Vestigingsplaats:	Arnhem
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer J.A. de Haan
Contactambtenaar:	Mevrouw J. Blok

Openbaar belang:	De Ontwikkelingsmaatschappij Vitale vakantieparken is een besloten vennootschap, waarvan de aandelen worden gehouden door 11 gemeenten (Apeldoorn, Ede, Barneveld, Nunspeet, Putten, Epe, Harderwijk, Elburg, Oldebroek, Heerde en Ermelo) en de provincie Gelderland (de zogenaamde publieke aandeelhouders). Vanuit het oogpunt van het behartigen van het publieke belang voor de versterking en ontwikkeling van de verblijfsrecreatie is de gemeente Ermelo gedeeltelijk in het bezit van de aandelen.
Aard:	Aandelenbezit: 3.115 stuks (6,23% belang).
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Samen Ondernemen in Ermelo/ Vitale vakantieparken
Ontwikkelingen:	In 2014 is het programma Vitale Vakantieparken Veluwe gestart. In het programma werken 11 gemeenten en de provincie Gelderland samen aan de versterking en verdere ontwikkeling van de verblijfsrecreatie. Er wordt intensief samengewerkt met de recreatieondernemers zelf, de veiligheidspartners, belangenorganisaties e.a. De eerste jaren stonden in het teken van inzicht krijgen en begrijpen van de heersende problematiek en het ontwikkelen van een gezamenlijke aanpak. De gemeentes zijn zelf aan zet voor hun lokale beleid en aanpak. Ermelo draait hiervoor het lokale programma vitale vakantieparken sinds 2015. De komende jaren staan meer in het teken van de uitvoering. De afgelopen jaren is gebleken dat vanuit de commerciële markt onvoldoende wordt geïnvesteerd in het opknappen van de verouderde vakantieparken. Om het gezamenlijk doel van het programma Vitale Vakantieparken toch te bewerkstelligen, is besloten tot de oprichting van de Besloten Vennootschap ‘Ontwikkelmaatschappij Vitale Vakantieparken’ (de OMVV) waarbij de Provincie en de gemeenten gezamenlijk aandeelhouders zijn. Hiervoor is een samenwerkingsovereenkomst opgesteld. De OMVV is begin 2019 formeel in werking getreden en bestaat uit een fonds en een ontwikkelbedrijf. Het ontwikkelbedrijf kan projecten uitvoeren als verwerving, investeren in vastgoed, beheer en verkoop in relatie tot vakantieparken. Het fonds stelt geld (garanties, leningen, bijdragen) beschikbaar voor projecten om parken te revitaliseren of omvormen. De provincie bezit de helft van de aandelen en de gemeenten de andere helft van de aandelen. Basis voor de verdeling van aandelen over de gemeenten is de verdeelsleutel die ook is gehanteerd in het bestuursakkoord Vitale Vakantieparken van april 2017 (Voor Ermelo is dit percentage 6,23%). De Gedeputeerde Staten en de Provinciale Staten van de Provincie Gelderland hebben ingestemd met het voorstel om het benodigde startkapitaal (€ 4 miljoen) voor de OMVV beschikbaar te stellen. Vooralsnog zullen de deelnemende gemeenten geen geld inleggen.
Risico:	Dekking vanuit lokale programma Vitale Vakantieparken Ermelo Het bedrag van € 3.115,-- ten behoeve van het aandelenkapitaal wordt gedekt uit het budget van het lokale programma Vitale Vakantieparken in Ermelo. Het financiële risico is geschat op € 62.300,-- voor de gemeente Ermelo. Als aandeelhouder van de ontwikkelingsmaatschappij loopt de gemeente het risico om een bijdrage te moeten leveren aan een financieel tekort van de ontwikkelingsmaatschappij. Een reële schatting hierbij is dat er uitgegaan wordt van een tekort van 25% van de 4 miljoen. Deze 1 miljoen euro dient door alle aandeelhouders betaald te worden. Ermelo is voor 6,23% aandeelhouder. Dit betekent dat Ermelo in het ergste geval € 62.300,00 dient te betalen. Dit bedrag wordt opgenomen in het financiële risicoprofiel van de gemeente om zodoende bij de bepaling van het weerstandsvermogen ook rekening te houden met deze gebeurtenis. Op projectbasis kan er vanuit de gemeente nog apart een bijdrage worden verlangd ten behoeve van de inzet van de OMVV. De inzet van de OMVV bij een project wordt zoveel mogelijk betaald vanuit de projecten zelf. De betrokken ondernemer(s), gemeente en eventueel andere partijen betalen de kosten van de inzet van OMVV. Hiermee wordt het financieel risico en de plankosten voor de OMVV beperkt. In hoeverre de gemeente en/of ondernemer een bijdrage moeten leveren is afhankelijk van het project. Indien de gemeente een bijdrage dient te leveren wordt hiervoor separaat budget aangevraagd.
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Eigen vermogen (excl. Resultaat)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat (na belastingen)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage *)	n.v.t.	€35.133,00	€35.133,00
Realisatie bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.b.

*) gebaseerd op begroting 2019-2022 versie juni 2019

Vitens N.V.

Verbonden partij:	Vitens N.V.
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Arnhem, Meander 1101 6825 MJ
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer A.A.J. Baars, burgemeester
Contactambtenaar:	De heer R.H. de Boer
Openbaar belang:	Vitens is een naamloze vennootschap, waarvan de aandelen worden gehouden door gemeenten (44 gemeenten in de provincie Gelderland) en provincies (de zogenaamde publieke aandeelhouders) in haar verzorgingsgebied. Vanuit het oogpunt van het behartigen van het publieke belang voor de openbare drinkwatervoorziening is de gemeente Ermelo gedeeltelijk in het bezit van de aandelen.
Aard:	Aandelenbezit: 24.035 stuks (0,41% belang).
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Samen Werken voor Ermelo/ Netwerkgemeente

Ontwikkelingen:	De belangrijkste activiteiten van Vitens N.V. zijn het winnen, zuiveren en distribueren van drinkwater. De klein-aandeelhouders uit de provincie Gelderland en Flevoland trekken via het daartoe bedoelde platform "Nuval" samen op in de voorbereiding van de aandeelhoudersvergaderingen. Op deze wijze kan kennis beter worden ingezet en leggen de gezamenlijke klein-aandeelhouders meer gewicht in de schaal. De betreffende gemeenten zijn hiertoe middels een aandeelhoudersovereenkomst formele samenwerking aangegaan. In 2005 zijn preferente aandelen geconverteerd naar een achtergestelde lening. Vitens lost deze lening van € 1.611.200,00 af in 15 jaarlijkse termijnen van € 107.413,00. Per 31 december 2017 bedraagt het restantsaldo van deze lening € 429.646,00. Over het openstaande saldo wordt door Vitens een rente betaald. Onder invloed van het door de minister van I&M bepaalde maximumpercentage voor de vermogenskostenvoet (WACC), realiseert Vitens lagere jaarresultaten en daalt ook de dividenduitkering. Overwinst die, ondanks eerdere verlaging van de tarieven, is gerealiseerd in een boekjaar, moet in een volgend boekjaar worden teruggegeven via de tarieven. Om aantrekkelijk te kunnen blijven lenen is het in de ogen van de directie nodig om de komende jaren de solvabiliteit te laten groeien naar 35%. Dit betekent dat het eigen vermogen de komende jaren omhoog moet. Dit zal uit de ingehouden winst moeten worden gefinancierd. De geformuleerde doelstellingen voor de solvabiliteit hebben consequenties voor het dividendbeleid. Het financieel jaarplan 2020 Vitens is nog in ontwikkeling, waarbij het risico van verdere verlaging van de WACC van 3,4% naar 2,7% een belangrijke factor is voor het maximale resultaat, de toekomstige financierbaarheid (solvabiliteit en bankenratio's) en de hoogte van de dividenduitkering vanuit Vitens. Het financieel jaarplan wordt geagendeerd in de aandelhoudersvergadering van 27 november 2019.
Risico:	Dividenduitkering kan tegenvallen. Ten aanzien van het restantsaldo van de achtergestelde geldlening geldt dat de gemeente "achterin de rij komt te staan" bij faillissement van Vitens. Naast het vorenstaande loopt de gemeente risico over een gegarandeerde geldlening die Vitens in het verleden is aangegaan met een financier. De restantschuld waar Ermelo garant voor staat bedraagt per 31 december 2017 € 429.646,00. Vitens schat dit per 1-7-2020 op € 107.600,00.
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Eigen vermogen (excl. Resultaat)	€533.000.000,00	n.b.	n.b.
Vreemd vermogen	€1.233.500.000,00	n.b.	n.b.
Resultaat (na belastingen)	€45.300.000,00	n.b.	n.b.
Begrote bijdrage (dividend)	€79.000,00	€22.000,00	€22.000,00
Realisatie bijdrage (dividend)	€79.315,60	n.b.	n.b.

Inclusief Groep

Verbonden partij:	Inclusief Groep N.V.
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Industrieweg 47, 8071 CS Nunspeet
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	Wethouder L. van der Velden
Contactambtenaar:	Mevrouw V.E. Schouten
Openbaar belang:	De Inclusief Groep was voorheen de werkgever van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW), maar is sinds het dichtzetten van de WSW (2015) ook arbeidsmarkttoeleider voor alle inwoners met een Participatiewet-uitkering. De Inclusief Groep is een hybride organisatie met een meervoudige opdracht vanuit de zeven gemeenten: 1. het uitvoeren van een maatschappelijke opdracht; 2. het betekenisvol ondernemen als werkgever en als arbeidsmarkttoeleider en; 3. het genereren van sociaal, maatschappelijk en economisch rendement. Inclusief Groep geeft invoering aan de Participatiewet/Wet sociale werkvoorziening en de Participatiewet en draagt actief bij aan een inclusieve arbeidsmarkt. De governance bestaat uit zeven aandeelhouders, dit zijn wethouders van de gemeenten Nijkerk, Putten, Harderwijk, Nunspeet, Elburg en Oldebroek. De deelnemende gemeenten gemeenten hebben eerder besloten de bestuurlijk-juridische structuur en de governancestructuur van Inclusief Groep te wijzigen. Dat betekent onder meer dat de gemeenten sinds begin 2018 rechtstreeks aandeelhouder en opdrachtgever van Inclusief Groep zijn en dat de Raad van Commissarissen zal worden vervangen door een Raad van Advies. Daartoe is het aandelenpakket van de RNV overgedragen naar de deelnemende gemeenten.
Aard:	Naamloze Vennootschap: de gemeente Ermelo is voor 16,2% aandeelhouder van de Inclusief Groep N.V.
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Samen Werken voor Ermelo/ Inclusieve Samenleving

Ontwikkelingen:	De Inclusief Groep opereert op het snijvlak van overheid, markt en samenleving en ervaart een aantal lokale en regionale ontwikkelingen: • Door de hoogconjunctuur zijn de makkelijk tot de arbeidsmarkt toeleidbare werkzoekenden wel geplaatst, het bestand dikt in, dat wil zeggen dat de overblijvende groep zich kenmerkt door toenemende complexiteit. Het zal veel lastiger zijn deze groep te plaatsen en ze hebben veel meer of langdurige begeleiding nodig. Voor sommige groepen is de afstand tot de arbeidsmarkt erg groot en het vergt veel inspanning die afstand te verkleinen. • De flexibilisering van de arbeidsmarkt zet door, tijdelijke contracten groeien sterker dan uitzendcontracten. 'Vaste dienstverbanden' zijn een concurrerend instrument geworden. Baangarantie is niet meer vanzelfsprekend. • Werkgevers willen risico's vermijden omtrent het aannemen van personeel.
Risico:	Politiek: De Inclusief Groep is afhankelijk van overheidssubsidie. Financieel: Het geprognosticeerde resultaat zal na 2018 waarschijnlijk niet langer positief zijn, maar in de rode cijfers duiken. De oorzaak hiervan zijn de afnemende WSW-subsidiestromen vanuit de overheid. De trekkingsrechten zijn door onttrekkingen na 2020 uitgeput en ontvangen de gemeenten niet meer.
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Eigen vermogen	€10.985.000,00	n.b.	n.b.
Vreemd vermogen	€10.854.000,00	n.b.	n.b.
Resultaat	€413.000,00	(€423.000,00)	n.b.
Begrote bijdrage	n.b.	€3.371.977,00	€3.150.090,00
Realisatie bijdrage	€3.354.000,00	n.v.t.	n.v.t.

Afvalsturing Friesland N.V.

Verbonden partij:	Afvalsturing Friesland N.V.
Algemene informatie	De aandelen van de Afvalsturing Friesland worden gehouden door de Friese gemeenten, de Groningse gemeenten Appingendam en Delfzijl,regio Noord Veluwe (Ellburg, Ermelo, Harderwijk, Nunspeet, Oldebroek en Putten) en NV Irado (Capelle aan den Ijssel, Schiedam en Vlaardingen).
Vestigingsplaats en adres:	Afvalsturing Friesland NV(Omrin) Hidalgoweg 5, 8938 BA Leeuwarden
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	Wethouder L. van der Velden
Contactambtenaar:	de heer H. Prins gemeente Oldebroek
Openbaar belang:	Afval op een professionele, innovatieve en duurzame manier in te zamelen en te verwerken. Als aandeelhouder heeft de gemeente Ermelo zeggenschap in de algemene vergadering van aandeelhouders. Een collegelid van de gemeente Oldebroek vertegenwoordigd de SNV gemeenten hierin.
Aard:	Aandelenbezit: de gemeente Ermelo bezit 45 aandelen van € 450 nominaal.
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Programma Samen Wonen in Ermelo: Speerpunt Duurzaamheid onderdeel Afvalbeleid
Ontwikkelingen:	
Risico:	De belangrijkste riscico's voor de venootschap liggen in de technische beschikbaarheid van de kapitaalintensieve installaties, de beschikbaarheid van afval en de ontwikkelingen op de energiemarkt. Langdurige stilstand, onvoldoende beschikbaarheid van afval of dalende energieprijzen kunnen een belangrijke impact hebben op het resultaat van de afvalsturing Friesland.
Financiële informatie	Het financiele belang is de dividenduitkering. De gemeente Ermelo bezit 45 aandelen van € 450 nominaal. De boekwaarde per 31 december 2018 per aandeel was € 12.575.

Boekjaar:	**Jaarstukken 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Eigen vermogen (groepsvermogen)	€50.585.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen (geconsolideerd)	€152.203.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat	€2.026.000,00	n.b.	€3.344.000,00
Begrote bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Realisatie bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Coöperatie Gastvrije Randmeren

Verbonden partij:	Coöperatie Gastvrije Randmeren
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Harderwijk, Oosteinde 17 3842 DR
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer J.A. de Haan
Contactambtenaar:	De heer R. van Vliet
Openbaar belang:	De Coöperatie Gastvrije Randmeren is een samenwerkingsverband tussen 16 gemeenten (Almere, Blaricum, Bunschoten, Dronten, Eemnes, Elburg, Ermelo, Harderwijk, Huizen, Kampen, Gooise Meren, Nijkerk, Nunspeet, Oldebroek, Putten en Zeewolde) die als doel heeft de kwaliteit van het natuur- en recreatiegebied Randmeren te verhogen en de robuustheid van het gebied te versterken. Het werkgebied van de Coöperatie Gastvrije Randmeren strekt zich uit van de Hollandse Brug tot Ketelbrug, een langgerekte merenreeks van ruim tachtig kilometer.
Aard:	Coöperatie
Beleidsinformatie	

Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Samen Ondernemen in Ermelo/ Toerisme en Recreatie
Ontwikkelingen:	De Coöperatie Gastvrije Randmeren is op 21 november 2013 opgericht. De coöperatie heeft de werkzaamheden van het Natuur- en Recreatieschap Veluwerandmeren overgenomen. Het schap is op 19 juni 2014 opgeheven. Naast het beheren en onderhouden van recreatieve voorzieningen en het promoten van het gebied, coördineert de coöperatie ook de uitvoering van de laatste projecten uit het Integrale Inrichtingsplan Veluwerandmeren, kortweg IIVR. Het gaat hierbij om inrichtingsmaatregelen, maatregelen die de vaarmogelijkheden voor de recreatievaart vergroten en natuurprojecten. Specifiek voor de gemeente Ermelo zijn het projecten Activiteitenterrein Horst en groene kruispunt Nuldernauw.
Risico:	n.v.t.
Financiële informatie	

* Mededeling Gastvrije Randmeren: de jaarrekening komt in het najaar in de Algemene Vergadering. Door de overstap naar een ander accountantsbureau duurt de oplevering veel langer dan normaal (en langer dan wij hadden voorzien).

Boekjaar:	**Jaarstukken 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Eigen vermogen	€14.116.627,00	n.b	n.b
Vreemd vermogen	€138.069,00	n.b	n.b
Resultaat	(€784.215,00)	n.b	n.b
Begrote bijdrage	€10.762,00	€16.127,00	€16.127,00
Realisatie bijdrage	€10.859,00	n.v.t.	n.v.t.

Paragraaf Grondbeleid

Algemene informatie

Onder de paragraaf Grondbeleid vallen de ontwikkeling en het beheer van diverse complexen binnen de grondexploitatie, grond- en opstallenbeheer en vastgoedinformatie.

Doelstellingen

Actieve/passieve grondpolitiek
Voor het realiseren van ontwikkellocaties en –projecten binnen de Structuurvisie 2015 hanteert de gemeente Ermelo het volgende grondbeleid:

Streven naar actief grondbeleid, als:
- Zich kansen voordoen;
- Een positieve impuls kan worden gegeven aan de gewenste ruimtelijke herstructurering van een gebied;
- De beoogde ruimtelijke ontwikkeling daar om vraagt.

In beginsel kiezen voor facilitair grondbeleid als:
- De grondexploitatie van een locatie als risicovol moet worden aangemerkt;
- De ontwikkeling niet door de gemeente behoeft te worden geïnitieerd en qua regie kan worden volstaan met het stellen van locatie-eisen.

Bovenstaand beleid is vastgelegd in de "Nota Grondbeleid 2010".

Structuurvisie Ermelo 2025
In de Structuurvisie Ermelo 2025, vastgesteld door uw raad op 1 maart 2012, gaat Ermelo uit van een ondersteunende rol van de gemeente. Voor veel opgaven zal de gemeente niet de initiatiefnemer of de ontwikkelende partij zijn. De gemeente voert geen actief grondbeleid en wil juist bedrijven, burgers en organisaties ruimte geven om initiatieven te ontplooien.

Grondbeheer en vastgoedinformatie
Gronden en opstallen bestemd voor de openbare dienst en/of van niet strategisch belang voor ontwikkellocaties worden gerekend tot de algemene dienst. Deze laatste categorie wordt zo mogelijk marktconform in particulier eigendom overgedragen, wanneer deze niet benodigd is voor de inrichting van een wijk of straat, dan wel om andere redenen niet in gemeentelijk bezit dient te blijven.

Gronden en opstallen van strategisch belang voor ontwikkellocaties worden geactiveerd als "Materiële vaste activa" en te zijner tijd bij raadsbesluit, inhoudende de vaststelling van het grondexploitatiecomplex inclusief grondexploitatieopzet, ondergebracht in een grondexploitatiecomplex.

Relatie met het programma Samen Wonen in Ermelo
Grondaankopen worden gedaan ten behoeve van de aanleg, reconstructie en herinrichting van wegen, aanleg van fietspaden en parkeren.

Daarnaast zijn/worden er grondaankopen en -verkopen gedaan ten behoeve van de ontwikkellocaties, zoals Het Trefpunt en De Driesprong. Indien de gemeente zelf een grondpositie heeft, wordt een ontwikkelvisie opgesteld en de haalbaarheid van een nieuwe ontwikkeling onderzocht. Bij door derden te ontwikkelen locaties treedt de gemeente faciliterend en voorwaardenstellend op.

Ook zijn/worden grondaankopen en -verkopen gedaan ten behoeve van de ontwikkeling van bedrijventerrein Veldzicht Noord 4e fase. Daarnaast zal indien nodig grond voor boscompensatie

aangekocht worden.

Prestaties

Te leveren prestaties 2020

Actieve grondpolitiek.
Minimaal jaarlijks worden de exploitatieopzetten van de in uitvoering genomen complexen geactualiseerd. De eerstvolgende actualisatie van de exploitatieopzetten voor de complexen Het Trefpunt, De Driesprong en Veldzicht Noord 4e fase staat gepland voor het najaar van 2019. Deze cyclus herhaalt zich in het najaar van 2020. Mede door het aangescherpte toezicht door de accountant bij de controle van de jaarstukken en de provincie zal de actualisatie zo veel mogelijk aansluiten op het opstellingstraject van de Jaarstukken.

Wat gaat het kosten

De activiteiten binnen de grondexploitatie hebben een bedrijfsmatig karakter. De grondexploitatie dient daarom over het geheel genomen tenminste kostendekkend te zijn. Uitgangspunt is dat complexen minimaal budgettair neutraal zijn. Indien dit niet mogelijk is, wordt een verliesgevend complex gedekt door (een) winstgevend(e) complex(en). Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de reserve Grondexploitatie.

Onderstaand worden enkele belangrijke financiële aspecten aangaande grondexploitatie aangegeven.

Actieve grondpolitiek
Kosten en opbrengsten worden middels exploitatieopzetten per complex in beeld gebracht. Voor de toe te rekenen kosten wordt op basis van de 'notitie grondexploitatie 2016' aangesloten op de kostensoortenlijst zoals opgenomen in artikel 6.2.4 van het Besluit ruimtelijke ordening. Naast kosten derden zijn met de betreffende projecten ook personele en financieringskosten gemoeid. De personele lasten worden op basis van te verwachten urenbestedingen toegerekend aan de betreffende complexen. Op begrotingsbasis komt dit in 2020 overeen met 0,5 fte, aflopend naar 0,2 fte in 2023 i.v.m. het dalend aantal actieve grondexploitaties.

Reserves Grondexploitatie
De reserves Grondexploitatie bepalen in belangrijke mate het directe weerstandsvermogen van de grondexploitatie.
Op basis van de Nota Grondbeleid 2010 bestaan de reserves grondexploitatie uit twee afzonderlijke bestemmingsreserves:

- De Risicoreserve Grondexploitatie, die is bedoeld als buffer voor de opvang van voorspelbare risico’s;
- De Reserve Grondexploitatie, die voornamelijk moet dienen als werkkapitaal voor strategische en anticiperende grondverwerving.

Tevens zijn er in de Nota Grondbeleid 2010 regels vastgesteld voor beide reserves. Deze regels zijn vervallen en vervangen door de volgende bij de Kadernota 2018 vastgestelde regels:

- De bovengrens van elk van de reserves afzonderlijk bedraagt maximaal € 1 miljoen;
- Wordt dat bedrag bij de Jaarstukken overschreden, dan wordt het meerdere in het kader van het afromen van reserves en voorzieningen bij de kadernota ten gunste gebracht van de Algemene reserve (vrij besteedbaar).

Bij de vaststelling van de Programmabegroting 2019-2022 is bij amendement door uw raad bepaald dat de bovengrens voor het afzonderlijke onderdeel "Reserve Grondexploitatie" is gesteld op € 2 miljoen.

Parameters gemeentelijke grondexploitaties (conform Kadernota 2020):
Rente: 1,6%
Discontovoet: 2,0 %
Kostenstijging: 3,0 %
Opbrengstenstijging woningbouw: 2,0 %
Opbrengstenstijging bedrijfsterrein: 2,0%

Exploitatiesaldo gemeentelijke grondexploitaties

Complex	Laatst vastgestelde exploitatieopzet	Verwacht exploitatiesaldo 01-01-2019 (op contante waarde)	Getroffen voorziening	Bijstelling exploitatieopzet verwacht
De Verbinding	7 februari 2019	€ 2.067.000,00 N	€ 2.067.000,00	cpl. wordt afgesloten per ultimo 2019
Het Trefpunt	7 februari 2019	€ 0,00	n.v.t.	eind 2019
Veldzicht Noord 4e fase	7 februari 2019	€ 44.000,00 N	n.v.t.	eind 2019
De Driesprong	7 februari 2019	€ 617.000,00 V	n.v.t.	eind 2019

Winstnemingen
Voor de complex "Het Trefpunt" is in de exploitatieopzet een winstneming geraamd.

Complex	Gerealiseerd	Nog te realiseren	Totaal

Het Trefpunt	€ 10.240.000,00	€ 3.893.000,00	€ 14.133.000,00
Totaal	€ **10.240.000,00**	€ **3.893.000,00**	€ **14.133.000,00**

De nog te realiseren winstnemingen staan gepland voor de periode van 2019 tot en met 2020. Bij het opstellen van de Jaarstukken wordt jaarlijks de winstneming bepaald. De winstnemingen worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Grondexploitatie.

Risicomanagement
Bij risico's moet gedacht worden aan risico's van algemene aard en specifieke projectgebonden risico's. De kwantificering van de risico's vindt ten minste één maal per jaar plaats (bij de Jaarstukken) of zo nodig tussentijds (bij de Bestuursrapportages).

Risico's van algemene aard
De categorie van algemene aard laat zich vertalen in economische risico's zoals de marktsituatie voor woningbouw en bedrijventerreinen en renteontwikkelingen. Vooral complexen met een lange looptijd kunnen deze risico's in zich hebben. De onzekere situatie op economisch gebied van de afgelopen jaren door de schuldencrisis van Europese landen en de onrust op de financiële markten wereldwijd ligt achter ons. De economie groeit en het aantal transacties op de vastgoedmarkt is gestegen en stabiel.

Specifieke projectgebonden risico's
Bij specifieke projectgebonden risico's gaat het om bodemsaneringen (bijvoorbeeld asbest), (bestemmingsplan-) procedures en dergelijke, maar ook om risico's verbonden aan inhoudelijke posities die belanghebbenden bij een project innemen. Deze risico's worden bij de opstelling/herziening van de exploitatieopzetten per project zo goed mogelijk ingeschat en financieel vertaald. Dit neemt niet weg dat altijd een bepaald risico blijft bestaan.

Weerstandsvermogen grondexploitatie
De beschikbare weerstandscapaciteit grondexploitatie bestaat uit de reserves Grondexploitatie, nog te realiseren winstnemingen van het complex Het Trefpunt en saldo van de verwachte exploitatieresultaten van de complexen De Driesprong en Veldzicht Noord 4e fase.

Onderverdeling weerstandscapaciteit	Weerstandscapaciteit
Exploitatiesaldi complexen	€ 573.000,00
Geraamde winstnemingen	€ 3.893.000,00
Reserves grondexploitatie (bestemmingsreserve grondexploitatie en risicoreserve grondexploitatie)	€ 3.000.000,00
Totale weerstandscapaciteit naar peil 1 januari 2019	**€ 7.466.000,00**

Er is op het moment geen sprake van concrete financiële risico's in de lopende complexen. Hierdoor bedraagt de hiervoor benodigde weerstandscapaciteit in feite € 0,00. Dit leidt tot de conclusie dat de weerstandscapaciteit van de grondexploitatie uitstekend is.

Actualiteit exploitatieopzetten
Als onderdeel van het beheersbaar houden van risico's worden de exploitatieopzetten jaarlijks herzien. Bij deze actualisatie wordt zo veel mogelijk aangesloten op het opstellingstraject van de Jaarstukken. Als er aanleiding voor is, vindt daarnaast tussentijdse herziening van de exploitatieopzetten plaats.

Op 1 januari 2019 waren de complexen De Verbinding, Het Trefpunt, De Driesprong en Veldzicht Noord 4e fase in exploitatie. Verwacht wordt dat het complex De Verbinding per 31 december 2019 zal worden afgesloten.

Financiële Begroting 2020-2023

Budgettaire uitkomst

Budgettaire startpositie

Uitgangspunt is de Programmabegroting 2019-2022 aangevuld met alle nadien door de raad vastgestelde bestuursrapportages 2018/2019 en de Kadernota 2020.

De budgettaire startpositie ziet er als volgt uit:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2020	2021	2022	2023	Toelichting
Uitkomst Programmabegroting 2019-2022, inclusief 1e en 2e Begrotingswijziging 2019	**0**	**0**	**2.486 N**	**2.486 N**	**Vastgesteld in raad dd 8 november 2018**
Budgettaire gevolgen 4e Bestuursrapportage 2018	-18 V	-18 V	-18 V	-18 V	Vastgesteld in raad dd 8 november 2018
Budgettaire gevolgen 5e Bestuursrapportage 2018	164 N	101 N	-35 V	-35 V	Vastgesteld in raad dd 29 november 2018
Budgettaire gevolgen 1e Bestuursrapportage 2019	177 N	91 N	99 N	99 N	Vastgesteld in raad dd 4 april 2019

Budgettaire gevolgen 2e Bestuursrapportage 2019:	-113 V	-113 V	-113 V	-113 V	Vastgesteld in raad dd 9 mei 2019
Budgettaire gevolgen 3e Bestuursrapportage 2019:	-42 V	-69 V	-83 V	-83 V	Vastgesteld in raad dd 13 juni 2019
Budgettaire gevolgen Kadernota 2020:					
* Financieel-technische uitgangspunten	171 N	170 N	188 N	208 N	
* Onderwerpen "in de pijplijn"	1.163 N	1.242 N	1.315 N	1.247 N	
* Begrotingsdoorlichting b&w: Investeringen	-100 V	-200 V	-200 V	-200 V	
* Begrotingsdoorlichting b&w: Taakstellingen		26 N			
* Begrotingsdoorlichting b&w: bedrijfsvoering	-20 V	-31 V	-50 V	-50 V	
* Budgetrecht van de raad				-138 V	
* Begrotingsdoorlichting b&w: Belastingen	-545 V	-561 V	-552 V	-552 V	
Uitkomst na Kadernota 2020	**837 N**	**638 N**	**3.037 N**	**2.851 N**	**Vastgesteld in raad dd 11 juli 2019**
Budgettaire startpositie Programmabegroting 2020-2023	**837 N**	**638 N**	**3.037 N**	**2.851 N**	

In de Kadernota 2020 is de opdracht verwoord dat bij de Programmabegroting 2020-2023 minimaal de Begroting 2020 budgettair sluitend moet zijn.
Het tekort in de begrotingsjaren 2022 en 2023 is opgenomen op de Stelpost Nieuwe Ombuigingen 2022.

Budgettaire uitkomst na Programmabegroting 2020-2023

Gedurende de maanden juli en augustus 2019 is de Programmabegroting 2020-2023 budgettair gezien vervaardigd.
De Programmabegroting 2020-2023 is gebaseerd op basis van bestaand en nieuw beleid. Het nieuwe beleid is opgenomen in het overzicht Onderwerpen "in de pijplijn". Dit overzicht stamt uit de Kadernota 2020. Alle budgettaire gevolgen hiervan zijn verwerkt in deze Programmabegroting 2020-2023.
Ook de besluitvorming van de raad inzake de Kadernota 2020 is verwerkt.
Alle budget- en kredietaanpassingen tot en met de 4e Bestuursrapportage 2019 zijn verwerkt.
Vervolgens zijn de ramingen (budgetten en kredieten) waar noodzakelijk geactualiseerd. Ook de Meicirculaire 2019 is verwerkt. Uitvoering is gegeven aan de Begrotingsdoorlichting b&w. Dit betreft de onderwerpen: Herijking Algemene stelposten en Herijking Sociaal Domein: Financiën: de eerste budgettaire uitkomsten.
Ten slotte is een dekkingsplan vervaardigd en budgettair verwerkt in de Programmabegroting 2020-2023.

Uiteindelijk ziet de budgettaire uitkomst van de Programmabegroting 2020-2023 er als volgt uit:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2020	2021	2022	2023	Toelichting
Budgettaire startpositie na Kadernota 2020	**837 N**	**638 N**	**3.037 N**	**2.851 N**	**Raadsbesluit dd 11 juli 2019**
Budgettaire uitkomst 4e Bestuursrapportage 2019	-1 V	-1 V	-1 V	-1 V	**Raadsbesluit dd 11 juli 2019**
Budgettaire uitkomst Programmabegroting 2020-2023	-789 V	-216 V	59 N	23 N	
Budgettaire uitkomst na Programmabegroting 2020-2023	**47 N**	**421 N**	**3.095 N**	**2.873 N**	
Nog te dekken budgettaire tekorten	**47 N**	**421 N**	**3.095 N**	**2.873 N**	

Dekkingsplan Programmabegroting 2020-2023:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2020	2021	2022	2023	Toelichting
Nog te dekken budgettaire tekorten	**47 N**	**421 N**	**3.095 N**	**2.873 N**	
Stelpost Marktwerking investeringen 2020	-94 V				Gezien de actualisatie van het tienjarig investeringsplan zullen er in 2020 geen hogere kapitaallasten komen als gevolg van marktwerking in 2019. Met ingang van 2021 is er € 189 structureel beschikbaar op deze stelpost.

Waterschouwingen	-50 V	-50 V	-50 V	-50 V	Conform de uitspraak van de Hoge Raad dd 21 juni 2019 is het toegestaan om de kosten van waterschouwingen onder te brengen onder het product Riolering. In 2020 komt de dekking uit de voorziening Egalisatie riolering. Met ingang van 2021 wordt dit meegenomen in het Rioolrecht.
Rentebeleid 2021		-100 V	-100 V	-100 V	Op basis van de actuele liquiditeitsprognose moet er half 2021 een vaste geldlening worden aangetrokken van € 20 mln. De rentelast bedraagt 1,5% is € 150 in 2021 en € 300 met ingang van 2022. Een rentepercentage van 1,5% is op dit moment te hoog. Derhalve wordt dit percentage over 2021 teruggebracht naar 0,5% en met ingang van 2022 naar 1,0%.
Rentebeleid 2022			-25 V	-50 V	Op basis van de actuele liquiditeitsprognose moet er half 2022 een vaste geldlening aangetrokken worden van € 10 mln. De rentelast bedraagt 1,5% is € 75 in 2022 en € 150 met ingang van 2023. Een rentepercentage van 1,5% is op dit moment te hoog. Derhalve wordt dit percentage met ingang van 2022 teruggebracht naar 1,0%.
Reserve I&A-fonds		-271 V			In de Programmabegroting 2019-2022 is al gemeld dat deze reserve meer dan gevuld is. Nadien zijn gelden ingezet voor ict-ontwikkelingen Meerinzicht en Dienstverleningstafel. Thans resteert nog € 386 ongeclaimd binnen deze reserve. Voorgesteld wordt hiervan € 271 af te romen in 2021.
Storting in Algemene reserve (vrij besteedbaar)	97 N				Uiteindelijk sloot het jaar 2020 met een voordeel van € 97. Aangezien de Algemene reserve onder de door de raad bepaalde ondergrens van € 5 mln zit, wordt voorgesteld dit voordeel te storten in de reserve.
Einduitkomst Programmabegroting 2020-2023	**0**	**0**	**2.920 N**	**2.673 N**	**De begrotingstekorten 2022 en 2023 zijn geraamd op de stelpost Nieuwe Ombuigingen 2022.**

Belangrijk is dat de Begroting 2020 zowel structureel als reëel sluitend is. Dit betekent dat de structurele lasten 2020 zijn gedekt door de structurele inkomsten 2020. Daarnaast zijn de ramingen realistisch. De Begroting 2020 is sluitend. Dit is één van de voorwaarden om voor repressief toezicht (= toezicht achteraf) door de provincie in aanmerking te komen.

Conclusie:
De begrotingsjaren 2020 en 2021 zijn budgettair sluitend. Hiermee heeft het college van b&w voldaan aan de toezegging in de Kadernota 2020. De begrotingsjaren 2022 en 2023 sluiten met stevige nadelen. Deze nadelen zijn weggezet op de stelpost Nieuwe Ombuigingen 2022. Deze nadelen moeten, net als de overige taakstellingen, nog wel geconcretiseerd en gerealiseerd worden.
De Kerntakendiscussie zal hiertoe leidend moeten zijn.
Met het sluitend zijn van de begrotingsjaren 2020 en 2021 is er wel meer tijd gecreëerd voor een zorgvuldige afweging.
Doelstelling blijft dat Ermelo in deze raadsperiode weer een sluitende meerjarenbegroting heeft, waarbij ook alle taakstellingen zijn gerealiseerd. Daarnaast is de optimale doelstelling om te streven naar een redelijke lastendruk voor de inwoners en bedrijven met ingang van 2023 in overeenstemming met het voorzieningenniveau in Ermelo.
Dat is nog een stevige uitdaging. Het college van b&w wil deze uitdaging samen met raad, ambtelijke organisatie en burgers aangaan.

Ermelo moet een financieel gezonde gemeente zijn.

Onderwerpen "in de pijplijn"

In de Kadernota 2020 is opgenomen een overzicht Onderwerpen 'in de pijplijn'. Daarbij zijn ook de budgettaire gevolgen aangegeven. Dit overzicht is volledig overgenomen in deze Programmabegroting 2020-2023. Er zijn geen onderwerpen weggevallen of toegevoegd. Alle budgettaire gevolgen zijn verwerkt in de Programmabegroting 2020-2023.

Voor zover deze onderwerpen het begrotingsjaar 2019 raken zal dit bij de 5e of 6e bestuursrapportage 2019 door de raad geformaliseerd kunnen worden.

In het onderstaande overzicht zijn de Onderwerpen 'in de pijplijn' opgenomen:

Budgettair perspectief begrotingsjaren 2019-2023: Pijplijnonderwerpen - = voordeel

Omschrijving	Begroting		Meerjarenbegroting 2020-2023							
(bedragen x € 1.000,00)	2019		2020		2021		2022		2023	
Programma Samen Werken voor Ermelo:										
A. Maatschappelijk raadsprogramma										
Werkbudget raad: twee onderwerpen per jaar a € 30. Het budget voor 2019 is al meegenomen in de 1e Berap 2019.			60	N	60	N	60	N	60	N
B. Extra raadsondersteuning										
Extra werkbudget raad ten behoeve van ondersteuning bij projecten.	10	N	10	N	10	N	10	N	10	N
C. Digitale toegankelijkheid Overheid										
Budget ondertiteling van de politieke vergaderingen: via NotuBiz moet de module Ondertiteling on demand aangeschaft worden. Realisatie per 1 september 2020.			2	N	5	N	5	N	5	N
D. VNOG										
Hogere bijdrage van Ermelo als gevolg van de financiele tekorten bij de VNOG. Basis is de voorlopige Begroting 2020-2023 VNOG.	157	N	157	N	163	N	156	N	155	N
E. Streekarchivariaat										
Hogere bijdrage Ermelo aan Streekarchivariaat. Op basis van het rapport van KBenP van november 2018 dient de formatie met 1,5 fte uitgebreid te worden. Kosten € 75 structureel. Bijdrage van Ermelo € 15.			15	N	15	N	15	N	15	N
De dekking komt uit de stelpost Volumeontwikkeling 2020.			-15	V	-15	V	-15	V	-15	V
F. Meerinzicht: Kadernota 2020 MIZ en PB 2020-2023 MIZ										
Hogere bijdrage Ermelo aan Meerinzicht (domein Bedrijfsvoering)	253	N	916	N	954	N	1.066	N	999	N
Hogere bijdrage Ermelo aan Meerinzicht (domein Sociaal)	113	N	148	N	148	N	149	N	149	N
Beschikbare dekking in begroting Ermelo	-113	V	-537	V	-424	V	-410	V	-410	V
G. Invoering WNRA / Harmonisatie arbeidsvoorwaarden										
Hogere budgetten voor arbeidsvoorwaarden			175	N	175	N	175	N	175	N
H. Dienstverleningstafel / Digitale dienstverlening										
Hogere budgetten Dienstverleningstafel: wensen			77	N	107	N	60	N	60	N
Hogere budgetten Dienstverleningstafel: overigen	139	N	141	N	63	N	63	N	63	N
Beschikbare dekking in begroting Ermelo	-97	V	-47	V	-19	V	-19	V	-19	V
Extra tijdelijke formatie voor de doorontwikkeling van de digitale dienstverlening	61	N	61	N						
Programma Samen Leven in Ermelo:										
I. Basismobiliteit										
Vanaf 1 januari 2021 gaat de provincie de subsidie voor basismobiliteit in 4 jaar afbouwen. Voor Ermelo betekent dit een afbouw van € 90 in 4 jaar.					23	N	46	N	68	N
De dekking komt uit het Sociaal Domein.					-23	V	-46	V	-68	V
J. Factor Werk										
De bijdrage van Ermelo bedraagt € 0,25 per inwoner.			7	N	7	N	7	N	7	N
De dekking komt uit het Sociaal Domein.			-7	V	-7	V	-7	V	-7	V
Programma Samen Wonen in Ermelo:										
K. Waterbeleid										
* Waterbergingen/rioolproblemen. Ermelo is en wordt geconfronteerd met wateroverlast. Hiertoe zijn inmiddels diverse maatregelen getroffen, doch uit de eerste actualiseringswerkzaamheden van het rioleringsplan blijkt dat de reeds eerder gememoreerde noodzakelijk geachte waterbergings- en afvoercapaciteit uitbreiding behoeft. De aanleg van de bergbassins zal naar verwachting duurder uitvallen dan thans begroot. Verwacht wordt dat een extra investering van maximaal € 11,3 mln. noodzakelijk is. Jaarlijkse kapitaallasten € 435.									435	N

* Opbrengst rioolheffing. De kosten van bovenstaande hebben gevolgen voor de tarieven van het rioolrecht in verband met volledige kostendekkendheid.									-435	V
L. Openbare ruimte										
Onkruidbestrijding Er wordt een plan Onkruidbestrijding vervaardigd. Dit brengt extra onderhoudskosten met zich mee.			80	N	80	N	80	N	80	N
De dekking komt voor € 40 uit het nog beschikbare budget voor beheerplannen groen ter grootte van € 100 en voor € 40 uit de beschikbare budgetten Wegenbeheersplannen.			-80	V	-80	V	-80	V	-80	V
M. Regionaal Mobiliteitsfonds 2020-2023										
De kosten zijn in 2020 en 2021 € 1,00 per inwoner en met ingang van 2022 € 2,00 per inwoner.			27	N	27	N	54	N	54	N
De dekking komt uit de stelposten Volume- en Prijsontwikkelingen 2020.			-27	V	-27	V	-54	V	-54	V
N. Grondexploitatie										
Complex Het Trefpunt. De verwachting is dat door de verkoop van percelen de komende jaren een winstneming gerealiseerd kan worden. Begrotingstechnisch mag hiermee wettelijk nog geen rekening worden gehouden. De winstnemingen zouden kunnen bedragen: 2019 en 2020 € 3.800. Voorwaarde is dat de daadwerkelijke verkoop van de kavels plaatsvindt. Winstneming leidt via de reserve Grondexploitatie tot een toevoeging aan de Algemene reserve (vrij besteedbaar), welke reserve tezijnertijd inzetbaar is als incidenteel dekkingsmiddel.										
Programma Samen Ondernemen in Ermelo:										
O. Vitale vakantieparken										
* Vitale vakantieparken Om te gaan werken met het bestemmingsplan verbrede reikwijdte voor vakantieparken (vanuit de Crisis- en herstelwet), als nieuwe stap richting Omgevingswet, is in 2020 een incidenteel werkbudget benodigd.			20	N						
De dekking komt uit de Algemene reserve.			-20	V						
* Vitale vakantieparken Voor deelname aan deelprojecten van het Veluwe programma Vitale Vakantieparken is in 2020 een incidenteel budget benodigd.			10	N						
De dekking komt uit de Algemene reserve.			-10	V						
Totaal Onderwerpen "in de pijplijn"	**523**	**N**	**1.163**	**N**	**1.242**	**N**	**1.315**	**N**	**1.247**	**N**

Budgetrecht raad

Autorisatie kredieten en budgetten
De raad heeft het budgetrecht. Dit betekent dat de raad alle budgetten, alle individuele investeringskredieten en de reserves en voorzieningen autoriseert (= beschikbaar stelt).
In principe autoriseert de raad de budgetten op programmaniveau, maar het is mogelijk om dit op een lager niveau te doen. Dit is bijvoorbeeld in Ermelo gebeurd voor de Grondexploitatie.
De raad heeft de mogelijkheid om budgetten, kredieten, ed. wel te autoriseren, maar nog niet vrij te geven. Dit betekent dat de budgetten, kredieten, ed. wel worden opgenomen in de begroting, maar dat het college van b&w eerst door middel van een afzonderlijke raadsvoorstel de raad moet vragen om de desbetreffende budgetten, kredieten, ed. alsnog vrij te geven. Zolang de raad niet akkoord is met het vrijgeven van de gelden kan het college van b&w feitelijk de uitvoering niet ter hand nemen.
In de begrotingsstukken wordt jaarlijks aangegeven om welke budgetten, kredieten en reserves/voorzieningen het gaat.
In dit hoofdstuk van de Programmabegroting 2020-2023 laten wij zien welke budgetten, kredieten, ed. thans nog niet door de raad zijn vrijgegeven.
Hieronder is een tweetal overzichten opgenomen, te weten:
Overzicht 1:
In het door de raad op 8 november 2018 aangenomen amendement Pijplijnonderwerpen is een aantal budgetten en kredieten nog niet vrijgegeven door de raad. In dit overzicht tonen wij de huidige status.
Overzicht 2:
In eerdere programmabegrotingen heeft de raad een aantal budgetten en kredieten nog niet vrijgegeven. In dit overzicht geven wij weer welke budgetten en kredieten dit betreft en wat de huidige status is.

Overzicht van nog niet vrij gegeven kredieten en budgetten - = voordeel

Omschrijving (bedragen x 1.000,00)	Begroting	Meerjarenbegroting 2020-2023				Toelichting	Status vrijgeven door de raad
	2019	2020	2021	2022	2023		
Programma Samen Werken voor Ermelo:							
N.v.t.							
Programma Samen Leven in Ermelo:							

De Dialoog: Inrichting theaterzaal					33	N					Audiovisuele middelen / elektrische steiger / balletvloer / ed.		
Onderwijshuisvesting: Nieuwbouw De Goede Herder			0		0		0		0		Extra krediet € 700 in 2019 als gevolg van marktwerking.		Vrijgegeven door de raad op 9 mei 2019.
Onderwijshuisvesting: Nieuwbouw De Goede Herder			0		0		0		0		Extra krediet € 300 als gevolg van 90% naar 100%.		Vrijgegeven door de raad op 9 mei 2019.
Kunst en Cultuur	59	N									Storting in fonds t.b.v. sociale cohessie, aantrekkingskracht van Ermelo en de participatie en ontplooiing van inwoners.		Vrijgegeven door de raad op 9 mei 2019.
Programma Samen Wonen in Ermelo:													
Duurzaamheid: Programma Duurzaamheid 2021 e.v.					0		250	N	250	N	In afwachting van een nieuw Programma Duurzaamheid 2021 en verder alvast een jaarlijkse storting in de reserve Duurzaamheid ramen van € 250.		
Omgevingswet: Opleiding en training	25	N	50	N							In het centrale opleidingsplan prioriteit geven aan de Omgevingswet.		
Omgevingswet: Invoeringskosten	135	N	235	N	336	N	241	N	241	N	Budgettaire gevolgen op basis van het VNG rekenmodel.		De invoeringskosten 2023 en 2024 bedragen € 103 respectievelijk € 38. Dit leidt in de Begroting 2023 tot een meevaller ter grootte van € 138.
Omgevingswet: Exploitatiekosten					104	N	245	N	245	N	Budgettaire gevolgen op basis van het VNG rekenmodel.		
Startersleningen											In 2022 een extra krediet van € 300.		
Blijversleningen	0		4	N	8	N	12	N	12	N	Krediet Blijversleningen in de jaren 2019 tot en met 2022 elk jaar € 250, in afwachting van besluitvorming.		
Markt 2.0: Uitbreiding en aanleg parkeerplaatsen					74	N	74	N	74	N	Aanvullend krediet € 1.130 in 2020 ramen.		Vrijgegeven door de raad op 4 juli 2019.
Markt 2.0: Herinrichting tracé Chevallierlaan					26	N	26	N	26	N	Aanvullend krediet € 400 in 2020 ramen.		Vrijgegeven door de raad op 4 juli 2019.
Wegenbeheersplan: regulier onderhoud	54	N	54	N	54	N	54	N	54	N	B&W-besluit dd 25 mei 2018.		Vrijgegeven door de raad op 4 april 2019.
Wegenbeheersplan: groot onderhoud			96	N	382	N	367	N	367	N	B&W-besluit dd 25 mei 2018.		Vrijgegeven door de raad op 4 april 2019.
Wegenbeheersplan: investeringen wegen en fietspaden			135	N	311	N	404	N	404	N	B&W-besluit dd 25 mei 2018.		Vrijgegeven door de raad op 4 april 2019.
Wegenbeheersplan: investeringen begraafplaats			11	N	11	N	11	N	11	N	B&W-besluit dd 25 mei 2018.		Vrijgegeven door de raad op 4 april 2019.
GVVP: Verkeer- en parkeerproblematiek bij 't Weitje			50	N							Betrekken bij nieuwe GVVP. In 2020 een voorbereidingsbudget € 50 ramen.		
Sportpark FC Horst: parkeervoorziening / oversteek			16	N	16	N	16	N	16	N	Krediet € 250 in 2019 ramen.		
Aanleg fietspad Speuld					0		0		0		Aanleg in 2019 en 2020. Extra krediet € 200.		Vrijgegeven door de raad op 4 juli 2019.
Fietsveiligmaken dr Jonkheer Sandbergweg					19	N	19	N	19	N	Extra krediet in 2020 € 300.		Vrijgegeven door de raad op 9 mei 2019.

Openbare ruimte: Groenbeheerplannen	275	N	275	N	275	N	275	N	275	N	van C naar B niveau.		Vrijgegeven door de raad op 9 mei 2019 een bedrag van € 175.
Programma Samen Ondernemen in Ermelo:													
N.v.t.													

Overzicht van nog niet vrij gegeven kredieten en budgetten - = voordeel

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	Begroting		Meerjarenbegroting 2020-2023				Toelichting		Status vrijgeven door de raad
	2019		2020	2021	2022	2023			
Programma Samen Werken voor Ermelo:									
Herinrichting en verduurzaming gemeentehuis: gebied rond de raadzaal (HvG-b)			0	0	0	0	Bladzijde 37 Programmabegroting 2019-22. Begrotingsposten: 7152117-4320 / 71521031 € 307 in 2019 7152118-4320 / 71521032 € 397 in 2019 7152119-4320 / 71521033 € 89 in 2019 7152120-4320 / 71521034 € 58 in 2019		
Programma Samen Leven in Ermelo:									
N.v.t.									
Programma Samen Wonen in Ermelo:									
GVVP: Leefbaarheid en Bereikbaarheid				0	0	0	Bladzijde 39 Programmabegroting 2019-22. Begrotingspost: 7010272-4320 / 70102146. Krediet € 877 in 2019 en € 600 in 2020.		Vrijgegeven door de raad op 4 juli 2019: van krediet 2019 € 129.
GVVP: Verkeersveiligheid				0	0	0	Bladzijde 39 Programmabegroting 2019-22. Begrotingspost: 7010273-4320 / 70102150. Krediet € 81 in 2019 en € 80 in 2020.		Vrijgegeven door de raad op 4 juli 2019: krediet 2019 € 81.
GVVP: Risicoreservering						0	Bladzijde 39 Programmabegroting 2019-22. Begrotingspost: 7010274-4320/8432 / 70102154. Krediet € 627 in 2022 en -€ 104 in 2022.		Vrijgegeven door de raad op 4 juli 2019: krediet vrijgeven.
Parkeren sportcentrum Calluna (De Zanderij)				0	0	0	Bladzijde 39 Programmabegroting 2019-22. Begrotingspost: 7010280-4320 / 70102164. Krediet € 1.215 in 2021.		
Ontsluiting en toerit sportcentrum Calluna (De Zanderij)					0	0	Bladzijde 39 Programmabegroting 2019-22. Begrotingspost: 7010281-4320 / 70102165. Krediet € 100 in 2021.		

Revitalisering Kerkdennen			0		0		0		0		Bladzijde 39 Programmabegroting 2019-22. Begrotingspost: 7010282-4320 / 70102166. Krediet € 1.062 in 2019. Een reeds wel vrijgegeven deel maakt onderdeel uit van het programma Samen Ondernemen in Ermelo.		
Budgetten Programmaplan Duurzaamheid t/m 2020											Bladzijde 39 Programmabegroting 2019-22. Begrotingspost: 6260217-4380. Budget € 82 in 2020.		

Overzicht van baten en lasten

Programma's bedragen (x 1.000,00) - = voordeel		Rekening 2018	Begroting 2019 (na wijzigingen)	Programmabegroting 2020-2023			
				2020	2021	2022	2023
Programma Samen Werken voor Ermelo	lasten	4.757	-19.933	5.073	5.141	5.182	5.174
	baten	-648	77.743	-574	-574	-574	-574
	saldo	4.109	57.810	4.499	4.567	4.608	4.600
Programma Samen Leven in Ermelo	lasten	41.492	41.424	40.183	39.755	39.956	40.232
	baten	-6.736	-5.536	-5.583	-5.531	-5.626	-5.486
	saldo	34.756	35.888	34.600	34.224	34.330	34.746
Programma Samen Wonen in Ermelo	lasten	16.915	1.080	16.589	16.691	17.308	18.113
	baten	-10.396	-203	-7.958	-7.825	-7.866	-8.767
	saldo	6.519	877	8.631	8.866	9.442	9.346
Programma Samen Ondernemen in Ermelo	lasten	938	42.285	856	826	830	834
	baten	-585	-87.356	-136	-136	-136	-136
	saldo	353	-45.071	720	690	694	698
Subtotaal programma´s	lasten	64.102	64.856	62.701	62.413	63.276	64.353
	baten	-18.365	-15.352	-14.251	-14.066	-14.202	-14.963
	saldo	45.737	49.504	48.450	48.347	49.074	49.390
Algemene Dekkingsmiddelen:							
- Lokale heffingen, waarvan	lasten	315	310	323	323	323	323
de besteding niet gebonden is	baten	-8.937	-9.689	-11.127	-10.974	-9.591	-9.591
	saldo	-8.622	-9.379	-10.804	-10.651	-9.268	-9.268
- Algemene uitkering	lasten	0	0	0	0	0	0
	baten	-43.467	-45.635	-45.797	-46.495	-47.109	-48.172
	saldo	-43.467	-45.635	-45.797	-46.495	-47.109	-48.172
- Dividend	lasten	0	3	3	3	3	3
	baten	-508	-637	-544	-544	-544	-544
	saldo	-508	-634	-541	-541	-541	-541
- Saldo van de financieringsfunctie	lasten	276	199	229	224	384	375
	baten	-893	-782	-549	-556	-603	-1.038
	saldo	-617	-583	-320	-332	-219	-663
- Overige algemene dekkingsmiddelen	lasten	96	-1.051	828	1.931	-66	1.275
	baten	-1.151	-1.268	-1.308	-2.103	-2.901	-2.901
	saldo	-1.055	-2.319	-480	-172	-2.967	-1.626
Overhead	lasten	11.600	13.057	12.535	12.324	13.005	12.915
	baten	-812	-1.140	-978	-971	-964	-958
	saldo	10.788	11.917	11.557	11.353	12.041	11.957
Vennootschapsbelasting	lasten	0	0	0	0	0	0
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien	lasten	0	27	27	27	27	27
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	0	27	27	27	27	27
Totaal saldo van baten en lasten	lasten	76.389	77.401	76.646	77.245	76.952	79.271
	baten	-74.133	-74.503	-74.554	-75.709	-75.914	-78.167
	saldo	2.256	2.898	2.092	1.536	1.038	1.104
Mutaties reserves:							
Programma Samen Werken voor Ermelo	lasten	18.099	8.754	376	101	23	99
	baten	-10.339	-25.263	-1.551	-1.203	-472	-107
	saldo	7.760	-16.509	-1.175	-1.102	-449	-8
Programma Samen Leven in Ermelo	lasten	3.571	14.594	0	0	0	0

	baten	-5.978	-667	-305	-7	-82	-586
	saldo	-2.407	13.927	-305	-7	-82	-586
Programma Samen Wonen in Ermelo	lasten	2.110	1.411	598	250	250	250
	baten	-10.668	-1.727	-1.210	-677	-757	-760
	saldo	-8.558	-316	-612	-427	-507	-510
Programma Samen Ondernemen in Ermelo	lasten	0	0	0	0	0	0
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	0	0	0	0	0	0
Totaal mutaties reserves	lasten	23.780	24.759	974	351	273	349
	baten	-26.985	-27.657	-3.066	-1.887	-1.311	-1.453
	saldo	-3.205	-2.898	-2.092	-1.536	-1.038	-1.104
Resultaat	Saldo	-948*	0	0	0	0	0
* Afrondingsverschil		V					

Incidentele lasten en baten (bedragen x € 1.000,00)		2020	2021	2022	2023
Incidentele lasten en baten	lasten	3.010	794	836	181
	baten	-2.337	-1.020	-448	
	saldo	673	-226	388	181
Stelpost Incidenteel onvoorzien	lasten	27	27	27	27
	baten				
	saldo	27	27	27	27
Totaal Incidentele lasten en baten	saldo	700	-199	415	208
Structurele lasten en baten	lasten	74.583	76.775	76.362	79.412
	baten	-75.283	-76.576	-76.777	-79.620
Totaal Structurele lasten en baten	saldo	-700	199	-415	-208
Programmabegroting 2020 - 2023 totaal	lasten	77.620	77.596	77.225	79.620
	baten	-77.620	-77.596	-77.225	-79.620
Totaal Programmabegroting 2019 - 2022	saldo	0	0	0	0

Conclusie:
In alle begrotingsjaren, met uitzondering van het jaar 2021, is de begroting structureel sluitend. Welliswaar is daarbij de Stelpost Ombuigingen 2022 in meegenomen.

Dit betekent dat in deze begrotingsjaren de structurele lasten volledig worden gedekt door structurele baten.

Financieel kengetal: Structurele exploitatieruimte
Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reëele evenwicht van de begroting wordt thans al onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan de reserves te delen door de totale baten en uit te drukken in een percentage.
Hoe positiever (hoger) het percentage, hoe groter de structurele exploitatieruimte is.

Kengetal	2020	2021	2022	2023
Structurele exploitatieruimte	0%	1%	0%	1%

De incidentele lasten en baten zijn opgenomen als totalen, voor gedetailleerde informatie zijn onderstaande overzichten beschikbaar:
- Detailoverzicht incidentele lasten
- Detailoverzicht incidentele baten

Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Programma Samen Werken voor Ermelo (bedragen x € 1.000,00)	2020	2021	2022	2023
Uitkomst Programmabegroting 2019-2022	-40.011	-40.327	-41.251	-41.251
Uitkomst Programmabegroting 2020-2023	-43.951	-43.780	-44.466	-44.790
Verschil nieuwe begroting t.o.v. vorige begroting	-3.940	-3.453	-3.215	-3.539

Verklaring saldo:	2020	2021	2022	2023	Toelichting / Herkomst
Aandeel kostenplaatsen	386	399	411	413	PB 2020-2023
Overhead	-244	-349	258	174	PB 2020-2023
Kapitaallasten	-1	-5	-5	-4	PB 2020-2023
Bestuursorganen	9	24	39	39	Nieuwe loonsomraming PB 2020-2023
Ondersteuning Organisatie	118	121	121	81	PB 2020-2023 + KDN 2020
Veiligheidsregio	157	163	156	155	PB 2020-2023
Opbrengst algemene belastingen	-550	-566	-557	-557	KDN 2020, inflatiecorrectie 2%
Opbrengst dividend BNG/Alliander	-104	-104	-104	-104	2e BR 2019: hogere opbrengst dividend
Algemene uitkering Gemeentefonds	-927	-603	-247	-1.310	Septembercirculaire 2018 (5e Berap 2018) / Meicirculaire 2018 (3e Berap 2018) / KDN 2019 / Meicirculaire 2019 (PB 2020-2023)
Diverse algemene stelposten	-2.010	-2.234	-2.787	-1.693	Diverse wijzigingen: KDN 2020, Meicirculaire 2019, PB 2020-2023
Stelpost Nieuwe ombuigingen / bezuinigingen 2022	0	0	-434	-187	PB 2019-2022
Rente	-314	-295	-149	-593	PB 2020-2023
Diverse reserveringen	-447	9	96	30	PB 2020-2023

Diverse overige verschillen	-13	-13	-13	17	PB 2020-2023
Totaal verklaring saldo	-3.940	-3.453	-3.215	-3.539	

Programma Samen Leven in Ermelo (bedragen x € 1.000,00)	2020	2021	2022	2023
Uitkomst Programmabegroting 2019-2022	31.095	31.058	31.737	31.737
Uitkomst Programmabegroting 2020-2023	34.600	34.224	34.330	34.746
Verschil nieuwe begroting t.o.v. vorige begroting	3.505	3.166	2.593	3.009

Verklaring saldo:	2020	2021	2022	2023	Toelichting / Herkomst
Aandeel kostenplaatsen	-934	-903	-890	-889	PB 2020-2023
Kapitaallasten	282	-235	-600	226	PB 2020-2023
Huisvesting onderwijs	4	-41	-183	-183	5e Berap (20193018) Nieuwbouw Driekansen Rietschans
SNV	49	49	49	49	5e Berap (20193020) SNV Begroting
Brede Scholen en Sportfuncties	-156	-156	-156	-156	1e Berap (20193004) sport n. Interactie
Project Beheer&Exploitatie Sporvoorz	-100	-100	-100	-100	1e Berap (20193004) sport n. Interactie
Afwikkeling Calluna	0	78	0	0	1e Berap (20193004) TFIN2018-228 Afkoop Sportcafé
Gebruik & exploitatie Calluna	287	287	287	287	1e Berap (20193004) sport n. Interactie
Bijdrage schoolzwemmen	-114	-114	-114	-114	3e Berap (20193008) tact plan sport nr Interactie
Instandhoudingssubsidie sporthal Triade	-231	-231	-231	-231	1e Berap (20193004) sport n. Interactie
Subsidie sportpark FC Horst	-52	-52	-52	-52	1e Berap (20193004) sport n. Interactie
Stichting Sportaccommodaties Ermelo	-155	-155	-155	-155	1e Berap (20193004) sport n. Interactie
InterActie	1.855	1.852	1.852	1.852	1e Berap (20193004) sport n. Interactie
Salariskosten De Dialoog	237	237	237	237	KDN 2020 Bedrijfsvoering TFIN 2019-146 Sal.kost. De Dialoog
Woonvoorzieningen	228	228	228	228	6e Berap Herijking Sociaal Domein
Vervoersvergoedingen	-120	-120	-120	-120	6e Berap Herijking Sociaal Domein + KDN 2020 Taakstelling Sociaal Domein
Vervoersvoorzieningen	133	156	179	201	6e Berap Herijking Sociaal Domein + KDN 2020 Pijplijnonderwerpen TFIN 201930146 Vervallen Basismobiliteit
Zorg In Natura	612	612	612	612	6e Berap Herijking Sociaal Domein
Hulp in Huishouden (PGB)	-85	-85	-85	-85	6e Berap Herijking Sociaal Domein
Taakstelling Zorg in Natura (ZIN)	142	142	24	24	6e Berap Herijking Sociaal Domein
WMO	-74	135	111	111	6e Berap Herijking Sociaal Domein
Uitvoeringskosten MIZ	77	77	78	78	6e Berap KDN 2020 Pijplijnonderwerpen TFIN 201930146 MIZ DS bijdrage obv verdeelsleutel
Voorziening dubieuze debiteuren SZ	-50	-50	-50	-50	6e Berap Herijking Sociaal Domein
Uitkeringen wet BUIG	-185	-218	-218	-218	6e Berap Herijking Sociaal Domein
Uitkeringen bijzondere bijstand	280	280	280	280	6e Berap Herijking Sociaal Domein
Debiteurenbeheer SZ	70	70	70	70	6e Berap Herijking Sociaal Domein
Stelpost uitkeringen re-integratie	-60	-58	-88	-88	6e Berap Herijking Sociaal Domein
Bijdrage Inclusief Groep	148	192	100	183	6e Berap Herijking Sociaal Domein/Meicirculaire 2019 extra WSW gelden
Uitvoering zorgtaken WMO 2015	431	431	431	431	6e Berap Herijking Sociaal Domein
Taakstelling zorgkosten	264	264	264	264	6e Berap Invulling taakstelling WMO
Stelpost te concretiseren beleid/uitvoeringskosten	-174	-196	-256	-256	6e Berap Invulling taakstelling WMO
Uitvoeringsregeling zorgkosten Chr Zieken	-174	-174	-174	-174	6e Berap Herijking Sociaal Domein
Werkbudget sociaal team	100	100	100	100	6e Berap Herijking Sociaal Domein
Te concretiseren uitvoeringskosten	1.275	1.392	1.575	1.165	6e Berap Herijking Sociaal Domein + KDN 2020 Taakstelling Sociaal Domein
Persoonsgebonden budget	-236	-236	-236	-236	6e Berap Herijking Sociaal Domein
Overige Jeugdhulp	120	120	120	120	6e Berap Herijking Sociaal Domein
Ambulant	107	107	107	107	6e Berap Herijking Sociaal Domein
GGZ	136	136	136	136	6e Berap Herijking Sociaal Domein
Jeugdbescherming/Jeugdreclassering	-309	-309	-309	-309	6e Berap Herijking Sociaal Domein
Pleegzorg	-285	-285	-285	-285	6e Berap Herijking Sociaal Domein
Residentieel	120	120	120	120	6e Berap Herijking Sociaal Domein
Innovatie	-156	-156	-156	-156	6e Berap Herijking Sociaal Domein Aframing
overige onderdelen	198	-25	91	-15	Diverse mutaties
Totaal verklaring saldo	3.505	3.166	2.593	3.009	

Programma Samen Wonen in Ermelo (bedragen x € 1.000,00)	2020	2021	2022	2023
Uitkomst Programmabegroting 2019-2022	8.511	8.767	9.017	9.017
Uitkomst Programmabegroting 2020-2023	8.631	8.866	9.442	9.346
Verschil nieuwe begroting t.o.v. vorige begroting	120	99	425	329

Verklaring saldo:	2020	2021	2022	2023	Toelichting / Herkomst
Aandeel kostenplaats	277	382	405	422	PB 2020-2023
Kapitaallasten	-235	-406	-131	0	PB 2020-2023
Projecten Verkeer en Vervoer	-50	0	-40	-40	
Riolering en Waterzuivering	-73	-69	-85	-83	PB 2020-2023: lagere kapitaallasten / hlagere storting in voorziening Riolering / hogere opbrengst rioolrechten
Exploitatie begraafplaats	-6	-3	4	-4	20193015 KDN 2020 inflatie 2%
Omgevingsdienst Noord-Veluwe	150	162	175	203	3e Berap 2019: Afrekening ODNV / PB 2019-2022 en PB 2020-2023 ODNV
Implementatie Omgevingswet	0	0	0	-138	PB 2020-2023 Implementatieplan Omgevingwet
SNV	33	33	33	33	2e BP 2019 (200193006) indexatie loonkosten
Inzameling afvalstoffen	-8	-7	-12	-11	PB 2020-2023: herijking alle uitgaven- en inkomstenramingen
Diverse kleine afwijkingen	32	7	76	-53	
Totaal verklaring saldo	120	99	425	329	

Programma Samen Ondernemen in Ermelo (bedragen x € 1.000,00)	2020	2021	2022	2023
Uitkomst Programmabegroting 2019-2022	405	502	497	497
Uitkomst Programmabegroting 2020-2023	720	690	694	698
Verschil nieuwe begroting t.o.v. vorige begroting	315	188	197	201

Verklaring saldo:	2020	2021	2022	2023	Toelichting / herkomst
Aandeel kostenplaats	24	43	48	50	PB 2020-2023
Kapitaallasten	-4	-4	0	0	
SNV Toerisme & Recreatie / vit.vakantieparken	277	131	131	131	4e BP 2019 (20193009)
SNV Economische zaken	5	5	5	5	20193020 SNV Begroting 2020
Diverse overige verschillen	13	13	13	15	
Totaal verklaring saldo	315	188	197	201	

Provinciaal toezicht

De provincies hebben vanuit hun toezichtsfunctie, samen met de gemeenteraden, een rol in het gezond houden van de lokale financiën. De raad is verantwoordelijk voor het vaststellen van een sluitende (meerjaren)begroting. Als toezichthouder volgt de provincie de financiële positie van de gemeenten en de ontwikkelingen die daarmee verband houden.

De provincie Gelderland toetst de begrotingen en rekeningen van de Gelderse gemeenten. Naar aanleiding van deze toetsing wordt bepaald of een gemeente valt onder het repressief of preventief toezicht. De provincie Gelderland heeft hierover een Begrotingscirculaire 2020 (inclusief de Notitie Bouwstenen Begrotingscirculaire 2020) verzonden, gedateerd 25 april 2019.

In deze stukken heeft de provincie Gelderland de voorwaarden, om voor het begrotingsjaar 2020 voor het repressieve toezicht in aanmerking te komen, weergegeven. Deze voorwaarden zijn:

1. De provincie zal onder andere de ontwikkelingen van de budgetten Sociaal Domein beoordelen, waarbij wordt verwacht dat de ramingen in de Begroting 2020 realistisch zijn.
2. De Begroting 2020 is naar provinciaal oordeel in reëel en structureel evenwicht of als dat niet het geval is, maakt de meerjarenraming aannemelijk dat dit evenwicht uiterlijk in 2023 tot stand zal worden gebracht. Onder evenwicht wordt verstaan "structureel en reëel evenwicht". Hiervan is sprake indien, op basis van bestaand beleid en het aanvaarde nieuwe beleid, de structurele lasten ten minste worden gedekt door de structurele baten. Daarbij dienen de begrotingen/meerjarenramingen uiteraard geloofwaardig (volledig, realistisch en haalbaar) te zijn. Tevens houdt de provincie rekening met stelposten en bezuinigingsmaatregelen die niet of onvoldoende zijn geconcretiseerd;
3. De Jaarstukken 2018 zijn structureel en reëel in evenwicht. Als de jaarstukken niet in evenwicht zijn, zal het structurele tekort worden betrokken bij het provinciale onderzoek van de Begroting 2020;
4. De vastgestelde Jaarstukken 2018 en de Begroting 2020 zijn op tijd, respectievelijk vóór 15 juli 2019 en 15 november 2019, aan de provincie en het CBS ingezonden;
5. De Programmabegroting 2020-2023 moet gebaseerd zijn op de Meicirculaire 2019.

Uitkomst van de gestelde voorwaarden:

1. De budgetten Sociaal Domein zijn herijkt en thans geraamd op het niveau 2020 in constante prijzen. Daarnaast zijn er stelpost voor de ontwikkelingen in de jaren na 2020. Hiermee wordt voldaan aan de voorwaarde 1.
2. De conclusie is dat de Begroting 2020 structureel en reëel sluitend is. Dit betekent dat de structurele lasten 2020 volledig worden gedekt door structurele baten 2020. Hiermee wordt voldaan aan voorwaarde 2 van de provincie Gelderland. Met betrekking tot de Begroting 2020 hebben wij de totale lasten en baten 2020 berekend en afgezet tegen de incidentele lasten en baten 2020. Dit leidt tot de volgende uitkomst.

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	Lasten 2020	Baten 2020	Saldo 2020
Totaal lasten / baten 2020	77.620	77.620	0
Af: Stelpost incidenteel onvoorzien 2020	-27	0	-27
Af: Incidentele lasten / baten 2020	-3.010	-2.337	-673
Totaal structurele lasten / baten 2020	74.583	75.283	-700

3. De Jaarstukken 2018 sloten budgettair met een voordeel en waren structureel in evenwicht. De Jaarstukken 2018 zijn voor 15 juli 2019 vastgesteld en aangeboden aan de provincie Gelderland en het CBS. Hiermee is voldaan aan voorwaarde 3 en deels 4.
4. De Begroting 2020 moet voor 15 november 2019 door de raad zijn vastgesteld en aangeboden aan de provincie. De behandeling en vaststelling van deze Programmabegroting 2020-2023 door de raad staat gepland voor de raadsvergadering van 13 november 2019, waarna de begroting aan de provincie en het CBS zal worden aangeboden. Hiermee wordt ook voldaan aan voorwaarde 4.
5. In de Programmabegroting 2020-2023 is verwerkt de Meicirculaire 2019. Hiermee wordt ook voldaan aan voorwaarde 5.

Wij gaan er van uit dat Ermelo ook in het jaar 2020 blijft vallen onder het repressieve toezicht.

Financiële positie

Algemene informatie

In dit hoofdstuk wordt een uiteenzetting gegeven van de financiële positie van de gemeente Ermelo in meerjarenperspectief. Daarbij worden de verschillende onderdelen in onderlinge samenhang gebracht, zodat de raad, het college en de burger een reëel beeld kunnen krijgen

over hoe de financiële positie van de gemeente zich nu en in de toekomst ontwikkelt.

De term financiële positie wordt in het BBV gedefinieerd als: "het vermogen van gemeenten in relatie tot de exploitatie, met inachtneming van de risico's, in meerjarenperspectief".

De term financiële positie is een breder begrip dan het (financiële) vermogen en is ook een breder begrip dan het weerstandsvermogen.

Het weerstandsvermogen richt zich op de mogelijkheden tot het opvangen van onverwachte tegenvallers, terwijl de financiële positie ook betrekking heeft op de meer reguliere exploitatie. Het weerstandsvermogen geeft de robuustheid van de begroting aan. Dat is weer van belang voor het beoordelen van de vraag of de risico's die niet zijn ondervangen door bijvoorbeeld verzekeringen of ingestelde voorzieningen, in voldoende mate gedragen kunnen worden.

In dit verband is een aantal onderdelen, naast het overzicht van baten en lasten, van belang. Deze onderdelen zijn opgenomen in dit hoofdstuk Financiële positie.

Samenvatting

De komende jaren zullen de geactiveerde investeringen op de balans fors toenemen (ondermeer als gevolg van het hoge ambitieniveau en de daaraan gekoppelde omvang van de investeringskredieten). Er zal een omslag komen van een situatie van gelduitzettingen naar het sinds lange tijd weer aantrekken van geldleningen van naar verwachting € 30 miljoen. De reservepositie zal de komende jaren langzaam maar zeker af gaan nemen. Nog belangrijker is de verschuiving binnen de reservepositie van vrije algemene reserves en bij raadsbesluit her te bestemmen bestemmingsreserves naar beklemde bestemmingsreserves. Hiermee ligt een groot deel van de reservepositie vast.

Uit de financiële kengetallen scoorde Ermelo op alle onderdelen een A over 2019. In 2020 is dit niet langer het geval.

De grondexploitatie van de gemeente laat een positief beeld zien. De exploitatieopzetten zijn actueel. Nadelige grondexploitaties zijn afgedekt door een verliesvoorziening. De boekwaardes van de grondposities binnen de grondexploitatie zijn laag. De komende jaren zijn nog substantiële opbrengsten te verwachten, met name uit Het Trefpunt. De risico's binnen de grondexploitaties zijn laag, terwijl er een goede weerstandscapaciteit is uit de reserves Grondexploitatie en positieve exploitatieresultaten.

Ermelo hanteerde altijd een terughoudend tarievenbeleid. De tarieven werden veelal alleen geïndexeerd voor inflatie. In de Programmabegroting 2019-2022 heeft een omslag plaats gevonden. Gezien het hoge ambitieniveau en de afschaffing precariobelasting zijn stevige belastingverhogingen noodzakelijk.

De financiële positie blijft onder druk staan. Het gegeven dat Ermelo een financieel gezonde gemeente is, is geen vanzelfsprekendheid meer. Daar moet aan gewerkt worden. Alertheid blijft geboden.
De besluiten van de raad met betrekking tot deze Programmabegroting 2020-2023 zijn van wezenlijke invloed op de financiële positie.

Geprognosticeerde balans

Geprognosticeerde balans 2019-2023
(bedragen x € 1.000,00)

	Balans per	2019		2020		2021		2022		2023	
	31-12-2018	Mutaties 2019	Balans per 31-12-2019	Mutaties 2020	Balans per 31-12-2020	Mutaties 2021	Balans per 31-12-2021	Mutaties 2022	Balans per 31-12-2022	Mutaties 2023	Balans p 31-12-202
ACTIVA											
Vaste activa											
Materiele en financiële vaste activa	46.300	21.275	67.575	34.708	102.283	20.057	122.340	16.606	138.946	1.716	140.662
Beleggingen langer dan een jaar	13.000	-9.000	4.000		4.000		4.000		4.000		4.000
Totaal vaste activa	**59.300**	**12.275**	**71.575**	**34.708**	**106.283**	**20.057**	**126.340**	**16.606**	**142.946**	**1.716**	**144.662**
Vlottende activa											
Grondexploitatie	-800	-201	-1.001	-1.077	-2.078	-1.049	-3.127	3	-3.124		-3.124
Beleggingen korter dan een jaar	2.800	-2.800	0		0		0		0		0
Liquide middelen	200	-200	0	100	100	20.000	20.100	8.000	28.100	-3.000	25.100

Voorraden, Overige vorderingen en Overlopende activa	21.500	4.943	26.443		26.443		26.443		26.443		26.443
Totaal vlottende activa	**23.700**	**1.742**	**25.442**	**-977**	**24.465**	**18.951**	**43.416**	**8.003**	**51.419**	**-3.000**	**48.419**
Totaal generaal	**83.000**	**14.017**	**97.017**	**33.731**	**130.748**	**39.008**	**169.756**	**24.609**	**194.365**	**-1.284**	**193.081**
PASSIVA											
Vaste passiva											
Eigen vermogen											
Vrije reserves	27.400	-15.500	11.900	-1.600	10.300	-800	9.500	-500	9.000	-100	8.900
Beklemde reserves	17.600	14.000	31.600	-600	31.000	-400	30.600	-500	30.100	-900	29.200
Reserves Grondexploitatie	3.100	-500	2.600		2.600		2.600		2.600		2.600
Rekeningsaldo 2017	900		900		900		900		900		900
Totaal Eigen vermogen	**49.000**	**-2.000**	**47.000**	**-2.200**	**44.800**	**-1.200**	**43.600**	**-1.000**	**42.600**	**-1.000**	**41.600**
Vreemd vermogen											
Voorzieningen	11.900	-900	11.000	-100	10.900	500	11.400	400	11.800		11.800
Leningen langer dan een jaar	5.800	19.000	24.800	-2.000	22.800	18.000	40.800	6.000	46.800	-5.000	41.800
Totaal Vreemd vermogen	**17.700**	**18.100**	**35.800**	**-2.100**	**33.700**	**18.500**	**52.200**	**6.400**	**58.600**	**-5.000**	**53.600**
Totaal vaste passiva	**66.700**	**16.100**	**82.800**	**-4.300**	**78.500**	**17.300**	**95.800**	**5.400**	**101.200**	**-6.000**	**95.200**
Vlottende passiva											
Leningen korter dan een jaar	0		0		0		0		0		0
Overige schulden en Overlopende passiva	16.300	-2.083	14.217	38.031	52.248	21.708	73.956	19.209	93.165	4.716	97.881
Totaal vlottende passiva	**16.300**	**-2.083**	**14.217**	**38.031**	**52.248**	**21.708**	**73.956**	**19.209**	**93.165**	**4.716**	**97.881**
Totaal generaal	**83.000**	**14.017**	**97.017**	**33.731**	**130.748**	**39.008**	**169.756**	**24.609**	**194.365**	**-1.284**	**193.081**

EMU-begroting

Toelichting

In de Europese Unie presenteren de lidstaten hun begrotingen en rekeningen allemaal met eenzelfde definitie van het begrotingssaldo, het EMU-saldo. Het EMU-saldo heeft betrekking op het vorderingensaldo van de overheid op transactiebasis (kasstromen). Om te voorkomen dat de overheidsfinanciën van EMU-landen ontsporen, is een aantal jaren geleden in het zogenaamde Stabiliteits- en Groeipact afgesproken dat het EMU-tekort maximaal 3% BBP mag bedragen.

Omdat het EMU-saldo betrekking heeft op de totale collectieve sector, zijn naast het Rijk en de sociale fondsen sinds 2006 ook gemeenten verplicht te rapporteren op het EMU-saldo. Tot op heden had het EMU-saldo bij de begroting betrekking op het voorafgaande jaar, het actuele jaar en het volgende jaar. In het nieuwe BBV is dit met ingang van de Begroting 2017 aangepast. Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo wordt in het nieuwe BBV een geprognosticeerde balans voorgeschreven en het meerjarig opnemen van het EMU-saldo in de Programmabegroting. Met het opnemen van een geprognosticeerde balans krijgt de raad meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen, de financieringsbehoefte en de financiële positie van de gemeente.
Tevens wordt de geprognosticeerde balans gebruikt voor de berekening van de financiële kengetallen (zie de Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Het EMU-saldo wordt volgens een voorgeschreven schema berekend. Uit de berekening van het EMU saldo voor de jaren 2020-2023 volgt het volgende beeld:

Bedragen (x € 1.000,00)	2020	2021	2022	2023
EMU Saldo	-32.320	-18.407	-16.022	-560

Een minteken betekent een EMU-tekort, een plusteken betekent een EMU-overschot

Dit betekent dat op kasbasis de gemeente Ermelo over de jaren 2020 tot en met 2023 een EMU saldo tekort heeft. Deze tekorten worden met name veroorzaakt door de diverse grote investeringen die gepland staan. Wij accepteren dit EMU-tekort over deze periode.

EMU-norm decentrale overheden
In het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen van 23 mei 2018 is gesproken over de EMU-norm voor de decentrale overheden. Na een constructieve dialoog hebben het Rijk en decentrale overheden elkaar gevonden in een macro EMU-norm van -0,4 procent van het bbp per jaar voor de periode van 2019 tot 2022. Hiermee wordt invulling gegeven aan de Wet houdbare overheidsfinanciën en de uitgangspunten van het Regeerakkoord en het Interbestuurlijk programma. Afgesproken is dat de medeoverheden onderling komen tot een onderverdeling van de macro EMU-norm. Het Rijk neemt dit voorstel over en biedt, via een voorhangprocedure, een ministeriële regeling aan bij de Staten-Generaal. Na instemming van het parlement wordt de EMU-norm gepubliceerd in de Staatscourant. In de komende septembercirculaire wordt meer detailinformatie opgenomen, onder meer over trajecten om tot vergroting van inzicht in de ontwikkeling van het EMU-saldo te komen en over de individuele referentiewaardes (op basis van de macronorm en onderverdeling).

Financiering

Liquiditeitsprognose
De liquiditeitsprognose is gebaseerd op de investeringen, exploitatielasten en -baten en leningen voor de komende jaren. In 2019 is een langlopende lening van € 15 miljoen aangetrokken in verband met grote investeringen. Eén en ander is nader in beeld gebracht in de paragraaf Financiering.

Analyse leningenportefeuille

Instelling	Rentepercentage	Bedrag x € 1.000,00 per 1 januari 2019	Datum renteherziening	Datum vervroegde aflossing	Datum laatste aflossing
BNG	4,415	1.250	n.v.t.	n.v.t.	1 juli 2023
BNG	4,415	1.250	n.v.t.	n.v.t.	1 juli 2023
BNG	4,325	1.800	n.v.t.	n.v.t.	1 april 2024
BNG	3,820	1.500	n.v.t.	n.v.t.	15 december 2024
Totaal		**5.800**			

In 2019 is een geldlening ter grootte van € 15.000.000,00 aangetrokken.

Wij prognosticeren de verhouding vlottende financiering-vaste financiering voor 2020-2021 als volgt:

Bedragen x € 1.000,00	1 januari 2020	1 januari 2021	1 januari 2022	1 januari 2023
Vaste financiering	24.800	22.800	40.800	46.800
Vlottende financiering	0	0	0	0
Vlottende financiering als percentage van de vaste financiering	0%	0%	0%	0%

Indien er gefinancierd wordt met veel vlottende middelen kan de begroting bij een stijgende rente onder druk komen te staan. Bij een normale rentestructuur (het rentepercentage van de vlottende financiering is lager dan het rentepercentage van de vaste financiering) zullen wij zo nodig tot aan de kasgeldlimiet vlottend financieren, om onze rentelasten zo laag mogelijk te houden. Op basis van het begrotingstotaal 2020 mag onze kasgeldlimiet maximaal € 6.598.000,00 bedragen. Voor alle bovenstaande jaren voorzien wij binnen de kasgeldlimiet te blijven. Zie de ontwikkeling in de bovenstaande tabel. Als gevolg van grote investeringen in Calluna, het gemeentehuis, Kerkdennen en Groevenbeek verwachten wij medio 2021 een lange lening van € 20.000.000,00 en medio 2022 van € 10.000.00,00 te gaan aantrekken.

Financiële kengetallen
De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Omdat bij leningen er onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Voor de jaren 2022 en verder stijgt de netto schuldquote als gevolg van de stijging van het vreemd vermogen door de te financieren nieuwbouw Calluna.
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote.

Kengetallen	2020		2021		2022		2023	
Netto schuldquote	53%	A	78%	A	100%	B	100%	B
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	53%	A	78%	A	100%	B	100%	B

Uit bovenstaande tabel blijkt dat Ermelo tot en met 2021 (zeer) goed scoort op dit onderdeel,

daarna verslechterd de positie, door het aantrekken van een tweetal leningen, iets maar is nog steeds goed. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is nadere informatie opgenomen rondom de schuldpositie van Ermelo.

Renteontwikkeling en renterisicobeheersing
In de paragraaf Financiering wordt expliciet ingegaan op de renteontwikkeling en de renterisicobeheersing. Kortheidshalve wordt daarnaar verwezen. Wat betreft de renterisico's blijkt dat deze allen binnen de norm vallen, zodat geen nadere maatregelen genomen hoeven te worden om deze risico's af te dekken.

Taakstellingen en stelposten in de begroting

Overzicht taakstellingen

A. Ombuigings- en bezuinigingstrajecten 2012 tot en met 2016.
In de jaren 2012-2016 is een vijftal ombuigings- en bezuinigingstrajecten doorlopen. In totaliteit is er een totaalbedrag van € 9,6 mln. omgebogen in de begroting. In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen.

Tabel 1 Ombuigings- en bezuinigingstrajecten (bedragen x € 1.000,00)	Structureel m.i.v. 2020
Ombuigings- en bezuinigingstraject 2012-2015	-3.967
Ombuigings- en bezuinigingstraject 2013-2014 (-2017)	-2.151
Kadernota 2014: dekkingsplan 2015	-986
Programmabegroting 2015-2018: dekkingsplan 2015	-1.528
Ombuigingstraject 2015/2016 "Op de plank"	-1.000
Totaal	-9.632

Het overgrote deel (98,9%) van deze trajecten is ook inmiddels daadwerkelijk gerealiseerd. Nog 1,1% van dit totaalbedrag van 9,6 mln. is nog niet gerealiseerd. Dit bedraagt € 103.000,00 met ingang van 2023 op het onderdeel Accommodatiebeleid 2012 (Sport).

B. Sociaal Domein.
Naar aanleiding van de transities Sociaal Domein zijn er destijds taakstellingen opgenomen in de begroting. Dit was een gevolg van rijksbeleid. Oorspronkelijk zag de taakstelling Sociaal Domein er als volgt uit.

Tabel 2	Begroting			
Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2018	2019	2020	2021
B. Sociaal Domein:				
Korting Rijk op transitie Jeugdbeleid	-832	-831	-830	-800
Korting Rijk op transitie Wmo 2015	-390	-390	-390	-390
Korting Rijk op WSW (Participatie)	-524	-700	-907	-974
Korting rijksbijdrage Huishoudelijke hulp (Wmo oud)	-483	-483	-463	-365
Totaal Sociaal Domein	-2.229	-2.404	-2.590	-2.529

Ook van deze taakstellingen Sociaal Domein is al een deel gerealiseerd. Anderzijds zijn er weer nieuwe taakstellingen Sociaal Domein aan toegevoegd.

C. Ambities 2019-2022.
Bij de Kadernota 2019 werd al gemeld dat het financiële perspectief van Ermelo er niet rooskleurig uitziet. Met name door de budgettaire gevolgen van de "Pijplijnonderwerpen". Aangegeven werd dat het nog een hele uitdaging zou worden om de Programmabegroting 2019-2022 structureel en reëel sluitend af te ronden.
Bij de vervaardiging van de Programmabegroting 2019-2022 is het overzicht "Pijplijnonderwerpen" verder geactualiseerd, zijn de pm-posten op geld gezet en zijn de budgettaire gevolgen van het Coalitieakkoord 2018-2022 bepaald.
Mede hierdoor en het hoge ambitieniveau van Ermelo is de financiële positie verder verslechterd. Een dekkingsplan is vervaardigd en opgenomen in de programmabegroting. In dit dekkingsplan zit een stevige lastendrukverhoging. Hiermee zijn de begrotingsjaren 2019 tot en met 2021 budgettair sluitend.
In het begrotingsjaar 2022 resteert een tekort van € 2,5 mln.
In afwachting van nadere kaderstelling door de raad is een stelpost Nieuwe ombuigingen 2022 opgenomen in de begroting.
Deze stelpost moet nog wel geconcretiseerd en uiteindelijk gerealiseerd worden.

Programmabegroting 2020-2023.
Uiteindelijk staat in de Programmabegroting 2020-2023 nog een aantal taakstellingen open. Deels zijn deze taakstellingen al wel gekoppeld aan een programma en vervolgens aan een concreet product. Het betreft:

Tabel 3	Begroting			
Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2020	2021	2022	2023
A. Accommodatiebeleid 2012:				
1. Exploitatie Balverssportzaal				-21
2. Optimalisering binnensport (sportcentrum Calluna)				-25
3. Optimalisering zwembad Calluna				-40
4. Nieuwbouw sportcentrum Calluna				-17
Subtotaal Accommodatiebeleid 2012	**0**	**0**	**0**	**-103**

B. Sociaal Domein:				
1. Taakstelling Sociaal Domein	-1.852	-1.699	-1.516	-1.926
Subtotaal Sociaal Domein	**-1.852**	**-1.699**	**-1.516**	**-1.926**
C. Ambities 2019-2022:				
1. Stelpost Ombuigingen/bezuinigingen 2022			-2.920	-2.673
Subtotaal Ambities 2019-2022	**0**	**0**	**-2.920**	**-2.673**
Totaal nog te realiseren ombuigingen en taakstellingen	**-1.852**	**-1.699**	**-4.436**	**-4.702**

Toelichting op tabel 3 nog te realiseren bezuinigingen en taakstellingen

A1. Exploitatie Balverssportzaal:
Het toekomstscenario van de Balverssportzaal is gekoppeld aan de besluitvorming over en de realisatie van het nieuwe sportcomplex Calluna. Sloop van de Balverssportzaal is pas voorzien nadat de nieuwbouw sportcentrum Calluna is gerealiseerd en in gebruik genomen. Zodra de Balverssportzaal is gesloopt, is de taakstelling gerealiseerd (€ 21.000,00). De verwachting is dat de Balverssportzaal eerst in 2022 gesloopt zal kunnen worden. Dit betekent dat de huidige taakstelling eerst met ingang van 2023 gerealiseerd kan worden.

A2. Optimalisering binnensport (sportcentrum Calluna):
Ook dit onderdeel kan in de komende periode worden geëffectueerd na de besluitvorming over en de realisatie van het nieuwe sportcomplex Calluna (€ 25.000,00). Dit betekent dat de taakstelling eerst met ingang van 2023 gerealiseerd kan worden.

A3. Optimalisering zwembad Calluna:
Besparing op onderhoud en energielasten sportcomplex Calluna kan worden geëffectueerd na de besluitvorming over sportcomplex Calluna en vervolgens de daadwerkelijke realisatie van het nieuwe sportcentrum Calluna (€ 40.000,00). Dit betekent dat de taakstelling eerst met ingang van 2023 gerealiseerd kan worden.

A4. Nieuwbouw sportcentrum Calluna:
Dit onderdeel wordt geëffectueerd na realisatie van het nieuwe sportcentrum Calluna (€ 17.000,00). Dit betekent dat de realisatie van deze taakstelling eerst met ingang van 2023 gerealiseerd kan worden.

B1. Sociaal Domein:
Oorspronkelijk bedroeg de taakstelling € 2,6 mln. Deze taakstelling komt voort uit het besluit dat Ermelo het Sociaal Domein moet uitvoeren binnen de door het Rijk beschikbaar gestelde bedragen. Nadien is de taakstelling herhaaldelijk aangepast.
In de Kadernota 2020 werd aangegeven dat de taakstelling inmiddels was gestegen naar € 2,7 mln. Tevens werden in de Kadernota 2020 voorstellen opgenomen om de taakstelling te verlagen met € 0,4 mln. Deze voorstellen zijn verwerkt in deze Programmabegroting 2020-2023.
Vervolgens is uitgevoerd de Begrotingsdoorlichting (2e fase) door het college van b&w. Een onderdeel daarvan is de Herijking Sociaal Domein. Een werkgroep Herijking Sociaal Domein: Financiën is aan de slag gegaan. Zij hebben zich in eerste instantie gericht op het actualiseren en onderbouwen van alle ramingen Sociaal Domein, inclusief de beschikbare stelposten en taakstelling Sociaal Domein. Uitgebracht is de notitie Herijking Sociaal Domein: Financiën: de eerste budgettaire uitkomsten.
Op basis van deze notitie is gekozen voor scenario 3: Constante prijzen 2020 met risicoparagraaf. De budgettaire gevolgen hiervan zijn verwerkt in deze Programmabegroting 2020-2023 en hebben er toe geleid dat de taakstelling Sociaal Domein verder verlaagd kon worden.
De verdere realisatie van de taakstelling Sociaal Domein zal moeten komen uit de beleidsmatige en inhoudelijke herijking van het Sociaal Domein in relatie met de uitkomsten van de Kerntakendiscussie.
Indien een verdere realisatie van deze taakstelling niet mogelijk is dan komt het bedrag van de taakstelling terug als extra begrotingstekort.

C1. Ambities 2019-2022:
De omvang van deze taakstelling is gebaseerd op de meest recente budgettaire uitkomsten uit deze Programmabegroting 2020-2023. In de Kadernota 2020 werd nog verwacht dat de taakstelling over 2022 € 3.037.000,00 zou bedragen. Deze taakstelling is thans enigszins lager geworden. De realisatie van deze nieuwe Stelpost Nieuwe Ombuigingen en bezuinigingen 2022 moet met name voortkomen uit de Kerntakendiscussie.

Overzicht Stelposten

In de begroting van Ermelo zijn opgenomen Algemene stelposten.
Algemene stelposten vallen onder de algemene middelen. Zij worden veelal begroot voor (nieuwe) ontwikkelingen of onzekerheden, die naar verwachting in de toekomst tot extra lasten gaan leiden. Ook kunnen zij (nog) niet aan een specifiek product of taak gekoppeld worden. Soms zijn het ook gelden die worden ontvangen binnen de algemene uitkering en waarvoor de gemeente nog beleid moet ontwikkelen.
Qua ontwikkelingen kan gedacht worden aan loon-, prijs-, volume- en marktontwikkelingen.
Een groot deel van deze algemene stelposten wordt jaarlijks bij de kadernota opnieuw bepaald.

In het kader van de Begrotingsdoorlichting (2e fase) door het college van b&w zijn bij de

vervaardiging alle algemene stelposten herijkt.
Allereerst is een inventarisatie gemaakt van alle algemene stelposten in de jaren 2019 tot en met 2023. Vervolgens is gekeken wat er per 1 augustus 2019 nog geraamd (= beschikbaar) is op de diverse stelposten. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen de ontwikkelingen 2019 en de ontwikkelingen 2020 en verder.
Alle algemene stelposten zijn opnieuw doorgerekend en onderbouwd. In een aantal gevallen zijn de ramingen aangepast.

In de volgende overzichten zijn de details opgenomen:
1. Overzicht Algemene stelposten
2. Overzicht stelpost Algemene belastingen

De volgende conclusies kunnen worden getrokken:
1. De algemene stelposten worden beheerd door de accounthouder Financiën Ermelo.
2. Alle stelposten zijn thans goed onderbouwd.
3. De afdoening van algemene stelposten is over het algemeen op orde.
4. Met betrekking tot de algemene stelpost Circulaires algemene uitkering zal na de zomervakantie 2019 alsnog naar de afdoening gekeken worden. Dit wordt dan uitgevoerd door de gemeentecontroller Ermelo en de beheerder algemene uitkering (Meerinzicht). Eventuele budgettaire gevolgen worden dan meegenomen in de eerstvolgende bestuursrapportage 2019.
5. De stelpost Indexering GR's heeft over 2019 een negatieve stand van € 61.000,00. Dit zal worden gecorrigeerd in een bestuursrapportage 2019.
6. De stelpost Marktwerking heeft over 2020 een incidenteel bedrag beschikbaar van € 94.000,00. Dit bedrag is als vrijval meegenomen in het Dekkingsplan bij de Programmabegroting 2020-2023.
7. De algemene stelposten Sociaal Domein zijn betrokken bij de Herijking Sociaal Domein.
8. Hiermee is voldaan aan de toezegging in de commissie BenM van 27 juni 2019 (T501), luidende: "Wethouder Vogelsang zegt toe dat in het 2e helft van dit jaar de stelposten in de begroting tegen het licht worden gehouden. De raadsleden worden geïnformeerd over de uitkomsten".

Reserves en Voorzieningen

Algemene informatie

In dit hoofdstuk vindt u informatie met betrekking tot de reservepositie van Ermelo.

De reservepositie van Ermelo bestaat uit het totaal van alle reserves en voorzieningen. De reservepositie is opgebouwd uit algemene reserves, (beklemde) bestemmingsreserves en voorzieningen. Reserves vallen onder het eigen vermogen van een gemeente. Voorzieningen worden gezien als vreemd vermogen.
Ermelo kent sinds jaar en dag een ruime reservepositie. Nog versterkt door de NUON-gelden (2009-2015). Wel zijn er in de afgelopen jaren tal van besluiten door de raad genomen om de reserves in te zetten als dekkingsmiddel (al dan niet in het kader van de ombuigings- en bezuinigingstrajecten en/of ter realisatie van nieuwe voorzieningen). Zo is in de Kadernota 2018 opgenomen het Strategisch Financieel Beleid, waarin de reservepositie is herijkt. Gevolg van dit alles is dat een behoorlijk deel van de huidige reservepositie thans vastligt en dat de reservepositie dus de komende jaren langzaam maar zeker gaat afnemen. Wel staan daar dan (nieuwe) voorzieningen in Ermelo tegenover.

Beleid met betrekking tot reserves en voorzieningen
Reserves en voorzieningen vallen onder het budgetrecht van de raad. Dit betekent dat instellen, wijzigen, afromen, opheffen, toevoegen en beschikken altijd door de raad geautoriseerd moet worden. Dit kan gebeuren bij de jaarlijkse programmabegroting en/of de tussentijdse begrotingswijzigingen (bestuursrapportages) en/of de jaarlijkse jaarstukken.

Het beleid in Ermelo is vastgelegd in de Financiële Verordening gemeente Ermelo (door de raad vastgesteld op 17 december 2015). In artikel 12 staat: "De raad stelt ten behoeve van het beleid ten aanzien van de reserves en voorzieingen een nota Reserves en voorzieningen vast. De nota bepaalt daarnaast het doel, de vorming en de vrijval van reserves en voorzieningen, een en ander in relatie tot het weerstandsvermogen. Bij de kadernota wordt jaarlijks de actualiteit van de nota getoetst".
De Nota Reserves en voorzieningen gemeente Ermelo is oorspronkelijk op 28 februari 2013 door de raad vastgesteld. Daarbij is destijds een herstructurering van de reserves en voorzieningen gerealiseerd en is het beleid van Ermelo inzake de reserves en voorzieningen opnieuw vastgelegd.

In 2016 is de BBV herzien. Daarmee is ook wettelijk geregeld dat gemeenten niet langer investeringen ineens mogen afschrijven. In Ermelo was het afschrijven ineens van investeringen gebruikelijk. De afschrijving ineens werd dan gedekt uit de diverse reserves. Door de nieuwe wetgeving moeten alle investeringen weer gewoon afgeschreven worden. Deze jaarlijkse afschrijving wordt vervolgens gedekt uit de reserves. Hiervoor zijn nieuwe beklemde bestemmingsreserves in het leven geroepen. In de 5e Bestuurarapportage 2016 is de raad hiermee akkoord gegaan. Dit heeft geleid tot verschuivingen binnen de totale reservepositie.

Bij het opstellen van zowel de Kadernota 2018 (inclusief het Strategisch Financieel Beleid) als de Kadernota 2019 is de reservepositie herijkt en zijn diverse voorstellen geformuleerd over de reserves en voorzieningen. De gevolgen hiervan en van de BBV-wijziging moeten worden verwerkt in de Financiële Verordening Ermelo en de Nota Reserves en voorzieningen gemeente Ermelo. Deze actualisatie staat gepland voor het 4e kwartaal 2019 / het jaar 2020.

Op basis van de (herziene) BBV moet er in de programmabegroting informatie opgenomen worden over de reserves en voorzieningen van de gemeente.

In deze Programmabegroting 2020-2023 zijn opgenomen een algemene toelichting met betrekking tot de meest actuele reservepositie van Ermelo, een overzicht van alle reserves en voorzieningen over de jaren 2020 tot en met 2023 en overzichten met betrekking tot de structurele beschikkingen over en toevoegingen aan de reserves.

Financieel kengetal: Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Het ratio wordt bepaald door het eigen vermogen (algemene en bestemmingsreserves en resultaat uit het overzicht van baten en lasten) uit te drukken in een percentage van het balanstotaal.
Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid. Door het aantrekken van een lening in 2019 alsmede de verwachting tot het aantrekken van een tweetal leningen medio 2021 en 2022 verslechterd de solvabiliteitsratio van A naar B.

Kengetal	2020		2021		2022		2023	
Solvabiliteitsratio	34%	B	26%	B	22%	B	22%	B

De risico's in relatie tot het weerstandsvermogen
In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt expliciet ingegaan op de omvang van het weerstandsvermogen en de weerstandscapaciteit ten opzichte van de risico's die daar tegen afgezet dienen te worden. Kortheidshalve volstaan wij hier met een verwijzing naar deze paragraaf.

Reservepositie

Reservepositie in cijfers
Onderaan dit hoofdstuk zijn tabellen opgenomen die de reservepositie op basis van de meest actuele gegevens weergeven.
Onder de reservepositie van Ermelo wordt verstaan het totaal van alle reserves (eigen vermogen) en voorzieningen (vreemd vermogen).

Conclusie
De reservepositie van Ermelo blijft, ondanks dat het totaalbedrag in de komende jaren als gevolg van het hoge investeringsniveau langzaam maar zeker afneemt, op zich goed. Een groot deel van de reservepositie ligt echter vast in de vorm van beklemde bestemmingsreserves en voorzieningen.
Meest belangrijk is echter de omvang van de nog vrij te besteden reserves en voorzieningen. Uit de tabellen blijkt dat er nog een incidenteel bedrag ter grootte van € 2,8 mln. vrij te besteden is door de raad. Zodra de winstneming Het Trefpunt daadwerkelijk is gerealiseerd kan dit nog aangevuld worden met € 3,8 mln. Gezien deze cijfers moge duidelijk zijn dat de rek binnen de reservepositie er wel uit is.

Toelichting op de reserves en voorzieningen
Algemene reserve (vrij besteedbaar)
De Algemene reserve (vrij besteedbaar) is een algemeen dekkingsmiddel en kan door de raad vrij ingezet worden.
Deze reserve dient tevens voor de opvang van calamiteiten, (schade)vergoedingen en eventuele nadelige rekeningsaldi. Daarnaast is het een buffer voor de eerste opvang van onvoorziene zaken. In de praktijk blijkt dat deze reserve hiervoor nauwelijks ingezet moest worden. Toch is het verstandig dat er altijd een bedrag in de Algemene reserve (vrij besteedbaar) beschikbaar is. In de Kadernota 2018 is bepaald dat voor deze reserve een ondergrens geldt ter grootte van € 5 mln.

Algemene risicoreserve (voorheen: Algemene reserve (weerstandscapaciteit))
De Algemene risicoreserve is een algemeen dekkingsmiddel. Deze reserve is echter niet vrij besteedbaar en heeft als doel om de eerste financiële gevolgen op te kunnen vangen indien risico's zich daadwerkelijk voordoen. Basis hiervoor is de risico-inventarisatie in de programmabegroting en de jaarstukken. Jaarlijks wordt bij de jaarrekening bekeken of de omvang van deze reserve nog voldoet om de risico's op te kunnen vangen. Eventuele stortingen en/of onttrekkingen worden dan in de eerstvolgende bestuursrapportage meegenomen. In de Kadernota 2018 is bepaald dat de berekening van de omvang van deze reserve mede wordt bepaald door het ratio te bepalen op 1 (was 2).

Beklemde bestemmingsreserves
Ermelo kent een achttal beklemde bestemmingsreserves, te weten:
- Reserve Duurzaamheid;
- Reserve Nieuwbouw sportcentrum Calluna;
- Reserve HvG (gemeentehuis);
- Reserve GVVP;
- Reserve Overig Verkeer & Vervoer;
- Reserve Centrumontwikkeling;
- Reserve Bouwen;
- Reserve Sport.

De laatste zeven reserves zijn zogenoemde dekkingsreserves. Zij dienen als dekking van de

afschrijvingen van de bepaalde investering. In de begrotingsbrieven van de provincie Gelderland is verzocht inzicht in de omvang van deze dekkingsreserves te geven. De toename van het aantal beklemde bestemmingsreserves is een gevolg van de BBV-vernieuwing 2017.

Ermelo kent momenteel de volgende beklemde bestemmingsreserves ter dekking van kapitaallasten:

Dekkingsreserve (bedragen x € 1.000,00)	Omvang reserve	Investering	Afschrijvings-termijn	Totaal afschrijvingen	Toelichting
Reserve Nieuwbouw sportcomplex Calluna	16.917	16.917	diverse termijnen	16.917	diverse termijnen van € 504.000,00 m.i.v. 2022
Reserve Huis van Gemeente	1.500	1.500	20 jaar	1.500	20 termijnen van € 75.000,00 m.i.v. 2022
Reserve GVVP	4.072	4.072	20 jaar	4.072	20 termijnen van € 203.600,00 m.i.v. 2017/2018/2019/2020/2021
Reserve Overig Verkeer & Vervoer	6.320	6.320	8 jaar	51	8 termijnen van € 6.400,00 m.i.v. 2018
			20 jaar	6.269	20 termijnen van € 313.000,00 m.i.v. 2017/2018//2019/2020/2021
Reserve Centrumontwikkeling	4.115	4.115	20 jaar	4.115	20 termijnen van € 206.000,00 m.i.v. 2017/2018/2019/2020
Reserve Bouwen	210	210	20 jaar	210	20 termijnen van € 10.500,00 m.i.v. 2020
Reserve Sport	113	113	15 jaar	95	15 termijnen van € 6.300,00 m.i.v. 2019
			20 jaar	18	20 termijnen van € 900,00 m.i.v. 2017

Beklemde bestemmingsr*eserve Duurzaamheid*
Deze reserve dient voor het uitvoeren van het Programma Duurzaamheid 2016-2020 en draagt daarbij bij aan de realisatie van de doelstelling om in 2030 energieneutraal en in 2035 klimaatneutraal te zijn. Daarnaast wordt met ingang van 2021 € 250.000,00 structureel in deze reserve gestort voor een nieuw Programma Duurzaamheid 2021 en verder.

Bestemmingsreserve Vervangingsfonds I&A
Deze reserve dient voor het egaliseren van kapitaallasten van I&A-investeringen (voorzover niet ingebracht in Meerinzicht), het brengen van flexibiliteit in het jaarlijks investeringsniveau en het voorkomen van jaarlijks sterk wisselende kapitaallasten. Jaarlijks wordt een bedrag gestort, gebaseerd op de gemiddelde geprognosticeerde kapitaallasten van alle investeringen Ermelo op I&A-gebied over de komende 10 jaar. Daarbij wordt rekening gehouden met de stand van de reserve per 1 januari van het betreffende jaar. Daarnaast wordt deze reserve ingezet voor algemene automatiseringsontwikkelingen en de Dienstverleningstafel.
Bij de vervaardiging van de Programmabegroting 2020-2023 is deze reserve volledig opnieuw doorgerekend. Duidelijk is geworden dat er € 386.000,00 meer in de reserve beschikbaar is, dan thans geclaimd.
In het kader van het Dekkingsplan Programmabegroting 2020-2023 wordt er in 2021 een bedrag ter grootte van € 271.000,00 afgeroomd. Het restant ter grootte van € 115.000,00 blijft beschikbaar in de reserve.
Omdat de verwachting is dat ICT-ontwikkelingen (ook binnen Meerinzicht) de komende jaren extra geld zullen gaan vragen, laten we dit bedrag thans niet vrijvallen. Het blijft in de reserve beschikbaar voor nieuwe ontwikkelingen.

Bestemmingsreserves Grondexploitatie
Ermelo kent momenteel twee reserves Grondexploitatie, te weten de bestemmingsreserve Grondexploitatie en de bestemmingsreserve Risicoreserve Grondexploitatie. De reserve Grondexploitatie biedt de ruimte om (strategische) aankopen te kunnen doen. De reserve Risicoreserve Grondexploitatie dient als dekkingsmiddel voor manifest geworden exploitatietekorten op een complex, waarvoor een voorzieningen moet worden getroffen. In de Kadernota 2018 is bepaald dat voor beide reserves een bovengrens wordt gehanteerd ter grootte van € 1 mln. Bij de Programmabegroting 2019-2021 is door middel van een motie aangegeven dat voor de bestemmingsreserve Grondexploitatie het plafond is verhoogd naar € 2 mln. en dat deze reserve kan worden ingezet bij actieve grondpolitiek voor aankopen gronden voor sociale woningbouw. Dit is bekrachtigd bij de 1e Bestuursrapportage 2019. Het meerdere wordt afgeroomd naar de Algemene reserve (vrij besteedbaar).

Bestemmingsreserve Egalisatie meerjarenbegroting
Deze reserve dient om overschotten en tekorten uit de onderscheiden jaarschijven van de begroting te reserveren of te onttrekken. Met andere woorden: deze reserve draagt bij dat de begroting in meerjarenperspectief sluitend is. Ook wordt deze reserve gebruikt om bedragen tussen de diverse begrotingsjaren te verschuiven. Dit gebeurt dan in een bestuursrapportage of bij de begroting. In het laatste jaar van elke meerjarenbegroting moet het saldo dan ook nihil zijn, tenzij er overschotten zijn gestort waaraan nog geen bestemming is gegeven.

Bestemmingsreserve leeftijdsbewust personeelsbeleid
Het doel van deze reserve is het egaliseren van uitgaven op het terrein van leeftijdsbewust personeelsbeleid en het voorkomen van jaarlijks sterk wisselende uitgaven.

Bestemmingsreserve Vitaal Ermelo in Ontwikkeling
Deze reserve wordt concreet ingezet voor de doelen Centrum, Duurzaamheid en Sport. In de Kadernota 2018 is bepaald dat deze reserve wordt opgeheven en dat het meerdere wordt

overgeheveld naar de Algemene reserve (vrij besteedbaar). Hierdoor komt de reserve VEO eind 2019 op nul uit.

B*estemmingsreserve Programmabegroting 2016-2019*
Deze reserve is ingesteld bij de Programmabegroting 2016-2019. De reserve kent geen specifiek benoemd doel. Oorspronkelijk is deze reserve ingesteld voor de egalisatie tussen de begrotingsjaren 2016 tot en met 2019 en ter reservering van budgettaire voordelen over 2016 tot en met 2019 in afwachting van duidelijkheid over risico's en nieuw beleid. In de Kadernota 2018 is bepaald dat deze reserve wordt opgeheven en dat de gelden worden overgeheveld naar de Algemene reserve (vrij besteedbaar). Hierdoor komt de reserve eind 2019 op nul uit.

Bestemmingsreserve Sociaal Domein
In deze reserve worden overschotten Sociaal Domein gestort en tekorten Sociaal Domein onttrokken. De reserve was betrokken bij de evaluatie Sociaal Domein in 2017. Geconcludeerd werd dat aan de belangrijkste doelstelling voor instelling van de reserve is voldaan. Gelden bestemd voor het Sociaal Domein in 2015, 2016 en 1017 zijn beschikbaar gebleven voor het Sociaal Domein. Daarnaast is de reserve de afgelopen jaren een goed instrument gebleken om inzicht en overzicht in de budgetten van het Sociaal Domein te bieden. In de Jaarstukken 2018 is geconcludeerd dat deze reserve per 31 december 2018 volledig verbruikt is. In de 5e Bestuursrapportage 2019 is een voorstel opgenomen om in 2019 extra gelden te storten in deze reserve. Daarmee wordt bereikt dat de al geraamde beschikkingen in 2019 en 2020 toch gedaan kunnen worden. Bij de Herijking Sociaal Domein zal bekeken worden of deze reserve opgeheven kan / moet worden.

Voorzieningen
Naast algemene reserves en (beklemde) bestemmingsreserves heeft Ermelo 27 voorzieningen. Dit betreft voornamelijk voorzieningen in het kader van de meerjarenonderhoudsplannen gebouwen, ed. Daarnaast zijn dit voorzieningen voor dubieuze debiteuren, pensioenverplichtingen (voormalige) wethouders, afvalstoffen, begraafplaats, verliesvoorzieningen Grondexploitatie (met name complex De Verbinding), ZAP, boscompensatie en groot onderhoud wegen en verlichting.
Voorzieningen maken onderdeel uit van het vreemd vermogen. Het zijn feitelijk claims van derden. De bestemming kan ook niet zomaar gewijzigd worden. Voorzieningen worden gevormd wegens:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker, maar redelijkerwijs te schatten is;
- Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;
- De bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven;
- Van derden (niet zijnde een andere overheid) verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden.

Onderstaand wordt de stand van de reserves en voorzieningen weergegeven:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	Rekening 2018 (31-12-2018)	Begroting 2020 (1-1-2020)	Begroting 2023 (31-12-2023) incl. correctie	Daadwerkelijk nog vrij besteedbaar
Algemene reserves	18.695	8.886	6.786	-681
Beklemde bestemmingsreserves	19.125	33.151	30.450	750
Overige bestemmingsreserves	10.295	4.127	3.114	2.705
			.	
Totaal reserves	48.115	46.164	40.350	2.774
Voorzieningen MOP gebouwen	908	375	444	0
Overige voorzieningen	14.870	14.512	15.382	0
Totaal voorzieningen	15.778	14.887	15.826	0
Totaal reservepositie Ermelo	63.893	61.051	56.176	2.774

Onderstaand wordt de stand van de algemene reserves weergegeven:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	Rekening 2018 (31-12-2087)	Begroting 2020 (1-1-2020)	Begroting 2023 (31-12-2023)	Daadwerkelijk nog vrij besteedbaar
Algemene reserve (vrij besteedbaar)	17.495	6.419	4.319	-681
Algemene risicoreserve	1.200	2.467	2.467	
Totaal algemene reserves	18.695	8.886	6.786	-681

Onderstaand wordt de stand van de beklemde bestemmingsreserves gegeven:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	Rekening 2018 (31-12-2018)	Begroting 2020 (1-1-2020)	Begroting 2023 (31-12-2023)	Daadwerkelijk nog vrij besteedbaar
Reserve Duurzaamheid	584	263	978	750
Reserve Nieuwbouw sportcomplex Calluna	3.281	16.917	16.413	
Reserve HvG (gemeentehuis)	1.500	1.500	1.350	
Reserve GVVP	4.063	4.045	3.189	
Reserve Overig Verkeer & Vervoer	5.440	6.281	5.173	
Reserve Centrumontwikkeling	3.936	3.832	3.101	
Reserve Bouwen	210	210	170	
Reserve Sport	111	104	76	
Totaal beklemde bestemmingsreserves	19.125	33.151	30.450	750

Onderstaand wordt de stand van de overige bestemmingsreserves weergegeven:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	Rekening 2018 (31-12-2018)	Begroting 2020 (1-1-2020)	Begroting 2023 (31-12-2032)	Daadwerkelijk nog vrij besteedbaar
Reserve Vervangingsfonds I&A	1.138	943	440	115
Reserve Grondexploitatie	2.116	1.626	1.590	1.590
Reserve Risico's Grondexploitatie	1.000	1.000	1.000	1.000
Reserve Egalisatie Meerjarenbegroting	1.518	228	0	
Reserve Leeftijdsbewust personeelsbeleid	172	32	84	
Reserve Vitaal Ermelo in Ontwikkeling	224	0	0	
Reserve Programmabegroting 2016-2019	4.127	0	0	
Reserve Sociaal Domein	0	298	0	
Totaal overige bestemmingsreserves	10.295	4.127	3.114	2.705

Onderstaand wordt de stand van de voorzieningen MOP gebouwen weergegeven:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	Rekening 2018 (31-12-2018)	Begroting 2020 (1-1-2020)	Begroting 2023 (31-12-2023)	Daadwerkelijk nog vrij besteedbaar
Voorziening MOP onderhoud gebouw De Dialoog	79	30	-17	
Voorziening MOP overig onderhoud De Dialoog	2	2	2	
Voorziening MOP onderhoud gemeentehuis	47	30	0	
Voorziening MOP onderhoud gemeentewerf	53	48	52	
Voorziening MOP onderhoud brandweerkazerne	89	103	93	
Voorziening MOP onderhoud dienstgebouwen begraafplaats	36	16	24	
Voorziening MOP onderhoud sportcentrum Calluna	289	-10	68	
Voorziening MOP onderhoud sportzaal Balvers	125	19	74	
Voorziening MOP onderhoud private accommodaties	118	81	70	
Voorziening MOP onderhoud Het Pakhuis	35	41	51	
Voorziening MOP onderhoud Pinel/Plaza/Stationsstraat 118	35	15	27	
Totaal voorzieningen MOP gebouwen	908	375	444	0

Onderstaand wordt de stand van de overige voorzieningen weergegeven:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	Rekening 2018 (31-12-2018)	Begroting 2020 (1-1-2020)	Begroting 2023 (31-12-2023)	Daadwerkelijk nog vrij besteedbaar
Voorziening Pensioenverplichtingen wethouders	2.993	3.016	3.152	
Voorziening Boscompensatie	576	215	215	
Voorziening WGA-lasten	102	100	100	
Voorziening Dubieuze debiteuren Ermelo	928	930	938	
Voorziening Dubieuze debiteuren Sociale Zaken	879	929	1.079	
Voorziening Verliesvoorziening Grondexploitatie	2.067	2.067	2.067	
Voorziening Afvalstoffenheffing	696	586	507	
Voorziening Afkoop schoonmaken graven	359	356	344	
Voorziening Uitbreiding capaciteit begraafplaats	578	581	593	
Voorziening Toekomstig onderhoud terrein begraafplaats	515	491	395	
Voorziening Groot onderhoud Riolering	88	79	40	
Voorziening Egalisatie riolering	4.778	5.063	5.790	
Voorziening Groot onderhoud wegen	127	0	0	
Voorziening Groot onderhoud verlichting	105	67	126	
Voorziening MOP civiele kunstwerken	54	7	11	
Voorziening MOP kunstwerken	25	25	25	
Totaal overige voorzieningen	14.870	14.512	15.382	0

Stille reserves

Het kan voorkomen dat de boekwaarde van een activum lager is dan de daadwerkelijke economische waarde van dat activum. Bij herwaardering zou een herwaarderingsreserve ter grootte van het verschil tussen de boekwaarde en de actuele waarde ontstaan. Zonder herwaardering spreken wij van een stille reserve. Stille reserves kunnen ontstaan wanneer de bezittingen van de gemeente niet (geheel) worden gewaardeerd of niet tegen de economische waarde worden gewaardeerd. Omdat het BBV strengere eisen stelt aan het activeren van gemeentelijke uitgaven dan de Comptabiliteitsvoorschriften 1995 zullen deze momenteel minder snel ontstaan. Er mag in de meeste gevallen immers nog slechts bruto geactiveerd worden.

Een bijzondere categorie zijn de deelnemingen. Het betreft het aandelenbezit in onder andere de Bank Nederlandse Gemeenten. Deze aandelen zijn niet of slechts beperkt verhandelbaar. Omdat ze tegen verkrijgingswaarde zijn gewaardeerd, maar de intrinsieke waarde veel hoger ligt, behoren ze tot de categorie stille reserves.

Overzicht verloop reserves en voorzieningen

Omschrijving	2.020			2.021		
(bedragen x € 1.000,00)	**stand 1/1**	**onttrekkingen**	**toevoegingen**	stand 1/1	onttrekkingen	toevoegingen
Algemene Reserve						
7771174 Alg.reserve vrij besteedbaar	-6.419	1.224	97	-5.292	527	0
7771175 Alg.reserve weerstandscapaciteit	-2.467	0	0	-2.467	0	0
Totaal - Algemene Reserve	**-8.886**	**1.224**	**97**	**-7.759**	**527**	**0**
Bestemmingsreserve						
7771134 Best.reserve vervangingsfonds I&A	-943	174	0	-769	307	0
7771171 Best.reserve grondexploitatie	-1.626	9	0	-1.617	9	0
7771173 Best.reserve risicoreserve grondexpl.	-1.000	0	0	-1.000	0	0
7771177 Best.reserve egalisatie MJB	-228	145	261	-344	365	83
7771210 Best.reserve levensfasebewust pers.beleid	-32	8	18	-42	4	18
7771216 Best.reserve vitaal Ermelo ontwikkeling	0	0	0	0	0	0
7771241 Best.reserve Sociaal Domein	-298	298	0	0	0	0
Totaal - Bestemmingsreserve	**-4.126**	**634**	**279**	**-3.771**	**685**	**101**
Beklemde bestemmingsreserves						
7771225 Best.reserve Duurzaamheid	-263	606	598	-255	8	250
7771230 Best.reserve Nieuwbouw sportcentrum Calluna (BBR)	-16.917	0	0	-16.917	0	0
7771235 Best.reserve GVVP (BBR)	-4.045	214	0	-3.831	214	0
7771236 Best.reserve Overig V&V (BBR)	-6.281	237	0	-6.044	237	0
7771237 Best.reserve CO (BBR)	-3.832	134	0	-3.698	199	0
7771238 Best.reserve Bouwen (BBR)	-210	10	0	-200	10	0
7771239 Best.reserve Sport (BBR)	-104	7	0	-97	7	0
7771243 Best.reserver HvG (BBR)	-1.500	0	0	-1.500	0	0
Totaal - Beklemde Bestemmingsreserve	**-33.151**	**1.208**	**598**	**-32.541**	**675**	**250**
Reserves	**-46.164**	**3.066**	**974**	**-44.072**	**1.887**	**351**
Voorzieningen						
Van derden verkr.middel.spec.besteding						
7771119 Voorziening MOP ond.dienstgebouwen begraafplaats	-16	14	12	-14	4	12
7771136 Voorziening afvalstoffenheffing	-586	83	0	-503	32	0
7771138 Voorziening afkoop schoonmaken graven	-356	10	7	-353	10	7
7771140 Voorziening uitbreiding capaciteit begraafplaats	-581	0	3	-584	0	3
7771141 Voorziening toekomstig onderhoud terrein begraafplaats	-491	38	14	-467	38	14
7771214 Voorziening groot onderhoud Riolering	-79	8	17	-88	83	17
7771215 Voorziening egalisatie riolering	-5.063	500	634	-5.197	239	651
7771226 Voorziening boscompensatie	-215	0	0	-215	0	0
sub-totaal van derden verkr. middel. spec. besteding	**-7.387**	**653**	**687**	**-7.421**	**406**	**704**
Voorziennng egalisatie onderhoud						
7771114 Voorziening MOP onderhoud gebouw Dialoog	-30	18	22	-34	39	22
7771115 Voorziening MOP overig onderhoud Dialoog	-2	8	8	-2	8	8
7771116 Voorziening MOP onderhoud gemeentehuis	-29	119	84	6	70	84
7771117 Voorziening MOP onderhoud gemeentewerf	-48	68	31	-11	10	31
7771118 Voorziening MOP onderhoud brandweergarag	-103	93	37	-47	27	37
7771120 Voorziening MOP onderhoud hal Calluna	10	141	141	10	64	90
7771121 Voorziening MOP onderhoud Weth. Balvers	-19	53	21	13	-8	21
7771123 Voorziening MOP onderhoud priv. accom.	-81	116	68	-33	43	68
7771221 Voorziening groot onderhoud wegen	0	618	618	0	904	904
7771222 Voorziening groot onderhoud verlichting	-67	5	31	-93	20	31
7771224 Voorziening groot onderhoud Pakhuis MOP	-41	12	13	-42	7	13
7771231 Voorziening MOP Civiele kunstwerken	-7	48	42	-1	22	32
7771232 Voorziening MOP kunstwerken	-25	11	11	-25	13	13
7771244 Voorziening MOP Pinel/Plaza/Stationsstraat 118	-15	42	35	-8	44	35
sub-totaal vz. Egalisatie onderhoud	**-458**	**1.352**	**1.162**	**-268**	**1.263**	**1.389**
Voorziening verplich., verlies, risico						
7771132 Voorziening pensioenverpl. wethouders	-3.016	91	125	-3.050	91	125
7771233 Voorziening WGA-lasten	-100	34	34	-100	34	34
sub-totaal vz. Verplicht., verlies, risico	**-3.116**	**125**	**159**	-3.150	**125**	**159**
Voorziening BBV artikel 63 lid 8						
7771135 Voorziening dubieuze debiteuren	-930	0	2	-932	0	2
7771156 Voorziening dubieuze debiteuren SoZa	-929	0	50	-979	0	50
7771206 Voorziening verliesvoorz grondexploitatie	-2.067	0	0	-2.067	0	0
sub-totaal vz. BBV artikel 63 lid 8	**-3.926**	**0**	**52**	**-3.978**	**0**	**52**
Voorzieningen	**-14.887**	**2.130**	**2.060**	**-14.817**	**1.794**	**2.304**
Totaal reserves en voorzieningen	**-61.051**	**5.196**	**3.034**	**-58.889**	**3.681**	**2.655**

Overzicht van structurele toevoegingen aan reserves

Programma / Product / Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2020	2021	2022	2023
Egalisatiereserve MJB: 7e BRP 2017: 2019 t/m 2023 naar 2018	5	5	5	5
Reserve levensfasebewust personeelsbeleid: jaarlijkse storting	18	18	18	18
Bestemmingsreserve Duurzaamheid: jaarlijkse storting tbv nog te ontwikkelen duurzaamheidsbeleid	0	250	250	250
Totaal structurele toevoegingen (lasten/4710) aan reserves	**23**	**273**	**273**	**273**

Overzicht van structurele onttrekkingen aan reserves

Programma / Product / Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2020	2021	2022	2023
Egalisatiereserve MJB: beheer fontein markt	3	3	3	3
Egalisatiereserve MJB: anterieure overeenkomst, Oranjepark	35	36	36	36
Reserve Grondexploitatie: algemene beheerskosten / accountantskosten	9	9	9	9
Algemene reserve: SFB reservepositie	180	0	0	0
Algemene reserve: rente aangetrokken vaste geldleningen	0	134	90	49
Algemene reserve: verhogen kapitaallasten DGHS	0	0	2	0
Reserve I&A fonds: kapitaallasten automatisering	9	6	7	15
Reserve levensfasebewust personeelsbeleid: onttrekking jaarlijkse kosten	4	4	4	4
Reserve levensfasebewust personeelsbeleid: herschikking uitbreiding formatie	4	0	0	0
Bestemmingsreserve Duurzaamheid: 2e berap 2017	-5	-5	-5	-5
Bestemmingsreserve Duurzaamheid: onttrekking jaarlijkse kosten	15	15	15	15
Bestemmingsreserve Duurzaamheid: 4 e berap 2016	6	6	6	6
Bestemmingsreserve Duurzaamheid: 2e berap 2018 nieuw beleid	-5	-5	-5	-5
Bestemmingsreserve Duurzaamheid: kadernota 2020 krediet verschuift	-3	-3	-3	0
Bestemmingsreserve nieuwbouw sporthal Calluna: dekking kapitaallasten miv 2023	0	0	0	504
Reserve GVVP: afschrijving diverse kredieten	203	203	203	203
Reserve GVVP: vrijval kaplst	-87	-21	-21	-21
Reserve GVVP: doorschuiven investeringen /actualiseren investeringsplan	-10	-74	0	0
Reserve GVVP: fietspad Speuld	0	26	26	26

Reserve GVVP: herber. obv kap.lstn act.19-23	108	80	6	6
Reserve Overige Verkeer en Vervoer: afschrijving diverse kredieten	237	237	317	317
Reserve CO: afschrijven diverse kredieten	134	199	199	199
Reserve Bouwen: 5e BRP 2016 Units Patrijzenhof	10	10	10	10
Reserve Sport: Afschrijving tennisbaan/ 2e BRP 2018 toplaag Irminloo	6	6	6	6
Reserve Sport: Afschrijving overige kosten FC Horst	1	1	1	1
Bestemmingsreserve HvG: afschrijving investeringskrediet	0	0	75	75
Totaal structurele onttrekkingen (baten / 8710) aan reserves	**854**	**867**	**981**	**1.453**

Investeringen

Investeringsplan

De gemeente Ermelo is een ambitieuze gemeente. Dat blijkt met name uit het investeringsplan. In deze begroting is in de begrotingsjaren 2019 tot en met 2028 in totaal voor € 102 mln. (uitgavenkredieten € 105 mln. en inkomstenkredieten € 3 mln.) aan investeringskredieten opgenomen. Ter vergelijk: in de Kadernota 2020 was dit nog € 89 mln. De toename komt met name door investeringen Riolering en onderwijs. Deze bedragen zijn enorm. Vooral ook omdat van de bovengenoemde € 102 mln. een totaal investeringsbedrag van € 95 mln staat begroot en dus gepland in de jaren 2019 tot en met 2023. Dit betekent dat er werk aan de winkel is. En ook dat het voorzieningenniveau voor bedrijven, burgers en bezoekers enorm verbeterd en vergroot gaat worden. Daar hangt echter wel een prijskaartje aan. De tijd dat nieuwe voorzieningen betaald konden worden uit het spaargeld (reserves) van Ermelo ligt achter ons.

De gemeente Ermelo werkt met een voortschrijdend 10-jarig investeringsplan. Al jaren worden er kredieten doorgeschoven naar volgende jaren. Feitelijk worden investeringskredieten soms te ambitieus in de tijd ingeschat en te vroeg in de begroting opgenomen. Bij de Kadernota 2020 is het Investeringsplan 2019-2028 volledig geactualiseerd.
De investeringen uit de jaren 2019 tot en met 2023 zijn bij de desbetreffende programma's in detail opgenomen. De jaren 2024 en verder geven uiteraard een doorkijk op de langere termijn, te zien als de wachtkamerfunctie. De in die jaren opgenomen investeringen kunnen dan ook nog zonder budgettaire gevolgen worden gewijzigd.

Om de investeringsplanning beter te kunnen beheersen wordt gewerkt met voorbereidingskredieten en (gefaseerde) uitvoeringskredieten. Tevens worden investeringen waar mogelijk in de vorm van projecten uitgevoerd. Ermelo werkt met een tienjarig investeringsplan. Dit betekent dat naar mate een investering verder in de tijd staat, de bedragen zijn gebaseerd op grovere aannames en schattingen. Eerst nadat de plannen verder uitgewerkt worden, komt er duidelijkheid over de daadwerkelijke hoogte van het benodigde investeringskrediet.

Daarnaast geldt dat Ermelo de vervangingskredieten niet raamt op basis van het prijspeil geldend voor het concrete uitvoeringsjaar, maar op basis van historische prijspeilen.

De belangrijkste investeringen zijn/blijven:

Programma Samen Werken voor Ermelo:
- Herinrichting en verduurzaming gemeentehuis;
- Inrichting gemeentehuis (meubilair, audiovisuele middelen);
- Bedrijfsvoering (tractie, gemeentewerf en ICT);
- Brandweerkazerne.

Programma Samen Leven in Ermelo:
- Onderwijshuisvesting (met name RKPWA, De Goede Herderschool, De Cantharel, vso Driekansen, vso Rietschans, gymlokalen Groevenbeek);
- Nieuwbouw sportcentrum Calluna;
- MOP sporthal Triade;
- Buitensportaccommodaties (met name toplaag sportvelden/kunstgrasvelden DVS / EFC / FC Horst / Dindoa, Kanovijver);
- Uitbreiding De Dialoog (scenario 4: verticaal / duurzaam);
- MOP De Baanveger.

Programma Samen Wonen in Ermelo:
- GVVP (fietsvoorzieningen / leefbaarheid en bereikbaarheid / verkeersveiligheid / parkeren / risicoreservering);
- Aanleg rijwielpaden en -stroken;
- Fietsvoorzieningen Het Tonselse Veld;
- Aanleg fietspad Speuld;
- Verbeteren / verbreden fietspaden;
- Rotonde KNHS / aanpassingen De Beek;
- Jhr. Dr. C.J. Sandbergweg: auto te gast;
- Harderwijkerweg / Putterweg;
- Bestrating Fokko Kortlanglaan;
- Verbreden bermen;
- Revitalisering Kerkdennen;
- Parkeren en ontsluiting sportcentrum Calluna;

- Parkeervoorziening FC Horst;
- Centrumontwikkeling;
- Markt 2.0 / Chevallierlaan;
- Openbare verlichting;
- Diverse rioleringskredieten ZAP;
- Asfaltpaden Begraafplaats;
- Startersleningen;
- Blijversleningen;
- Vervanging sanitaire units Patrijzenhof;
- Vervanging containers inzameling huishoudelijk afval en ondergrondse containers.

Uit het onderstaande overzicht blijkt dat Ermelo op basis van de Programmabegroting 2020-2023 voornemens is om in de periode 2019 tot en met 2028 een totaalbedrag van € 105 mln aan uitgaven voor investeringen te gaan doen. Hier staat € 3 mln aan directe inkomsten voor investeringen tegenover. Per saldo bedragen de netto-investeringen over de jaren 2019 tot en met 2028 € 102 mln. Het overgrote deel van deze investeringen is opgenomen in de jaren 2019 tot en met 2023. Dit zijn grote bedragen. Ermelo is dan ook een ambitieuze gemeente. Dit heeft wel tot gevolg dat Ermelo de komende jaren niet binnen de toegestane EMU-norm blijft.
Ook leidt dit er toe dat Ermelo in de jaren 2021 en 2022 aanvullende financiering nodig heeft. Daartoe zal in 2021 een vaste geldlening aangetrokken moeten worden ter grootte van € 20 mln. In het jaar 2022 zal een vaste geldlening van € 10 mln. aangetrokken moeten worden.

Overzicht investeringen per programma

Programmabegroting 2020-2023: Investeringsplan 2019-2028 (bedragen x € 1.000)								
Programma	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	202
Totaal								
Inkomsten	-1.210	-1.152	-303	-147	-46	-49	-53	-5
Uitgaven	23.364	36.096	20.465	16.804	1.964	1.352	503	52
Saldo Totaal	**22.154**	**34.944**	**20.162**	**16.657**	**1.918**	**1.303**	**450**	**47**
Onderverdeeld naar Programma:								
Programma Samen Werken voor Ermelo								
Inkomsten	0	0	0	0	0	0	0	
Uitgaven	5.339	4.791	989	166	481	211	61	8
Saldo Programma Samen Werken voor Ermelo	**5.339**	**4.791**	**989**	**166**	**481**	**211**	**61**	**8**
Programma Samen Leven in Ermelo								
Inkomsten	-35	-38	-40	-43	-46	-49	-53	-5
Uitgaven	8.232	21.540	10.007	3.091	1.049	-402	32	1
Saldo Programma Samen Leven in Ermelo	**8.197**	**21.502**	**9.967**	**3.048**	**1.003**	**-451**	**-21**	**1**
Programma Samen Wonen in Ermelo								
Inkomsten	-1.068	-1.007	-156	-104	0	0	0	
Uitgaven	9.793	9.765	9.429	13.547	434	1.543	410	37
Saldo Programma Samen Wonen in Ermelo	**8.725**	**8.758**	**9.273**	**13.443**	**434**	**1.543**	**410**	**37**
Programma Samen Ondernemen in Ermelo								
Inkomsten	-107	-107	-107	0	0	0	0	
Uitgaven	0	0	40	0	0	0	0	
Saldo Programma Samen Ondernemen in Ermelo	**-107**	**-107**	**-67**	**0**	**0**	**0**	**0**	
Eindtotaal	22.154	34.944	20.162	16.657	1.918	1.303	450	47

Onderscheid in soort investering	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	202
Investeringen met een economisch nut	15.591	27.937	11.157	6.792	1.291	1.139	250	33
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	5.800	6.486	6.826	1.384	673	213	253	19
Investeringen met een economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	522	41	2.076	7.974	0	0	0	
Overige	241	480	103	507	-46	-49	-53	-5
Eindtotaal	22.154	34.944	20.162	16.657	1.918	1.303	450	47

Toelichting op de financiële positie

Uitgangspunten Programmabegroting 2020-2023

In de Kadernota 2020 zijn de financieel-technische uitgangspunten verwoord. Deze zijn verwerkt in deze Programmabegroting 2020-2023. Voor zover noodzakelijk zijn de uitgangspunten uit de Kadernota 2020 geactualiseerd.

Voor de goede orde vermelden wij de gehanteerde uitgangspunten in dit hoofdstuk.

Omschrijving	Percentage	Toelichting
Ontwikkelingen belastingen:		
OZB woningen (eigenaren)	19,5%	Stijging met inflatiecorrectie 2020, compensatie wegvallen Precariobelasting, compensatie voorzien
OZB niet woningen (eigenaren / gebruikers)	2%	Stijging met inflatiecorrectie 2020.

Hondenbelasting	Tarief afh. van aantal honden	Eerste hond € 70; Tweede hond € 140; Derde hond € 210; voor iedere hond boven het aantal van drie en geregistreerde kennels € 280 ***Hondenbelasting wordt afgeschaft m.i.v. 2021***
Precariobelasting	0%	Geen stijging als gevolg van rijksbeleid.
Toeristenbelasting		Het tarief gaat in 2020 naar € 1,50 p.p.p.n.
Forensenbelasting		Stijging met inflatie correctie 2020 en overige stijgingen. Tarief gaat naar de indeling in verschillende klassen, van respectievelijk € 300,00, € 450,00, € 600,00, € 750,00 en € 900,00.
Afvalstoffenheffing	2,5%	Gebaseerd op het NEA-index: volledig kostendekkend, inclusief btw en voorziening Afvalstoffen.
Rioolheffing	2%	Gebaseerd op het ZAP: volledig kostendekkend, inclusief btw en voorziening riolering. Jaarlijks indic
Overige legestarieven		Volledig kostendekkend, tenzij nadrukkelijk anders is besloten.
Overige ontwikkelingen:		
Loonontwikkelingen	3,4%	Loonmutaties 3,4% van de totale loonsom (€ 10 mln).
Prijsontwikkelingen	2%	Inflatiepercentage 2019.
Volumeontwikkelingen	0,5%	0,5% over de gecorrigeerde omzet (€ 29 mln).
Marktwerking	10%	10% over een deel van de investeringskredieten (€ 29 mln).
Ontwikkelingen indexering subsidies	1,4%	1,4% over het totaal van de ramingen voor gesubsidieerde instellingen (€ 3,3 mln), zijnde een stelpost ter grootte van € 46.000,00
Ontwikkelingen indexatie Gemeenschappelijke regelingen	2,8%	Loon- en prijsontwikkelingen binnen GR's.
Loon, prijs en volumeontwikkeling Sociaal Domein		Dit is afhankelijk van de compensatieregeling uit de algemene uitkering.
Renteontwikkelingen:		
Rentevisie lange termijn bij aantrekken gelden	1,5%	Is ook rentepercentage kapitaallasten. Zie ook dekkingsplan onderdeel 'rentebeleid 2021 en 2022.
Rentevisie korte termijn bij aantrekken gelden	0%	
Rentevisie nieuwe beleggingen gelden	0%	
Rentevisie bestaande beleggingen gelden		Rentepercentage bepalen op de contractueel vastgestelde percentages.
Ontwikkelingen Grondbeleid:		
Rentepercentage Grondbeleid	1,6%	
Percentage kostenstijging	3%	
Percentage opbrengststijging woningbouw	2%	
Percentage opbrengststijging bedrijfsterrein	2%	
Rekentarief ambtelijke (plan)kosten		€ 125,00 per uur.

Algemene uitkering Gemeentefonds

Algemeen
In deze Programmabegroting 2020-2023 zijn alle gegevens over de algemene uitkering Gemeentefonds tot en met de Meicirculaire 2019 opgenomen. De budgettaire gevolgen van de Septembercirculaire 2019 konden nog niet worden meegenomen, deze zijn eerst beschikbaar in de loop van september 2019. De budgettaire gevolgen hiervan zullen wij meenemen in een Bestuursrapportage 2019.

Met betrekking tot de uitkomst van deze circulaire bent u eerder al door middel van de Raadsbrief geïnformeerd. De uitkomsten zijn door ons verwerkt in deze Programmabegroting.

De algemene uitkering van het Gemeentefonds is de grootste inkomstenpost van onze gemeente, zeker nu ook de middelen voor het Sociaal Domein zijn toegevoegd. Als gemeente zijn wij sterk afhankelijk op welke wijze het Rijk de economische ontwikkelingen in de rijksbegroting vertaalt. Een besluit van het Kabinet tot aanvullende bezuinigingen zal zijn weerslag kunnen vinden op het Gemeentefonds, afhankelijk of deze uitgaven relevant zijn voor het Gemeentefonds. Een besluit van het Kabinet tot aanvullende rijksuitgaven kan daarentegen leiden tot een stijging van het accres (1). Voorts zien we dat het Kabinet toevoegingen aan de algemene uitkering steeds meer tracht te oormerken en te voorzien van allerlei voorwaarden. Dit beperkt de autonomie van de gemeente

[1] Bedrag waarmee het beschikbare bedrag van het Gemeentefonds jaarlijks wordt aangepast, gebaseerd op een bestuurlijk overeengekomen normeringsystematiek

Landelijke ontwikkelingen

Ten aanzien van de algemene uitkering zijn diverse ontwikkelingen gaande waarvan een aantal voor de gemeente vooralsnog resulteert in onzekerheden. Genoemd kunnen worden:

- De komende herverdeling van het gemeentefonds per 1-1-2021.
- Het CEP onderscheidt voor de overheidssector meerdere loon- en prijsindicatoren. Ermelo baseert zich bij de meicirculaire de loon- en prijsindex op het indexcijfer Prijs Bruto Binnenlands Product. De werkelijke loon- en prijsontwikkelingen kunnen hoger of lager liggen.
- De in het accres begrepen compensatie voor loon- en prijsontwikkelingen alsmede de volumeontwikkelingen voor het sociaal domein zijn waarschijnlijk onvoldoende om de daadwerkelijke stijgingen op te kunnen vangen.
- In het regeerakkoord van het vorige Kabinet was afgesproken om gemeenten op te schalen tot honderdduizendplus gemeenten. De verplichting om op te schalen is vervallen. De bijbehorende opschalingskorting die oploopt tot uiteindelijk € 975 miljoen in 2025 is blijven staan. De korting is verwerkt in de meerjarenraming van de gemeente. In deze Meicirculaire wordt de tranche van structureel € 130 miljoen in 2023 zichtbaar. Van de opschalingskorting resteren nu nog twee tranches van structureel € 135 miljoen in 2024 en € 140 miljoen in 2025.
- Na de invoer van de nieuwe taken in het Sociaal Domein in 2015 heeft Ermelo begrijpelijk een koppeling gelegd tussen lasten en ontvangen baten voor deze taken. Nu het integreerbare deel van het Sociaal Domein is ingeweven in de algemene uitkering in 2019 wordt reguliere financiering verkregen, net als voor alle andere gemeentelijke taken(bijvoorbeeld in het fysiek domein).

Budgettaire uitkomst
In deze begroting is de Meicirculaire 2019 volledig verwerkt. De meicirculaire 2019 is gebaseerd op de Voorjaarsnota van het rijk en het moment voor aanpassing van het accres en loon- en prijscompensatie voor het sociaal domein. De belangrijkste aanpassingen zijn:

Verklaring mutaties meicirculaire 2019
Dit heeft de volgende verklaring (de genoemde bedragen zijn macro):

- accresontwikkeling 2020-2023: nadelig door lagere rijksuitgaven (effect afvlakkende groei van de economie) en lagere compensatie voor loon-/prijsontwikkeling op basis van gegevens CPB. Uitname oplopend naar € 603 miljoen.
- in 2024 wordt een nieuwe tranche uitgenomen wegens de opschalingskorting (met gevolg lagere apparaatslasten) wat leidt tot een uitname van € 135 miljoen.
- afrekening van het accres 2018: nadelig door lagere rijksuitgaven op o.a. de gebieden defensie, infrastructuur en zorg.
- afrekening plafond BTW-compensatiefonds 2018: nadelig door hogere gemeentelijke declaraties bij het fonds en daardoor verkleining van de (marginaal) overblijvende ruimte onder het plafond ten gunste van gemeenten. Deze afrekening heeft echter ook structurele nadelige gevolgen.
- taakmutaties: een combinatie van middelen die worden toegevoegd (invoering Wet verplichte ggz vanaf 2020, compensatie waterschaps-verkiezingen), maar ook uitgenomen (bekostiging Landelijke voorziening Digitaal stelsel Omgevingswet, DigiD en Mijn overheid).
- actualisatie van de basisgegevens: veel gegevens binnen de algemene uitkering zijn een schatting door het ministerie. Deze gegevens komen pas in een later stadium beschikbaar. Ook de gemeente werkt met eigen basisgegevens, denk aan de WOZ, woonruimten, leerlingen, inwoners. Dit leidt bij iedere circulaire tot aanpassing, soms een plus, soms een min.

De mutaties met betrekking tot het sociaal domein vanuit de algemene uitkering zijn terug te voeren op:

- extra middelen voor Jeugdhulp voor compensatie tekorten voor 3 jaar, macro € 1,0 miljard voor de periode 2019-2020. Deze middelen zijn voorlopig tijdelijk in 2019 t/m 2021 € 400, € 300 en € 300 miljoen.
- bijstelling basisgegevens voogdij/18+ wat voor Ermelo leidt tot een hogere bijdrage.
- loon- en prijscompensatie Participatie, WMO 2015, WMO 2007 huishoudelijke verzorging (HV) en Jeugd van macro € 245 miljoen voor de taken die zijn opgenomen in de algemene uitkering. voordelig door afzonderlijke loon-/prijsmutatie voor 2019, vermeerderd met € 130 miljoen voor taken die in een integratie-uitkering zijn achtergebleven (te weten Voogdij/18+, Beschermd Wonen en WSW).

Per saldo leidt de Meicirculaire 2019 tot de volgende uitkomst:

(bedragen x € 1.000) min = voordeel, plus = nadeel

Meicirculaire 2019	2019	2020	2021	2022	2023
Budgettaire uitkomst	-97 V	0	0	182 N	428 N

Inmiddels is bekend geworden dat de extra middelen voor Jeugdzorg ook in de jaren na 2021 in de Meerjarenbegroting mogen worden verwerkt. Daarbij dient wel in de paragraaf weerstandsvermogen aangegeven te worden dat de gemeente hierbij voor dit opgenomen bedrag een risico loopt. Deze extra middelen zijn verwerkt in deze Programmabegroting. Het gaat daarbij om een bedrag van € 471.000,00 voor 2022 en 2023. Dit extra bedrag is als volgt ingezet:

- ten gunste van de algemene middelen € 182.000,00 in 2022 en € 428.000,00 in 2023 waarmee de meicirculaire 2019 sluitend wordt gemaakt
- het restant is in 2022 en 2023 afgeboekt van de taakstelling Sociaal Domein.

Grondexploitatie

Financieel kengetal: Grondexploitatie
Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamd) baten. Voor de berekening van dit kengetal wordt het totaal van de bouwgrond in exploitatie gedeeld door de totale baten uit de begroting of rekening en uitgedrukt in een percentage.
De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop.

Kengetal	2020		2021		2022		2023	
Grondexploitatie	-2,79%	A	-4,13%	A	-4,12%	A	-4,00%	A

Voor de financiële positie van de gemeente in zijn geheel is van het onderdeel Grondexploitatie vooral de ontwikkeling van de reserves Grondexploitatie van belang. In de paragraaf Grondbeleid wordt expliciet ingegaan op de grondexploitatie. Kortheidshalve verwijzen wij naar deze paragraaf.

Tarievenbeleid

Financieel kengetal: Belastingcapaciteit
De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de provincie of gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

De definitie van het kengetal belastingcapaciteit is: Woonlasten meerpersoonshuishouden in het begrotingsjaar ten opzichte van het landelijk gemiddelde in het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar, uitgedrukt in een percentage. Voor de gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt). Onder de woonlasten worden aldus verstaan de OZB, de rioolheffing en de reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente. Hoe lager dit percentage is, hoe meer vrije belastingcapaciteit een gemeente heeft.Het Coelo publiceert ieder jaar deze lasten in de Atlas van de lokale lasten. De laatste publicatie is die van 2019. De cijfers voor 2020 en verder zijn derhalve nog niet bekend, deze jaren zijn doorgerekend met een geschatte indexatie van 2% per jaar. In de Kadernota 2020 is besloten om voor 2020 naast de inflatiecorrectie van 2,0% de tarieven voor de OZB woningen te verhogen met 17,5%. Met deze stijging (alsmede de stijgingen voor 2021 en 2022 is bij de berekening van dit kengetal geen rekening gehouden. De verwachting is evenwel dat het financieel kengetal voor de belastingcapaciteit daardoor verder zal stijgen.

Kengetal	2019		2020		2021		2022		2023	
Belastingcapaciteit	102%	B	101%	B	101%	B	101%	B	101%	B

In de paragraaf Lokale heffingen wordt expliciet ingegaan op de tarieven voor lokale belastingen, heffingen en retributies. Kortheidshalve volstaan wij met een verwijzing naar deze paragraaf.

Bijlage Achtergrondinformatie lastendruk Ermelo

Toelichting Vennootschapsbelasting

Aangifte vennootschapsbelasting
Per 1 januari 2016 is de belastingplicht in de Vennootschapsbelasting (hierna: VPB) uitgebreid voor ondernemingen van publiekrechtelijke lichamen en daarmee ook voor gemeenten. Gemeenten waren tot dan de facto veelal vrijgesteld, zo ook de gemeente Ermelo. De wijziging in de VPB beoogt niet alle activiteiten van een gemeente in de belastingheffing te betrekken maar slechts die activiteiten waarmee de gemeente via een (materiële) onderneming deelneemt aan het economische verkeer en in concurrentie treedt met de private sector.

De gemeente Ermelo heeft in samenwerking met EFK Belastingadviseurs getoetst welke activiteiten op basis van de huidige stand van de wetgeving en de huidige vorm van de organisatie (waarschijnlijk) als een belastingplichtige activiteit moeten worden aangemerkt.

Uit de inventarisatie bleek dat voor een zeer groot aantal activiteiten van de gemeente geldt dat niet voldaan is aan de ondernemingscriteria, en deze derhalve niet worden geraakt door de VPB. Voor veel activiteiten geldt dat ofwel sprake is van het aanbieden van een collectief goed (geen deelname economische verkeer) of sprake is van structureel verlieslatende activiteiten. Voor zover en voor zolang geen sprake is van een aangifteplicht behoeft de gemeente geen fiscale administratie in te richten. Zo hoeft voor de niet onder de VPB vallende activiteiten geen aangifte te worden ingediend en geen fiscale openingsbalans te worden opgesteld. Op basis van de huidige informatie worden de volgende activiteiten geraakt door de VPB :
- Grondexploitaties;
- Dienstverlening SDV.

Uiteindelijk doet de gemeente één aangifte voor alle belastingplichtige activiteiten die zij vanuit de gemeente verricht. Verbonden vennootschappen, verbonden stichtingen en samenwerkingsverbanden (zoals zware Gemeenschappelijke Regelingen) doen zelfstandig aangifte. Zo kent Meerinzicht een eigen aangifte. Over 2016 heeft de gemeente inmiddels aangifte gedaan, welke door de belastingdienst conform de aangifte is beschikt.

Evenwel is de gemeente momenteel in gesprek met de Belastingdienst over het afsluiten van een vaststellingsovereenkomst (VSO) aangaande de belastingplicht voor grondexploitaties. Hieruit komen naar verwachting nog mutaties voort, echter blijft de inschatting dat over het jaar 2016 geen sprake is van een daadwerkelijke heffing. Gezien de lopende gesprekken inzake de VSO is de aangifte voor 2017 nog niet gereed. Ermelo heeft hiervoor uitstel gekregen. Ditzelfde geldt voor de aangifte over boekjaar 2018. Zodra de VSO is tussen gemeente en Belastingdienst is gesloten zullen ook deze aangiften worden afgerond.

Prognose belastingdruk vennootschapsbelasting
Of sprake is van een toekomstige belasting- of aangifteplicht zal uiteindelijk afhangen van de werkelijke activiteiten en de bijbehorende gerealiseerde resultaten. Het te betalen bedrag aan VPB op het resultaat behaald met de grondexploitaties is op korte termijn beperkt, maar zal door het herstel in de vastgoedmarkt wel optreden. Naarmate meer tijd verstrijkt neemt het risico op een te betalen bedrag aan VPB toe. Dit risico ontstaat doordat onzekerheid bestaat over de prijsontwikkelingen qua verkoopopbrengsten en kosten over een wat langere termijn, al dan niet veroorzaakt door 'autonome' afwijkingen in de locatie-ontwikkelingen. De hoogte van de verkoopopbrengsten en de daarbij behorende kosten zijn van doorslaggevend belang voor de hoogte van de uiteindelijke (fiscale) boekwinst.

Bij de bepaling van de aangifte over 2016 is de volgende prognose gemaakt. In de grondexploitatieopzetten voor 2018 is op complexniveau rekening gehouden met deze uitkomsten, met dien verstande dat afdrachten zijn vermeld maar -de meer onzekere - mogelijke teruggave (of aftrekposten) voorzichtigheidshalve niet zijn doorgerekend. De genoemde terughoudendheid is geboden aangezien de Belastingdienst signalen heeft geuit dat clustering van (grond)complexen niet is toegestaan, wat betekent dat verlieslatende complexen niet kunnen dienen ter compensatie en er dientengevolge voor deze complexen mogelijk geen teruggave zal volgen.

Prognose VPB druk

Verklaring (saldo x € 1.000,00)	W 2016	W 2017	2018	2019	2020	2021	2022
De Driesprong	-1		249	8	24	5	3
Het Trefpunt	-6	-3	-11	-22-	-6		
Brandstofverkooppunt Kolbaanweg	-66		-23				
De Leemkuul		-65					
De Verbinding	-61		-71				
Veldzicht Noord fase 4	-2		8	-141	204	182	
Veldzicht Noord fase 3	-1						
Totaal VPB-druk	**-137**	**-68**	**152**	**-155**	**223**	**187**	**3**

De Belastingdienst heeft aangegeven dat de gemeente een vaststellingsovereenkomst kan sluiten om zekerheid te krijgen over de fiscale openingsbalanswaardering van het grondbedrijf. Hierover zijn nog gesprekken gaande. De genoemde bedragen zijn onder invloed van de vaststellingsovereenkomst en ook de nog in te dienen aangiften 2017 en 2018 en de bijbehorende voortschrijdende situatie slechts een momentopname en nog aan wijziging onderhevig. Actuelere bedragen zijn gezien de lopende ontwikkelingen momenteel evenwel nog niet bekend. De algemene verwachting hieromtrent is echter dat de totale belastinglast onder invloed van de VSO zal dalen.

Overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld

bedragen (x 1.000,00) - = voordeel Programma's		Jaarstukken 2018	Begroting 2019	Programmabegroting 2020-2023			
				2020	2021	2022	2023
0.1 Bestuur	lasten	2.020	1.724	1.761	1.759	1.774	1.754
	baten	-53	-50	-50	-50	-50	-50
	saldo	1.967	1.674	1.711	1.709	1.724	1.704
0.2 Burgerzaken	lasten	688	713	836	871	877	908
	baten	-534	-474	-487	-487	-487	-487
	saldo	154	239	349	384	390	421
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	lasten	621	360	345	348	351	352
	baten	-151	-46	-52	-52	-52	-52
	saldo	470	314	293	296	299	300
0.4 Ondersteuning organisatie	lasten	11.737	12.103	12.675	12.463	13.165	13.055
	baten	-822	-583	-979	-972	-965	-959
	saldo	10.915	11.520	11.696	11.491	12.200	12.096
0.5 Treasury	lasten	285	465	232	227	387	378
	baten	-1.419	-1.282	-1.178	-1.185	-1.232	-1.667
	saldo	-1.134	-817	-946	-958	-845	-1.289
0.61 OZB woningen	lasten	185	178	193	193	193	193
	baten	-3.265	-3.344	-4.593	-4.593	-4.593	-4.593
	saldo	-3.080	-3.166	-4.400	-4.400	-4.400	-4.400
0.62 OZB niet-woningen	lasten	27	27	21	21	21	21
	baten	-2.971	-3.112	-3.174	-3.174	-3.174	-3.174
	saldo	-2.944	-3.085	-3.153	-3.153	-3.153	-3.153
0.64 Belastingen Overig	lasten	103	105	109	109	109	109
	baten	-1.592	-1.431	-1.593	-1.440	-57	-57
	saldo	-1.489	-1.326	-1.484	-1.331	52	52
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	lasten	0	1.192	0	0	0	
	baten	-43.467	-43.687	-45.797	-46.495	-47.109	-48.172
	saldo	-43.467	-42.495	-45.797	-46.495	-47.109	-48.172

0.8 Overige baten en lasten	lasten	87	568	856	1.959	-38	1.303
	baten	-1.084	-2.485	-1.244	-2.039	-2.837	-2.837
	saldo	-997	-1.917	-388	-80	-2.875	-1.534
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	lasten	0	0	0	0	0	0
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	0	0	0	0	0	0
0.10 Mutaties reserves	lasten	23.780	20.799	974	351	273	349
	baten	-26.985	-22.112	-3.066	-1.887	-1.311	-1.453
	saldo	-3.205	-1.313	-2.092	-1.536	-1.038	-1.104
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	lasten	948	0	0	0	0	0
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	948	0	0	0	0	0
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	lasten	1.476	1.461	1.639	1.671	1.664	1.668
	baten	-2	-2	-2	-2	-2	-2
	saldo	1.474	1.459	1.637	1.669	1.662	1.666
1.2 Openbare orde en Veiligheid	lasten	401	519	676	680	686	683
	baten	-40	-16	-33	-33	-33	-33
	saldo	361	503	643	647	653	650
2.1 Verkeer en vervoer	lasten	2.556	3.046	3.526	4.075	4.579	4.590
	baten	-245	-76	-87	-87	-87	-87
	saldo	2.311	2.970	3.439	3.988	4.492	4.503
2.5 Openbaar vervoer	lasten	7	7	7	7	7	7
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	7	7	7	7	7	7
3.1 Economische ontwikkeling	lasten	78	0	0	0	0	0
	baten	-16	0	0	0	0	0
	saldo	62	0	0	0	0	0
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	lasten	123	9	0	1	0	0
	baten	-121	-9	0	-1	0	0
	saldo	2	0	0	0	0	0
3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	lasten	192	283	303	305	301	304
	baten	-212	-227	-223	-222	-222	-222
	saldo	-20	56	80	83	79	82
3.4 Economische promotie	lasten	605	450	476	474	482	483
	baten	-1.655	-1.362	-1.773	-1.773	-1.773	-1.773
	saldo	-1.050	-912	-1.297	-1.299	-1.291	-1.290
4.1 Openbaar basisonderwijs	lasten	85	236	335	287	288	289
	baten	0	0	-2	-2	-2	-2
	saldo	85	236	333	285	286	287
4.2 Onderwijshuisvesting	lasten	1.200	1.103	1.447	1.279	1.229	1.210
	baten	-46	-46	-46	-46	-46	-46
	saldo	1.154	1.057	1.401	1.233	1.183	1.164
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	lasten	949	1.030	1.083	1.079	1.078	1.075
	baten	-89	-57	-58	-58	-58	-58
	saldo	860	973	1.025	1.021	1.020	1.017
5.1 Sportbeleid en activering	lasten	265	463	0	78	0	0
	baten	-38	-38	0	0	0	0
	saldo	227	425	0	78	0	0

bedragen (x 1.000,00) - = voordeel Programma's		Jaarstukken 2018	Begroting 2019	Programmabegroting 2020-2023			
				2020	2021	2022	2023
5.2 Sportaccommodaties	lasten	2.560	2.430	2.502	2.429	2.898	3.229
	baten	-712	-755	-3	-3	-121	-3
	saldo	1.848	1.675	2.499	2.426	2.777	3.226
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	lasten	357	494	353	332	333	333
	baten	-2	0	-1	-1	-1	-1
	saldo	355	494	352	331	332	332
5.4 Musea	lasten	259	250	261	256	256	256
	baten	-63	-57	-57	-57	-57	-57
	saldo	196	193	204	199	199	199
5.5 Cultureel erfgoed	lasten	18	38	33	32	34	32
	baten	-25	0	0	0	0	0
	saldo	-7	38	33	32	34	32
5.6 Media	lasten	467	463	471	471	471	471
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	467	463	471	471	471	471
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	lasten	2.718	2.477	2.533	2.531	2.516	2.507
	baten	-452	-839	-462	-462	-462	-462
	saldo	2.266	1.638	2.071	2.069	2.054	2.045
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	lasten	3.578	4.896	4.769	4.764	4.635	4.928
	baten	-379	-353	-346	-327	-327	-327
	saldo	3.199	4.543	4.423	4.437	4.308	4.601
6.2 Wijkteams	lasten	275	270	270	270	270	270
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	275	270	270	270	270	270
6.3 Inkomensregelingen	lasten	7.906	8.348	8.485	8.377	8.354	8.354
	baten	-4.859	-4.728	-4.854	-4.854	-4.854	-4.854
	saldo	3.047	3.620	3.631	3.523	3.500	3.500
6.4 Begeleide participatie	lasten	3.233	3.106	3.081	3.001	2.827	2.910
	baten	0	0	-1	-1	-1	-1
	saldo	3.233	3.106	3.080	3.000	2.826	2.909
6.5 Arbeidsparticipatie-instrumenten gericht op toeleiding naar werk	lasten	576	750	595	445	445	445
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	576	750	595	445	445	445

6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	lasten	1.546	345	503	504	506	506
	baten	-17	0	-1	-1	-1	-1
	saldo	1.529	345	502	503	505	505
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	lasten	6.354	5.036	6.211	6.212	6.212	6.212
	baten	-505	-211	-212	-179	-156	-134
	saldo	5.849	4.825	5.999	6.033	6.056	6.078
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	lasten	10.413	-2.357	-895	-741	-558	-968
	baten	-17	0	-1	-1	-1	-1
	saldo	10.396	-2.357	-896	-742	-559	-969
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	lasten	38	33	33	33	33	33
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	38	33	33	33	33	33
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	lasten	768	10.402	10.055	10.055	10.055	10.055
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	768	10.402	10.055	10.055	10.055	10.055
7.1 Volksgezondheid	lasten	840	798	825	825	825	825
	baten	0	-1	-1	-1	-1	-1
	saldo	840	797	824	824	824	824
7.2 Riolering	lasten	2.530	2.557	2.801	2.796	2.830	3.748
	baten	-2.874	-2.914	-3.240	-3.229	-3.281	-4.197
	saldo	-344	-357	-439	-433	-451	-449
7.3 Afval	lasten	2.184	2.089	2.423	2.423	2.423	2.422
	baten	-2.325	-2.258	-2.601	-2.599	-2.605	-2.603
	saldo	-141	-169	-178	-176	-182	-181
7.4 Milieubeheer	lasten	1.592	1.669	1.763	1.192	1.219	1.251
	baten	-47	0	-4	-4	-4	-4
	saldo	1.545	1.669	1.759	1.188	1.215	1.247
7.5 Begraafplaatsen	lasten	486	469	499	502	509	501
	baten	-492	-420	-437	-437	-437	-437
	saldo	-6	49	62	65	72	64
8.1 Ruimtelijke Ordening	lasten	1.271	1.157	1.027	1.095	1.156	1.029
	baten	-114	0	-118	-13	-13	-13
	saldo	1.157	1.157	909	1.082	1.143	1.016
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	lasten	1.530	149	85	71	55	42
	baten	-2.047	-136	-76	-62	-46	-33
	saldo	-517	13	9	9	9	9
8.3 Wonen en bouwen	lasten	1.200	1.075	1.443	1.484	1.495	1.498
	baten	-1.380	-674	-768	-767	-767	-767
	saldo	-180	401	675	717	728	731
Totaal overzicht	**lasten**	**101.117**	**93.785**	**77.620**	**77.596**	**77.225**	**79.620**
	baten	**-101.117**	**-93.785**	**-77.620**	**-77.596**	**-77.225**	**-79.620**
	saldo	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**